Todistelu

Oikeudenkäyntimenettelyn aloittamista varten tuomioistuimelle on yleensä esitettävä todisteita vaatimusten perustelemiseksi.

Lisätietoa jäsenvaltioiden kansallisista säännöistä saa valitsemalla kyseisen maan lipun.

Jäsenvaltioiden rajat eivät rajoita todisteiden vastaanottamista riita-asioissa Joskus voidaan joutua ottamaan vastaan todisteita jossakin muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa asiaa käsitellään. Saattaa esimerkiksi olla tarpeen kuulla todistajia tai asiantuntijoita toisissa jäsenvaltioissa, tai tuomioistuimen on kenties tutustuttava toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan tapahtumapaikkaan. Jäsenvaltioiden tuomioistuinten välistä oikeudellista yhteistyötä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa säännellään 25. marraskuuta 2020 annetulla asetuksella (EU) 2020/1783, jolla korvataan 28. toukokuuta 2001 annettu asetus (EY) N:o 1206/2001 1. heinäkuuta 2022 alkaen.

Hajautettua tietojärjestelmää, jota on käytettävä lähetettäessä ja vastaanotettaessa pyyntöjä, lomakkeita ja muita viestejä, aletaan kuitenkin soveltaa vasta 1. toukokuuta 2025 alkaen (sen kuukauden ensimmäinen päivä, joka seuraa, kun on kulunut kolme vuotta 25 artiklassa tarkoitetun täytäntöönpanosäädöksen voimaantulopäivästä (lisätietoja asetuksen (EU) 2020/1783 35 artiklassa)).

Linkkejä

Todisteiden vastaanottaminen – jäsenvaltioiden ilmoitukset ja hakutoiminto toimivaltaisten tuomioistuimien tai viranomaisten etsimiseen

Todisteiden vastaanottaminen videoneuvottelun avulla

Käsikirja todisteiden vastaanottamisesta annetun asetuksen soveltamista varten PDF (74 Kb) en

Videoneuvottelun käyttö todisteiden saamiseksi siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa PDF (724 Kb) en

Päivitetty viimeksi: 20/01/2023

Tätä sivustoa ylläpitää Euroopan komissio. Sivuston tiedot eivät välttämättä edusta Euroopan komission virallista kantaa. Komissio ei ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. EU:n sivustoihin sovellettavat tekijänoikeussäännöt löytyvät oikeudellisesta huomautuksesta.

Todistelu - Belgia

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Belgian oikeusjärjestelmässä erotetaan toisistaan siviili- ja kauppaoikeus. Kauppaoikeutta sovelletaan kaupan alan toimijoihin, kun taas siviilioikeus on yleistä oikeutta.

Siviilioikeudelliset todistelusäännöt esitetään siviililain (*Burgerlijk Wetboek* / *Code civil*) 1315 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä. Kyseessä on suljettu järjestelmä, joka sisältää tiukasti säänneltyjä todistelukeinoja (tarkempia tietoja kohdassa 5 a).

Kauppaoikeudelliset todistelusäännöt esitetään kauppalain (*Wetboek van Koophandel* / *Code de commerce*) 25 §:ssä. Niille on leimallista järjestelmän avoimuus ja todistelukeinojen suhteellisen vapaa valinta kauppaoikeudellisissa asioissa. Kauppalain 25 §:n mukaan siviilioikeudessa sallittujen todistelukeinojen lisäksi kaupallisten sitoumusten olemassaolosta voidaan esittää näyttöä todistajanlausunnoin kaikissa tapauksissa, joissa tuomioistuin sen hyväksyy, lukuun ottamatta erityistapauksia varten säädettyjä poikkeuksia. Näytöksi osto- tai myyntitapahtumasta voidaan esittää hyväksytty lasku, tämän kuitenkaan rajoittamatta muiden kauppaoikeuden mukaisten todistelukeinojen käyttöä.

Todisteluun liittyviä oikeudenkäynnin teknisiä näkökohtia säännellään siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden osalta oikeudenkäyntilain (*Gerechtelijk Wetboek* / *Code judiciaire*) 870 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä. Oikeudenkäyntilain 876 §:n mukaan tuomarin on sovellettava niitä todistelusääntöjä, joita käsiteltävänä olevan riita-asian luonne edellyttää. Asia voi siis kuulua joko siviilioikeuden tai kauppaoikeuden alaan.

Tosiseikkaa, olettamusta tai väitettä koskevan todisteen esittää asianosainen, joka vetoaa kyseiseen tosiseikkaan, olettamukseen tai väitteeseen. Velvoitteen täyttämistä vaativan osapuolen on todistettava velvoitteen olemassaolo. Vastaavasti sen, joka väittää olevansa vapaa velvoitteesta, on esitettävä näyttö joko maksun suorittamisesta tai seikasta, joka on johtanut velvoitteen raukeamiseen (siviililain 1315 §). Oikeudenkäynnissä kunkin asianosaisen on toimitettava todisteet esittämiensä tosiseikkojen tueksi (oikeudenkäyntilain 870 §, *actori incumbit probatio*). Tämän jälkeen vastapuolen on pyrittävä kiistämään näytön todistusarvo, mikäli se on mahdollista ja sallittua.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Elleivät yleiseen järjestykseen tai kansalliseen turvallisuuteen liittyvät syyt estä, kaikkien tosiseikkojen tueksi voidaan esittää todisteita. Oikeuteen esittää oikeudenkäynnissä todisteita on kuitenkin kolme rajoitusta. Ensinnäkin todisteltavan tosiseikan on oltava asian kannalta merkityksellinen. Toiseksi sen on oltava vakuuttava, eli sen on saatava tuomioistuin vakuuttuneeksi asiassa tehtävästä päätöksestä. Kolmanneksi tosiseikkoja koskevien todisteiden esittämisen on oltava sallittua: yksityisyyttä, vaitiolovelvollisuutta ja kirjesalaisuutta ei saa rikkoa.

Vastapuoli voi periaatteessa kiistää esitetyt olettamukset. Ainoastaan eräitä kumoamattomiksi katsottavia olettamuksia (*juris et de jure*) ei voida kiistää, niitä koskeva vastatodistelu on itse asiassa kielletty. Kumottavissa olevat olettamukset (*juris tantum*) sen sijaan voidaan kiistää vastatodistelulla. Siviilioikeudessa todistelukeinot ovat säänneltyjä, kauppaoikeudessa vapaita.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuimen on vakuututtava asianosaisten esittämästä näytöstä, mikä taas riippuu näytön todistusarvosta ja uskottavuudesta. Tuomioistuin katsoo, että esitetyllä näytöllä on todistusarvoa, jos se voi auttaa riita-asian ratkaisemisessa ja jos se on uskottava esitys todellisesta asiaintilasta. Näyttöä voidaan pitää todisteena vasta kun tuomioistuin on katsonut sillä olevan todistusarvoa.

Todistusarvo on jossain määrin subjektiivinen käsite, todistusvoima taas ehdottoman objektiivinen. Todistelukeinon todistusvoima riippuu siitä, millaista uskottavuutta kyseiseltä keinolta edellytetään. Lain mukaan ainoastaan riittävän uskottavat todistelukeinot ovat todistusvoimaisia, tuomioistuimella kun ei ole asiassa harkintavaltaa. Tämä koskee kirjallisia todisteita. Tuomioistuin loukkaa asiakirjan todistusvoimaa, jos se tulkitsee laillisesti hankittua kirjallista todistetta sen sanamuodosta poikkeavalla tavalla. Loukattu osapuoli voi vedota tähän kassaatiotuomioistuimessa (*Hof van Cassatie* / *Cour de cassation*).

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Väitteen esittävän asianosaisen on pystyttävä todistamaan väite. Joissakin tapauksissa tuomioistuin voi määrätä asianosaisen käyttämään jotakin todistelukeinoa, esimerkiksi antamaan todistajanvalan (siviililain 1366 §). Tuomioistuin voi tiukoin edellytyksin määrätä asianosaisen antamaan todistajanvalan joko tehdäkseen asian ratkaisun valasta riippuvaiseksi tai vain määrittääkseen korvauksen määrän.

Tuomioistuin voi kuulla asianosaisia ja määrätä todistajien kuulemisesta, jos sitä ei ole kielletty laissa (oikeudenkäyntilain 916 §). Tuomioistuin voi lisäksi pyytää asiantuntijoilta lausuntoja tiettyjen seikkojen todentamiseksi tai teknisten neuvojen saamiseksi (oikeudenkäyntilain 962 §).

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Asianosaisen on pyydettävä tutkintatoimien käynnistämistä joko pää- tai sivuvaatimuksena. Tuomioistuin voi hylätä tai hyväksyä vaatimuksen; päätös on perusteltava.

Kun on kyse käsialan aitouden todentamisesta (oikeudenkäyntilain 883 §) tai väärennösväitteestä (saman lain 895 §), tuomioistuin määrää asianosaiset saapumaan kuultavaksi (asianajajan avustamana tai ilman) ja tuomaan mukanaan kaikki vertailtavat arvopaperit, asiakirjat ja vastaavat tai väärennetyksi väitetyn asiakirjan. Tuomioistuin voi käsitellä asian heti tai kirjata sen odottamaan jatkokäsittelyä, minkä jälkeen tuomioistuin voi ryhtyä tutkintatoimiin tai antaa ne asiantuntijan tehtäväksi. Lopuksi tuomioistuin tekee päätöksen käsialan aitoudesta tai väärennösväitteestä.

Jos joku asianosaisista tarjoutuu esittämään todisteen yhden tai useamman todistajan välityksellä, tuomioistuin voi hyväksyä todisteen esittämisen, kunhan on kyse laissa sallitusta todisteesta (oikeudenkäyntilain 915 §). Ellei laki sitä estä, tuomioistuin voi määrätä todistajien kuulemisesta. Tuomioistuimen kirjaaja kutsuu todistajat kuultaviksi viimeistään kahdeksan päivää ennen kuulemista. Todistajien on annettava todistajanvala, ja oikeus kuulee heitä yksitellen.

Tuomioistuin voi esittää todistajalle kysymyksiä oma-aloitteisesti tai asianosaisen pyynnöstä. Todistajanlausunto kirjataan ja luetaan ääneen, ja tarvittaessa sitä korjataan ja täydennetään, minkä jälkeen kuuleminen päätetään.

Tuomioistuin voi pyytää asiantuntijanlausuntoa ratkaistakseen tai välttääkseen riita-asian. Asiantuntijanlausunto voi sisältää ainoastaan toteamuksia tai teknisiä neuvoja (oikeudenkäyntilain 962 §). Asiantuntija hoitaa tehtävänsä tuomioistuimen valvonnassa. Asianosaisten on toimitettava asiantuntijalle kaikki tarvittavat asiakirjat ja avustettava häntä kaikin tavoin. Lausunto on annettava tuomioistuimen asettamassa määräajassa. Jos lausunto on ristiriidassa tuomioistuimen kannan kanssa, tuomioistuin ei ole velvollinen noudattamaan asiantuntijan neuvoja.

Tuomioistuin voi asianosaisten pyynnöstä tai oma-aloitteisesti määrätä toimitettavaksi katselmuksen (oikeudenkäyntilain 1007 §). Se toimitetaan joko asianosaisten läsnä ollessa tai ilman heitä, ja sen toimittaa katselmuksen määrännyt tuomari tai muu sen tehtäväkseen saanut henkilö. Kaikki toimet ja havainnot kirjataan pöytäkirjaan, joka annetaan tiedoksi asianosaisille.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuimella ei ole velvollisuutta hyväksyä asianosaisen esittämää tutkintatoimipyyntöä. Mutta jos tuomioistuimelle osoitetaan oikeusapupyyntö, pyydetyt toimet on suoritettava (oikeudenkäyntilain 873 §).

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Siviilioikeudessa (yleisessä oikeudessa) on viisi todistelukeinoa: kirjallinen todiste, todistajanlausunto, olettamus, asianosaisen tunnustus ja valaehtoinen vakuutus (siviililain 1316 §).

Kirjallisena todisteena (siviililain 1317 §) voidaan antaa joko virallinen tai virallisesti vahvistamaton asiakirja. Virallinen asiakirja on laissa säädettyjen muotovaatimusten mukainen asiakirja, jonka on laatinut siihen valtuutettu viranomainen (esim. notaari tai henkikirjoittaja) ja joka osapuolten keskinäisissä suhteissa ja suhteissa kolmansiin muodostaa todistusvoimaisen todisteen asiakirjaan sisältyvästä sopimuksesta. Tunnustettu virallisesti vahvistamaton asiakirja on kaikkien osapuolten allekirjoittama asiakirja, joka on laadittu yhtä monena kappaleena kuin osapuolia on ja joka muodostaa todistusvoimaisen todisteen osapuolten välisestä suhteesta. Jos sopimuksen arvo ylittää 375 euroa, siitä on laadittava joko notaarin vahvistama tai virallisesti vahvistamaton asiakirja (siviililain 1314 §).

Todistajanlausuntoja (siviililain 1341 §) ei hyväksytä, jos ne ovat ristiriidassa asiakirjojen sisällön kanssa tai eivät rajoitu siihen. Todistajanlausunto kuitenkin hyväksytään, jos on olemassa vain kirjallinen todistusaihe tai jos kirjallisia todisteita on mahdotonta hankkia.

Olettamukset (siviililain 1349 §) ovat lakiin pohjautuvia tai tuomioistuimen tekemiä päätelmiä, jotka perustuvat tunnettuun tosiseikkaan ja joista edetään tuntematonta seikkaa koskevaan päätelmään. Olettamuksilla ei voida kyseenalaistaa asiakirjojen sisältöä, mutta todistajanlausuntojen tapaan niillä voidaan täydentää kirjallista todistusaihetta tai korvata asiakirjat, joita on mahdotonta saada käyttöön.

Asianosaisen tunnustus (siviililain 1354 §) voidaan tehdä joko oikeudessa tai sen ulkopuolella. Oikeudessa tehtävä tunnustus on asianosaisen tai hänen täysivaltaisen edustajansa oikeudenkäynnissä antama lausunto, joka muodostaa todistusvoimaisen todisteen, jota voidaan käyttää lausunnon antajaa vastaan. Oikeuden ulkopuolella tehtävään tunnustukseen ei sen sijaan sovelleta muotovaatimuksia.

Valaehtoisen vakuutuksen (siviililain 1357 §) antaa joko jompikumpi asianosaisista (ratkaiseva vakuutus) tai se annetaan tuomioistuimen määräyksestä. Ratkaisevaa vakuutusta voidaan käyttää todisteena vain sen antajan hyväksi tai häntä vastaan.

Kauppaoikeudellisissa asioissa (kauppalain 25 §) todistelu on vapaata; yhtenä todistelukeinona voidaan kauppasopimusten tapauksessa käyttää laskua. Myyjä voi käyttää todisteena pätevää laskua, mutta muut asiakirjat on saatava vastapuolelta, jotta niitä voitaisiin käyttää todisteina.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistajanlausunto on itsenäinen todistelukeino, josta säädetään siviililaissa. Sen oikeudenkäyntiin liittyvistä teknisistä näkökohdista säädetään puolestaan oikeudenkäyntilaissa. Asiantuntijanlausunto on pikemminkin yksi todisteen esittämistapa, ja siitä säädetään oikeudenkäyntilaissa. Asianosaiset voivat pyytää tuomioistuinta kuulemaan asiantuntijatodistajia mutta eivät saa itse ehdottaa asiantuntijaa. Tuomioistuimella on siihen yksinoikeus.

Kirjalliset todistelukeinot ovat todistusvoimaisia, ja tuomioistuimen on kunnioitettava niiden sisältöä. Asiantuntijoiden neuvot ja lausunnot eivät ole todistusvoimaisia; jos neuvo tai lausunto on ristiriidassa tuomioistuimen kannan kanssa, tuomioistuin ei ole velvollinen noudattamaan sitä (oikeudenkäyntilain 962 §).

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Säännellyillä todistelukeinoilla on tietty hierarkia. Tunnustus ja valaehtoinen vakuutus ovat siinä ylimpänä. Asiakirja menee aina todistajanlausunnon ja olettamuksen edelle. Virallinen asiakirja muodostaa todistusvoimaisen todisteen asianosaisten keskinäisistä suhteista ja suhteista kolmansiin ja tunnustettu virallisesti vahvistamaton asiakirja muodostaa todistusvoimaisen todisteen asianosaisten välisestä suhteesta. Todistajanlausuntoihin ja olettamuksiin voidaan tukeutua vain silloin, kun kirjallinen todistusaineisto on puutteellinen tai kun velvoitteesta ei ole mahdollista saada kirjallisia todisteita.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Sen mukaan, onko kyseessä siviilioikeudellinen vai kauppaoikeudellinen asia, käytetään joko säänneltyä tai vapaata todistelua. Siviiliasioissa vaaditaan virallinen tai virallisesti vahvistamaton asiakirja kaikista arvoltaan yli 375 euroa olevista asioista (siviililain 1341 §). Todistelukeinona voidaan käyttää vain näitä asiakirjoja; todistajanlausuntoa tai olettamusta ei sallita. Kauppaoikeudellisissa asioissa todistajanlausunnot ja olettamukset sen sijaan sallitaan, vaikka ne olisivat ristiriidassa asiakirjojen sisällön kanssa tai eivät rajoittuisi siihen.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Todistajia kuullaan joko asianosaisten pyynnöstä tai tuomioistuimen aloitteesta (oikeudenkäyntilain 915 ja 916 §).

Todistajien kuulemisesta säädetään oikeudenkäyntilaissa (923 § ja sitä seuraavat pykälät).

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Jos kuultavaksi kutsuttu todistaja esittää lailliset perusteet todistamisvelvollisuudesta vapauttamiselle, tuomioistuin tekee asiassa päätöksen. Laillisena perusteena pidetään esimerkiksi kuultavaksi kutsutun todistajan vaitiolovelvollisuutta (oikeudenkäyntilain 929 §).

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Kuultavaksi kutsuttu todistaja on velvollinen saapumaan oikeuden istuntoon. Jos todistaja ei saavu paikalle, tuomioistuin voi asianosaisen pyynnöstä antaa haastemiehen tehtäväksi toimittaa hänelle haaste (oikeudenkäyntilain 925 §). Jos todistaja haasteen saatuaankaan ei saavu oikeuteen, hänet voidaan tuomita sakkorangaistukseen (oikeudenkäyntilain 926 §).

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Todistajanlausunto on mitätön, jos sen esittänyt henkilö ei täytä todistajan kelpoisuusehtoja (oikeudenkäyntilain 961 §:n 1 momentti).

Alle 15-vuotiasta ei voida kuulla valaehtoisesti. Alle 15-vuotiaan lausuntoihin suhtaudutaan pelkkinä tietoina (oikeudenkäyntilain 931§:n ensimmäinen momentti).

Alaikäisellä on oikeus tulla tuomarin kuulemaksi häntä koskevissa huoltajuus-, asumis- ja tapaamisoikeusasioissa. Jos tuomari päättää alaikäisen kuulemisesta, tämä voi kuitenkin kieltäytyä siitä (oikeudenkäyntilain 1004 §:n 1 momentti).

Alenevassa polvessa olevia sukulaisia ei voida kuulla asiassa, jossa heidän etunsa ovat ristiriidassa ylenevässä polvessa olevien sukulaisten kanssa (oikeudenkäyntilain 931 §:n toinen momentti).

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Asianosaiset eivät saa puhutella todistajaa suoraan eivätkä keskeyttää häntä, vaan kysymykset on osoitettava tuomarille (oikeudenkäyntilain 936 §). Tuomari voi oma-aloitteisesti tai asianosaisen pyynnöstä esittää todistajalle kysymyksiä lausunnon täsmentämiseksi tai täydentämiseksi (oikeudenkäyntilain 938 §).

Epäsuorasti annettu todistajanlausunto on pätevä. Sitä vastaan eivät puhu mitkään lainkohdat tai oikeudelliset periaatteet. Tuomari voi oikeudenkäyntilain 924 §:n nojalla kuulla todistajaa myös tuomioistuimen ulkopuolella, jos tämä voi osoittaa, ettei pysty saapumaan oikeuden istuntoon.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Lainvastaisesti hankittuja todisteita ei voida käyttää oikeudenkäynnissä. Tuomioistuin ei myöskään voi ottaa niitä huomioon päätöstä tehdessään. Jos todisteen hankkimisen yhteydessä on loukattu yksityisyyden, vaitiolovelvollisuuden tai kirjesalaisuuden suojaa, todiste on lainvastainen eikä sitä hyväksytä.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Asianosaiselta peräisin olevia asiakirjoja ei voida käyttää todisteena hänen hyväkseen. Kauppaoikeudessa hyväksytään kuitenkin todisteeksi myyntitapahtumasta (asiakkaan hyväksymä) lasku, johon kauppias voi vedota, vaikka lasku onkin peräisin häneltä itseltään. Tuomioistuin voi hyväksyä asianmukaisen kirjanpidon todisteeksi kauppiaiden välisistä liiketoimista.

Tunnustus on asianosaisen itsensä tai hänen täysivaltaisen edustajansa oikeudenkäynnissä antama lausunto, joka muodostaa todistusvoimaisen todisteen lausunnon antajaa vastaan.

Päivitetty viimeksi: 29/10/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Bulgaria

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Jotta tuomioistuin ottaisi huomioon väitteen, jonka asianosainen on esittänyt tuomioistuinmenettelyssä, väite on näytettävä toteen laissa säädetyin ja sallituin todistelukeinoin. Tästä seuraa, että käytettävissä on erilaisia menettelyllisiä toimia, jotka on ryhmitelty menettelyn vaiheen mukaan.

Siviiliprosessilain 153 §:n mukaan kaikki ratkaistavan asian kannalta merkitykselliset riidanalaiset tosiseikat ja niiden väliset yhteydet on näytettävä toteen.

Siviiliprosessilain 154 §:n 1 momentin mukaan osapuolten on esitettävä tosiseikat, joihin heidän kanteensa tai väitteensä perustuvat.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan tosiseikkoja, joista on olemassa oikeusolettama, ei tarvitse näyttää toteen. Tällaiset olettamat voidaan kuitenkin kumota, jollei laissa toisin säädetä (siviiliprosessilain 154 §:n 2 momentti).

Myöskään yleisesti tunnettuja tai oikeuden tiedossa viran puolesta olevia tosiseikkoja ei tarvitse näyttää toteen. Tuomioistuimen on ilmoitettava tällaisista tosiseikoista osapuolille (siviiliprosessilain 155 §).

Tuomioistuin laatii tuomioistuinmenettelyn alussa luettelon seikoista, jotka on näytettävä toteen, ja seikoista, joita ei tarvitse näyttää toteen. Lisäksi se määrittelee, kenellä on todistustaakka niistä tosiseikoista, jotka on näytettävä toteen. Tuomioistuin tekee myös päätökset osapuolten esittämistä todisteiden vastaanottamista koskevista pyynnöistä ja hyväksyy todisteet, jotka ovat merkityksellisiä, sallittuja ja välttämättömiä (siviiliprosessilain 146 §).

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Osapuolten on laissa säädetyin todistelukeinoin näytettävä toteen ne seikat, joihin ne vetoavat väitteensä tueksi. Tuomioistuin harkitsee kunkin näytön osalta sen konkreettisen painoarvon (esim. virallisen ja yksityisen asiakirjan välisen eron).

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Todisteiden vastaanottaminen asiassa perustuu yleensä asianomaisen osapuolen kirjalliseen pyyntöön tai oikeudenistunnossa suullisesti esitettyyn pyyntöön, määräämisperiaatteen mukaisesti.

Tuomioistuin voi kuitenkin omasta aloitteestaan määrätä hankittavaksi asian kannalta merkityksellisiä todisteita.

Osapuolen on mainittava pyynnössään kyseiset seikat ja se, miten ne on tarkoitus näyttää toteen.

Jos pyyntö koskee todistajan kuulemista, pyynnössä on mainittava seikat, joista todistajaa on tarkoitus kuulla, todistajan koko nimi ja osoite sekä kuulemisen toivottu ajankohta.

Vastapuolen kuulemista koskevan pyynnön on sisällettävä kysymykset, jotka vastapuolelle on tarkoitus esittää.

Asiantuntijanlausuntoa koskevassa pyynnössä on mainittava asiantuntijan erikoisala, lausunnon aihe ja asiantuntijan tehtävä.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Kun tuomioistuin hyväksyy todisteiden vastaanottamispyynnön, se antaa samalla todisteiden toimittamiselle määräajan. Määräaika alkaa siitä istuntopäivästä, jona se annetaan. Määräaika koskee myös osapuolta, joka ei ollut mukana istunnossa (edellyttäen, että kutsu on toimitettu asianmukaisesti).

Siviiliprosessilain 131 §:n 3 momentin ja 127 §:n 2 momentin mukaan kantajan on haastehakemuksessa ilmoitettava todisteet, jotka hän aikoo esittää, ja tosiseikat, jotka niillä näytetään toteen. Vastaajan on annettava vastaavat tiedot vastauksessaan. Lisäksi kummankin on esitettävä kaikki kirjalliset todisteet.
Siviiliprosessilain 158 §:n mukaan tuomioistuin voi myöntää oikeasuhteisen määräajan sellaisen todisteen vastaanottamista varten, jonka hankkiminen on kyseenalaista tai erityisen hankalaa. Tarvittaessa asia voidaan määräajan päätyttyä käsitellä ilman kyseistä todistetta. Todiste voidaan toimittaa myös myöhemmässä vaiheessa edellyttäen, että tämä ei viivästytä menettelyä.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin hylkää osapuolten esittämän todisteiden vastaanottamista koskevan pyynnön, jos todiste ei vaikuta asiaan tai jos pyyntöä ei esitetä ajoissa. Jos osapuolella on samasta asiasta useita todistajia, tuomioistuin voi rajoittaa kuulemisen vain joihinkin todistajiin. Jos riidanalaista seikkaa ei pystytä näyttämään toteen, kuullaan jäljellä olevia todistajia (siviiliprosessilain 159 §).

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Siviiliprosessilaissa luetellaan seuraavat todistelukeinot:
todistajanlausunnot, joista säädetään siviiliprosessilain 163–174 §:ssä
osapuolten lausunnot
tosiseikan tunnustaminen
selvitykset konkreettisiin kysymyksiin
sovelletaan siviiliprosessilain 175–177 §:ää
kirjalliset todisteet, joista säädetään siviiliprosessilain 178–194 §:ssä
viralliset asiakirjat
yksityiset asiakirjat.

Kirjallisia todisteita voivat toimittaa molemmat osapuolet. Tuomioistuin voi myös pyytää niitä. Kirjalliset todisteet voidaan toimittaa paperimuodossa. Tuomioistuimen pyynnöstä sähköinen asiakirja voidaan toimittaa joko tulosteena tai sähköisessä muodossa. Osapuolen on tuomioistuimen pyynnöstä toimitettava asiakirjasta alkuperäiskappale (siviiliprosessilain 183 §).
Asiakirjat esitetään yleensä bulgarian kielellä. Vieraskielisiin asiakirjoihin on liitettävä osapuolen oikeaksi todistama tarkka käännös bulgarian kielelle.
Siviiliprosessilain 187 §:n mukaan osapuolet vastaavat painettujen asiakirjojen toimittamisesta. Jos tuomioistuin voi hankkia asiakirjat ilman erityisiä vaikeuksia, riittää, että osapuoli ilmoittaa niiden julkaisutiedot.
Tuomioistuin voi velvoittaa osapuolet tai asian ulkopuoliset kolmannet henkilöt toimittamaan kirjallisia todisteita. Siviiliprosessilain 190 ja 192 §:n mukaan kumpikin osapuoli voi esittää tuomioistuimelle tätä koskevan pyynnön, ja otettuaan kaiken asiaan liittyvän todistusaineiston huomioon tuomioistuin harkitsee, hyväksyykö se pyynnön. Kolmannelta henkilöltä pyydetään kirjallista todistetta esittämällä asiasta kirjallinen hakemus. Hakemuksesta on toimitettava kopio kyseiselle kolmannelle henkilölle.
Osapuolet voivat todisteiden esittämistä koskevasta velvoitteestaan huolimatta kieltäytyä esittämästä todisteena olevaa asiakirjaa, jonka sisältö liittyy osapuolen henkilökohtaiseen tai perhe-elämään tai jonka esittäminen olisi loukkaavaa tai voisi johtaa syytteeseen. Tällöin osapuoli voidaan joissakin tapauksissa velvoittaa esittämään osia asiakirjasta.
Osapuolella on lain mukaan mahdollisuus kiistää vastapuolen esittämä kirjallinen asiakirja. Tämä on tehtävä viimeistään silloin, kun osapuoli antaa vastauksensa. Jos kyse on oikeudenistunnossa esitetystä asiakirjasta, se on kiistettävä ennen kyseisen istunnon päättymistä. Jos toinen osapuoli ilmoittaa kuitenkin haluavansa käyttää kiistettyä asiakirjaa, tuomioistuin määrää sen aitouden tarkastettavaksi. Asiakirjan kiistäneellä osapuolella on todistustaakka siitä, että asiakirja ei ole aito. Jos kiistetään sellaisen yksityisen asiakirjan aitous, josta puuttuu sen kiistäneen osapuolen allekirjoitus, todistustaakka on asiakirjan esittäneellä osapuolella. Asiakirja tarkastetaan ja tuomioistuin päättää, onko väite näytetty toteen ja onko asiakirja aito. Tämä päätös voidaan liittää asiasta annettavaan tuomioon (siviiliprosessilain 193–194 §).
Asiantuntijoista säädetään siviiliprosessilain 195–203 §:ssä:
Tuomioistuin nimeää osapuolten pyynnöstä tai omasta aloitteestaan asiantuntijoita. Asiantuntijoiden on toimitettava lausuntonsa viikkoa ennen istuntoa, jossa lausuntoa on tarkoitus käsitellä.
Jos lausunto kiistetään, tuomioistuin voi nimetä yhden tai useamman muun asiantuntijan. Lisäksi lausuntoa voidaan täydentää tai se voidaan antaa kokonaan uudelleen.
Katselmuksesta ja varmentamisesta säädetään siviiliprosessilain 204–206 §:ssä.
Tuomioistuin voi osapuolten pyynnöstä tai omasta aloitteestaan määrätä suorittamaan irtaimen tai kiinteän omaisuuden katselmuksen tai henkilöiden henkilöllisyyden varmentamisen, joko todistajien ja asiantuntijoiden läsnä ollessa tai ilman heitä.
Katselmukset ja varmentamiset ovat välineitä todisteiden keräämiseksi ja tarkastamiseksi. Ne toteuttaa tuomioistuin täydessä kokoonpanossaan tai ne voidaan antaa tehtäväksi yhdelle tuomioistuimen jäsenelle tai jollekin toiselle tuomioistuimelle.
Tuomioistuin ilmoittaa osapuolille katselmuksen paikan ja ajankohdan. Katselmuksesta laaditaan pöytäkirja, jossa esitetään katselmuksen aikana tehdyt havainnot, asiantuntijoiden antamat lausunnot sekä todistajanlausunnot, jotka on otettu katselmuksen paikalla.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistajanlausunnot kerätään suullisessa kuulemisessa, eikä niitä voi toimittaa kirjallisesti. Asiantuntijoiden lausunnot toimitetaan kirjallisesti viikkoa ennen istuntoa. Lausunnot kuullaan istunnossa ja hyväksytään todisteeksi, minkä jälkeen tuomioistuin ja osapuolet voivat esittää asiantuntijoille kysymyksiä.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Bulgarian tasavallan prosessilaissa ei ole säännöksiä, joiden mukaan jollakin todistelukeinolla olisi suurempi painoarvo kuin toisilla. Tuomioistuin harkitsee arvioinnin yhteydessä kaikkia todisteita erikseen ja yhdessä ja perustaa tuomionsa niihin.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Tietyissä laissa erikseen säädetyissä tapauksissa hyväksytään pelkästään kirjallisia todisteita. Näihin kuuluu esimerkiksi oikeustoimien vahvistaminen, jonka osalta vaaditaan kirjallinen asiakirja. Todistajanlausunnot eivät ole sallittuja seuraavissa tapauksissa: virallisen asiakirjan sisällön kumoaminen; sellaisten seikkojen vahvistaminen, joiden todistaminen edellyttää lain mukaan kirjallista asiakirjaa; yli 5 000 levan arvoisen sopimuksen vahvistaminen paitsi, jos sopimus on tehty aviopuolisoiden tai suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevien sukulaisten, muiden verisukulaisten (neljänteen polveen asti) tai avioliiton kautta tulleiden sukulaisten (toiseen polveen asti) välillä; kirjallisesti vahvistettujen rahallisten velvoitteiden takaisinmaksu; sellaisen kirjallisen sopimuksen vahvistaminen, jonka osapuolena todistajanlausuntoa tarvitseva on, sekä sen muuttaminen tai kumoaminen; osapuolelta peräisin olevan yksityisen asiakirjan sisällön kumoaminen.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Kenelläkään ei ole oikeutta kieltäytyä todistamasta, lukuun ottamatta henkilöitä, joiden osalta laissa säädetään poikkeuksesta.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistamisesta voivat kieltäytyä osapuolten edustajien sekä riidan sovittelijoiden lisäksi vain osapuolten sukulaiset suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa, sisarukset, sukulaiset avioliiton kautta (ensimmäiseen polveen asti), aviopuoliso ja entinen aviopuoliso sekä osapuolen avopuoliso (siviiliprosessilain 166 §). Jos todistajana on henkilö, jota asia koskee, tuomioistuin ottaa huomioon kaikki käytössään olevat asiaa koskevat seikat ja arvioi todisteiden merkityksen niiden kannalta.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Todistaja on siviiliprosessilain 163 §:n mukaan velvollinen saapumaan oikeudenistuntoon todistamaan. Jos todistaja kieltäytyy todistamasta tai vastaamasta tiettyihin kysymyksiin, hänen on annettava kirjalliset perustelunsa ennen istuntoa ja vahvistettava ne tuomioistuimen määräämässä istunnossa. Siviiliprosessilain 167 §:n mukaan todistamisesta kieltäytymisestä aiheutuu taloudellisia seuraamuksia. Tuomioistuin voi myös määrätä oikeuslaitosta avustavan poliisin tuomaan todistajan pakkokeinoin kuultavaksi.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Todisteita voidaan hankkia kaikilta, lukuun ottamatta 6B kohdassa mainittuja henkilöitä. Todistajana voivat olla jopa henkilöt, jotka eivät ole oikeustoimikelpoisia, ja henkilöt, joiden etua asian ratkaisu koskee. Tuomioistuin ottaa todistajan oikeustoimikelvottomuuden tai todistajan edun huomioon todistajanlausuntoa arvioidessaan.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajia kuullaan osapuolten pyynnöstä tai tuomioistuimen aloitteesta. Todistaja kutsutaan haasteella osapuolen ilmoittamasta osoitteesta. Jos häntä ei tavoiteta sieltä, tuomioistuin antaa määräajan, johon mennessä osapuolen on ilmoitettava uusi osoite.

Sääntöjen mukaisesti kutsuttuja ja oikeudenistuntoon saapuneita todistajia kuullaan erikseen osapuolten läsnä ollessa. Samaa todistajaa voidaan kuulla uudestaan. Tuomioistuin arvioi todistajien lausunnot yhdessä muiden asiassa vastaanotettujen todisteiden kanssa. Siviiliprosessilain 170 §:n mukaan todistajia on ennen kuulemista muistutettava perättömän lausuman antamisesta säädetyistä seuraamuksista. Todistajien henkilötiedot kirjataan. Todistajaa voidaan erittäin pätevästä syystä kuulla jo ennen oikeuden istuntoa, ja kuuleminen voidaan suorittaa tuomioistuimen tilojen ulkopuolella. Myös asian osapuolet kutsutaan todistajien kuulemiseen. Siviiliprosessilaissa ei säädetä mahdollisuudesta kuulla todistajia videokonferenssin välityksellä tai muita teknisiä keinoja käyttäen. Tuomioistuin voi delegoida todisteiden vastaanottamisen jollekin toiselle piirituomioistuimelle vain siinä tapauksessa, että todisteita on vastaanotettava sen toimialueen ulkopuolella (siviiliprosessilain 25 §).

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Tuomioistuin ei tuomiota antaessaan ota huomioon lainvastaisin keinoin hankittua todistusaineistoa tai kiistämisen seurauksena epäaidoksi todettua kirjallista todistetta. Tällainen todiste voidaan jättää todistusaineiston ulkopuolelle. Sama koskee todisteita, joiden ei katsota liittyvän asiaan.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Osapuolen lausumaa voidaan pitää todisteena vain, jos se on annettu siviiliprosessilain 176 §:n mukaisesti eli kun tuomioistuin on kutsunut osapuolen henkilökohtaisesti antamaan selvityksiä asiaan liittyvistä seikoista.

Päivitetty viimeksi: 11/02/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Tšekki

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Todistustaakka seuraa nk. väittämistaakasta, joka määräytyy periaatteessa sen oikeusnormin mukaan, jonka nojalla tiettyä oikeutta haetaan tuomioistuimessa. Väittämistaakalla tarkoitetaan asianosaisen velvollisuutta vedota tosiseikkoihin, jotta nämä voidaan ottaa huomioon yksittäisessä tapauksessa. Tšekin siviiliprosessilain mukaan jokaisen asianosaisen on esitettävä väitteensä tueksi tarvittavat todisteet, ja tätä velvollisuutta kutsutaan todistustaakaksi. Yleisesti voidaan siis sanoa, että todistustaakka on jokaisella, joka esittää väitteen, mikäli kyseisellä väitteellä on merkitystä tapauksen kannalta.

Väittämis- ja todistustaakka sitovat jokaista asianosaista. Jos tosiseikat, joihin asianosainen vetoaa, ja esitetyt todisteet ovat puutteellisia, tuomioistuin on velvollinen ilmoittamaan tästä asianosaiselle.

Jos tuomioistuin katsoo, ettei riita-asioissa toistaiseksi ole näytetty toteen tosiseikkoja, joihin jokin asianosainen vetoaa, sen on ilmoitettava asianosaiselle, että tämän on esitettävä väitteensä tueksi todisteet ja että jos asianosainen ei täytä tätä velvollisuutta, hän voi tämän seurauksena hävitä jutun. Tuomioistuimella on velvollisuus ilmoittaa tästä kuitenkin vain istuntojen yhteydessä, ei kirjallisessa muodossa (esim. haasteissa).

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Toteen ei tarvitse näyttää yleiseen tietämykseen kuuluvia tosiseikkoja (jotka ovat tunnettuja laajalle ihmisjoukolle tietyssä paikassa tiettyyn aikaan) eikä tosiseikkoja, jotka tuomioistuin jo tuntee toimintansa vuoksi. Toteen ei myöskään tarvitse näyttää Tšekin lakikokoelmassa (Sbírka zákonů) julkaistuja tai ilmoitettuja säädöksiä. Ulkomaisen lain sisältöön tuomioistuin voi perehtyä joko itse tai pyytämällä oikeusministeriön lausuntoa, asiantuntijalausuntoa tai kansainvälisten sopimusten mukaista oikeusapua. Kaikki nämä tosiseikat voidaan kumota esittämällä todistelua.

Eräiden tosiseikkojen osalta laissa voidaan säätää olettamista (legaalinen presumptio). Olettamat voivat olla joko kumottavissa olevia olettamia, jotka voidaan syrjäyttää esittämällä vastatodistelua, tai poikkeuksellisissa tapauksissa kumoamattomia olettamia. Kumottavissa olevien olettamien osalta tuomioistuin katsoo tosiseikan toteen näytetyksi, jos yksikään asianosainen ei esitä todistelua, joka kumoaisi olettaman ja näyttäisi näin toteen vastaväitteen riita-asian käsittelyssä. Jotkin kumottavissa olevat olettamat voidaan kumota vain laissa säädetyn määräajan kuluessa.

Tuomioistuinta sitovat toimivaltaisten viranomaisten päätökset siitä, että on tehty rikos, rikkomus tai hallintorikkomus, josta voidaan rangaista lain nimenomaisen säännöksen nojalla, sekä päätökset siitä, kuka rikkoja on, samoin kuin päätökset henkilöoikeudellisesta asemasta. Tuomioistuinta ei kuitenkaan sido päätös siitä, että lakia on rikottu, eikä päätös siitä, kuka lakia rikkoi, jos kyseinen päätös tehtiin nopeutetussa menettelyssä. Muut rikostuomioon tai hallintorikkomusta koskevaan päätökseen sisältyvät tuomiolauselmat eivät sido tuomioistuinta.

Kumottavissa olevien olettamien erikoisluokan muodostavat tosiseikat, joihin vedotaan väitettäessä, että asianosainen on joutunut suoran tai epäsuoran syrjinnän kohteeksi sukupuolen, rodun, uskonnon tai muun syyn takia. Todistustaakka on tällöin vastapuolella, jonka on näytettävä toteen, ettei asianosaista ole syrjitty.

Tšekin tuomioistuinten tai muiden valtion viranomaisten toimivaltuuksiensa rajoissa hyväksymät asiakirjat ja lakisääteisesti julkisiksi julistetut asiakirjat ovat itsessään vahvistus siitä, että kyseessä on asiakirjan antaneen viranomaisen määräys tai lausuma (jollei toisin todisteta), sekä näissä asiakirjoissa

todennettujen tai vahvistettujen tosiseikkojen todenperäisyydestä. Jos on kyse tosiseikoista, jotka näytetään toteen julkisilla asiakirjoilla, todistustaakka on sillä, joka haluaa riitauttaa niiden luotettavuuden. Jos on kyse yksityisistä asiakirjoista, todistustaakka on sillä, joka vetoaa niihin. Jos asianosainen esittää väitteensä tueksi yksityisen asiakirjan ja vastapuoli kiistää sen luotettavuuden tai paikkansapitävyyden, todistustaakka siirtyy takaisin sille riita-asian asianosaiselle, joka esitti kyseisen todistelun. Asianosaisen on tällöin näytettävä väitteensä toteen muilla keinoin.
Asianosaisten keskenään identtisiä väitteitä ei pääsääntöisesti tarvitse näyttää toteen, ja tuomioistuin katsoo ne hyväksytyiksi tosiseikoiksi.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Oikeudenkäynnissä sovelletaan vapaan todistusharkinnan periaatetta, toisin sanoen laki ei määrää tarkkoja rajoja sille, milloin tuomioistuimen on pidettävä tiettyä tosiseikkaa toteen näytettynä ja milloin ei. Siviiliprosessilaissa säädetään, että tuomioistuin voi vapaasti harkita todisteiden todistusarvoa, jokaisen todisteen erikseen ja kaikkien todisteiden todistusarvoa niiden keskinäisessä yhteydessä, ja että tuomioistuimen on otettava asianmukaisesti huomioon kaikki oikeusmenettelyssä esille tulevat seikat, muiden muassa asianosaisten esittämät seikat.
Tuomioistuin perustaa päätöksensä päätelmiinsä. Päätelmät koostuvat toteamuksista, joihin ei liity perusteltuja tai legitiimejä epäilyksiä.
Yleisesti pätee, että jos todistusharkinta johtaa siihen päätelmään, ettei väitettyjen seikkojen totuudenmukaisuutta voida vahvistaa eikä kiistää, tuomioistuimen päätös on epäedullinen sen asianosaisen kannalta, jonka väitteet oli määrä näyttää toteen.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Riita-asian käsittelyssä pätee yleisesti, että tuomioistuin tutkii vain esitetyt todisteet. Tuomioistuin voi kuitenkin päättää, ettei se ota vastaan tiettyä todistelua, pääsääntöisesti silloin, jos se pitää kyseistä tosiseikkaa jo toteen näytettynä. Tuomioistuin voi ottaa vastaan myös muita todisteita kuin asianosaisten esittämiä, jos niitä tarvitaan tosiseikkojen arviointiin ja ne johtuvat asiakirjojen sisällöstä. Jos asianosaiset eivät yksilöi tarvittavia todisteita näyttääkseen toteen vaatimuksensa, tuomioistuin selvittää tosiseikat vastaanotettujen todisteiden perusteella. Tuomioistuin voi myös katsoa asianosaisten keskenään identtiset väitteet hyväksytyiksi tosiseikoiksi.
Sitä vastoin oikeudenkäynneissä, jotka eivät koske riita-asiaa – ja jotka voidaan panna vireille ilman kannetta – sekä eräissä muissa menettelyissä tuomioistuin on velvollinen ottamaan vastaan myös muita kuin asianosaisten esittämiä tosiseikkojen arviointiin tarvittavia todisteita.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Tuomioistuin vastaanottaa todisteet oikeuden istunnossa. Tarvittaessa jotain toista tuomioistuinta voidaan pyytää ottamaan todisteet vastaan tai oikeuden puheenjohtaja voi oikeuden suostumuksella ottaa todistelun vastaan istuntosalin ulkopuolella (riippuen myös siitä, minkä tyyppisestä todistusaineistosta on kyse). Asianosaisilla on oikeus olla läsnä, kun todisteita otetaan vastaan. Tulokset on aina annettava tiedoksi istunnon jälkeen. Asianosaisilla on oikeus antaa lausuntonsa kaikista vastaanotetuista todisteista.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuimen harkintavallassa on, mitkä todisteet se ottaa vastaan. Tuomioistuimen päätös olla ottamatta vastaan yksittäistä esitettyä todistetta on perusteltava asianmukaisesti. Yleisesti voidaan sanoa, että tuomioistuin ei ota vastaan todisteita, jotka eivät sen näkemyksen mukaan voi edesauttaa asian selvittämistä (jolloin tarkoituksena on estää turhien todisteiden vastaanottaminen). Tuomioistuin ei myöskään ota vastaan todistelua, joka aiheuttaisi riita-asian kohteeseen nähden kohtuuttomia kustannuksia. Todistelua ei oteta vastaan myöskään tapauksissa, joissa riita-asian kohteena olevan vaateen määrää ei voida lainkaan määrittää. Jotta tuomioistuin voisi arvioida yksiselitteisesti, mitä todistelua se ottaa vastaan, asianosaiset ovat velvollisia esittämään sen konkreettisesti – toisin sanoen nimeämään todistajat ja antamaan muut tunnistetiedot sekä ilmoittamaan, mistä väitteistä todistaja antaa lausuntonsa. Asianosaisten on myös täsmennettävä kirjallinen todistusaineisto ja rajattava ne kysymykset, joista asiantuntijan on määrä antaa lausuntonsa.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Todisteluun voidaan käyttää kaikkia keinoja, joiden avulla tapauksen tosiseikasto voidaan selvittää. Tätä varten voidaan käyttää erityisesti todistajien kuulemista, asiantuntijalausuntoja, viranomaisten, luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden selvityksiä ja lausuntoja, notaari- ja ulosottoasiakirjoja sekä muita asiakirjoja, katselmuksia ja asianosaisten kuulemista.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Jokainen luonnollinen henkilö, joka ei ole oikeudenkäynnin asianosainen, on velvollinen kutsusta saapumaan oikeuteen ja antamaan todistajanlausunnon. Todistaja antaa lausunnon siitä, mitä hän itse koki ja havaitsi. Hänen on annettava lausuntonsa totuudenmukaisesti ja mitään salaamatta. Todistaja voi kieltäytyä todistamasta vain siinä tapauksessa, että hän todistamisellaan aiheuttaisi itselleen tai omaiselleen rikossyyteuhan. Tuomioistuin päättää, onko kieltäytyminen perusteltu. Todistajan kuulemisen alussa määritetään hänen henkilöllisyytensä ja olosuhteet, jotka voivat vaikuttaa hänen uskottavuuteensa. Niin ikään todistajalle on kerrottava todistajanlausunnon merkitys, hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä väärän lausunnon rikosseuraamukset. Oikeuden puheenjohtaja (tuomari) pyytää todistajaa antamaan johdonmukaisen kuvauksen kaikesta, mitä hän tietää kuulemisen aiheesta. Tuomari esittää hänelle sitten kysymyksiä lausunnon täydentämiseksi ja selventämiseksi. Kysymyksiä voivat esittää lisäksi oikeuden jäsenet ja oikeuden puheenjohtajan suostumuksella myös asianosaiset ja asiantuntijat.
Todistelun vastaanottaminen asiantuntijoilta eroaa tästä menettelystä lähinnä siksi, että asiantuntija useimmiten laatii kirjallisen asiantuntijalausunnon, minkä lisäksi hän yleensä antaa siihen liittyvän suullisen lausunnon. Todisteita hankitaan asiantuntijalausunnon muodossa silloin, kun tosiseikaston arvioimiseksi tarvitaan erityisasiantuntemusta. Asiantuntijalausunnossa on kolme osaa: selvitys, jossa asiantuntija kuvaa tutkimansa seikat, arviointi, joka sisältää tekijän asiantuntija-arvion (päätelmät), sekä asiantuntijalauseke. Asiantuntija antaa lausuntonsa pääsääntöisesti tuomioistuimen määrittämistä yksittäisistä kysymyksistä, jollei lausunto ole suoraan alisteinen lain vaatimuksille (erityisesti yhtiöoikeuden alalla). Asiantuntijat nimeää tuomioistuin henkilöistä, jotka on rekisteröity (alueoikeuksien ylläpitämään) asiantuntijoiden ja tulkkien rekisteriin. Asiantuntijoille maksetaan asiantuntija-arvion tai asiantuntijalausunnon laatimisesta rahallinen korvaus, jos tästä säädetään lainsäädännössä.
Oikeuden puheenjohtaja voi määrätä asianosaisen tai muun henkilön asiantuntijan kuultavaksi, esittämään asiantuntijalle tarvittavat esineet ja tarvittavat selvitykset, käymään lääkärintarkastuksessa tai verikokeessa tai tekemään jotain tai suostumaan johonkin, jos se on tarpeen asiantuntijalausunnon antamiseksi.
Asiantuntijalausunnon voi antaa myös menettelyn osapuoli. Jos menettelyn osapuolen antama asiantuntijalausunto täyttää kaikki laissa säädetyt edellytykset ja sisältää lausekkeen, jossa asiantuntija ilmoittaa olevansa tietoinen tarkoituksellisesti väärän asiantuntijalausunnon seurauksista, kyseinen todistelu otetaan vastaan kuin kyseessä olisi tuomioistuimen pyytämä asiantuntijalausunto. Tuomioistuin antaa asiantuntijalle, jolta jokin osapuolista on pyytänyt asiantuntijalausuntoa, mahdollisuuden tutustua asiakirjoihin tai muulla tavoin perehtyä asiantuntijalausunnon laatimiseksi tarvittaviin tietoihin.
Todistaja antaa lausunnon välittömästi havaitsemistaan seikoista ja asiantuntija vain niiltä osin kuin todistusharkinta riippuu erityisasiantuntemuksesta. Tuomioistuin ei arvioi asiantuntijan päätelmien paikkansapitävyyttä. Tuomioistuin arvioi lausunnon vakuuttavuuden ottaen huomioon sen täydellisyyden toimeksiantoon nähden, sisäisen johdonmukaisuuden sekä sen, miten se sopii yhteen muiden vastaanotettujen todisteiden kanssa.

Kirjallinen todistusaineisto otetaan vastaan siten, että oikeuden puheenjohtaja lukee sen kokonaan tai osittain istunnossa tai antaa tiedoksi sen sisällön. Oikeuden puheenjohtaja voi lisäksi määrätä sen, jolla on hallussaan todisteeksi tarvittava asiakirja, esittämään tämän asiakirjan. Tuomioistuin voi myös hankkia todisteeksi tarvittavan asiakirjan itse toiselta tuomioistuimelta, viranomaiselta tai oikeushenkilöltä.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Todistelukeinoille ei ole määrätty tärkeysjärjestystä. Joitakin todistelukeinoja voidaan kuitenkin käyttää vasta sitten kun lain vaatimia keinoja on mahdotonta soveltaa (pääsääntöisesti on kyse erilaisista kirjallisessa muodossa olevista todisteista – vain jos ne on esimerkiksi tuhottu, voidaan hankkia todisteita muulla tavoin, kuten kuulustelemalla todistajia jne.) Todisteiden hankkiminen kuulustelemalla asianosaista hänen väitteistään voidaan riita-asioissa määrätä vain siinä tapauksessa, että kyseistä tosiseikkaa ei voida näyttää toteen muulla keinoin (lukuun ottamatta asianosaisen suostumista kuulusteluun). Muilla todisteilla on siksi parempi todistusarvo.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Joissain tapauksissa laki määrää, mitä todistelua on esitettävä. Tämä riippuu riita-asian luonteesta (esim. avioliittolupaa koskevassa asiassa on kuultava kumpaakin kihlakumppania).

Tietyt tosiseikat voidaan näyttää toteen vain tarkoin määrätyin keinoin. Esimerkiksi vekseliä tai sekkiä koskeva lunastusmääräys voidaan antaa vain, jos esitetään alkuperäinen vekseli, vekselin lunastuspäätös tai muu asiakirja. Päätöksen täytäntöönpanomääräys voidaan antaa vain esittämällä lainvoimainen päätös, ulosottoperuste tms.

Eräiden velvollisuuksien tai (erityisesti kiinteistöjä koskevien) esineoikeuksien syntyminen edellyttää lain mukaan kirjallista sopimusta, joten myös todisteiden on oltava tämän vaatimuksen mukaisia.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Kyllä, jokaisella on lakisääteinen velvollisuus saapua kutsusta oikeuteen ja antaa todistajanlausunto. Todistajaa ei voi edustaa kukaan toinen henkilö tässä tehtävässä. Todistajalla, joka täyttää todistusvelvollisuutensa, on oikeus korvauksiin (kulu- ja ansionmenetyskorvauksiin).

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistaja voi kieltäytyä todistamasta vain siinä tapauksessa, että hän todistamisellaan aiheuttaisi itselleen tai omaiselleen rikossyyteuhan. Tuomioistuin päättää, onko kieltäytyminen perusteltu. Tuomioistuimen on myös kunnioitettava todistajan salassapito- tai vaitiolovelvollisuutta erityisen luottamuksellisten tietojen suojaa koskevan lainsäädännön tai muiden lakisääteisten tai valtion tunnustamien vaitiolovelvollisuuksien mukaisesti (esim. potilaan terveystietoja koskeva lääkärin vaitiolovelvollisuus tai pankkisalaisuus). Tällöin kuuleminen on mahdollinen ainoastaan, jos toimivaltainen viranomainen tai se, jonka etua vaitiolovelvoite suojaa, on vapauttanut kuultavan henkilön tästä velvollisuudesta.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Todistaja voidaan pakottaa todistamaan noutamalla hänen oikeuteen (Tšekin poliisin toimesta) tai ääritapauksessa määräämällä prosessuaalinen sakko.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Yleisesti ottaen ei ole henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina. Pikemminkin on määritelty joukko olosuhteita, joissa tiettyjä henkilöitä ei voida kuulla todistajina (ks. vastaus kysymykseen 2.9).

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Vain tuomarilla (oikeuden puheenjohtajalla) on oikeus kuulustella todistajaa, ja hän johtaa kuulustelua. Muut oikeuden jäsenet sekä asianosaiset tai asiantuntijat voivat esittää todistajalle kysymyksiä vain oikeuden puheenjohtajan luvalla. Oikeuden puheenjohtaja voi kieltäytyä hyväksymästä kysymystä, joka on esimerkiksi johdatteleva tai harhaanjohtava tai joka ei ole sovelias tai tarkoituksenmukainen.

Uuden teknologian, kuten videokonferenssien, käyttö todistajien etäkuulemiseen on tällä hetkellä sallittua niissä tuomioistuimissa, joilla on sitä varten tarvittavat tekniset edellytykset.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Kyllä. Jos asianosainen esittää väitteensä tueksi todisteen, joka on saatu tai joka on hankittu yleisesti sitovan lainsäädännön vastaisesti ja jonka saamisen tai hankkimisen yhteydessä on rikottu toisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön oikeuksia, tuomioistuin ei ota vastaan kyseistä todistetta.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Tuomioistuin voi päättää todisteiden hankkimisesta kuulustelemalla asianosaisia, jos kyseistä tosiseikkaa ei voida näyttää toteen muulla keinoin ja jos kuultava asianosainen suostuu tähän. Tämä sääntö ei päde oikeudenkäynneissä, jotka eivät koske riita-asiaa – ja jotka voidaan panna vireille ilman kannetta (ks. kohta 2.1) – eikä avioeromenettelyssä tai parisuhteen purkamista, mitätöintiä tai pätemättömäksi julistamista koskevissa menettelyissä. Todistelukeinona voidaan pitää vain sellaista asianosaisen kuulemista, jonka tuomioistuin on erikseen määrännyt prosessuaalisena näyttönä väitettyjen tosiseikkojen toteen näyttämiseksi.

4 Onko kyseinen jäsenvaltio todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti määritellyt muita viranomaisia, joilla on toimivalta vastaanottaa todisteita siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita koskevia oikeudenkäyntejä varten asetuksen nojalla? Jos näin on, millaisissa oikeuskäsittelyissä niillä on toimivalta ottaa vastaan todisteita? Voivatko ne pyytää ainoastaan todisteiden vastaanottamista vai voivatko ne myös avustaa todisteiden vastaanottamisessa toisen jäsenvaltion esittämän pyynnön perusteella? Ks. myös todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukainen ilmoitus.

Tšekissä ei ole tällaisia viranomaisia.

Päivitetty viimeksi: 14/04/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota de on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Seuraavat kielet ovat jo saatavilla: en.

Todistelu - Saksa

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Periaatteessa kullakin asianosaisella on riita-asioissa todistustaakka tosiseikoista, jotka kuuluvat asianosaiselle suotuisan oikeusnormin soveltamisedellytyksiin. Todistustaakan jakautuminen perustuu sen vuoksi usein aineelliseen yksityisoikeuteen, koska se sisältää kanneperusteet, lisänormit, väitteet ja vastaväitteet. Todistustaakka tietyn oikeusnormin (esim. myyntisopimuksen tekeminen) tosiseikaston täyttymisestä (väittämistaakka) on yleensä

sillä asianosaisella, joka esittää oikeusnormin perusteella vaatimuksen (esim. kauppahinnan maksaminen), ja jos vastapuoli kiistää tosiseikat, ensin mainitun asianosaisen on näytettävä ne toteen. Vastapuolen on puolestaan tuotava esiin mahdolliset vastakkaiset oikeudet ja vastalauseet (esim. vaatimuksen täyttäminen) ja näytettävä ne toteen. Jos kaikki prosessioikeuden sallimat todistuskeinot on käytetty, mutta jonkin olennaisen kysymyksen osalta vallitsee edelleen epävarmuus, on oikeuden tehtävä todistustaakkaa koskeva päätös. Se, joka todistustaakkaa koskevien sääntöjen mukaan on velvollinen todistamaan riitautetun seikan, häviää riidan, jos se ei pysty näyttämään väitettään toteen.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Saksan lainsäädännössä säädetään erilaisista todistustaakkaa koskevista kevennyksistä ja jopa käänteisestä todistustaakasta. Kyse on seuraavista:

1. Käänteinen todistustaakka

Riita-asiassa puhutaan käänteisestä todistustaakasta, jos yleissääntö, että jokaisen on näytettävä toteen itselleen edulliset tosiseikat, käännetään päinvastaiseksi. Käänteinen todistustaakka merkitsee sitä, että vastapuolen on näytettävä toteen, että toiselle osapuolelle edullinen tosiseikka ei täyty. Esimerkiksi siviililain (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB) 476 §:ssä säädetään käänteisestä todistustaakasta kauppaoikeuden osalta (”Jos tavarassa ilmenee kuuden kuukauden kuluessa vaaranvastuun siirtymisestä vika, oletetaan, että tavara on ollut viallinen jo vaaranvastuun siirtyessä, ellei tällainen oletus ole tavaran tai vian luonteen takia soveltumaton”). Tässä tapauksessa ostajan ei siis tarvitse näyttää toteen, että vika oli olemassa jo, kun tavara luovutettiin, vaan myyjällä on todistustaakka siitä, että tavara ei ollut alun perin viallinen.

2. Näyttövaatimusten lieventäminen

A. Lakimääräisen olettaman mukaan tiettyjen olosuhteiden vallitessa (olettaman perusta) on lähtökohtana, että myös tietyt muut olosuhteet vallitsevat, ja oikeudellinen arviointi on tehtävä tältä pohjalta. Lakimääräiset olettamat tarjoavat näyttövelvolliselle osapuolelle lievennyksen, sillä tämän on tarpeen tuoda esiin ja näyttää toteen ainoastaan olettaman perustaa koskevat tosiseikat. Siviiliprosessilain (*Zivilprozessordnung*, ZPO) 292 §:n mukaan on myös mahdollista todistaa päinvastaista. Lakimääräiset olettamat voivat koskea tosiseikkoja, joten esimerkiksi kiinnitysvelkakirjan ollessa velkojan hallinnassa olettamuksena on, että se on luovutettu velkojalle (siviililain 1117 §:n 3 momentti). Olettamat voivat myös koskea oikeuksia, kuten perintötodistuksen haltijan eduksi tehtävä olettama hänen perillisasemastaan (siviililain 2365 §).

B. Jos tuomioistuin voi oman kokemuksensa tai asiantuntijalausuntojen perusteella tehdä toteen näytettyjen tosiseikkojen (aihetodisteet) perusteella päätelmän toteen näyttämättömistä tosiseikoista, on kyse tosiseikkoja koskevasta olettamasta. Esimerkiksi aihetodisteesta, että tiettynä ajankohtana lämpötila oli selvästi nollan yläpuolella, voidaan yleisen kokemuksen perusteella päätellä, että henkilö ei ole voinut kyseisenä ajankohtana liukastua jäällä. Vastapuoli voi kumota olettaman esittämällä tosiseikkoja, jotka aikaansaavat vakavia epäilyjä siitä, onko kyseinen tapahtumainkulku tavanomainen.

3. Tuomioistuimet ovat yhä useammin ratkaisuissaan jakaneet todistustaakkaa tietyillä vahingonvaaran alueilla kohtuunäkökohtien ja eri osapuolten etujen punnitsemisen perusteella. Tällaista oikeuskäytäntöä on erityisesti seuraavilla aloilla:

Valmistajan vastuu (siviililain 823 §:n 1 momentti)

Vahingon kärsineellä osapuolella on todistustaakka tuotevirheestä, oikeushyvän loukkaamisesta ja niiden välisestä syy-yhteydestä. Toisaalta valmistajan on todistettava noudattaneensa itselleen kuuluvaa järjestämis-, ohjeistus-, tuotevalvonta- ja vaaranvälttämisvelvollisuutta, jolloin voidaan todeta tuottamuksen puuttuminen.

Tiedonanto- ja neuvontavelvoitteet

Jos erityisiä sopimusperusteisia tai sopimuksentekoa edeltäviä tiedonanto- ja neuvontavelvoitteita on rikottu, niitä rikkonut osapuoli on velvollinen näyttämään toteen, että vahinko olisi tapahtunut, vaikka velvoitteita olisi noudatettu. Oletuksena on, että vahinkoa kärsinyt osapuoli olisi käyttäytynyt ohjeiden edellyttämällä tavalla.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Siviiliprosessilain (ZPO) 286 §:n mukaan keskeisenä prosessiperiaatteena on vapaa todistusharkinta. Sen mukaan tuomioistuimen tehtävänä on oikeudenkäynnin aikana esiin tulleiden seikkojen valossa ja todisteet vastaanotettuaan päättää vapaata harkintaansa käyttäen, onko tosiseikkoja koskevaa väitettä pidettävä totena vai vääränä.

Vain huomattava tai suuri todennäköisyys ei riitä näytöksi tosiseikasta. Toisaalta ei ole myöskään tarpeen täysin poistaa kaikkia epävarmuustekijöitä. Todennäköisyyden on oltava niin suuri, että tavanomaisen elämänkokemuksen mukaan sen katsotaan antavan kohtuullisen varmuuden, vaikka kaikkia epävarmuustekijöitä ei voitaisikaan sulkea täysin pois.

Laissa on (esim. turvaamistoimien osalta) säädetty näytön vakuuttavuusasteesta muutamia poikkeuksia, joissa riittää, että tosiseikkojen näytetään olevan uskottavia. Väitteen katsotaan olevan uskottava, jos on olemassa huomattava todennäköisyys, että se pitää paikkansa. Tehdäkseen väitteensä uskottavaksi asianosainen ei ole sidottu ns. ankariin todistuskeinoihin (todistajat, asiakirjat, katselmukset, asiantuntijatodistelu tai asianosaisten kuuleminen). Siviiliprosessilain 294 §:n mukaan on mahdollista käyttää esimerkiksi valaehtoista vakuutusta.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Riita-asioissa sovellettavan väittämistaakkaa koskevan prosessiperiaatteen mukaan on yksinomaan asianosaisten tehtävä tuoda esiin tosiseikkoja koskeva oikeudenkäyntiaineisto ja todistuskeinot. Tuomioistuin ei saa ottaa oikeudenkäyntiaineistoa käsiteltäväksi oma-aloitteisesti ja perustaa ratkaisuaan siihen. Tuomioistuimella on kuitenkin ohjaus- ja tiedonantovelvollisuus (siviiliprosessilain 139 §).

Asianosaisten väittämistaakkaa koskevasta periaatteesta voidaan poiketa tietyissä tapauksissa, joissa tuomioistuin voi viran puolesta pyytää näytön esittämistä. Tämän perustana on kuitenkin oltava asianosaisten perusteltu asioiden esittäminen, eivätkä tuomioistuimen toimet saa kohdistua tosiseikkojen tutkimiseen.

Viran puolesta tuomioistuin voi siten määrätä katselmuksen suorittamisesta sekä asiantuntijan kirjallisen lausunnon antamisesta tai asiantuntijan kuulemisesta (siviiliprosessilain 144 §), asiakirjojen esittämisestä (siviiliprosessilain 142 §) ja asianosaisten täydentävien lausumien antamisesta (siviiliprosessilain 448 §). Myös asianosaisten kuulemisesta voidaan määrätä viran puolesta (siviiliprosessilain 448 §). Todistettavan tosiseikan on kuitenkin lähtökohtaisesti oltava tietyssä määrin todennäköinen.

Menettelyssä, jota noudatetaan hakemuslainkäyttöasioissa, kuten myös sellaisissa perheoikeudellisissa asioissa, jotka eivät ole riita-asioita (ja joissa ei siis noudateta siviiliprosessilain todistelusääntöjä), sovelletaan perhe- ja hakemuslainkäyttöasioissa noudatettavasta menettelystä annetun lain (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*, FamFG) 26 §:ssä säädettyä periaatetta, jonka mukaan tosiseikat tutkitaan viran puolesta (*Amtsermittlungsgrundsatz*). Tämä tarkoittaa sitä, että tuomioistuimen on omasta aloitteestaan selvitettävä ratkaisun kannalta merkittävät tosiseikat ja hankittava soveltuvilta vaikuttavat todisteet, jos tiettyjen tosiseikkojen oikeellisuudesta on epäilyjä. Tuomioistuin ei ole tässä sidottu todisteisiin, joita asianosaiset pyytävät huomioon otettaviksi.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Ankara todistelu:

Asianosaisten väitteiden ollessa keskenään ristiriitaisia siviiliprosessilain mukaan noudatetaan

ankaraan todisteluun perustuvaa menettelyä (*Strengbeweisverfahren*), jossa todisteiksi hyväksytään asiantuntijalausuntoja, silminnäkijälausuntoja, asiakirjoja, todistajalausuntoja ja
asianosaisten kuulusteleminen (ks. jäljempänä). Kun asianosainen on ilmoittanut todisteet ja tosiseikat, jotka niillä on tarkoitus näyttää toteen (*Beweisantritt*), tuomioistuin määrää asianosaisen esittämään todisteet. Määräys annetaan vapaamuotoisesti suullisessa käsittelyssä tai siviiliprosessilain 358 §:n mukaisesti näyttöä koskevana määrämuotoisena määräyksenä (*Beweisbeschluss*). Määräyksessä on oltava kuvaus riidanalaisista seikoista, jotka todisteilla halutaan näyttää toteen, ja tähän tarkoitukseen käytettävistä todistuskeinoista. Lisäksi on nimettävä kuultavat todistajat ja asiantuntijat tai kuultava asianosainen ja mainittava, kuka asianosaisista pyytää kyseisen todistuskeinon käyttöä (siviiliprosessilain 359 §).
Tämän jälkeen todisteet otetaan vastaan laissa säädetyllä tavalla (siviiliprosessilain 355–484 §). Todistelussa on otettava erityisesti huomioon välittömyyden periaate (siviiliprosessilain 355 §) ja asianosaissuhteessa sovellettava avoimuuden periaate (siviiliprosessilain 375 §).
Välittömyysperiaatteen mukaan todisteet vastaanottaa se tuomioistuin, jossa asia on vireillä, sillä sen on myös arvioitava näyttö. Poikkeaminen tästä säännöstä sallitaan ainoastaan laissa säädetyissä tapauksissa, jolloin todisteiden vastaanottaminen voidaan siirtää kyseisen tuomioistuimen toisen jäsenen (siviiliprosessilain 361 §) tai toisen tuomioistuimen tehtäväksi (lain 362 §). Avoimuusperiaatteen mukaan asianosaisilla on oikeus olla läsnä todistajaa kuultaessa ja esittää kysymyksiä todistajille (siviiliprosessilain 397 §).
Tämän jälkeen seuraa istunto, johon asianosaiset osallistuvat ja jossa todistelun tulokset otetaan suullisen käsittelyn perustaksi (siviiliprosessilain 285 §). Todisteiden vastaanottamista koskevan käsittelyn päätyttyä tuomioistuimen tehtävänä on vahvistaa sen pohjalta tosiseikasto vapaata todistusharkintaa käyttäen (siviiliprosessilain 286 §).
Vapaa todistelu:
Ankaran todistelun vastakohta on vapaa todistelu, jossa tosiseikat voidaan todeta kaikin tuomioistuimen tarpeellisiksi katsomin keinoin ja pitkälti ilman mitään muotovaatimuksia. Vapaa todistelu sallitaan siviiliprosessissa siviiliprosessilain 284 §:n mukaan vain, jos osapuolet sen hyväksyvät.
Jos perhe- ja hakemuslainkäyttöasioissa noudatettavassa menettelyssä ei siviiliprosessilain nojalla FamFG:n 30 §:n 2 ja 3 momentin mukaisesti noudateta ankaraa todistelua, tuomioistuin hankkii tarvittavat todisteet soveltuvassa muodossa FamFG:n 29 §:n 1 momenttia noudattaen. Asianosaiset voivat esittää tuomioistuimelle tiettyjä todistelukeinoja, mutta tuomioistuin päättää todisteiden vastaanottamisen tarpeellisuudesta ja laajuudesta sekä näytön hankkimistavasta ammatillisen harkintansa perusteella.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Todistelua koskeva hakemus voidaan evätä prosessi- tai todistusoikeudellisin perustein, jos
tosiseikan toteen näyttäminen on tarpeetonta, toisin sanoen se on jo todistettu, yleisesti tunnettu tai riidaton,
tosiseikalla ei ole merkitystä asian kannalta, toisin sanoen sillä ei voi olla vaikutusta ratkaisuun,
käytettävä todistuskeino ei sovellu väitetyn tosiseikan todistamiseen (tulee kyseeseen erittäin harvoin, sillä todisteita ei saa arvioida ennen kuin ne otetaan vastaan),
todistuskeinon käyttö on käytännössä mahdotonta,
todistuskeinoa ei voida ottaa käsiteltäväksi esimerkiksi oikeuden väärinkäytöksi katsottavan umpimähkäisen väitteen tai todistajan vaitiolovelvollisuuden vuoksi (jos häntä ei ole vapautettu vaitiolovelvollisuudesta),
todisteiden vastaanottaminen on tuomioistuimen harkittavissa esimerkiksi arvioitaessa vahinkoa siviiliprosessilain 287 §:n mukaisesti,
tosiseikka on vahvistettu kumpaakin osapuolta sitovalla tavalla ja oikeusvoimaisesti toisessa oikeusmenettelyssä,
todistelua koskeva hakemus on hylättävä myöhästyneenä (siviiliprosessilain 296 §:n 1 momentti), tai
todisteiden vastaanottaminen on estynyt määräämättömäksi ajaksi, todistelua koskeva määräaika on päättynyt tai menettely on viivästynyt muista syistä (siviiliprosessilain 356 §).

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Laissa määritellään seuraavat viisi ns. ankaraa todistuskeinoa:
Katselmus (siviiliprosessilain 371–372 a §)
Katselmuksessa tuomari tekee kohteesta välittömiä aistihavaintoja. Katsomalla tehtyjen havaintojen ohella tämä voi käsittää maistamalla, haistelemalla, kuuntelemalla ja koskettelemalla tehtäviä aistihavaintoja. Siten katselmusobjekteina voidaan käyttää myös ääni-, kuva- ja ATK-tallenteita.
Todistajat (siviiliprosessilain 373–401 §)
Todistajan avulla voidaan näyttää toteen menneitä tapahtumia, joista hän on itse tehnyt havaintoja. Todistajana voi olla ainoastaan henkilö, joka ei ole oikeusriidan osapuoli.
Jos todistajalta edellytetään erityistä asiantuntemusta tosiseikkojen havainnoimiseksi, on kyseessä siviiliprosessilain 414 §:n mukainen ns. asiantunteva todistaja, esimerkiksi ensiapuklinikan lääkäri, joka antaa lausunnon onnettomuudesta johtuneista vammoista.
Asiantuntijat (siviiliprosessilain 402–414 §)
Asiantuntija välittää tuomarille tosiseikkojen arvioinnissa tarvittavaa erityisasiantuntemusta, jota tuomarilla ei ole. Hän ei vahvista tosiseikkoja, vaan hänen tehtävänään on antaa arvostelmia vahvistettujen tosiseikkojen pohjalta.
Asiantuntijaa voidaan pyytää tekemään tosiseikkoja koskevia toteamuksia ainoastaan siinä tapauksessa, että tosiseikkojen toteaminen sinänsä edellyttää erityisasiantuntemusta. Esimerkkinä tästä on lääkärin laatima diagnoosi.
Yksityisen asiantuntijan lausuntoa, joka on annettu asianosaisen toimeksiannosta, voidaan käyttää asiantuntijatodisteluna vain poikkeustapauksissa jutun molempien osapuolten suostumuksella.
Asiakirjatodistelu (siviiliprosessilain 415–444 §)
Kirjalliset lausunnot ovat siviiliprosessilaissa tarkoitettuja asiakirjoja, jotka voivat todistaa asianosaisen esittämän riidanalaisen tosiseikan. Laissa annetaan erilainen näyttöarvo julkisille asiakirjoille (siviiliprosessilain 415, 417 ja 418 §) ja yksityisille asiakirjoille (siviiliprosessilain 416 §).
Asianosaisten kuuleminen (siviiliprosessilain 445–455 §)
Asianosaisten kuuleminen on muihin todistuskeinoihin nähden toissijainen keino ja sallitaan ainoastaan, kun sen tarkoituksena on päänäytön esittäminen (siviiliprosessilain 445 §:n 2 momentti). Periaatteessa asianosainen, jolla on todistustaakka, voi pyytää ainoastaan vastapuolen kuulemista (siviiliprosessilain 445 §:n 1 momentti). Lisäksi asianosaisen kuuleminen on sallittua ainoastaan, jos vastapuoli suostuu siihen tai jos tuomioistuin vaatii kuulemista viran puolesta.
Vapaan todistelun menettelyssä tuomioistuin voi hankkia tarvittavat todisteet soveltuvassa muodossa. Tuomioistuimen tutkintamenettelyt ja todisteiden hankinta voivat kytkeytyä toisiinsa ilman, että annetaan näyttöä koskeva määräys (*Beweisbeschluss*). Ankarassa todistelussa voidaan ottaa huomioon esim. viranomaisilta saatuja virallisia tietoja, epävirallisia tiedusteluja puhelimitse tai kirjallisesti sekä ääni-, kuva- ja datatallenteita. Todisteiden hankinnan tulokset on kirjattava (FamFG, 29 §:n 3 kohta).

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Kaikki todistuskeinot ovat vapaan näytönarvioinnin periaatteen mukaisesti keskenään samanarvoisia, eikä niiden todistusarvossa ole eroa. Eroja on ainoastaan tavassa, jolla näyttö hankitaan:

Todistajat

Todistajia on kuultava yksittäin, ja myöhemmin kuultavat todistajat eivät tällöin saa olla läsnä (siviiliprosessilain 394 §:n 1 momentti). Keskenään ristiriitaisia todistajalausuntoja antaneet todistajat voidaan kuitenkin asettaa kuulusteltaessa vastakkain (siviiliprosessilain 394 §:n 2 momentti).

Ennen kuulustelua todistajalle ilmoitetaan velvollisuudesta pitäytyä totuudessa ja mahdollisuudesta, että häntä pyydetään vannomaan vala (siviiliprosessilain 395 §:n 1 momentti). Kuulustelu alkaa todistajan henkilötietojen tarkistamisella (siviiliprosessilain 395 §:n 2 momentti). Tämän jälkeen todistajalle esitetään jutun asiasisältöä koskevia kysymyksiä (siviiliprosessilain 396 §). Tuomioistuin pyrkii siihen, että todistaja antaa lausuntonsa asiasta, josta häntä kuullaan. Tuomioistuin voi tarvittaessa esittää lisäkysymyksiä saadakseen tarkemman käsityksen lausunnosta tai täydentääkseen sitä.

Asianosaisilla on läsnäolo-oikeus ja oikeus esittää kysymyksiä todistajankuulustelussa. Menettelyissä, joissa on käytettävä asianajajaa, asianosainen voi periaatteessa ainoastaan tuoda esiin kysymyksiä, joihin hän haluaa todistajan vastaavan, mutta asianajaja voi osoittaa kysymyksiä suoraan todistajalle (siviiliprosessilain 397 §).

Näitä todistajankuulustelua koskevia sääntöjä noudatetaan soveltuvin osin asiantuntijatodistelussa ja asianosaisia kuulusteltaessa (siviiliprosessilain 402 ja 451 §).

Asiakirjat

Asiakirjatodistelu toimitetaan lähtökohtaisesti esittämällä kyseessä oleva asiakirja. Jos asiakirja ei ole sen asianosaisen hallinnassa, joka siihen vetoaa, voidaan vastapuolta tai ulkopuolista vaatia esittämään hallussaan oleva asiakirja (siviiliprosessilain 421 ja 428 §). Velvollisuus esittää asiakirja tuomioistuimelle tulee kyseeseen tapauksissa, joissa todisteeseen vetoava asianosainen voi vaatia asiakirjan luovuttamista tai esittämistä yksityisoikeuden sääntöjen mukaan (siviiliprosessilain 422 §). Velvollisuus on perusteltava uskottavien tosiseikkojen avulla (siviiliprosessilain 424 §:n 5 momentin toinen virke). Kirjallista asiantuntijalausuntoa pidetään myös siviiliprosessilaissa tarkoitettuna asiakirjana.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Periaatteessa eroa ei ole, vaan todistuskeinot ovat keskenään samanarvoisia. Tämä johtuu siviiliprosessilain 286 §:n mukaisesta vapaan todistusharkinnan periaatteesta, jonka mukaan tuomioistuimen on todistusharkinnassaan otettava huomioon kaikki vastaanottamansa todisteet kokonaisuutena arvioiden. Tuomareiden on ainoastaan poikkeustapauksissa sovellettava pakottavia todistelusääntöjä, jollaisia on säädetty esimerkiksi oikeudenkäyntipöytäkirjan (siviiliprosessilain 165 §), tuomion (314 §) ja muiden asiakirjojen (415–418 §) näyttöarvosta.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Siviiliprosessilaissa ei lähtökohtaisesti ole säännöksiä, joiden mukaan tiettyjen tosiseikastojen todistaminen olisi sidottu määrätynlaisiin todistelukeinoihin. On olemassa ainoastaan yksi, tiettyihin oikeudenkäynnin lajeihin sovellettava poikkeus. Siten asiakirjojen perusteella ratkaistavissa asioissa (Urkundenprozess) kanneperusteena olevat tosiseikat on näytettävä toteen asiakirjoilla ja muut tosiseikat voidaan näyttää toteen ainoastaan käyttämällä asiakirjoja tai asianosaisten kuulustelua (siviiliprosessilain 592 § ja sitä seuraavat säännökset).

Tietyissä menettelyissä, joissa perusoikeuksiin puututaan laajasti, on FamFG:n mukaan hankittava asiantuntijalausunto. Näin on tehtävä esimerkiksi ennen FamFG:n 280 §:ssä tarkoitettua holhoojan määräämistä tai 312 §:ssä tarkoitettua sijoittamistoimenpidettä.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Jokaisella Saksan lainkäyttövaltaan kuuluvalla lainmukaisesti kutsutulla todistajalla on velvollisuus saapua oikeuteen, antaa todistajankertomus ja vannoa todistajanvala.

Todistamisvelvollisuuteen kuuluu myös todistajan velvollisuus tarkistaa tietojaan asiakirjojen avulla ja palauttaa asioita mieleensä (siviiliprosessilain 378 §). Todistaja ei ole velvollinen todistamaan seikoista, joista hänellä ei ole tietoa.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Siviiliprosessilaissa erotetaan toisistaan oikeus kieltäytyä todistamasta henkilökohtaisista syistä (383 §) ja asiallisista syistä (384 §).Siviiliprosessilain 383 §:n mukainen kieltäytymisoikeus perustuu todistajan sukulaisuussuhteisiin tai ammatilliseen vaitiolovelvollisuuteen ja sen tarkoituksena on eturistiriitojen välttäminen.

Henkilökohtaisista syistä johtuva kieltäytymisoikeus koskee kihlattua (1 kohta), aviopuolisoa (2 kohta) ja avopuolisoa (2a kohta), avio- tai avopuolisoa vielä liiton päätyttyäkin. Kieltäytymisoikeus on myös asianosaisen sivusukulaisella kolmanteen polveen asti ja henkilöllä, joka avioliiton kautta on tai on ollut sivusukulainen, toiseen polveen asti (3 kohta). Sivusukulaisuudella tarkoitetaan sukulaisuutta, joka ei ole suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa, vaan perustuu siihen, että henkilöt ovat saman kolmannen henkilön jälkeläisiä.

Papeilla on oikeus kieltäytyä todistamasta (siviiliprosessilain 383 §:n 4 kohta) samoin kuin henkilöillä, jotka ammattinsa puolesta osallistuvat aikakausijulkaisujen tai radio- tai televisiolähetysten valmistamiseen, tuottamiseen tai levittämiseen (5 kohta), ja henkilöillä, jotka virkansa, asemansa tai ammattinsa vuoksi saavat tietoja, jotka on pidettävä salassa niiden luonteen tai lain perusteella (6 kohta).

Ammattiin perustuva vaitiolo-oikeus käsittää kaikki seikat, jotka kyseinen henkilö on saanut tietoonsa ammatillisen asemansa takia.

Siviiliprosessilain 384 §:n mukainen vaitiolo-oikeus sen sijaan suojaa todistajaa todistamisvelvollisuudesta johtuvilta seurauksilta. Hänellä on lain mukaan pelkästään oikeus olla vastaamatta yksittäisiin kysymyksiin, mutta hänellä ei ole oikeutta kieltäytyä vastaamisesta kokonaan.

Siviiliprosessilain 384 §:n mukainen vaitiolo-oikeus koskee kysymyksiä, joihin vastaaminen aiheuttaisi todistajalle tai häneen 383 §:n mukaisessa sukulaisuussuhteessa olevalle henkilölle välittömiä omaisuusvahinkoja (1 kohta), maineen menetyksen tai vaaran joutua syytteeseen tai hallinto-oikeudellisen rikkomusmenettelyn alaiseksi (2 kohta). Todistajan ei myöskään tarvitse vastata kysymykseen, johon vastaaminen johtaisi liike- tai ammattisalaisuuden paljastamiseen (3 kohta).

Siviiliprosessilain 385 §:ssä säädetään eräistä poikkeuksista vaitiolo-oikeuteen. Erityistä merkitystä on lain 385 §:n 2 momentin säännöksellä, jonka mukaan papit ja henkilöt, joilla on 383 §:n 1 momentin 6 kohtaan perustuva vaitiolovelvollisuus lain aineellisten säännösten perusteella, voidaan poikkeuksellisesti velvoittaa todistamaan.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Kyllä. Jos lainmukaisesti kutsuttu todistaja ei saavu oikeuteen, tuomioistuin määrää hallinnollisen sakon, ja jollei sakkoa ole mahdollista saada perittyä, todistaja määrätään vangittavaksi (siviiliprosessilain 380 §:n 1 momentti). Hallinnollinen sakko voi rikoslain voimaanpanolain (Einführungsgesetz zum Strafgesetzbuch) 6 §:n 1 momentin mukaan olla määrältään 5 – 1 000 euroa, ja vangitseminen voi kestää yhdestä päivästä kuuteen viikkoon (voimaanpanolain 6 §:n 2 momentti). Lisäksi todistajalta peritään hänen pois jäämisestään aiheutuneet kustannukset.

Jos todistaja jättää toistamiseen saapumatta, hänet voidaan määrätä tuotavaksi oikeuteen pakkokeinoin, minkä lisäksi häneen kohdistetaan edellä mainitut hallinnolliset seuraamukset (siviiliprosessilain 380 §:n 2 momentti). Näitä toimia ei toteuteta, jos todistaja esittää hyvissä ajoin oikeudelle hyväksyttävät perustelut pois jäämiselleen). Jos hyväksyttäviä poissaoloperusteita ei esitetä ajoissa, todistajan on vakuutettava oikeus siitä, ettei myöhästyminen ollut hänen syytään (siviiliprosessilain 381 §).

Jos todistaja kieltäytyy todistamasta tai vannomasta valaa ilmoittamatta mitään perustetta tai ilmoitettuaan perusteen, joka on oikeusvoimaisesti todettu vaikutuksettomaksi, häntä vastaan voidaan käyttää samoja keinoja kuin todistajaan, joka jää pois oikeuden istunnosta esittämättä hyväksyttävää perustetta (siviiliprosessilain 390 §:n 1 momentti). Jos todistaja kieltäytyy toistamiseen yhteistyöstä, hänet voidaan määrätä vangittavaksi, mutta kuitenkin enintään oikeudenkäynnin päättymiseen asti (siviiliprosessilain 390 §:n 2 momentti).

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Ei ole mitään yleistä ”kelvottomuutta” todistajaksi. Todistajana voi toimia iästä ja oikeustoimikelpoisuudesta riippumatta jokainen, joka on henkisesti riittävän kypsä tekemään tosiseikkoja koskevia havaintoja ja ymmärtämään niitä koskevia kysymyksiä.

Henkilöihin, jotka on aiemmin tuomittu väärän todistajanlausuman tai väärän valan vuoksi, ei sovelleta mitään erityissääntöjä.

Todistajana ei voi kuitenkaan olla henkilö, joka on itse menettelyssä asianosaisena tai asianosaisen lakimääräisenä edustajana. Henkilö, joka on muiden kanssa asianosaisena yhteisessä riita-asiassa, voi kuitenkin todistaa sellaisista tosiseikoista, jotka koskevat ainoastaan muita yhteisessä asiassa asianosaisena olevia. Tietyissä olosuhteissa edustaja voi olla kelpoinen todistamaan, jos todistajankuulustelu ei liity aiheeseen, jota valtuutussuhde koskee. Siten esimerkiksi valtuutettua edustajaa voidaan kuulla todistajana tosiseikoista, jotka eivät kuulu hänen oikeudenkäyntiä koskevan toimeksiantonsa piiriin.

Todistajan kelpoisuus määräytyy todistajankuulustelun ajankohtana vallitsevan tilanteen mukaan.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomioistuin toimittaa kuulustelun. Kuulustelun toimittaminen voidaan myös siirtää asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenelle tai toiselle tuomioistuimelle, jos voidaan lähtökohtaisesti olettaa, että asiaa käsittelevä tuomioistuin voi asianmukaisesti arvioida kuulustelussa saatuja todisteita ilman välitöntä käsitystä todisteiden vastaanottamistilanteesta.

Todistajia on kuultava yksittäin, ja myöhemmin kuultavat todistajat eivät tällöin saa olla läsnä (siviiliprosessilain 394 §:n 1 momentti). Keskenään ristiriitaisia todistajalausuntoja antaneet todistajat voidaan kuitenkin asettaa kuulusteltaessa vastakkain (siviiliprosessilain 394 §:n 2 momentti).

Asianosaisilla on läsnäolo-oikeus ja oikeus esittää kysymyksiä todistajankuulustelussa. Menettelyissä, joissa on käytettävä asianajajaa, asianosainen voi periaatteessa ainoastaan tuoda esiin kysymyksiä, joihin hän haluaa todistajan vastaavan, mutta asianajaja voi osoittaa kysymyksiä suoraan todistajalle (siviiliprosessilain 397 §).

Todistajia voidaan kuulla käyttämällä videoneuvottelua, jos tuomioistuin sallii tämän asianosaisen pyynnöstä (siviiliprosessilain 128 a §:n 2 momentti).

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Siviiliprosessioikeudessa ei periaatteessa ole todisteen käyttöä koskevia kieltoja. Ainoa poikkeus tästä säännöstä on liittotasavallan keskusrekisterilain (*Bundeszentralregistergesetz*) 51 §:n mukainen kielto käyttää todisteena keskusrekisteristä poistettuja tai poistettavia tuomioita.

Todisteen käyttöä koskeva kielto tulee perustuslakituomioistuimen oikeuskäytännön perusteella riitaoikeudenkäynnissä kyseeseen tosin silloin, kun on kyseessä vastapuolen perustuslaissa suojattujen perusoikeuksien – kuten ihmisarvon ja yleisen henkilöllisyysoikeuden – lainvastainen loukkaus, johon ei ole poikkeuksellista oikeutusta. Oikeudet ja edut on tarpeen punnita ja ottaa huomioon kaikki asiaan liittyvät olosuhteet.

Periaatteessa kielto koskee oikeuskäytännön mukaan esimerkiksi salaa tehtyjen äänityksiä, pienoislähettimen, suuntamikrofonin tai äänentoistolaitteen avulla salaa kuunneltuja keskusteluja ja lainvastaisesti hankittujen yksityisten asiakirjojen kuten päiväkirjojen tai henkilökohtaisten kirjeiden käyttöä todisteena.

Kuhunkin yksittäistapaukseen liittyvien vastakkaisten etujen vertailu voi kuitenkin edellä mainituissa tilanteissa johtaa poikkeukseen, jonka mukaan lainvastaisesti hankitun aineiston käyttö todisteena sallitaan, jollei sen katsota koskettavan yksityiselämän ydinaluetta.

Kysymys siitä, johtaako prosessioikeudellisten säännösten rikkominen kieltoon käyttää aineistoa todisteena, on ratkaistava kunkin tapauksen kohdalta erikseen. Menettelyä ja prosessitoimen muotoa koskevat virheet voivat korjaantua siviiliprosessilain 295 §:n 1 momentin mukaisesti. Siten esimerkiksi asianosaisen kuuleminen todistajana on väistyvä menettelyvirhe eli sen käyttö todistelukeinona sallitaan, jos asianosaiset eivät esitä lainsäädäntöä koskevaa väitettä tai eivät ole vedonneet virheeseen ennen suullisen käsittelyn päättymistä. Myös tilanne, jossa todistajalle ei ole ilmoitettu häneen sovellettavasta kieltäytymisoikeudesta, voi korjaantua siviiliprosessilain 295 §:n 1 momentin mukaan.

Yleistä etua suojelevien säännösten noudattamisesta ei kuitenkaan ole mahdollista luopua (siviiliprosessilain 295 §:n 2 momentti). Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi kaikki viran puolesta huomioon otettavat seikat kuten prosessinedellytykset, oikeuskeinojen sallittavuus tai sulkeminen pois tuomarin tehtävästä.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Kuten edellä 2.4 kohdassa on todettu, asianosaisen kuulustelu on sallittu tietyissä olosuhteissa. Tuomari arvioi tällaisen näytön vapaan todistusharkinnan mukaisesti (siviiliprosessilain 286 §).

Päivitetty viimeksi: 11/03/2024

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota et on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Todistelu - Viro

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Todistustaakasta säädetään siviiliprosessilain 230 §:ssä. Sen mukaan kummankin osapuolen on oikeudenkäynnissä todistettava tosiseikat, joihin hänen vaatimuksensa ja vastaväitteensä perustuvat, jollei lainsäädännöstä toisin johdu. Jollei lainsäädännöstä toisin johdu, osapuolet voivat myös sopia todistustaakan jakamisesta eri tavoin kuin laissa on säädetty, sekä siitä millaisin todistein minkäkin tosiseikan voi todistaa. Avioliitto- ja isyysasioissa, lapsen etua koskevissa riidoissa ja hakemusasioissa tuomioistuin voi hankkia todisteita myös omasta aloitteestaan, jollei lainsäädännöstä toisin johdu.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Sellaisia tosiseikkoja ei tarvitse todistaa, joita tuomioistuin pitää yleisesti tunnettuina. Tuomioistuin voi pitää yleisesti tunnettuina tosiseikkoina niitä, joista saa luotettavaa tietoa oikeudenkäynnin ulkopuolisista lähteistä. Osapuolen esittämää tosiseikkaa koskevaa väitettä ei myöskään tarvitse todistaa, jos vastapuoli myöntää sen. Myöntäminen tarkoittaa, että vastapuoli hyväksyy tosiseikkaa koskevan väitteen ehdoitta ja nimenomaisesti tuomioistuimelle osoitetussa kirjallisessa lausunnossa tai oikeudenistunnossa, jossa hyväksyminen kirjataan pöytäkirjaan. Myöntämisen voi peruuttaa vain toisen osapuolen

suostumuksella tai jos peruuttava osapuoli todistaa, että hänen hyväksymänsä väite tosiseikan olemassaolosta tai puuttumisesta ei pidä paikkaansa ja että hyväksyminen johtui siitä, että tosiseikka kuvattiin väärin. Tällöin tosiseikkaa ei katsota myönnetyn. Myöntämisen oletetaan olevan voimassa, jos vastapuoli ei nimenomaisesti kiistä tosiseikkaa koskevaa väitettä eikä kiistämishalu ilmene muistakaan osapuolen lausumista.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin arvioi kaikkia todisteita lainsäädännön mukaisesti kaikista näkökulmista, perusteellisesti ja objektiivisesti. Se tekee vakaumuksensa mukaisesti päätöksen siitä, onko osapuolen esittämä väite todistettu vai ei, ottaen huomioon muun muassa osapuolten todistamisen osalta tekemät sopimukset.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Vaikka siviiliprosessilain 236 §:n 2 momentin mukaan osapuolten on yleensä pyydettävä tuomioistuimelta todisteiden vastaanottamista, siviiliprosessilain 230 §:n 3 momentissa säädetään tapauksista, joissa tuomioistuin voi hankkia todisteita oma-aloitteisesti. Tuomioistuin voi hankkia omasta aloitteestaan todisteita avioliitto- ja isyysasioissa, lapsen etua koskevissa riidoissa ja hakemusasioissa, jollei lainsäädännöstä toisin johdu.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Jos todisteen tutkimiseksi on tarpeen vastaanottaa lisätodisteita, tuomioistuin antaa siitä määräyksen, joka annetaan osapuolille tiedoksi. Jos todisteita on tarpeen vastaanottaa asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomiopiirin ulkopuolella, kyseinen tuomioistuin voi pyytää prosessitoimen toteuttamista siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä todisteita voi vastaanottaa. Todisteita voi vastaanottaa myös Viron ulkopuolella.

Pyynnön lähettämisen jälkeen todisteet otetaan vastaan, ja tällöin noudatetaan siviiliprosessilain 27–32 luvuissa säädettyjä todisteiden vastaanottamista koskevia säännöksiä sen mukaan, mistä todistetyypistä on kyse.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin voi asianosaisen pyynnöstä evätä todisteiden vastaanottamisen, jos

todiste ei ole asian kannalta merkitsevä (erityisesti silloin kun todistettavaa tosiseikkaa ei tarvitse todistaa tai kun tosiseikasta on tuomioistuimen mielestä jo esitetty riittävästi todisteita),

lain tai osapuolten sopimuksen nojalla tosiseikka on todistettava tietyn tyyppisellä tai tietyssä muodossa olevalla todisteella, mutta pyyntö koskee toisen tyyppisen tai toisessa muodossa olevan todisteen vastaanottamista,

todiste ei ole saatavilla, erityisesti jos ei tiedetä todistajan tietoja tai asiakirjan sijaintia tai jos todisteen merkitys ei vastaa todisteen saamiseen käytettävää aikaa tai siihen liittyy muita vaikeuksia,

todisteen vastaanottamista pyydetään liian myöhään,

todisteen vastaanottamistarvetta ei ole perusteltu,

todisteen vastaanottamista pyytänyt osapuoli jättää maksamatta vaadittavan tuomioistuinmaksun todisteiden vastaanottamiseen liittyvien kulujen kattamiseksi.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Siviiliprosessilain 229 §:n 1 momentin mukaan riita-asioissa todisteeksi käy mikä tahansa tieto, joka on laissa säädetyssä prosessuaalisessa muodossa ja jonka perusteella tuomioistuin varmistaa laissa säädetyn mukaisesti osapuolten vaatimukset ja vastaväitteet, sekä muut asian ratkaisun kannalta merkittävät tosiseikat.

Siviiliprosessilain 229 §:n 2 momentin mukaan todiste voi olla todistajanlausunto, asianosaisen valaehtoinen lausuma, asiakirjanäyttö, fyysinen todiste tai asiantuntijalausunto. Hakemusasioissa ja yksinkertaistetussa menettelyssä tuomioistuin voi katsoa tosiseikan tulleen asianmukaisesti todistetuksi myös muun todistelukeinon avulla, joka voi olla esimerkiksi asianomaisen lausuma, jota ei ole annettu valaehtoisena.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

1) Todistajanlausunnot

Siviiliprosessilain 251 §:n 1 momentin mukaan todistajana voi kuulla ketä tahansa, jolla voi olla tietoa merkittävistä tosiseikoista mutta joka ei ole käsiteltävässä asiassa asianosainen tai tämän edustaja. Todistaja antaa tietoa siitä, mitä on suoraan havainnut. Todistajaksi kutsutun henkilön on saavuttava tuomioistuimeen ja annettava tuomioistuimelle lausunto tiedossaan olevista tosiseikoista. Todistajan kuulemisen voi korvata myös todistajan kirjallisen lausunnon vastaanottamisella, jos todistajan saapuminen oikeudenistuntoon olisi tälle kohtuuttoman raskasta ja kirjallinen lausunto riittää tuomioistuimen mukaan todisteeksi ottaen huomioon kysymyksen sisältö ja todistajan henkilöllisyys. Tuomioistuin voi myös käyttää toisessa oikeudenkäynnissä pöytäkirjaan kirjattua kuulemista, jos sen ansiosta menettelyä voidaan selvästi yksinkertaistaa ja voidaan olettaa, että tuomioistuin pystyy arvioimaan pöytäkirjaa tarvittavassa määrin todistajaa suoraan kuulematta.

Todistajia kuullaan yksittäin, ja vielä kuulemattomat todistajat eivät saa olla oikeussalissa asian käsittelyn aikana. Jos tuomioistuimella on syytä uskoa, että todistaja pelkää tai ei muusta syystä puhu tuomioistuimelle totta asianosaisen läsnäollessa tai jos asianosainen vaikuttaa kuulemisen kulkuun huomautuksin tai muulla tavalla, tuomioistuin voi poistaa kyseisen asianosaisen oikeussalista todistajan kuulemisen ajaksi. Tällöin todistajanlausunto luetaan saliin palanneelle asianosaiselle, jolla on oikeus kuulustella todistajaa. Jos todistajan esittämät lausunnot ovat ristiriitaiset, tuomioistuin voi kuulla todistajaa uudelleen samassa istunnossa tai kuulustella tätä.

Jos todistajanlausunto on kirjallinen, asianosaisella on oikeus esittää todistajalle kirjallisia kysymyksiä tuomioistuimen kautta. Kysymykset, joihin vaaditaan todistajan vastaus, määrää tuomioistuin. Tuomioistuin voi tarvittaessa kutsua todistajan oikeudenistuntoon antamaan suullisen lausunnon.

Tuomioistuin voi todistajan kuulemiseksi mennä tämän luo, jos todistaja ei pysty sairauden, vanhuuden tai invaliditeetin tai muun perustellun syyn vuoksi saapumaan tuomioistuimeen, tai jos tämä on muusta syystä tarpeen.

Tuomioistuin tutkii todisteet suoraan (siviiliprosessilain 243 §:n 1 momentti). Tuomioistuin voi todistajan lausuntojen luotettavuuden tarkistamiseksi käyttää siviiliprosessilain 262 §:n 1 ja 8 momentissa tarkoitettuja tapoja: 1 momentin nojalla tuomioistuin varmistaa todistajan henkilöllisyyden. Lisäksi se selvittää todistajan koulutuksen ja kotipaikan sekä sen, millä alalla todistaja toimii, miten todistaja liittyy käsiteltävänä olevaan asiaan ja millaiset todistajan suhteet asianosaisiin ovat. Ennen kuin todistaja antaa lausuntonsa, tuomioistuin muistuttaa siitä, että todistajalla on velvollisuus puhua totta. Todistajalle annetaan tietoa myös siitä, miten lausunnon antamisesta voi kieltäytyä. Siviiliprosessilain 262 §:n 8 momentin nojalla tuomioistuin esittää tarvittaessa kuulemisen aikana täydentäviä kysymyksiä, joilla selvennetään ja täydennetään todistajan lausuntoa sekä tämän tietojen perustaa.

2) Asiantuntijalausunto

Tuomioistuin voi kantajan pyynnöstä pyytää asiantuntijalta lausuntoa tosiseikoista, jotka ovat asian kannalta tärkeitä ja vaativat erityistietoja. Oikeuskysymyksissä tuomioistuin voi pyytää asiantuntijalausuntoa sekä asianomaisen pyynnöstä että omasta aloitteestaan Viron ulkopuolella sovellettavan lainsäädännön, kansainvälisen oikeuden tai tapaoikeuden tulkitsemiseksi. Kun asiantuntijaa kuullaan jonkin sellaisen tosiseikan tai tapahtuman todistamiseksi, jonka ymmärtäminen vaatii erityisasiantuntemusta, sovelletaan samoja säännöksiä kuin todistajan kuulemiseen. Jos asianosainen on esittänyt tuomioistuimelle asiantuntijan kirjallisen lausunnon eikä kyseistä asiantuntijaa kuulla todistajana, lausuntoa pidetään asiakirjanäyttönä. Tuomioistuin voi asiantuntija-arvion pyytämisen sijasta käyttää toisessa oikeudenkäynnissä tuomioistuimen määräyksestä esitettyä tai rikos- tai rikkomusmenettelyssä

asianosaisen pyynnöstä laadittua asiantuntijalausuntoa, jos sen ansiosta menettelyä voidaan selvästi yksinkertaistaa ja voidaan olettaa, että tuomioistuin pystyy arvioimaan lausuntoa tarvittavassa määrin uutta asiantuntija-arviota pyytämättä. Asiantuntijalle voi tällöin myös esittää täydentäviä kysymyksiä tai kutsua tämän oikeudenistuntoon vastaamaan kysymyksiin.
Asiantuntija-arvion tekee valtion oikeusopillisessa laitoksessa työskentelevä tuomioistuimia avustava asiantuntija, muu asiantuntija, kansallisesti tunnustettu asiantuntija tai muu tuomioistuimen määräämä asiantuntija. Tuomioistuin voi nimetä asiantuntijaksi henkilön, jolla on arvion tekemistä varten tarvittavat tiedot ja kokemus. Jos asiantuntija-arvion tekemistä varten on olemassa kansallisesti tunnustettu asiantuntija, asiantuntijaksi voi nimetä jonkun muun henkilön vain perustelluista syistä. Jos osapuolet ovat sopineet, kenet ne haluavat asiantuntijaksi, tuomioistuin nimeää tämän henkilön asiantuntijaksi, jos hän lain mukaan voi toimia asiantuntijana.
Asianosaisilla on oikeus esittää asiantuntijalle kysymyksiä tuomioistuimen kautta. Kysymykset, joihin toivotaan asiantuntijan arviota, määrää tuomioistuin. Jos tuomioistuin ei hyväksy asianosaisen kysymystä, päätös on perusteltava.
Asiantuntija antaa lausuntonsa tuomioistuimelle kirjallisena, jollei tuomioistuin määrää, että lausunto on annettava suullisesti tai asiantuntijan suostumuksen mukaisessa muussa muodossa. Asiantuntijalausunnon on sisällettävä yksityiskohtainen kuvaus tutkimuksista, tutkimuksista tehdyt päätelmät ja perustellut vastaukset tuomioistuimen kysymyksiin.
Asiantuntijan on vastattava hänelle esitettyihin kysymyksiin antamalla totuudenmukainen ja perusteltu mielipide. Asiantuntija voi lausuntoaan varten tutustua asiaan liittyvään aineistoon tarvittavassa määrin, ottaa osaa todisteiden tutkimiseen tuomioistuimessa sekä pyytää tuomioistuimelta vertailuaineistoa ja täydentäviä tietoja.
Asiantuntijalausunto julkistetaan oikeudenistunnossa. Jos asiantuntijalausuntoa ei esitetä kirjallisesti tai sellaisessa muodossa, joka voidaan muuntaa kirjalliseen muotoon, asiantuntija esittää lausuntonsa oikeudenistunnossa. Tuomioistuin voi kutsua asiantuntijan, joka on antanut lausuntonsa kirjallisesti sellaisessa muodossa, joka voidaan muuntaa kirjalliseen muotoon, oikeudenistuntoon vastaamaan kysymyksiin. Tuomioistuin kutsuu asiantuntijalausunnon antaneen asiantuntijan oikeudenistuntoon, jos toinen osapuoli sitä pyytää.
Kun asiantuntijalausunto on tutkittu ja asiantuntija on kutsuttu oikeudenistuntoon, asianosaiset voivat esittää hänelle täsmentäviä kysymyksiä. Kysymykset voi myös esittää etukäteen tuomioistuimelle, joka toimittaa ne asiantuntijalle. Tuomioistuin poistaa asiaankuulumattomat ja asiantuntijan asiantuntemuksen ulkopuolelle kuuluvat kysymykset.
Asiantuntijan kuulemiseen sovelletaan samoja säännöksiä kuin todistajan kuulemiseen.
3) Kirjalliset todisteet
Asiakirjatodisteita ovat kirjoitetut, piirretyt, video- tai ääninauhalle tallennetut tai sähköisesti tai muuta tietojen tallennuskeinoa käyttäen tallennetut dokumentit tai muut senkaltaiset tietovälineet, jotka sisältävät tietoja asian ratkaisemisen kannalta tärkeistä tosiseikoista ja joita voidaan esittää oikeudenistunnossa ymmärrettävässä muodossa.
Asiakirjatodisteita ovat myös viralliset ja henkilökohtaiset kirjeet, toisissa oikeudenkäynneissä annetut tuomiot sekä asianosaisten tuomioistuimelle esittämät asiantuntijalausunnot.
Kirjalliset dokumentit esitetään joko alkuperäisinä tai jäljennöksinä. Jos asianosainen esittää alkuperäiskappaleen ja jäljennöksen, tuomioistuin voi palauttaa alkuperäiskappaleen ja jättää tiedostoon tuomarin vahvistaman jäljennöksen. Tiedostossa olevan alkuperäiskappaleen voi sen esittäjän pyynnöstä palauttaa sen jälkeen, kun menettelyn päättävä tuomio on julkistettu. Jäljennökset jäävät tiedostoon. Tuomioistuin voi vahvistaa dokumenttiin tutustumista varten määräajan, jonka päätyttyä se palauttaa dokumentin. Tällöin tiedostoon jätetään jäljennös. Jos dokumentista on esitetty jäljennös, tuomioistuimella on oikeus vaatia alkuperäiskappaleen esittämistä tai perusteluja sille, miksi alkuperäiskappaletta ei voi esittää. Jos tuomioistuimen pyyntöä ei noudateta, tuomioistuin päättää jäljennöksen todistusvoimaisuudesta.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Siviilioikeudenkäynneissä sovelletaan yleisesti vapaan todistusharkinnan periaatetta, mutta sitä on mahdollista myös rajata osapuolten yhteisestä sopimuksesta. Siviiliprosessilain 232 §:n 2 momentissa säädetään, että yhdelläkään todisteella ei ole tuomioistuimen kannalta ennalta määrättyä painoarvoa, jolleivat osapuolet ole toisin sopineet. Näin ollen osapuolet voivat sopia antavansa jollekin todisteelle ratkaisevan painoarvon.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Laista tai osapuolten sopimuksesta voi johtua, että tietyt tosiseikat voi näyttää toteen käyttäen vain tietyntyyppisiä tai -muotoisia todisteita.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Siviiliprosessilain 254 §:n mukaan todistajaksi kutsutun henkilön on saavuttava tuomioistuimeen ja annettava totuudenmukainen lausunto tiedossaan olevista tosiseikoista.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistaja voi kieltäytyä todistamasta, jos hän on kantajan tai vastaajan
sukulainen alenevassa tai ylenevässä polvessa
sisko, siskopuoli, veli, velipuoli tai henkilö, joka on tai on ollut avioliitossa kantajan tai vastaajan siskon, siskopuolen, veljen tai velipuolen kanssa
isä- tai äitipuoli, ottovanhempi, puolison lapsi tai ottolapsi
adoptiovanhempi tai -lapsi
avio- tai avopuoliso tai tämän vanhempi, myös silloin kun avioliitto tai avoliitto on päättynyt.

Todistaja voi kieltäytyä antamasta lausuntoa myös silloin kun hän lausunnollaan saattaisi itsensä tai jonkun edellä mainituista henkilöistä epäilyksenalaiseksi rikoksen tai rikkomuksen suhteen.
Lausunnon antamisesta voi kieltäytyä myös sellaisen seikan osalta, johon sovelletaan valtiosalaisuuksia ja ulkovaltojen luokiteltuja tietoja koskevaa lakia. Jos henkilö käsittelee tietoja journalistisia tarkoituksia varten, hänellä on oikeus kieltäytyä lausunnon antamisesta sellaisen seikan osalta, jonka ansiosta tiedonantaja voidaan tunnistaa.
Edellä esitetystä huolimatta todistaja ei voi kieltäytyä antamasta lausuntoa seuraavista:
sellaisen liiketoimen toteuttaminen ja sisältö, johon henkilö oli kutsuttu todistajaksi
perheenjäsenen syntymä tai kuolema
perhesuhteista johtuvaan varallisuussuhteeseen liittyvä seikka
sellainen oikeudenkäynnin kohteena oleva oikeudelliseen suhteeseen liittyvä toimi, jonka todistaja on tehnyt itse jonkin osapuolen laillisena edeltäjänä tai edustajana.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Jos henkilö kieltäytyy todistamasta ilman perusteltua syytä, tuomioistuin voi määrätä hänelle sakon tai enintään 14 päivän vankeusrangaistuksen. Todistaja vapautetaan heti sen jälkeen, kun hän on antanut lausuntonsa, tai kun asian käsittely on loppunut tai todistajan kuulemistarve on poistunut.
Jos henkilö kieltäytyy todistamasta ilman perusteltua syytä, hänen on maksettava siitä johtuvat oikeudenkäyntikulut.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Siviiliprosessilain 256 §:ssä säädetään henkilöistä, joita ei voida kuulla todistajina. Esimerkiksi Virossa rekisteröidyn uskonnollisen yhdistyksen papistoa tai avustavaa henkilöstöä ei voida kuulustella seikoista, jotka nämä ovat saaneet tietoonsa sielunhoidon yhteydessä. Lisäksi seuraavia henkilöitä ei voida kuulla todistajana ilman sen henkilön lupaa, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on määrätty:
edustajat riita- tai hallintoasiassa, puolustajat rikos- tai rikkomusasioissa sekä notaarit niiden seikkojen osalta, jotka nämä ovat saaneet tietoonsa virkatehtäviä hoitaessaan
lääkärit, farmaseutit ja terveyspalvelujen tarjoajat niiden seikkojen osalta, jotka potilaat ovat näille paljastaneet muun muassa syntyperään, keinohedelmöitykseen tai sukuun tai terveyteen liittyvissä asioissa
muut henkilöt, joille on viranhoidon, ammatinharjoittamisen tai liiketoiminnan yhteydessä paljastettu tietoja, jotka näiden on lain mukaisesti pidettävä salassa.
Myöskään edellä mainittujen henkilöiden avustavaa ammattihenkilöstöä ei voida kuulla todistajana ilman sen henkilön lupaa, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on määrätty.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajan kuulemisesta säädetään siviiliprosessilain 262 §:ssä. Todistajan kuulemisen aluksi tuomioistuin selittää todistajalle kuulemisen aiheen ja pyytää tätä kertomaan kaiken siitä tietämänsä. Tämän jälkeen oikeudenkäynnin osapuolilla on oikeus esittää todistajalle kysymyksiä tuomioistuimen kautta. Osapuoli voi tuomioistuimen luvalla esittää kysymyksensä suoraan todistajalle.
Tuomioistuin hylkää johdattelevat, asiaankuulumattomat ja toistetut kysymykset sekä sellaiset kysymykset, joilla pyritään esittämään uusia, aiemmin esille tuomattomia seikkoja. Tuomioistuimella on tarvittaessa milloin tahansa kuulemisen aikana oikeus esittää täydentäviä kysymyksiä, joilla selvennetään ja täydennetään todistajan lausuntoa sekä tämän tietojen perustaa.
Siviiliprosessilain 350 §:n mukaan tuomioistuin voi järjestää istunnon videoneuvotteluna niin, että asianosaisella tai hänen edustajallaan tai avustajallaan on mahdollisuus olla muualla ja suorittaa prosessitoimia sieltä käsin reaaliajassa. Videoneuvotteluna pidettävässä oikeudenistunnossa voidaan myös kuulla muualla olevaa todistajaa tai asiantuntijaa, ja muualla oleva oikeudenkäynnin osapuoli voi esittää näille kysymyksiä.
Jos istunto järjestetään videoneuvotteluna, kaikille osapuolille on varmistettava oikeus esittää anomuksia ja hakemuksia sekä ottaa kantaa toisten osapuolten anomuksiin ja hakemuksiin teknisesti turvallisesti. On myös varmistettava muut oikeudenistunnon edellytykset, jotta muualla olevan osapuolen kuva ja ääni välittyvät tuomioistuimelle reaaliajassa ja päin vastoin. Hakemusasioissa voi todistajaa videoneuvottelussa kuulla osapuolten ja todistajan suostumuksella myös puhelimen välityksellä. Oikeusministeri voi vahvistaa videoneuvotteluna järjestettävälle oikeudenistunnolle yksityiskohtaisia teknisiä vaatimuksia.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Siviiliprosessilain 238 §:n 3 momentin 1 alamomentin mukaan tuomioistuin voi kieltäytyä vastaanottamasta todistetta ja palauttaa sen, jos todiste on saatu rikoksen tai perusoikeuden lainvastaisen rikkomisen kautta.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Siviiliprosessilain 267 §:ssä säädetään, että jos osapuoli ei ole pystynyt todistamaan tosiseikkaa, jonka todistamista häneltä vaaditaan, muulla tavoin tai ei ole esittänyt muita todisteita, se voi pyytää tosiseikan todistamiseksi, että vastapuolta kuullaan valaehtoisena todistajana. Kun kyseessä on oikeushenkilö, valaehtoisena todistajana voidaan kuulla sen laillista edustajaa.
Tuomioistuin voi kuulla kiistanalaisen tosiseikan osalta myös osapuolta, joka on velvoitettu todistamaan, jos toinen osapuoli sitä pyytää ja toinen osapuoli siihen suostuu.
Jos tuomioistuin ei pysty aiempien menettelyjen tai esitettyjen ja vastaanotettujen todisteiden perusteella ottamaan kantaa väitetyn tosiseikan paikkansapitävyyteen, se voi omasta aloitteestaan kuulla toista tai kumpaakin osapuolta valaehtoisena todistajana – riippumatta siitä, ovatko osapuolet esittäneet pyyntöjä tai siitä, miten todistustaakka jakautuu. Tuomioistuin voi omasta aloitteestaan kuulla osapuolta valaehtoisena todistajana myös silloin, kun todistamaan velvoitettu osapuoli haluaa antaa valaehtoisen lausuman ilman vastapuolen suostumusta.
Yksinkertaistetussa menettelyssä ja hakemusmenettelyssä tuomioistuin voi katsoa tosiseikan riittävästi todistetuksi myös osapuolen muun kuin valaehtoisen lausuman perusteella, jollei vastaavasta hakemusmenettelyn tyyppiä koskevasta laista johdu, että ainoastaan osapuolen valaehtoinen lausuma voidaan hyväksyä. Kannemenettelyssä päätöstä ei saa perustaa sellaiseen osapuolen lausumaan, jota ei ole annettu valaehtoisesti.

Päivitetty viimeksi: 18/04/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Irlanti

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Tiettyä vaadetta koskeva todistustaakka on yleisesti vaateen tai väitteen tekijällä. Esimerkiksi huolimattomuuteen perustuvassa vahingonkorvausasiassa huolimattomuuden todistaminen on kantajan vastuulla ja kantajan myötävaikuttamista koskeva todistustaakka on vastaajalla. Yleensä kantajan tulee esittää todisteet, joihin kanne perustuu, ja vastaajan tulee esittää todisteet kannetta vastaan. Mikäli vastaaja esittää vastakanteen, vastakannetta koskeva todistustaakka on vastaajalla. Joissakin tapauksissa laki kuitenkin asettaa todistustaakan vastaajalle. Esimerkiksi perusteetonta irtisanomista koskevissa asioissa todistustaakka on vastaajana olevalla työnantajalla, ts. työnantajan on osoitettava, että irtisanomiselle oli riittävä peruste. [Ks. Perusteettomia irtisanomisia koskeva laki vuodelta 1977 sellaisena kuin se on muutettuna].

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Myönnettyä seikkaa ei tarvitse näyttää toteen. Tuomarit voivat käyttää yleistietouttaan tai ottaa oikeudellisesti huomioon selvät, yleisesti tunnetut tai yleistietoon kuuluvat tosiseikat, joten näistä ei tarvitse esittää todisteita. Lainsäädännössä tehdään tiettyjä olettamuksia, jotka voidaan kumota todisteilla. Näihin kuuluvat vanhemmuusolettama, avioliittojen pätevyyttä koskeva olettama, aikuisten oikeustoimikelpoisuutta koskeva olettama sekä kadonneen henkilön olettaminen kuolleeksi, mikäli kyseistä henkilöä ei ole tavattu tai hänestä ei ole kuultu yli 7 vuoteen huolimatta kaikista asianmukaisista yrityksistä etsiä häntä. *Res ipsa loquitur* -sääntöä sovellettaessa tehdään laiminlyöntiä koskeva olettama sellaisissa olosuhteissa, joissa onnettomuuden syyn osoitetaan olleen vastaajan tai vastaajan palveluksessa olleiden tai vastaajan edustajien hallittavissa onnettomuushetkellä ja joissa onnettomuus on ollut sellainen, että sitä ei olisi tapahtunut tavanomaisessa tilanteessa, jos sen syystä vastaavat olisivat noudattaneet riittävää huolellisuutta. Kun *res ipsa loquitur* -

sääntöön vedotaan, todistustaakka siirtyy vastaajalle, ja hänen on näin ollen todistettava, ettei ole toiminut huolimattomasti. Syy-yhteyttä koskeva todistustaakka on kuitenkin yhä kantajalla. On myös huomionarvoista, että kantajan ei tarvitse kanteessaan vedota *res ipsa loquitur* -periaatteeseen sen käyttämiseksi kannetta käsittelevässä oikeudenistunnossa, jos periaate on tosiseikkojen perusteella selkeästi sovellettavissa asiaan.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Siviilioikeudellisessa menettelyssä osapuoli voittaa, jos hän pystyy vakuuttamaan oikeuden oman kantansa todennäköisyydestä. Jos osapuoli ei siis onnistu vakuuttamaan oikeutta siitä, että hänen näkemyksensä tapahtumista on todennäköisempi kuin vastapuolen näkemys, hän häviää asian. Kyseessä on joustava oikeusnormi, ja tuomioistuimet vaativat tavallisesti enemmän todisteita tietyissä vakavissa asioissa, kuten käsitellessään petossyytteitä.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Todisteet hankitaan siviilioikeudellisissa menettelyissä asiakirjojen esittämispyynnöillä, tietoja toimittamalla ja todistajia kuulemalla.

Asiakirjojen esittämispyynnöt: Ylemmän oikeusasteen tuomioistuimen (*High Court*) asioissa asianosainen hankkii tarvittavat asiakirjat pyytämällä niitä kirjallisesti toiselta asianosaiselta. Tuomioistuin määrää asiakirjojen esittämisvelvollisuudesta vain, jos asianosainen ei ole esittänyt pyydettyjä asiakirjoja vapaaehtoisesti, on kieltäytynyt niiden esittämisestä tai ei ole huomioinut pyyntöä asiakirjojen esittämisestä. [Ks. Ylioikeuksien säännöt, päätös 31, asetus 12 sellaisena kuin se on muutettuna]. Kaikkien pyydettyjen asiakirjojen tulee olla käsiteltävän asian tosiseikkojen kannalta merkityksellisiä ja tarpeellisia. Asiakirjoja on mahdollista pyytää esitettäväksi myös muulta kuin asianosaiselta.

Tietojen toimittaminen: Henkilövahinkoasian osapuolen tulee antaa vastapuolelle ilman tuomioistuimen pyyntöä kaikki lääkärinlausunnot, joita oikeudenkäyntiin todistajaksi kutsuttavat asiantuntijat ovat laatineet. [Ks. Ylioikeuksien säännöt, päätös 39, asetus 46 sellaisena kuin se on muutettuna]. Molempien osapuolten on myös toimitettava vastapuolelle kaikkien todistajaksi kutsuttavien nimet ja osoitteet, ja kantajan on tehtävä ilmoitus kaikista erityisistä menoista tai itse maksetuista kuluista, jotka liittyvät vaateen perusteena olevaan vahinkoon tai vammaan.

Todistajat: Asianosaiset eivät tarvitse tuomioistuimen lupaa käyttääkseen todistajanlausuntoja asiansa tukena. Poikkeuksen tästä tekevät ylimmän oikeusasteen kauppatuomioistuimen menettelyt. Niissä asianosaisen, joka haluaa käyttää todistajanlausuntoja, on toimitettava tuomioistuimelle todistajan allekirjoittama todistajanlausunto ja kutsuttava todistaja antamaan suullinen todistus oikeudenkäynnissä. Mikäli asianosainen ei toimita todistajanlausuntoa ennen oikeudenkäyntiä ylimmän oikeusasteen kauppatuomioistuimeen, se ei voi kutsua todistajaa oikeuteen ilman tuomioistuimen lupaa. Tuomioistuimella on myös laajat oikeudet määrätä toimitettavista todisteista, ja se voi jättää huomiotta todisteita, jotka olisivat muussa tapauksessa hyväksyttäviä, tai rajoittaa todistajan vastakuulustelua. Tietyissä olosuhteissa asianosainen voi myös hakea oikeuden määräystä, jonka perusteella todistus voidaan antaa valaehtoisena todistajanlausuntona oikeudenkäyntiä silmällä pitäen tuomioistuimen nimittämälle kuulustelijalle ennen asian käsittelyä oikeuden istunnossa. Tuomarin tehtävänä on kuulla kaikki asianosaisten esittämät todisteet eikä osallistua tosiseikkojen etsimiseen. Tavallisesti tuomarilla ei ole oikeutta kutsua todistajaa ilman asianosaisten suostumusta. Tämä on kuitenkin mahdollista tietyissä oikeuden halventamista koskevissa siviiliasioissa tai tietyissä lasten huoltoa koskevissa menettelyissä. Tuomarilla on myös oikeus kutsua asianosaisen aikaisemmin kutsuma todistaja uudelleen kuultavaksi.

Asiantuntijatodistajat: Asianosaiset eivät yleensä tarvitse tuomioistuimen lupaa asiantuntijatodisteiden käyttämiseen käsiteltävän asian tueksi. Mikäli asiantuntijatodisteita käytetään, vastapuolten tulisi toimittaa asiantuntijalausunnot toisilleen ennen oikeudenkäyntiä. Ylimmän oikeusasteen kauppatuomioistuimessa tuomari voi käsittelyä edeltävässä menettelyssä määrätä mahdolliset asiantuntijatodistajat keskustelemaan yhdessä, jotta he voivat määritellä todistettavaan asiaan liittyvät ongelmat, sopia asiantuntijalausunnoista, jotka he aikovat antaa näihin ongelmiin liittyen, ja tarkastella mahdollisia muita asioita, joita tuomari määrää heidän tarkasteltavakseen. Tuomioistuin voi antaa tällaisille asiantuntijatodistajille tehtäväksi laatia muistion, joka sisältää heidän tapaamistensa ja kuulemistensa lopputulokset ja jonka he toimittavat yhdessä oikeuteen ja asianosaisille. Tällaisten asiantuntijakuulemisten lopputulokset eivät sido asian osapuolia. [Ks. Ylioikeuksien säännöt, päätös 63A, asetus 6(1((ix)].

Tuomioistuin voi omasta aloitteestaan nimittää asiantuntijan arvioijaksi avustamaan tuomioistuinta käsiteltävässä asiassa. Tuomioistuin voi määrätä asiantuntijan laatimaan raportin, joka toimitetaan asianosaisille, sekä määrätä asiantuntijan osallistumaan oikeudenkäyntiin, jossa tämä antaa tuomioistuimelle neuvoja tai avustaa sitä.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Asiakirjojen esittämispyynnöt: Tuomioistuin määrää asiakirjojen esittämisvelvollisuudesta vain, jos asianosainen ei ole esittänyt pyydettyjä asiakirjoja vapaaehtoisesti, on kieltäytynyt niiden esittämisestä tai ei ole huomioinut pyyntöä asiakirjojen esittämisestä. Tämän vuoksi jos tuomioistuin määrää asiakirjojen esittämisestä, asiakirjoja pyytäneelle asianosaiselle tavallisesti korvataan hakemuksen tekemisestä syntyneet kulut. Mikäli asianosaiselle annetaan määräys esittää tietyt käytettävissään tai hallussaan olevat asiakirjat, sen tulee toimittaa vastapuolelle jäljennökset näistä asiakirjoista. Asiakirjojen toimittamista koskevaa määräystä noudatetaan antamalla valaehtoinen asiakirjoja koskeva todistus, jonka liitteenä asianmukaiset asiakirjat ovat. Asiakirjojen toimittamista koskevan määräyksen noudattamatta jättäminen voi johtaa kanteen hylkäämiseen tai vastineen jättämiseen huomiotta, millä varmistetaan, että asianosaiset noudattavat asiakirjojen toimittamista koskevaa määräystä.

Todistajat: Asianosaiset eivät tarvitse tuomioistuimen lupaa todistajanlausuntojen käyttämiseen käsiteltävän asian tueksi. Tapauksissa, joissa tuomioistuin määrää, että on annettava todistajanlausunto erillisessä kuulemistilaisuudessa oikeudenkäyntiä silmällä pitäen, todistaja antaa lausuntonsa suullisesti tuomioistuimen nimittämälle kuulustelijalle. Kuulustelu suoritetaan kuin kyse olisi oikeudenkäynnistä, todistajaa on mahdollista vastakuulustella, ja todistuksesta tehdään pöytäkirja.

Asiantuntijatodistajat: Asianosaiset eivät yleensä tarvitse tuomioistuimen lupaa asiantuntijatodisteiden käyttämiseen käsiteltävän asian tueksi. Asiantuntijat voivat laatia kirjallisia raportteja, joissa he ilmoittavat havaintonsa ja antavat puolueettoman asiantuntijalausuntonsa. Mikäli asiantuntijaraportteja laaditaan, ne tulee toimittaa vastapuolelle ennen oikeudenkäyntiä. Asiantuntija toimii ensisijaisesti tuomioistuimen apuna eikä pyri tukemaan kumpaakaan oikeudenkäynnin osapuolta, vaikka asiantuntija saakin korvauksensa hänet nimenneeltä osapuolelta.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin voi evätä asianosaisen pyynnön tietyn todisteen vastaanottamisesta tai esittämisestä, jos sen mielestä kyseinen todiste on merkityksetön, tarpeeton tai todisteeksi kelpaamaton. ”Parasta todistetta” koskevan säännön mukaan tosiseikka on todistettava parhaalla ja suorimmalla todisteella. Jos paras todiste ei ole saatavilla, sen puuttuminen on huomioitava. Paras todiste esimerkiksi kirjeen sisällöstä on itse kirjeen esittäminen sen sijaan, että annetaan suullinen lausunto sen sisällöstä. Yleisesti ottaen kaikki todisteet, jotka liittyvät asian kannalta merkityksellisiin tosiseikkoihin, ovat hyväksyttäviä. Tiettyjä todisteita ei kuitenkaan hyväksytä. Näitä ovat esimerkiksi luottamukselliset keskustelut (kuten asiakkaan ja asianajajan välinen luottamuksellinen viestintä). Tuomari päättää kussakin tapauksessa todisteiden hyväksyttävyydestä.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Tosiseikat voidaan vahvistaa todisteilla, olettamuksilla ja todisteisiin perustuvalla päättelyllä sekä siten, että tuomioistuin ottaa tietyt yleisesti tunnetut tosiseikat oikeudellisesti huomioon. Siviilioikeudellisissa menettelyissä käytettyjä todistelukeinoja ovat todistajanlausunto, asiakirjat ja fyysiset todisteet. Asiakirjoihin voivat sisältyä paperiasiakirjat, tietotekniset tallenteet, valokuvat sekä video- ja äänitallenteet.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Periaatteessa tosiseikkojen todistajat antavat todistajanlausuntonsa suullisesti oikeudenkäynnissä, jossa heitä pyydetään vahvistamaan lausuntojensa totuudenmukaisuus ja täsmällisyys.
Asiantuntijat antavat todistajanlausuntonsa kirjallisesti, ellei tuomioistuin määrää toisin. Asiantuntijaraportissa tulee esittää päätelmät, tosiseikat ja olettamukset, joihin päätelmät perustuvat, sekä asiantuntijalle annetun toimeksiannon asiasisältö. Tuomioistuin päättää, onko asiantuntijan tarpeellista osallistua oikeudenkäyntiin ja antaa suullinen lausunto.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Tuomioistuimella on suuri harkintavalta arvioidessaan kunkin todisteen painoarvoa ja luotettavuutta. Esimerkiksi kuulopuhetodistelulla, joka voidaan hyväksyä siviilioikeudellisissa menettelyissä, on usein vähäisempi painoarvo kuin suoralla todistamisella, erityisesti, mikäli alkuperäisen puhujan kutsuminen todistajaksi olisi ollut mahdollista.
Tietyt asiakirjat ja tallenteet hyväksytään todistusvoimaisiksi. Esimerkiksi yritysten ja viranomaisten asiakirjat hyväksytään todistusvoimaisiksi, jos ne ovat yrityksen toimihenkilön tai viranomaisen oikeaksi todistamia, ja eri tyyppisiä virallisia asiakirjoja (kuten lainsäädäntöä, asetuksia, määräyksiä, valtiosopimuksia ja oikeuden pöytäkirjoja) voidaan todistaa tulostetuilla tai oikeaksi todistetuilla jäljennöksillä ilman muita todisteita.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Tietyt oikeustoimet on toteutettava kirjallisesti, joten tällaisista oikeustoimista on esitettävä asiakirjatodisteita. Tällaisia ovat esimerkiksi maa-alueen myyntiä koskevat sopimukset.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Yleisenä sääntönä on, että jos todistaja kykenee todistamaan, hänet voidaan pakottaa saapumaan oikeudenkäyntiin ja todistamaan. Asianosainen, joka haluaa varmistaa todistajan osallistumisen oikeudenkäyntiin, voi haastaa todistajan kuultavaksi tuomioistuimessa. Kun tuomioistuin on antanut haasteen ja se on annettu asianmukaisesti tiedoksi, haaste velvoittaa todistajaa osallistumaan kuulemiseen. Haasteen noudattamatta jättämisellä todistaja syyllistyy oikeuden halventamiseen.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Yleistä sääntöä, jonka mukaan todistamaan kykenevän on todistettava, ei sovelleta ulkomaalaisiin hallitsijoihin tai heidän perheisiinsä, ulkomaalaisiin diplomaatteihin tai konsuliedustajiin, tiettyjen kansainvälisten järjestöjen edustajiin eikä tuomareihin tai lautamiehiin, kun kyse on heidän toimistaan näissä tehtävissä. Asianosaisten puolisot ja sukulaiset voidaan velvoittaa antamaan todistus siviilioikeudenkäynneissä. Todistajan on vastattava kysymyksiin lukuun ottamatta tilanteita, joissa he menettäisivät itsekriminointisuojansa. Toisin sanoen todistajan tulee vastata kysymyksiin, ellei hänellä ole perusteltua syytä pelätä, että vastaamalla hän voisi edesauttaa joutumistaan epäillyksi tai syytetyksi.
Todistajilla, jotka voidaan yleisesti velvoittaa todistamaan, on kuitenkin oikeus olla luovuttamatta tiettyjä asiakirjoja tarkastettavaksi ja kieltäytyä vastaamasta tiettyihin kysymyksiin luottamuksellisuuden perusteella. Luottamuksellisuuden päätyyppeihin kuuluvat asianajosalaisuus, tietyt luottamukselliset neuvottelut ja edellä mainittu itsekriminointisuoja.
Todisteita on myös oikeus olla luovuttamatta, jos niiden esittäminen olisi vastoin yleistä etua. Yleisen edun vastaisia todisteita voivat olla esimerkiksi kansalliseen turvallisuuteen, diplomaattisuhteisiin, keskushallinnon työhön, lapsen etuun, rikostutkintaan ja ilmiantajien suojeluun liittyvät todisteet. Myöskään journalisteilla ei ole velvollisuutta paljastaa lähteitään, ellei niiden paljastaminen ole välttämätöntä oikeudenkäytön tai kansallisen turvallisuuden vuoksi tai levottomuuksien tai rikoksen estämisen vuoksi

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Todistamaan haastettu todistaja, joka kieltäytyy todistamasta, voidaan vangita oikeuden halventamisesta, kunnes hän lopettaa halventamisen, tai hänelle voidaan määrätä sakko. Todistajanhaasteen noudattamatta jättäminen tarkoittaa oikeuden määräyksen noudattamatta jättämistä, ja näin ollen todistamisesta kieltäytyminen voidaan aina katsoa oikeuden halventamiseksi.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Aikuiset eivät voi antaa todistusta siviilioikeudenkäynnissä, mikäli he eivät kykene ymmärtämään valaa tai antamaan järkevää todistusta. Lapsitodistaja ei voi antaa todistusta, jos hän ei ymmärrä velvollisuutta puhua totta tai jos hänellä ei ole riittävää ymmärrystä, jotta hän voisi perustella todistuksensa. Oikeudenkäynnin tuomari tekee päätöksen siitä, voiko lapsitodistaja antaa todistuksen.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajat antavat ensin pääasiallisen todistajanlausuntonsa, ja tämän jälkeen vastapuolen edustaja voi vastakuulustella heitä. Vastakuulusteltaessa todistajaa voidaan esittää johdattelevia kysymyksiä. Joskus todistajan kutsunut osapuoli voi kuulustella todistajaa vastapuolen kuulustelun jälkeen. Myös tuomari voi kysyä todistajalta kysymyksiä, esimerkiksi saadakseen selvennyksen johonkin asiaan.
Joissakin tapauksissa todistajaa on mahdollista kuulustella televisioyhteyden kautta. Lapsen tai henkiseltä toiminnaltaan häiriintyneen henkilön etua koskevissa menettelyissä todistus voidaan kuulla reaaliaikaisella televisioyhteydellä ja kysymykset esittää välikäden kautta. Reaaliaikaista televisioyhteyttä voidaan käyttää myös silloin, kun todistaja asuu Irlannin ulkopuolella.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Lainvastaisesti hankittu todiste ei ole välttämättä todisteeksi kelpaamaton. Se voidaan huomioida, jos sillä on merkitystä, mutta oikeudenkäynnin tuomarilla on oikeus jättää se huomiotta. Mikäli oikeudenkäynnin tuomari saa tietoonsa, että oikeusjärjestyksen perusteet edellyttävät todisteen jättämistä huomiotta, vaikka se olisi merkityksellinen käsiteltävien tosiseikkojen kannalta, todistetta ei voida hyväksyä.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Oikeudenkäynnissä asianosaisten todistajanlausunnot ovat yhtä lailla hyväksyttäviä todisteita kuin ei-asianosaisten todistukset.

Linkkejä

https://www.courts.ie

Päivitetty viimeksi: 12/04/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Kreikka

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Kreikan lainsäädäntö noudattaa todistelussa määräämisperiaatetta. Sen mukaisesti tuomioistuin ryhtyy toimenpiteisiin asianosaisen pyynnöstä ja ratkaisee kanteen asianosaisten esittämien tosiseikkojen ja vaatimusten pohjalta. Oikeudenkäyntitoimet käynnistetään asianosaisten aloitteesta ja pyynnöstä, ellei

laissa toisin määrätä. Asianosaisilla on velvollisuus näyttää toteen ainoastaan ne tosiseikat, jotka liittyvät olennaisesti asiaan, josta tuomio on määrä antaa, ja jotka ovat välttämättömiä alkuperäisen kanteen tai vastakanteen tueksi. Jos kannetta tukevaa näyttöä ei kyetä esittämään, kanne hylätään.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Jos lain mukaan tietyn tosiseikan toteen näyttäminen edellyttää todistelua voidaan myös esittää vastatodistelua, ellei toisin määrätä. Yleisessä tiedossa olevat (ilmeiset) tosiseikat, joiden todenperäisyydestä ei ole epäilyä, tai seikat, jotka oikeus tuntee toisen oikeusasian käsittelyn perusteella, hyväksytään ilman todisteita. Tuomioistuin ottaa myös viran puolesta huomioon yleiseen kokemukseen perustuvat seikat ilman todisteita. Muun valtion lait, tavat ja käytännöt otetaan viran puolesta huomioon. Jos tuomioistuin ei niitä tunne, se saattaa kuitenkin pyytää todisteita.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin arvioi vapaasti todisteita ja päättää omantuntonsa mukaan, ovatko esitetyt tosiseikat paikkansapitäviä. Tuomiossa esitetään syyt, joiden perusteella tuomari on tehnyt päätöksensä. Jos lain mukaan todennäköisyysnäyttö riittää (esimerkiksi turvaamistoimissa), tuomioistuimen ei tarvitse soveltaa todisteiden antamista, todistelukeinoja ja niiden todistusarvoa koskevia säännöksiä, vaan se ottaa huomioon kaikki seikat, jotka se katsoo sopiviksi tosiseikkoja koskevan päätelmän muodostamiseksi.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Perusperiaatteena on, että asianosaiset ehdottavat ja esittävät todisteet. Tuomioistuin voi kuitenkin omasta aloitteestaan määrätä hankittavaksi todisteita kaikilla lain sallimilla asianmukaisilla keinoilla, vaikka asianosaiset eivät niitä pyydä.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Kun todisteet on esitetty, tuomioistuin tekee pääasiaa koskevan päätöksen, paitsi jos se katsoo, etteivät todisteet riitä. Tuomioistuin voi silloin määrätä hankittavaksi lisää todisteita.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Jos se katsoo, että olemassa olevat todisteet eivät ole riittäviä tai jos asianosainen ei ole toimittanut niitä lainmukaisessa määräajassa.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Siviiliprosessilain nojalla todistuskeinoja ovat tunnustus, katselmus, asiantuntijalausunto, asiakirjat, asianosaisten kuuleminen, todistajanlausunnot, aihetodisteet sekä valaehtoiset vakuutukset.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Asiantuntijat auttavat tuomioistuinta antamalla lausuntoja tuomioistuimen esittämistä asioista. Tarvittaessa tuomioistuin määrää, että asiantuntijoiden on oltava läsnä kaikissa tai tietyissä oikeudenkäyntitoimissa. Kaikissa tuomioistuimissa pidetään luetteloa asiantuntijoista. Luetteloita laaditaan ja pidetään oikeusministerin ehdotuksen perusteella annettujen sääntöjen mukaisesti. Asian käsittelevä tuomioistuin antaa asiantuntijoille tarvittavat ohjeet siitä, miten näiden on suoritettava tehtävänsä, ja määrää erityisesti,

onko asiantuntijoiden oltava läsnä oikeudenkäynnissä, ja jos on, niin missä vaiheissa, ja

antavatko asiantuntijat lausuntonsa tuomioistuimessa vai toimittavatko he keskenään laatimansa lausunnon tuomioistuimeen.

Edellä mainitut toimivaltuudet on myös tuomioistuimella, joka toteuttaa pyynnöstä asiantuntijalausuntoon liittyviä oikeudenkäyntitoimia, tai asiaa käsittelemään määrätyllä tuomarilla, ellei asian käsittelevä tuomioistuin ole toisin määrännyt. Jos tuomioistuin on määrännyt kirjallisen lausunnon laatimisesta, se asettaa määräajan, jossa asiantuntijoiden on toimitettava lausunto. Tuomioistuimen tuomari tai tuomarikollegion puheenjohtaja voi asiantuntijoiden pyynnöstä, asianosaisia kuulematta, jatkaa määräaikaa, mikäli hän katsoo, että se ei ole riittävä lausunnon laatimiseen. Jos asiantuntijoita on enemmän kuin yksi, he tekevät kaikki lausunnon laatimiseen tarvittavat toimet ja laativat kirjallisen lausuntonsa yhdessä. Kuka tahansa asiantuntijoista voi kutsua muut koolle tätä tarkoitusta varten. Kirjallisessa lausunnossa, jonka asiantuntijat allekirjoittavat, on mainittava näiden tekemät toimet sekä jokaisen perusteltu näkemys. Jos yksi tai useampi asiantuntijoista ei ole läsnä lausuntoa laadittaessa tai kieltäytyy allekirjoittamasta kirjallista lausuntoa, se merkitään lausuntoon. Asiantuntijat tai näiden valtuuttama henkilö toimittavat kirjallisen lausunnon sen tuomioistuimen sihteeristölle, joka on heidät nimennyt tehtävään, ja tästä laaditaan asiaankuuluva raportti. Jos lausunto toimitetaan sen tuomioistuimen sihteeristölle, joka tekee oikeustoimia sen tuomioistuimen pyynnöstä, jossa asiaa käsittelemään määrätty tuomari hoitaa tehtäväänsä, raportti toimitetaan välittömästi asiaa käsittelevän tuomioistuimen sihteeristölle. Kaikissa tapauksissa tuomioistuin arvioi vapaasti asiantuntijoiden antamaa lausuntoa.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Suullinen tai kirjallinen tunnustus, jonka asianosainen tekee asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle tai asiaa käsittelemään määrätylle tuomarille, hyväksytään todisteeksi tunnustuksen tehnyttä henkilöä vastaan, kun taas muissa olosuhteissa tehty tunnustus ja kaikki muut todisteet arvioidaan vapaata todistusharkintaa käyttäen.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Todistajat eivät voi näyttää toteen sopimuksia tai kollektiivisia asiakirjoja, jos ne koskevat määrää, joka on suurempi kuin 20 000 euroa. Myöskään asiakirjan sisältöä koskevaa todistajan lausuntoa ei oteta vastaan, vaikka asian arvo olisi pienempi kuin kaksi miljoonaa drakmaa tai 20 000 euroa. Todistajien kuuleminen hyväksytään kuitenkin seuraavissa tapauksissa:

jos todisteen pitäisi periaatteessa olla kirjallinen, voidaan todistajan lausunto ottaa vastaan silloin, kun se perustuu todistusvoimaiseen asiakirjaan,

jos asiakirjaa ei voitu hankkia käytännöllisestä tai eettisestä syystä,

jos on osoitettu, että asiakirja on kadonnut vahingossa,

jos todistajan käyttäminen on perusteltua oikeudellisen asiakirjan luonteen vuoksi tai sen laatimiseen liittyvien olosuhteiden vuoksi, erityisesti jos on kyse kaupasta tai muusta liiketoimesta.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Henkilön, joka kutsutaan kuultavaksi todistajana, on saavuttava oikeudenistuntoon ja annettava lausunto tuntemistaan seikoista. Jos henkilö ei saavu oikeudenistuntoon ilmoittamatta syytä siihen, tuomioistuin antaa päätöksen, joka kirjataan oikeuden pöytäkirjaan ja jolla hänet määrätään maksamaan poissaolostaan aiheutuneet kulut. Hänelle voidaan määrätä myös sakkoja

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Seuraavilla henkilöillä on oikeus kieltäytyä tulemasta kuulluksi todistajina:

papit, asianajajat, notaarit, lääkärit, farmaseutit, sairaanhoitajat, kätilöt, heidän avustajansa sekä asianosaisten neuvonantajat silloin kun on kyse seikoista, jotka ovat tulleet heidän tietoonsa ammatin harjoittamisen yhteydessä,

asianosaisten verisukulaiset tai avioliiton tai adoption kautta sukuun tulleet kolmanteen polveen saakka, paitsi jos he ovat samassa sukulaisuussuhteessa kaikkien asianosaisten kanssa, puolisot (myös avioeron jälkeen) sekä kihlakumppanit.

Lisäksi todistajaa ei velvoiteta todistamaan

seikoista, jotka voivat antaa aihetta häneen itseensä tai häneen sidoksissa olevaan kolmanteen henkilöön kohdistuviin rikosta koskeviin syytetoimiin siviiliprosessilain 401 §:n 2 momentin mukaisesti tai jotka loukkaavat hänen kunniaansa tai näiden kolmansien henkilöiden kunniaa, ja
seikoista, joihin liittyy ammatillinen tai taiteellinen salassapitovelvollisuus.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Jos todistaja saapuu oikeudenistuntoon, mutta kieltäytyy todistamasta, silloinkin kun häneltä sitä vaaditaan, tuomioistuin voi määrätä hänelle sakkoja.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Seuraavia henkilöryhmiä ei voida kuulla todistajina:
papit seikoista, joita he ovat saaneet tietoonsa ripissä,
henkilöt, jotka tapahtumahetkellä eivät ole voineet aisteillaan havaita tapahtumia tai jotka eivät pysty viestimään havaitsemistaan seikoista,
henkilöt, jotka tapahtumahetkellä olivat sellaisessa mielentilassa, joka rajoitti heidän arvostelukykyään tai esti heitä ratkaisevasti toimimasta tahtonsa mukaisesti, tai jotka ovat tällaisessa tilassa todistamistilaisuudessa,
asianajajat, notaarit, lääkärit, farmaseutit, sairaanhoitajat, kätilöt, heidän avustajansa sekä asianosaisten neuvonantajat niistä seikoista, jotka heille on uskottu tai jotka he ovat havainneet ammattinsa harjoittamisen yhteydessä ja joiden suhteen heillä on salassapitovelvollisuus, paitsi jos henkilö, joka heille asian uskoi tai johon salassapitovelvollisuus liittyy, sallii sen,
virkamiehet ja palveluksessa olevat tai palvelusta vapaana olevat sotilashenkilöt, niistä seikoista, joiden suhteen heillä on salassapitovelvollisuus, jollei toimivaltainen ministeri salli heidän antaa todistusta,
henkilöt, jotka voivat hyötyä oikeudenkäynnistä.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajan on ennen todistuksen antamista vannottava vala tai annettava vakuutus. Todistajia kuullaan yksittäin. Todistajia voidaan ristikuulustella toisten todistajien tai asianosaisten kanssa ainoastaan, jos se on välttämätöntä. Todistajat antavat lausuntonsa suullisesti. Todistajan on ilmoitettava, miten hän on saanut tietoonsa ne seikat, joista hän todistaa. Jos hänellä ei ole niistä ensi käden tietoa, hänen on ilmoitettava myös se, keneltä hän on saanut ne tietoonsa. Tuomioistuin voi kieltää asianosaisia tai heidän edustajiaan esittämästä selvästi asiaankuulumattomia kysymyksiä. Tuomioistuin myös julistaa todistajan kuulemisen päättyneeksi, kun se katsoo, että todistaja on kertonut kaiken tietämänsä todistettavasta asiasta. Tuomioistuin päättää videoneuvottelun käyttämisestä asiakohtaisesti joko omasta aloitteestaan tai asianosaisen pyynnöstä. Tuomioistuimella on toimivalta päättää, hyväksyykö se tällaisen pyynnön. Tuomioistuin päättää myös, onko tällaisen teknologian käyttö menettelyn tuloksellisuuden kannalta tarpeen. Tuomioistuin arvioi kunkin asian olosuhteet ja voi suostua videoneuvottelun käyttämistä koskevaan pyyntöön mutta vaatia lisätakeita menettelyn toteuttamiseksi asianmukaisesti. Tuomarin, sihteerin ja videoneuvotteluun osallistuvien henkilöiden on oltava neuvottelutiloissa läsnä ennen suunniteltua lähetysajankohtaa. Tuomioistuin päättää tapauskohtaisesti, osallistuuko tuomari menettelyyn toisella paikkakunnalla. Tuomari tai tehtävään valtuutettu tuomioistuimen henkilöstö käyttää laitteistoa. Konsuliviranomaisen osallistuessa menettelyyn laitteistoa käyttää konsuliedustuston päällikön valtuuttama henkilö. Videoneuvottelu käydään siviiliprosessilain säännösten mukaisesti riippuen oikeusmenettelyn luonteesta. Tuomari päättää neuvottelutiloissa läsnä olevien henkilöiden määrän. Hän myös johtaa keskustelua, ohjaa sitä ja antaa tarvittavat ohjeet neuvottelutiloissa oleville henkilöille. Tuomioistuimen jäsenillä ja oikeusistuntoon osallistuvilla on keskustelua johtavan tuomarin luvalla oikeus esittää kysymyksiä asianosaisille, todistajille ja läsnä oleville asiantuntijoille. Videoneuvottelutilassa kuultavan henkilön henkilöllisyyden varmistamisessa tuomaria avustaa konsuliviranomaisen sihteeri tai muu konsulin valtuuttama henkilö, joka on kuultavan henkilön kanssa samassa tilassa. Keskustelua johtava tuomari päättää keskustelun päättymisestä. Todistajien, asiantuntijoiden ja asianosaisten antamien todistusten ja heidän kuulemisensa videoneuvottelun välityksellä katsotaan tapahtuvan tuomioistuimessa ja näin ollen niiden todistusvoiman katsotaan olevan sama kuin oikeussalissa.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Tuomioistuin voi käsitellä vain laillisin keinoin hankittuja todisteita. Käsitteellä laillinen tarkoitetaan myös tapaa, jolla todisteet on hankittu. Laittomasti hankittu todiste on laiton, eikä sitä oteta huomioon.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Kyllä, asianosaisten kuuleminen on hyväksytty todistelukeino.

4 Onko kyseinen jäsenvaltio todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti määritellyt muita viranomaisia, joilla on toimivalta vastaanottaa todisteita siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita koskevia oikeudenkäyntejä varten asetuksen nojalla? Jos näin on, millaisissa oikeuskäsittelyissä niillä on toimivalta ottaa vastaan todisteita? Voivatko ne pyytää ainoastaan todisteiden vastaanottamista vai voivatko ne myös avustaa todisteiden vastaanottamisessa toisen jäsenvaltion esittämän pyynnön perusteella? Ks. myös todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukainen ilmoitus.

Kreikka ei ole määritellyt muita viranomaisia, joilla olisi asetuksen nojalla toimivalta vastaanottaa todisteita siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita koskevia oikeudenkäyntejä varten.

Päivitetty viimeksi: 12/04/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota es on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Todistelu - Espanja

1 Tõendamiskohustus

Oikeuden vahvistaminen tuomioistuimessa edellyttää väitteiden toteen näyttämistä. Tätä varten suoritetaan prosessitoimia, joiden muoto ja määräajat ovat säänneltyjä.

Menettelyyn osallistuvien asianosaisten on näytettävä toteen seikat, joita he esittävät väitteidensä ja vaatimustensa tueksi. Kantajan on siis näytettävä toteen kanteen perusteena olevat seikat, ja vastaajan on näytettävä toteen seikat, jotka estävät, kumoavat tai heikentävät kanteen perusteena olevien seikkojen oikeudellisia vaikutuksia.

Näytön puutteen kielteiset vaikutukset kohdistuvat asianosaiseen, jolla on todistustaakka. Jos asianosainen ei siis ennen tuomion tai muun ratkaisun antamista ole näyttänyt toteen vaatimustensa perusteiksi esittämiään seikkoja, tuomioistuimen on hylättävä vaatimukset. Kun tuomioistuin arvioi, onko jommankumman asianosaisen esittämä näyttö tietystä seikasta puutteellista, se ottaa huomioon, miten helppoa tai vaikeaa asianosaisen on ollut näyttää kyseinen seikka toteen.

On olennaisen tärkeää arvioida etukäteen mahdollisuuksiaan näyttää toteen seikat, joihin tuomioistuimelle esitettävät vaatimukset perustuvat. Näin välttyy hukkaamasta aikaa ja rahaa (oikeudenkäyntikulut), jos osoittautuu, ettei kannetta kannata nostaa. Tästä syystä on tarpeen selvittää edes yleisellä tasolla perustiedot todistelua koskevasta sääntelystä.

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Espanjan oikeudessa todistelumenettelystä on säädetty 7. tammikuuta 2000 annetun siviiliprosessilain 1/2000 (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) II niteen I osaston V ja VI luvussa (281–386 §). Siviiliprosessilain johdanto-osan XI kohdassa esitetään yleisiä huomautuksia todistelusta. Näistä voi olla hyötyä kaikille niille, jotka haluavat olla jossain määrin perillä siitä, millaisena Espanjan lainsäätäjä näkee todistelun.

Joissakin menettelyissä, esimerkiksi alaikäisiä koskevissa menettelyissä tai perheoikeudellisissa asioissa, todisteluun sovelletaan yleissäännöksistä poikkeavia erityissäännöksiä. Myös muutoksenhakuasteessa voidaan esittää todisteita. Tavallisesti nämä todisteet ovat sellaisia, joita ei ole voitu esittää ensimmäisessä oikeusasteessa asianosaisesta riippumattomista syistä.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tosiseikkoja koskeva näyttö ja oikeuskysymyksiä koskeva näyttö on erotettu perinteisesti toisistaan teoriassa. Todellisuudessa oikeuskysymyksistä ei tarvitse esittää näyttöä, sillä tuomarin on tunnettava lain sisältö. Poikkeuksen muodostaa vieraan maan laki, josta voidaan esittää todisteita. Vieraan maan lakia koskevasta näytöstä säädetään kansainvälisestä yhteistyöstä siviilioikeudellisissa asioissa annetussa laissa (*Ley de Cooperación jurídica internacional en materia civil*). Kyseisen lain mukaan tuomioistuin voi pyytää vieraan maan lakia koskevaa selvitystä tavallisesti Espanjan keskushallinnon viranomaisen kautta. Jos vieraan maan lain sisältöä ei näytetä toteen, voidaan soveltaa Espanjan oikeutta. Tuomioistuin tosin käyttää tätä mahdollisuutta vain poikkeustapauksessa.

Sellaisia seikkoja ei ole välttämätöntä todistaa, jotka ovat yleisesti tunnettuja, kuten ei myöskään seikkoja, joista asianosaiset ovat yksimielisiä, paitsi jos heillä ei ole määräämisvaltaa oikeudenkäynnin kohteena olevan asian suhteen. Tällaisia ovat esimerkiksi henkilöiden oikeustoimikelpoisuutta, lapsen ja vanhemman välistä oikeudellista sidettä, avioliittoa ja alaikäisiä koskevat prosessit.

Laissa vahvistetut olettamat vapauttavat asianosaisen esittämästä näyttöä sellaisesta oletetusta tosiseikasta, joka on hänen itsensä kannalta edullinen. Tällaisia olettamia vastaan voidaan esittää näyttöä, ellei sitä ole nimenomaisesti kielletty laissa. Esimerkkinä tällaisista olettamista voidaan mainita avioliiton aikana kertyneen omaisuuden yhteisomistusta koskeva olettama, joka pätee, jollei omaisuuden osoiteta kuuluvan yksin aviomiehelle tai aviovaimolle; olettama puolisoiden asumisesta yhdessä taikka olettama menehtyneen henkilön olemisesta elossa aina siihen asti, kun kuolema todetaan.

Yleisesti voidaan todeta, ettei kantaja vapaudu vaatimustensa perusteeksi esittämiensä seikkojen todistustaakasta, vaikka kanteeseen ei vastattaisi tai vastaaja ei saapuisi oikeuteen. Tuomioistuin voi kuitenkin muutamissa poikkeustapauksissa ratkaista asian kantajan hyväksi, ellei vastaaja vastusta vaatimuksia. Tällaisia poikkeustapauksia ovat esimerkiksi maksamismääräys ja maksujen laiminlyöntiin perustuva häätötuomio.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Asianosaisten kanteessa ja vastineessa esittämät seikat on näytettävä toteen, ja tuomioistuimen on arvioitava ne tapauksen olosuhteiden perusteella. Tuomioistuimen on otettava huomioon kaikki esitetyt todisteet ja niiden luonne (julkisella asiakirjalla on eri todistusarvo kuin asianosaisen lausumalla). Arviointi ja perusteet, joiden pohjalta tuomioistuin tekee tiettyjä päätelmiä, on esitettävä tuomiossa. Suoran näytön lisäksi otetaan huomioon myös epäsuora näyttö. Epäsuorassa näytössä tuomioistuin voi olettaa hyväksytyn ja täysin todistetun seikan perusteella jonkin toisen seikan pitävän paikkansa edellyttäen, että näiden seikkojen välillä on täsmällinen ja suora yhteys. Tuomioistuin esittää ratkaisussaan, miten todistetun seikan avulla päädyttiin oletettuun seikkaan.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Siviilioikeudenkäyttöä sääntelevän periaatteen mukaisesti asianosaisten on esitettävä tuomioistuimelle todisteet, joilla ne pyrkivät perustelemaan väitteensä menettelyssä. Tuomioistuin voi kuitenkin määrätä viran puolesta asianosaiset esittämään tiettyjä todisteita, mutta vain laissa säädetyissä tapauksissa. Jos tuomioistuin arvioi, että asianosaisten varsinaista oikeudenkäyntiä edeltävän kuulemisen aikana esittämät todisteet eivät ole riittäviä kiistanalaisten seikkojen selvittämiseksi, tuomioistuin voi ilmaista asianosaisille, mitä seikkaa koskeva näyttö on riittämätöntä, ja ilmoittaa samalla, mitä näyttöä asianosaiset voisivat esittää.

Kun kyseessä on henkilöiden oikeustoimikelpoisuutta, lapsen ja vanhemman välistä oikeudellista sidettä, avioliittoa tai alaikäisiä koskeva menettely, tuomioistuin voi määrätä asianosaisen esittämään minkä tahansa todisteen, jonka katsoo olevan tarpeellinen asian ratkaisemisen kannalta menettelyn tyypin mukaisesti. Asianosaisten tai syyttäjän pyytämillä todisteilla ei ole tähän vaikutusta.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kun suullista menettelyä (enintään 6 000 euron arvoiset vaatimukset) edeltävässä kuulustelussa on ehdotettu todistelua ja pyyntö on hyväksytty, todisteet otetaan vastaan varsinaisessa oikeudenkäynnissä.

Kun todisteiden esittäminen on hyväksytty tavanomaista oikeudenkäyntiä (yli 6 000 euron arvoiset vaatimukset) edeltävässä kuulustelussa (jossa ratkaistaan myös prosessijärjestystä koskevat kysymykset), määrätään istuntopäivä, jolloin todisteet esitetään. Asianosaiset kutsutaan antamaan lausumansa, ja todistajat, joita asianosainen ei itse pysty tuomaan paikalle, kutsutaan kuultaviksi. Myös asiantuntijoita kutsutaan kuultavaksi, kun asianosaiset haluavat selvennyksiä tai selityksiä esitettyihin lausuntoihin. Jos asianosaiset eivät ole pystyneet liittämään kanteeseen ja vastineeseen tiettyjä asiakirjoja, niitä pyydetään virallisesti kyseisiä asiakirjoja säilyttäviltä elimiltä, jos kyseiset asiakirjarekisterit on nimetty. Jos todistetta ei voida esittää oikeudenistunnossa (kuten tietyn paikan katselmus), se tehdään ennen kyseistä istuntoa. Jos oikeudenkäyntiä edeltävässä kuulustelussa hyväksytään ainoastaan asiakirjatodisteita eikä näitä asiakirjoja ole riitautettu tai jos esitetään asiantuntijalausunto eikä yksikään asianosainen ole pyytänyt asiantuntijaa olemaan läsnä istunnossa, tuomioistuin antaa päätöksensä kuulustelun jälkeen eikä varsinaista oikeudenistuntoa ole tarpeen määrätä.

Yleissääntönä on, että todisteet esitetään asiaa tutkivalle tuomarille tai tuomioistuimelle myös siinä tapauksessa, ettei todistaja asu sen tuomioistuimen tuomiopiirissä, vaan joutuu matkustamaan tuomioistuimeen sinä päivänä, jona hänet on kutsuttu kuultavaksi. (Todistajalla on kuitenkin oikeus vaatia tuomioistuimen kanslian vahvistamaa asianmukaista korvausta hänet kutsuneelta asianosaiselta rajoittamatta jutun voittaneen asianosaisen myöhempää oikeutta vaatia vastapuolta korvaamaan oikeudenkäyntikulut.) Vain poikkeustapauksessa voidaan käyttää toisen tuomioistuimen apua (ja vastaanottaa todistajanlausunto todistajan asuinpaikan tuomioistuimessa), jos tämä on perusteltua huomattavan etäisyyden vuoksi. Tällöin annetaan määräys (kansallisella tasolla) tai hyödynnetään tuomioistuinten välistä kansainvälistä yhteistyötä koskevissa säännöissä säädettyä menettelyä sen mukaan, millä paikkakunnalla todistus on otettava vastaan. Viimeksi mainitussa tapauksessa asianosaiset toimittavat esitettävät kysymykset kirjallisesti. Videoneuvottelua käytetään kuitenkin yhä useammin, eikä kysymysten laatiminen etukäteen ole silloin välttämätöntä. Videoneuvottelun järjestämiseksi riittää, että sitä pyydetään sen paikan tuomioistuimelta, jossa videoneuvottelu aiotaan käydä.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kiistattomia seikkoja koskevia todisteita ei oteta vastaan, kuten ei myöskään todisteita, jotka eivät liity menettelyssä käsiteltävään asiaan tai jotka eivät oikeudenmukaisten ja luotettavien sääntöjen ja kriteerien perusteella auta selvittämään kiistanalaisia seikkoja. Milloinkaan ei hyväksytä todistelukeinoa tai -tapaa, joka on laissa kielletty, joka on vastoin perusoikeuksia tai jossa pyydetään tuomioistuimen apua asianosaisten saatavilla olevien asiakirjojen saamiseksi.
Pääsääntöisesti todisteet on esitettävä suullisessa menettelyssä tai sitä edeltävässä menettelyssä. Jälkikäteen esitettyjä todisteita ei oteta vastaan. Oikeustoimikelpoisuutta, perheoikeudellista asiaa tai alaikäisiä koskevissa menettelyissä voidaan esittää uusia seikkoja kantajan ja vastaajan esittämien lausumien jälkeen. Erityisesti niitä voidaan esittää muutoksenhakuasteessa, kun annetusta tuomiosta valitetaan tai valitukseen vastataan. Tällöin voidaan esittää uusia todisteita edellyttäen, ettei tuomioharkinta ole alkanut. Muissa menettelyissä asianosaiset voivat tuoda tuomioistuimen tietoon mahdollisesti ilmeneviä, uusia merkittäviä seikkoja kirjallisesti sekä myös pyytää näyttöä, jos toinen asianosainen ei tunnusta seikkaa eikä lausumien esittäminen ole enää mahdollista.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Oikeudenkäynnissä käytettyjä todistelukeinoja ovat asianosaisten kuuleminen, julkiset asiakirjat, yksityiset asiakirjat, asiantuntijalausunnot, katselmus, todistajien kuuleminen ja puheen, äänen ja kuvan toistamiseen sopivat välineet sekä välineet, joihin voidaan tallentaa ja joista voidaan tunnistaa ja toistaa oikeudenkäynnin kannalta olennaisia puhetta, tietoja, numeroita ja matemaattisia laskutoimituksia kirjanpito- tai muuta tarkoitusta varten.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

TODISTEIDEN VASTAANOTTO TODISTAJILTA – Kanteessa tai vastineessa ei tarvitse mainita todistajia, sillä suullisessa menettelyssä kummankin asianosaisen on ilmestyttävä istuntopäivänä paikalle niiden henkilöiden kanssa, joiden on tarkoitus todistaa istunnossa. Asianosaisten on pyydettävä tuomioistuinta haastamaan oikeudenkäyntiin ne todistajat, joita asianosaiset eivät pysty esittämään itse. Tällaisten todistajien on tultava paikalle kolmen päivän kuluessa haasteen vastaanottamisesta. Tavanomaisessa oikeudenkäynnissä todistajat nimetään sitä edeltävässä käsittelyssä, jossa määritetään prosessuaalisten seikkojen lisäksi asiassa kiistanalaiset seikat sekä esitetään ja hyväksytään näihin liittyviä todisteita.
Todistajanlausunto on aina suullinen, ja se annetaan istuntopäivänä (samoin menetellään asiantuntijoilta pyydettävien aiheelliseksi katsottujen selvitysten suhteen). Tähän todistajien kuulemista koskevaan sääntöön on kuitenkin yksi poikkeus: jos prosessin kannalta olennaisista seikoista on tärkeää saada selvitys oikeushenkilöiltä tai julkisoikeudellisilta yhteisöiltä, mutta ei ole tarpeen kuulla asiassa tiettyjä luonnollisia henkilöitä. Suullisen todistuksen sijasta yhteisölle toimitetaan tällöin kysymykset, joihin asianosaiset pyytävät vastausta ja jotka tuomioistuin toteaa aiheellisiksi. Vastaus annetaan kirjallisesti.
ASIANTUNTIJALAUSUNNOT – Asiantuntijalausunto annetaan aina kirjallisena. Asianosaiset voivat kuitenkin päättää lausunnon antamisen ja vastapuolen lausuntoon tutustumisen jälkeen, pitävätkö he asiantuntijan osallistumista oikeudenkäyntiin tarvittavien selvennysten ja selitysten antamiseksi tarpeellisena. Jos jompikumpi asianosaisista haluaa käyttää hyväkseen asiantuntijatodistelua, on kanteeseen tai vastineeseen liitettävä asianosaisen vaatimuksia tukeva asiantuntijalausunto. Jos tämä ei ole mahdollista, asianosaisen on ilmoitettava lausunnot, jotka hän haluaa esittää kantansa tueksi. Lausunnot on esitettävä heti, kun ne ovat asianosaisen saatavilla ja joka tapauksessa viisi päivää ennen varsinaista oikeudenkäyntiä edeltävän kuulustelun alkamista tai viisi päivää ennen suulliseen käsittelyyn kuuluvaa kuulustelua. Kanteen ja vastineen esittäessään asianosaiset voivat kuitenkin pyytää tuomioistuimen asiantuntijan nimeämistä. Tällöin asiantuntijalausunto annetaan myöhemmin (yleensä alustavan kuulemisen ja varsinaisen oikeudenkäynnin väliin jäävällä ajanjaksolla, joskin riittävän varhain, jotta asianosaiset voivat tutustua siihen ennen istuntoa).
Todistajan ja asiantuntijan välimuoto, niin sanottu asiantuntijatodistaja, on todistaja, joka pystyy antamaan tietoja menettelyyn liittyvistä teknisistä kysymyksistä. Tavallisesti asiantuntijatodistajat laativat kanteeseen tai vastineeseen liitetyt selvitykset, joka ovat asiakirjatodisteita, eivät asiantuntijalausuntoja.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Kyllä on. Julkinen asiakirja antaa täyden näytön siinä dokumentoidusta tosiseikasta, toimesta tai asiaintilasta, sen laatimispäivämäärästä sekä siinä mainittujen notaarien ja muiden laatijoiden henkilöllisyydestä. Jos julkisen asiakirjan aitous riitautetaan, sitä verrataan alkuperäiseen asiakirjaan tai se pyritään todistamaan oikeaksi, oli alkuperäinen asiakirja missä tahansa. Edellä esitetystä huolimatta vanhat viralliset asiakirjat, joista ei ole notaarin merkintää, ja mikä tahansa muu virallinen asiakirja, josta ei ole alkuperäiskappaletta tai rekisteriä, johon sitä voitaisiin verrata tai jonka avulla se voitaisiin todistaa oikeaksi, antavat täyden näytön tuomioistuimessa niiden todenperäisyyttä erikseen todentamatta tai alkuperäiseen vertaamatta, ellei toisin todisteta tai ellei mahdollisessa käsiala-analyysissä muuta ilmene.
Myös yksityiset asiakirjat antavat täyden näytön oikeudenkäynnissä, ellei asianosainen, jota vastaan ne esitetään, riitauta niitä. Jos yksityinen asiakirja riitautetaan, asiakirjan esittänyt asianosainen voi pyytää käsiala-analyysiä tai muuta pitävää näyttöä asiakirjan aitouden vahvistamiseksi. Jos yksityisen asiakirjan aitoutta ei pystytä todistamaan, asiakirjaa arvioidaan terveen järjen perusteella, kuten myös muita selvitettäviä todisteita. Jos riitautettu asiakirja osoittautuu aidoksi, on asiakirjan riitauttanut asianosainen määrättävä paitsi korvaamaan riitauttamisesta aiheutuneet kulut, myös maksamaan sakkorangaistuksen.
Elleivät muiden todisteiden arvioinnin tulokset ole ristiriidassa tämän kanssa, tuomiossa pidetään varmoina niitä seikkoja, jotka yksi asianosainen on tunnustanut varmoiksi asianosaisten lausumassa, jos kyseinen asianosainen on ollut niihin henkilökohtaisesti osallisena ja seikkojen vahvistaminen varmoiksi on täysin hänen etunsa vastaista.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Lähtökohtaisesti ei ole olemassa sääntöä siitä, mitä todisteita on käytettävä konkreettisten seikkojen todistamiseksi. On esimerkiksi loogista ajatella, että asianosaisten välisen kauppasuhteen johdosta nostetun maksukanteen kohdalla saatavan olemassaolo tai suorittaminen selvitetään käytännössä asiakirjanäytön perusteella. Asiantuntijalausunto on puolestaan tarpeen silloin, kun tarvitaan tieteellistä, taiteellista, teknistä tai käytännön tietoa asiaan liittyvien tosiseikkojen tai olosuhteiden arvioimiseksi tai niihin liittyvän varmuuden saamiseksi.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Oikeuteen kutsutuilla todistajilla on velvollisuus osallistua ilmoitettuun istuntoon tai kuulusteluun, ja tämän velvollisuuden laiminlyönnistä rangaistaan viiden päivän kuulemisajan jälkeen 180–600 euron sakkorangaistuksella. Jos todistaja ei saavu paikalle toisellakaan kerralla, seuraamuksena ei ole enää sakko, vaan todistaja voi joutua rikosvastuuseen oikeuden halventamisesta. Todistajaa varoitetaan asiasta.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Pääsääntöisesti todistajalla on todistusvelvollisuus. Poikkeuksen muodostaa todistaja, joka on asemansa tai ammattinsa puolesta velvollinen pitämään salassa kuulustelun kohteena olevat seikat. Todistaja ilmoittava tällöin syynsä, ja tuomioistuin arvioi todistamisesta kieltäytymisen perusteet ja ratkaisee, kuullaanko todistajaa vai voidaanko tämä vapauttaa todistamasta. Jos todistaja vapautetaan todistamisvelvollisuudesta, asiasta tehdään merkintä istuntopöytäkirjaan.

Jos todistaja väittää kuulusteltavien seikkojen liittyvän laissa luottamukselliseksi tai salaiseksi julistettuun tai luokiteltuun aineistoon, tuomioistuin pyytää toimivaltaiselta elimeltä viran puolesta oikeudenhoidon edun kannalta tarpeellisiksi katsomissaan tapauksissa virallisen asiakirjan, jossa vahvistetaan aiheen luottamuksellisuus. Kun tuomioistuin on tarkistanut luottamuksellisuutta tai salassapitoa koskevan väitteen perusteet, se määrää asiakirjan liitettäväksi oikeudenkäyntiasiakirjoihin varustettuna merkinnällä siitä, että kysymykset kuuluvat salassapitovelvollisuuden piiriin.
Lisäksi tuomioistuimen on tiedusteltava todistajalta ennen lausunnon antamista tämän henkilökohtaisista olosuhteista (asianosaisen sukulainen, ystävä tai vihamies, henkilökohtainen intressi asiassa jne.). Asianosaiset voivat esittää todistajan vastauksen perusteella tuomioistuimelle huomautuksia tämän puolueettomuudesta.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Todistajilla on velvollisuus saapua oikeuteen tuomioistuimen kutsusta ja antaa todistajanvala tai totuusvakuutus. Todistajaa on varoitettava väärään valaan syyllistymisen siviilioikeudellisista seuraamuksista. Todistusvelvollisuus perustuu Espanjan siviiliprosessilain 366 §:ään. Jos todistaja kieltäytyy todistamasta, hän voi syyllistyä tuomioistuimen määräyksen noudattamatta jättämiseen ja hänelle voidaan määrätä sakkorangaistus. Jos teko on vakava, voidaan kieltäytyminen katsoa rikokseksi.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Todistajana voi olla kuka tahansa henkilö, paitsi jos kyseessä olevista seikoista voi saada tiedon ainoastaan aistinvaraisesti ja henkilöllä on pysyviä kyseisten aistien (näkö, kuulo jne.) käytön rajoituksia tai heikko äly.
Todistajaksi voidaan hyväksyä 14-vuotta täyttänyt alaikäinen, jos tuomioistuin katsoo hänen olevan riittävän kypsä tuntemaan totuuden ja todistamaan totuudenmukaisesti.
Espanjan oikeudessa klassisella todistajan käsitteellä tarkoitetaan luonnollista henkilöä. Tämä ei kuitenkaan estä oikeushenkilöiden oikeudellisten edustajien esiintymistä oikeudessa todistajina antamassa tietoa seikoista, jotka he ovat kyseisessä ominaisuudessa saaneet tietoonsa. Oikeushenkilöille ja julkisoikeudellisille yhteisöille on annettu nimenomaisesti mahdollisuus antaa tuomioistuimelle tietoja kirjallisesti edellä esitetyllä tavalla (Espanjan siviiliprosessilain 381 §).

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Asianosaisten asianajajat esittävät suoraan tuomioistuimen hyväksymät kysymykset. Todistajan kuulemista ehdottaneen asianosaisen asianajaja aloittaa. Kun todistajan kuulemista esittänyttä asianosaista edustavan asianajajan kysymyksiin on vastattu, voivat muiden asianosaisten asianajajat esittää todistajalle vapaassa järjestyksessä uusia kysymyksiä, joita he pitävät hyödyllisinä tosiseikkojen selvittämiseksi. Myös tuomioistuin voi kuulustella todistajaa selvennysten ja lisätietojen saamiseksi.
Jos todistajan lausuma on pahasti ristiriidassa aiemmin kuullun todistajan tai asianosaisen lausuman kanssa, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai jonkin asianosaisen pyynnöstä määrätä, että todistaja ristikuulustellaan yhdessä aiemmin kuullun todistajan tai asianosaisen kanssa.
Todistajaa voidaan pyynnöstä kuulla videoneuvottelun välityksellä, jos tuomioistuin hyväksyy pyynnön. Näin voidaan tehdä, kun videoneuvottelun välityksellä annettava lausunto on sopivin ja kohtuullisin keino ottaa vastaan todisteita asiaan liittyvien olosuhteiden vuoksi (lähinnä jos todistajan kotipaikka on kaukana tuomioistuimesta). Tällöin on taattava aina kontradiktorisen periaatteen ja asianosaisten puolustautumisoikeuden toteutuminen.

3 Tõendite hindamine

Näytön arvioinnin avulla tuomioistuin ratkaisee, miten tehokkaita käytetyt todistuskeinot ovat kokonaisuutena, kun niitä tarkastellaan terveellä järjellä. Kuten edellä on kuitenkin todettu, on muutamia todistuskeinoja, joiden todistusarvosta on säädetty laissa. Tällaisia ovat esimerkiksi julkiset ja yksityiset asiakirjat sekä asianosaisten kuuleminen tietyissä tilanteissa.

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Todisteita, jotka on hankittu laissa kielletyin keinoin, ei voida hyväksyä. Myöskään todisteilla, joita hankittaessa on loukattu suoraan tai välillisesti perusoikeuksia tai -vapauksia, ei ole todistusvaikutusta. Tämän vuoksi tuomioistuin ei ota tällaisia todisteita huomioon asiaa ratkaistessaan.
Kun joku asianosaisista katsoo, että hyväksyttyä todistetta hankittaessa on loukattu perusoikeuksia, on asianosaisen otettava tämä esille välittömästi ja asia on annettava tarvittaessa muiden asianosaisten tiedoksi. Tämän jälkeen tuomioistuin ratkaisee, onko todiste laillinen.
Jos tuomioistuin katsoo, että todisteita hankittaessa on loukattu jotakin perusoikeutta, sen on hylättävä todiste viran puolesta.
Tuomioistuin voi ottaa tämän kysymyksen esille myös viran puolesta, ja kysymys ratkaistaan istunnon aikana. Jos kyseessä on suullinen menettely, asia ratkaistaan istunnon aluksi ennen todistelun vastaanottamista.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Jos asianosainen kutsutaan antamaan lausuma vastakkaisen osapuolen hyväksi, lausuman arvo riippuu asianosaisen antamien vastausten sisällöstä. Jos muiden todisteiden arvioinnin tulokset eivät ole ristiriidassa tämän kanssa, tuomiossa pidetään varmoina seikkoja, jotka yksi asianosainen on tunnustanut varmoiksi, jos kyseinen asianosainen on ollut niihin henkilökohtaisesti osallisena ja niiden vahvistaminen varmoiksi on täysin hänen etunsa vastaista. Muilta osin tuomioistuin arvioi lausuman sisältöä terveen järjen perusteella.
Tuomioistuin voi myös pitää asianosaiseen liittyviä henkilökohtaisia seikkoja varmoina, jos asianosainen ei saavu antamaan lausumaa tai saapuu oikeuteen mutta kieltäytyy antamasta lausumaa tai antaa välttteleviä vastauksia aina kun kyseessä ovat seikat, joissa asianosainen on ollut henkilökohtaisesti osallisena ja joiden osoittautuminen varmoiksi on kokonaan tai osittain asianosaisen edun vastaista. Asianosaiselle on määrättävä lisäksi oikeuteen saapumatta jättämisestä 180–600 euron sakkorangaistus.

Päivitetty viimeksi: 30/10/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota fr on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Seuraavat kielet ovat jo saatavilla: en.

Todistelu - Ranska

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Siviililain (*Code civil*) 1353 §:n mukaan sen, joka vaatii velvoitteen täyttämistä, on näytettävä velvoite toteen. Vastaavasti sen, joka väittää täyttäneensä velvoitteen, on näytettävä tämä toteen.
Kummankin osapuolen on siis periaatteessa todistettava väitteensä todenmukaisuus (siviiliprosessilain 9 §).

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Tietyissä tapauksissa on olettamia, joiden perusteella ei tarvitse esittää todisteita sellaisesta tosiseikasta, jonka osoittaminen olisi vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Näiden oikeusolettamien perusteella todistustaakka tavallaan siirtyy väitteen esittäjältä vastapuolelle. Yleensä olettamat ovat kumottavissa, jolloin voidaan esittää vastanäyttöä. Esimerkiksi avioliiton aikana syntyneen lapsen isäksi oletetaan äidin aviomies. Isyyden kiistämiskanne on kuitenkin mahdollinen. Harvinaisemmissa tapauksissa olettamat ovat kumoamattomia, jolloin niihin ei ole mahdollista esittää vastanäyttöä.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin voi perustaa päätöksensä ainoastaan sellaisiin tosiseikkoihin, jotka on näytetty toteen tai joita ei ole kiistetty.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Tuomari voi määrätä selvityksen hankkimisesta joko asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Kun tuomari määrää selvityksen hankkimisen asianosaisen pyynnöstä, tuomioistuimen kirjaaja ilmoittaa tehtävään määrätylle tekniselle asiantuntijalle hänen tehtävänsä sisällön. Asiantuntija kutsuu asianosaiset läsnäoleviksi kaikkiin suorittamiinsa toimiin. Jos tarvitaan asiantuntijatodistelua, sitä ei voida aloittaa ennen kuin osapuoli on maksanut tuomioistuimen määräämän talletuksen (*consignation*), joka toimii vakuutena asiantuntijan palkkion maksamiselle. Kaikki toimet asian selvittämiseksi suoritetaan osapuolten läsnäollessa.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin voi hylätä asian selvittämistointa koskevan pyynnön, jos se katsoo, että sillä voidaan korvata sen osapuolen laiminlyönti, jolla on todistustaakka, tai jos se ei ole tarpeen.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Ranskan siviililainsäädännössä erotetaan toisistaan seuraavat. Tosiseikka (esimerkiksi onnettomuus) voidaan näyttää toteen millä keinolla hyvänsä (asiakirja, todistajanlausunto tms.). Oikeustoimen (esimerkiksi sopimuksen tai lahjoituksen) toteen näyttämiseksi on periaatteessa esitettävä kirjallinen todiste. Laissa on kuitenkin säädetty tästä poikkeuksia esimerkiksi sellaisten oikeustoimien osalta, joiden arvo jää tietyn asetuksella määritetyn rajan alapuolelle, tai kun kirjallista todistetta ei ole mahdollista esittää. Elinkeinonharjoittajien välillä periaatteena on vapaa todistelu myös oikeustoimien osalta.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistajanlausunto voidaan esittää kahdella eri tavalla: suullisesti esitutkinnan yhteydessä tai kirjallisesti todistuksella, jonka on täytettävä tietyt muotovaatimukset. Kirjallisessa todistuksessa on erityisesti mainittava todistajan nimi ja tarvittaessa hänen mahdollinen suhteensa johonkin osapuolista (sukulaisuus-, lankous-, alaisuus- tai yhteistyösuhde tai yhteiset edut). Todistuksessa on myös mainittava, että se on laadittu esitettäväksi oikeudenkäynnissä ja että sen laatija on tietoinen siitä, että väärän todistuksen antamisesta voidaan määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Todistajanlausunto voi olla myös todistus tosiseikan notorisuudesta (*acte de notoriété*), millä tarkoitetaan kahden tai useamman todistajan tuomioistuimen edessä tai julkisen notaarin luona tekemää asiakirjaa.

Asiantuntijalausunto on erotettava todistajanlausunnosta, sillä se on selvittämistoimi, joka on uskottu tietyn alan asiantuntijalle puhtaasti teknisen lausunnon saamiseksi seikasta, josta osapuolet ovat antaneet oman selvityksensä. Asiantuntija antaa lausuntonsa joko suullisesti tai kirjallisesti. Kirjallinen lausunto on muodoltaan raportti, joka sisältää muun muassa osapuolten kirjalliset huomautukset. Asiantuntijan lausunto ei sido tuomaria.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Virallisella asiakirjalla (*acte authentique*), jonka viranhaltija (notaari, haastemies) on laatinut virkansa puolesta, on julkinen luotettavuus, ellei sitä osoiteta väärennökseksi.

Virallisesti vahvistamattomalla asiakirjalla, joka on laadittu ilman viranhaltijan myötävaikutusta asianosaisten kesken ja varustettu asianosaisten allekirjoituksilla, on julkinen luotettavuus, jollei toisin todisteta.

Todistajanlausuntojen ja muiden todistelukeinojen luotettavuus jätetään tuomarin vapaaseen harkintaan.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Kuten 2.4 kohdassa todetaan, kirjallinen todiste on välttämätön sellaisen oikeustoimen toteen näyttämiseksi, jonka arvo on yli 1 500 euroa. Sen sijaan tosiseikka voidaan näyttää toteen myös millä tahansa muulla tavalla.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Jokainen on velvollinen avustamaan oikeutta totuuden selville saamisessa.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Jos henkilö on saanut ammattinsa harjoittamisen yhteydessä salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja, hänen on kieltäydyttävä todistamisesta rikosoikeudellisen seuraamuksen uhalla. Lisäksi todistaja voi kieltäytyä todistamasta erityisistä syistä, jos hänellä on laillinen este (matkustaminen on mahdotonta, sairaus, ammatilliset syyt). Tuomioistuin arvioi, onko este laillinen.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Niskoittelevat todistajat ja ne, jotka ilman laillista syytä kieltäytyvät todistamasta tai vannomasta valaa, voidaan tuomita enintään 3 000 euron suuruiseen sakkoon.

On myös korostettava, että väärän todistuksen antaminen on rikosoikeudellisesti rangaistavaa.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Ketä tahansa voidaan kuulla todistajana, lukuun ottamatta asianosaisia ja henkilöitä, jotka eivät ole kelpoisia todistamaan oikeudessa. Tämä tarkoittaa, että alaikäiset, vajaavaltaiset täysi-ikäiset ja henkilöt, joiden saamaan rikostuomioon liittyy kansalaisoikeuksien menettäminen, eivät voi todistaa. Tuomioistuin voi kuitenkin kuulla heitä ilman valaa. Myöskään lapsia ei voida kuulla väitteistä, joita aviopuolisot ovat esittäneet avioero- tai asumuserovaatimuksen tueksi.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomari johtaa todistajan kuulustelua ja esittää hänelle kysymyksiä. Läsnäolevat osapuolet eivät saa keskeyttää todistajaa eivätkä puhutella tätä suoraan, jotta he eivät vaikuttaisi todistajaan. Tuomari esittää todistajalle kysymykset, jotka asianosaiset haluavat esittää, jos hän katsoo sen aiheelliseksi.

Ei ole estettä sille, että tuomioistuin tallentaa todistajankuulustelun äänen, kuvan tai äänen ja kuvan tallentavalla laitteella, jos olosuhteet sitä vaativat (kuten esimerkiksi maantieteellinen etäisyys).

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Tuomioistuin ei ota huomioon todisteita, jotka on saatu vilpillisellä tavalla (kuten piilokameralla tai äänittämällä puhelu toisen osapuolen tietämättä) tai siten, että oikeutta yksityisyyteen on loukattu.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Oikeudenkäynnin osapuolen omilla lausumilla ei ole todistusarvoa.

Päivitetty viimeksi: 07/09/2021

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota hr on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Seuraavat kielet ovat jo saatavilla: en.

Todistelu - Kroatia

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Todistelua ja todisteiden esittämistä, valintaa, keräämistä, tarkastelua ja arviointia koskevista säännöistä säädetään siviiliprosessilain (*Zakon o parničnom postupku*) 219–276 §:ssä (Kroatian virallisen lehden (*Narodne Novine*) nrot 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11 – konsolidoitu toisinto, 25/13, 89/14 – Kroatian tasavallan perustuslakituomioistuimen (*Ustavni sud*) päätös sekä 70/19 ja 80/22; jäljempänä ’siviiliprosessilaki’).

Yleissääntönä on, että kunkin osapuolen on esitettävä tosiseikat ja todisteet, joihin sen vaatimus perustuu tai joiden perusteella se kiistää vastapuolen lausumat ja näytön. Kroatian (siviili)prosessilaissa on tosiseikkojen keräämisessä ja todisteiden esittämisessä hallitsevana periaatteena vastapuolen oikeus tulla kuulluksi (ns. kontradiktorinen periaate).

Näin ollen kunkin osapuolen on todistettava vaatimustensa (ja vastaväitteidensä) perustana olevien, itselleen myönteisten tosiseikkojen olemassaoloa koskevien lausumien totuudenmukaisuus, ellei laissa toisin säädetä.

Yleensä tuomioistuin saa todeta vain asianosaisten esittämät tosiseikat ja ottaa vastaan vain asianosaisten esittämät todisteet. Tästä poiketen tuomioistuin voi (ja sillä on velvollisuus) todeta tosiseikat ja ottaa vastaan todisteet, joita asianosaiset eivät ole esittäneet, vain, jos se epäilee, että asianosaiset aikovat esittää vaatimuksia, joita niiden ei ole sallittua esittää.

Jos tuomioistuin ei esitetyn näytön perusteella (siviiliprosessilain 8 §) voi todeta tosiseikkaa varmuudella, se päättää sen olemassaolosta soveltamalla todistustaakkasääntöjä.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Todisteita ovat kaikki päätöksen tekemisen kannalta merkitykselliset tosiseikat.

Tosiseikkoja, jotka osapuoli on myöntänyt tuomioistuimessa oikeudenkäynnin kuluessa, ei tarvitse näyttää toteen, mutta tuomioistuin voi myös määrätä, että näistä tosiseikoista on esitettävä todisteita, jos se katsoo, että myöntämällä ne osapuoli pyrkii esittämään vaatimuksen, jota sen ei ole sallittua esittää (siviiliprosessilain 3 §:n 3 momentti).

Lisäksi oikeussääntöjä ei tarvitse perustella todistein, koska niitä koskee sääntö, jonka mukaan tuomioistuimen on tunnettava lain sisältö (*iura novit curia*).

Yleisesti tunnettuja tosiseikkoja ei tarvitse näyttää toteen. On kuitenkin sallittua todistaa, että tietty tosiseikka ei ole yleisesti tunnettu.

Tosiseikkoja, joiden olemassaolo oletetaan lainsäädännössä, ei tarvitse näyttää toteen, mutta se, ettei niitä ole olemassa, voidaan todistaa, ellei laissa toisin säädetä. Näin ollen kumottavissa olevia olettamia (*praesumptiones iuris*) koskevat säännöt helpottavat todistelua, koska osapuolen, joka tukeutuu oikeudellisesti merkittävään tosiseikkaan, ei tarvitse todistaa tällaisen tosiseikan olemassaoloa suoraan. Riittää, että tämä käyttää perusteena kumottavissa olevaan olettamaan sisältyvää yleistä oikeussääntöä, jolloin osapuolen, jonka mukaan kyseistä sääntöä ei voida soveltaa käsiteltävänä olevaan tapaukseen, on todistettava tämä.

On kuitenkin tapauksia, joissa laki ei salli näytettävän toteen, että lainsäädännössä oletettuja tosiseikkoja ei ole olemassa (*praesumptiones iuris et de iure*), vaan tuomioistuimella on velvollisuus päätellä, että kyseinen oikeudellisesti merkityksellinen tosiseikka on olemassa.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuimen tehtävänä on vakuuttua siitä, että tosiseikat, joihin lain soveltaminen perustuu, joko ovat tai eivät ole olemassa. Siviiliprosessilaki ei sisällä nimenomaisia säännöksiä todennäköisyydestä, mutta todennäköisyysasteen olisi noustava suhteessa toteutettavan toimen merkitykseen ottaen huomioon se menettelyn vaihe, jossa tiettyä menettelykysymystä käsitellään ja siitä tehdään päätös, sekä ne menettelylliset seuraukset, jotka ovat seurausta tiettyjen tosiseikkojen olemassaolon toteamisesta tai kieltämisestä.

Vapaan todistusharkinnan yleissäännön mukaisesti tuomioistuin päättää oman vakuuttuneisuutensa mukaan, mitkä tosiseikat se katsoo toteen näytetyiksi, yksittäisten todisteiden ja koko todistusaineiston huolellisen tarkastelun perusteella ja menettelyn kaikkien vaiheiden tulokset huomioon ottaen.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Kuten edellä todettiin, Kroatian (siviili)prosessi on lähinnä osapuolten välinen (*inter partes*), mikä tarkoittaa, että osapuolet voivat kerätä tosiseikkoja ja esittää todisteita oma-aloitteisesti ja että tuomioistuimella on valtuudet todeta sellaiset tosiseikat, joita osapuolet eivät ole esittäneet, ja ottaa vastaan todisteita vain, jos se epäilee, että osapuolet aikovat esittää vaatimuksia, joita niiden ei ole sallittua esittää (siviiliprosessilain 3 §:n 3 momentti).

Tuomioistuin päättää esitutkinnan valmisteluistunnon päätteeksi annettavalla määräyksellä.

Tuomioistuin voi järjestää ja päättää myös asian pääkäsittelyn samassa istunnossa, jos se katsoo, että tämä on asian olosuhteiden perusteella mahdollista.

Jos tuomioistuin katsoo, ettei ole mahdollista päättää esitutkintaa ja järjestää ja päättää pääkäsittelyä samassa istunnossa, se laatii oikeudenkäyntisuunnitelman.

Suunnitelmassa on esitettävä

yhteenveto asiaan liittyvistä tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista

todisteet, joilla kyseiset tosiseikat näytetään toteen

määräaika niiden todisteiden hankkimiselle, joita ei ole vielä saatu

määräaika, johon mennessä osapuolten on esitettävä kirjalliset huomautuksensa vastapuolen väitteistä sekä asiantuntijan havainnoista ja lausunnosta

pääkäsittelyn päivämäärä ja kellonaika.

Jos pääkäsittely edellyttää useamman istunnon järjestämistä, tuomioistuin vahvistaa asianosaisten kuulemisen jälkeen pääkäsittelyn kaikkien myöhempien istuntojen päivämäärän ja kellonajan ottaen huomioon oikeudenkäynnin kohtuullisen keston.

Tuomioistuin vahvistaa oikeudenkäyntisuunnitelman yleensä ensimmäisessä istunnossa annettavalla määräyksellä. Ennen kuin tuomioistuin vahvistaa oikeudenkäyntisuunnitelman, se antaa asianosaisille tilaisuuden esittää näkemyksensä istunnossa.
Jos joku asianosaisista ei ole läsnä istunnossa, jossa oikeudenkäyntisuunnitelmasta keskustellaan, tuomioistuin voi poikkeuksellisesti hyväksyä suunnitelman kuulematta ensin poissa olevaa osapuolta.
Tuomioistuin voi muuttaa oikeudenkäyntisuunnitelmaa asian käsittelyn aikana, jos se on antanut asianosaisille mahdollisuuden esittää näkemyksensä. Jos muutokset eivät vaikuta osapuolten toimia koskeviin määräaikoihin, tuomioistuin voi muuttaa suunnitelmaa myös asianosaisia kuulematta.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Tuomioistuin päättää, mitkä esitetyistä todisteista otetaan huomioon ratkaisevien tosiseikkojen toteamiseksi.
Yleissääntönä on, että jos tuomioistuin hyväksyy osapuolen tarjoamat todisteet, se ottaa ne tarkasteltavaksi.
Jaostossa käsiteltävissä riita-asioissa todisteet otetaan vastaan pääkäsittelyssä, mutta jaosto voi merkittävistä syistä päättää, että tietyt todisteet ottaa vastaan jaoston puheenjohtaja tai pyynnön vastaanottanut tuomioistuin (käytännössä pyynnön vastaanottanut tuomari). Tällöin pääkäsittelyssä luetaan pöytäkirja todisteiden tarkastelusta.
Tuomari yhden tuomarin kokoonpanossa tai jaoston puheenjohtaja suorittaa pääkäsittelyn, kuulustelee osapuolia ja ottaa vastaan todisteet, mutta hänen käsittelystä tekemänsä päätös ei sido tuomioistuinta. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että osapuolten toimittamien todisteiden hyväksymistä tai hylkäämistä koskeva päätös ei sido tuomioistuinta.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Siviiliprosessilain säännösten mukaan tuomioistuin jättää huomiotta todisteet, joiden se ei katso vaikuttavan asiaan, ja perustelee huomiotta jättämisen päätöksessään.
Siviiliprosessilaissa ei ole nimenomaisesti säädetty mahdollisuudesta jättää huomiotta todisteet, jotka eivät ole hyväksyttäviä, ja todisteet, joiden vastaanottaminen olisi epätaloudellista. Kunnallisissa tuomioistuimissa (*općinski sud*) käsiteltävissä riita-asioissa, joiden arvo on enintään 10 000 kunaa, ja kauppatuomioistuimissa (*trgovački sud*) käsiteltävissä riita-asioissa, joiden arvo on enintään 50 000 kunaa, tuomioistuin, joka katsoo, että riita-asian ratkaisemisen kannalta merkittävien tosiseikkojen toteaminen aiheuttaisi suhteettomia vaikeuksia ja kustannuksia, voi kuitenkin päättää tällaisten tosiseikkojen olemassaolosta ns. vapaan todistusharkinnan perusteella ottaen huomioon osapuolten toimittamat asiakirjat ja niiden antamat todistajanlausunnot, mikäli tuomioistuin on hankkinut näyttöä kuulemalla osapuolia.
Siviiliprosessilaissa säädetään myös määräajasta, jonka puitteissa osapuolten on esitettävä kaikki tosiseikat ja todisteiden esittämistä koskevat tarjoukset. Tavanomaisessa siviilioikeudellisessa menettelyssä kunkin osapuolen on hakemuksessa ja siihen annettavassa vastauksessa tai viimeistään valmisteluistunnossa mainittava kaikki vaatimustaan tukevat tosiseikat, esitettävä mainitsemiensa tosiseikkojen toteamiseksi tarvittavat todisteet ja ilmoitettava kantansa vastapuolen tosiseikkoja koskeviin lausumiin ja tarjoamiin todisteisiin. Pääkäsittelyssä osapuolet voivat esittää uusia tosiseikkoja ja todisteita, jos niitä ei ole osapuolista riippumattomista syistä voitu toimittaa tai esittää ennen esitutkinnan päättämistä.
Tuomioistuin ei ota huomioon uusia tosiseikkoja ja todisteita, jotka osapuolet omasta syystään toimittavat tai esittävät vasta pääkäsittelyssä.
Lisätietoja todistelusta ja todisteiden vastaanottamisesta vähäisiä vaatimuksia koskevassa menettelyssä on tietosivulla ”Vähäiset vaatimukset – Kroatia”.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Siviiliprosessilaissa säädetään seuraavista todistelukeinoista: katselmus, asiakirjatodisteet, todistajat, asiantuntijat ja asianosaisten kuuleminen.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistaja on luonnollinen henkilö, joka voi antaa tietoja toteen näytettävistä tosiseikoista. Todistajia kuullaan yksitellen niin, että myöhemmin kuultavat todistajat eivät ole läsnä, ja heidän on annettava vastauksensa suullisesti.
Todistajaa muistutetaan ensiksi siitä, että hänen on puhuttava totta mitään salaamatta. Tämän jälkeen häntä varoitetaan väärän todistuksen seurauksista. Lisäksi todistajalta kysytään aina, miten hän on saanut tietoonsa tosiseikat, joista hän todistaa.
Asiantuntijatodistajalla on oltava samat ominaisuudet kuin tavallisella todistajalla, eli hänen on kyettävä havainnoimaan ja muistamaan tosiseikkoja ja kertomaan niistä, minkä lisäksi hänellä on oltava ammatillista asiantuntemusta.
Tiettyjen tuomioistuimen kutsumien asiantuntijatodistajien on noudatettava kutsua ja toimitettava havaintonsa ja lausuntonsa.
Asiantuntijan tehtävänä on esittää havaintonsa ja antaa lausunto. Tuomioistuin päättää, esittääkö asiantuntija havaintonsa ja lausuntonsa vain suullisesti oikeudenistunnossa vai onko hänen toimitettava ne myös kirjallisesti ennen istuntoa. Tuomioistuin asettaa kirjallisten havaintojen ja lausuntojen toimittamiselle aikarajan, joka saa olla enintään 60 päivää.
Asiantuntijatodistajan on aina selitettävä lausuntonsa.
Tuomioistuin toimittaa kirjalliset lausunnot ja havainnot osapuolille viimeistään 15 päivää ennen käsittelyä, jossa niitä on määrä kuulla.
Siviiliprosessilaissa ei eroteta toisistaan todistajien ja asiantuntijatodistajien kuulemismenettelyjä, eikä se siksi sisällä mitään erityisiä menettelyllisiä säännöksiä.
Kirjallisten todisteiden osalta osapuolten on itse toimitettava asiakirjat, joihin ne vetoavat lausumansa todisteena.
Valtion viranomaisen toimivaltansa mukaisesti ennalta määrätyssä muodossa antaman asiakirjan tai asiakirjan, jonka oikeushenkilö tai luonnollinen henkilö antaa tällaisessa muodossa laissa tai siihen perustuvassa asetuksessa sille uskottua viranomaistehtävää hoitaessaan (julkinen asiakirja), katsotaan todistavan oikeaksi asiat, jotka siinä varmennetaan tai joita siinä säädellään.
Muilla asiakirjoilla on sama todistusarvo, jos niiden todistusarvo on erityissäännösten mukaan sama kuin julkisten asiakirjojen.
On mahdollista todistaa, että asiat on kirjattu julkiseen asiakirjaan totuudenvastaisesti tai että julkinen asiakirja on laadittu virheellisesti.
Jos tuomioistuin epäilee asiakirjan aitoutta, se voi pyytää viranomaista, jolta asiakirjan on määrä olla peräisin, antamaan siitä lausunnon.
Ulkomaisilla julkisilla asiakirjoilla, jotka on sääntöjen mukaisesti todistettu oikeiksi, on vastavuoroisuuden periaatteen mukaisesti yhtäläinen todistusarvo kuin kotimaisilla julkisilla asiakirjoilla, ellei kansainvälisillä sopimuksilla ole muuta määrätty.
Siviiliprosessilaissa säädetään myös asiakirjojen luovutusvelvollisuudesta, joka riippuu siitä, onko asiakirja haastetulla osapuolella, vastapuolella, viranomaisella tai laitoksella, joka hoitaa viranomaistehtäviä, vai kolmannella henkilöllä (luonnollisella tai oikeushenkilöllä).

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Kroatian (siviili)prosessilaissa sovellettavan vapaan todistusharkinnan yleissäännön mukaisesti tuomioistuin päättää oman vakuuttuneisuutensa mukaan, mitkä tosiseikat se katsoo toteen näytetyiksi, yksittäisten todisteiden ja koko todistusaineiston huolellisen tarkastelun perusteella ja menettelyn kaikkien vaiheiden tulokset huomioon ottaen.
Näin ollen ei ole olemassa sääntöä, jonka mukaan tietyt todisteet olisivat painoarvoltaan tai merkitykseltään suurempia kuin toiset, mutta käytännössä asiakirjoja pidetään luotettavampina (mutta ei merkittävämpinä) kuin muita todistelukeinoja (todistajat, kuulemiset).

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Ei, siviiliprosessilaissa ei säädetä, että jotkin tosiseikat voitaisiin todeta vain tiettyjen todistelukeinojen avulla. Inter partes periaatteen mukaisesti osapuolet voivat esittää todistusaineistoa ja tuomioistuin arvioi, mitkä todisteet se ottaa vastaan ratkaisevien tosiseikkojen toteamiseksi.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Kaikkien todistajiksi kutsuttujen henkilöiden on noudatettava kutsua ja todistettava, ellei siviiliprosessilaissa toisin säädetä. Näin ollen todistaminen, johon sisältyy velvollisuus saapua tuomioistuimeen, todistaa ja kertoa totuus, on kaikkia koskeva yleinen velvollisuus. Todistajia, jotka korkean ikänsä, sairauden tai vakavan fyysisen haitan vuoksi eivät pysty noudattamaan kutsua, kuullaan heidän kotonaan.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistajaa ei saa kuulla, jos hänen lausuntonsa voisi vaarantaa velvollisuuden säilyttää virka- tai sotilassalaisuus, paitsi jos toimivaltainen elin vapauttaa todistajan tästä velvollisuudesta.

Todistaja voi kieltäytyä todistamasta,

jos on kyse asiasta, jonka hän on saanut tietoonsa asianosaisen valtuuttamana edustajana;

jos on kyse asiasta, jonka asianosainen tai muu henkilö on uskonut hänelle ripittäytymisen yhteydessä;

jos on kyse seikoista, jotka hän on saanut tietoonsa asianajajan tai lääkärin ominaisuudessa tai harjoittaessaan jotakin muuta ammattia tai hoitaessaan jotakin muuta tehtävää, jota koskee salassapitovelvollisuus.

Tuomari yhden tuomarin kokoonpanossa tai jaoston puheenjohtaja ilmoittaa näille henkilöille mahdollisuudesta kieltäytyä todistamasta.

Todistaja voi kieltäytyä vastaamasta yksittäiseen kysymykseen, jos siihen on pakottava syy, etenkin jos vastaaminen aiheuttaisi hänelle tai hänen verisukulaisilleen suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa tai sivusukulaiselleen kolmanteen polveen asti tai hänen puolisolleen tai puolisonsa sukulaisille toiseen polveen asti – vaikka avioliitto olisi päättynyt – tai hänen huoltajalleen tai huollettavalleen tai adoptiovanhemmalleen tai lapselleen suurta häpeää tai huomattavaa taloudellista vahinkoa tai johtaisi heitä koskevan rikossyytteen nostamiseen.

Tuomari yhden tuomarin kokoonpanossa tai jaoston puheenjohtaja ilmoittaa todistajalle, että tämä voi kieltäytyä vastaamasta esitettyihin kysymyksiin.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Kyllä. Jos asianmukaisesti oikeuteen kutsuttu todistaja jättää ilman selitystä saapumatta oikeuteen tai jos hän poistuu paikalta ilman lupaa tai perusteltua syytä, tuomioistuin voi määrätä hänet tuotavaksi paikalle pakolla ja määrätä hänet maksamaan tästä aiheutuvat kustannukset. Tuomioistuin voi myös määrätä hänelle sakon, jonka määrä on 500–10 000 kunaa.

Tuomioistuin voi määrätä 500–10 000 kunan suuruisen sakon myös todistajalle, joka saapuu oikeuteen, mutta sen jälkeen kun hänelle on kerrottu seurauksista, kieltäytyy todistamasta tai vastaamasta tiettyihin kysymyksiin syistä, joita tuomioistuin ei pidä perusteltuina. Jos todistaja edelleen kieltäytyy todistamasta, tuomioistuin voi määrätä hänet vangittavaksi, kunnes hän on valmis todistamaan tai kunnes hänen kuulemisensa ei ole enää tarpeen, kuitenkin enintään kuukaudeksi.

Jos todistaja myöhemmin toimittaa selityksen poissaolostaan, tuomioistuin kumoaa sakkoa koskevan päätöksensä ja voi vapauttaa todistajan aiheutuneiden kustannusten maksamisesta osittain tai kokonaan. Tuomioistuin voi kumota sakkoa koskevan päätöksensä myös, jos todistaja myöhemmin suostuu todistamaan.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Tietoja yleisestä todistamisvelvollisuudesta vapauttamisesta virka- tai sotilassalaisuuksien vaarantumisen vuoksi eli erityistehtäviä hoitavien henkilöiden oikeudesta kieltäytyä todistamasta sekä oikeudesta kieltäytyä vastaamasta tiettyihin kysymyksiin on edellä 9 kohdassa.

Yleissääntönä on, että todistajina voidaan kuulla vain henkilöitä, jotka voivat antaa tietoja toteen näytettävistä tosiseikoista, ja tuomioistuin päättää tapauskohtaisesti, kelpaako henkilö todistajaksi.

Henkilö ei voi toimia todistajana, jos hän on suoraan osallinen menettelyssä osapuolena tai osapuolen oikeudellisena edustajana, mutta osapuolen valtuutettua edustajaa voidaan kuulla todistajana.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajia kuullaan yksitellen niin, että myöhemmin kuultavat todistajat eivät ole läsnä, ja heidän on annettava vastauksensa suullisesti.

Todistajaa muistutetaan ensiksi siitä, että hänen on puhuttava totta mitään salaamatta. Tämän jälkeen häntä varoitetaan väärän todistuksen seurauksista.

Sitten todistajaa pyydetään ilmoittamaan etu- ja sukunimensä, henkilötunnuksensa, isännimensä, ammattinsa, osoitteensa, syntymäpaikkansa, ikänsä ja suhteensa asianosaiseen.

Näiden yleisten kysymysten jälkeen todistajaa pyydetään kertomaan kaikki tietämänsä niistä tosiseikoista, joista hän todistaa, ja myöhemmin hänelle voidaan esittää kysymyksiä hänen sanomansa varmentamiseksi, täydentämiseksi tai selventämiseksi. Sellaisia kysymyksiä ei saa esittää, jotka sisältävät vastauksen kysymykseen.

Lisäksi todistajalta kysytään aina, miten hän on saanut tietoonsa tosiseikat, joista hän todistaa.

Todistajia, joiden todistajanlausunnot ovat ristiriidassa merkittävien tosiseikkojen suhteen, voidaan kuulla vastakkain. Heitä kuulustellaan yksitellen jokaisesta ristiriitaisesta seikasta ja heidän vastauksensa kirjataan pöytäkirjaan.

Kroatiassa ei ole erityisiä säännöksiä todisteiden vastaanottamisesta videoneuvottelujen avulla. Siviiliprosessilain 126a–126c §:n säännökset muodostavat kuitenkin perustan tällaiselle kuulemismenettelylle. Tuomioistuinkäsittelystä voidaan tehdä äänitallenne; tuomioistuin tekee päätöksen tallentamisesta oma-aloitteisesti tai osapuolen pyynnöstä. Äänitteen säilyttämistä, lähettämistä, teknisiä edellytyksiä ja äänitystapaa säännellään tuomioistuimen työjärjestyksellä.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Siviiliprosessilain säännösten mukaan tuomioistuimen päätös ei voi perustua lainvastaisesti hankittuihin (laittomiin) todisteisiin.

Tuomioistuin voi määräyksellään sallia laittoman näytön vastaanottamisen ja ottaa sen sisällön huomioon, jos se katsoo, että tämä on välttämätöntä ratkaisevan seikan toteamiseksi. Päättäessään todisteiden hyväksyttävyydestä tuomioistuin ottaa huomioon laittoman näytön vastaanottamisesta johtuvan lainvastaisuuden vakavuuden ja tarpeen selvittää tosiseikat asianmukaisesti ja täydellisesti oikeudenkäynnissä.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Menettelyn osapuolia ei voida kuulla todistajina; siviiliprosessilaissa säädetään kuitenkin osapuolten kuulemisesta yhtenä todistelukeinona, jos muuta todistusaineistoa ei ole tai jos esitetyistä todisteista huolimatta tuomioistuin katsoo sen välttämättömäksi merkittävien tosiseikkojen toteamiseksi.

Siviiliprosessilain säännöksiä, jotka koskevat todisteiden vastaanottamista todistajilta, sovelletaan osapuolten kuulemiseen, ellei toisin mainita.

4 Onko kyseinen jäsenvaltio todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti määritellyt muita viranomaisia, joilla on toimivalta vastaanottaa todisteita siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita koskevia oikeudenkäyntejä varten asetuksen nojalla? Jos näin on, millaisissa oikeuskäsittelyissä niillä on toimivalta ottaa vastaan todisteita? Voivatko ne pyytää ainoastaan todisteiden vastaanottamista vai voivatko ne myös avustaa todisteiden vastaanottamisessa toisen jäsenvaltion esittämän pyynnön perusteella? Ks. myös todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukainen ilmoitus.

Kroatian tasavalta ei ole määritellyt todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan nojalla tuomioistuinten lisäksi muita viranomaisia, joilla olisi asetuksen nojalla toimivalta vastaanottaa todisteita siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita koskevia oikeudenkäyntejä varten.

Päivitetty viimeksi: 14/04/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota it on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Todistelu - Italia

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Italian oikeusjärjestelmässä todisteista säädetään kahdessa eri säädöksessä: menettelysäännöt sisältyvät siviiliprosessilain (*codice di procedura civile*) 228 ja 229 §:ään, kun taas aineelliset säännöt sisältyvät siviililain (*codice civile*) 2730–2735 §:ään. Syynä tähän jakoon on aiempi oikeudellinen järjestely, joka noudatteli Napoleonin ajan siviililakia. Sen mukaan todisteita olisi tarkasteltava sekä staattisesta että dynaamisesta (pelkästään menettelyllisestä) näkökulmasta. Siviililakia koskevassa kertomuksessa selitetään edellä esitettyjen syiden mukaisesti, että todisteita käytetään yksilön oikeuksien noudattamisen valvomiseksi tai yleisesti niiden puolustamiseksi. Todisteita voidaan käyttää oikeudenkäyntien lisäksi myös muissa menettelyissä ja jo ennen niiden aloittamista, ja ne kuuluvat oikeuksien kodifiointiin. Tämän vuoksi todistustaakasta säädetään siviililaissa eikä siviiliprosessilaissa.

Todistustaakan jakautumisesta säädetään yleisesti siviililaissa, jonka 2697 §:n mukaan ”sen, joka haluaa jonkin oikeuden vahvistettavaksi tuomioistuimessa, on osoitettava vaatimuksensa oikeaksi tosiseikkojen nojalla. Sen, joka kiistää kyseiset tosiseikat tai väittää, että vahvistettu oikeus on muuttunut tai lakannut olemasta, on osoitettava vastaväitteensä oikeaksi tosiseikkojen nojalla.” Näiden periaatteiden mukaan kantajan on siis näytettävä toteen vaatimustaan tukevat seikat tai ne seikat, joilla on hänen väittämänsä oikeusvaikutukset. Vastaajan puolestaan on näytettävä toteen seikat, jotka ovat vaatimusta vastaan tai osoittavat oikeuksien muuttuneen tai lakanneen ja joiden perusteella kantajan vaatimus voidaan torjua kumoamalla hänen väitteensä. Jos kantaja ei pysty näyttämään toteen vaatimustaan tukevia tosiseikkoja, hänen vaatimuksensa hylätään riippumatta siitä, esittääkö vastaaja vaateen vastaisia väitteitä ja pystyykö hän näyttämään ne toteen. Siviililain 2698 §:ssä vahvistetaan, että kaikki sellaiset sopimukset ovat mitättömiä, joiden tarkoituksena on muuttaa todistustaakkaa. Tämä koskee oikeuksia, joista ei voida sopia, tai tilanteita, joissa sopimuksesta seuraa, että jommankumman osapuolen on kohtuuttoman vaikea käyttää kyseisiä oikeuksia. Riittämättömät todisteet vahingoittavat sen asianosaisen asiaa, jonka on osoitettava tosiseikat toteen tai vääriksi, olipa kyse sitten kantajasta tai vastaajasta, sillä riittämättömät todisteet rinnastetaan siihen, ettei todisteita esitetä lainkaan.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Siviiliprosessilain 115 §:ssä (sellaisena kuin se on muutettuna lailla nro 69/2009) annetaan tuomioistuimelle mahdollisuus pitää tosiseikkoja toteen näytettyinä väitteen esittävän asianosaisen toimittamista todisteista riippumatta, ellei vastapuoli ole nimenomaisesti kiistänyt niitä. Siviililain 2697 §:stä poiketen tosiseikkaa pidetään siten toteen näytettynä, ellei sitä kiistetä suoraan. Tätä sääntöä ei sovelleta, jos asianosainen ei ole läsnä. Jos vastaaja ei ole läsnä oikeudenkäynnissä, kantajan väittämiä tosiseikkoja ei pidetä ”kiistattomina”. Tämä johtuu siitä, että mainittu poissaolotuomioita koskeva sääntö on vastoin Italian prosessioikeuden periaatteita, joiden mukaan asianosaisen, joka ei saavu paikalle tai saapuu paikalle myöhässä, ei ole koskaan katsottu antaneen epäsuoraa tunnustusta” (perustuslakituomioistuimen (*Corte Costituzionale*) 12. lokakuuta 2007 antama tuomio nro 340). Toisin sanoen jos asianosainen ei saavu paikalle, hänen ei Italian siviiliprosessissa katsota antaneen epäsuoraa tunnustusta vaan epäsuorasti kiistäneen vaateen. Poikkeustapauksissa lainsäädännössä kuitenkin säädetään nimenomaisesti tilanteista, joissa asianosaisen poissaolo merkitsee oletetuksi katsottua menettelyä. Esimerkiksi, jos yksikään menettelyn osapuolista ei nimenomaisesti kiistä väitettä, tämä tarkoittaa siviiliprosessilain 789 §:n nojalla sen hyväksymistä (ks. korkeimman oikeuden (*Corte Suprema di Cassazione*) siviiliasioita käsittelevän osaston II jaoston 6. kesäkuuta 1988 antama tuomio nro 3810).

Todistustaakkaa lievennetään, jos sovelletaan ”olettamia” eli jos lainsäädännössä itsessään määritetään tiettyjen tosiseikkojen todistusarvo tai annetaan tuomioistuimelle mahdollisuus tehdä tunnetusta tosiseikasta päätelmiä tuntemattomasta tosiseikasta (siviililain 2727 §). Olettamat jaetaan 1) oikeusolettamiin, joista säädetään laissa ja joita on kahta tyyppiä: *iuris tantum* eli kumottavissa olevat olettamat, jotka voidaan kiistää esittämällä vastanäyttöä, ja *iuris et de iure* eli kumoamattomat olettamat, joita ei voida kiistää esittämällä vastanäyttöä; 2) yksinkertaiset olettamat, joiden todistusvoimaisuus jää tuomioistuimen harkittavaksi ja jotka voidaan ottaa huomioon vain, jos ne perustuvat vakaviin, täsmällisiin ja hyväksyttyihin tosiseikkoihin. Niitä ei voida ottaa huomioon silloin, kun laissa ei sallita kyseisiä tosiseikkoja koskevien todistajanlausuntojen antamista (siviililain 2729 §). Todistustaakkaa lievennetään myös yleisesti tunnettujen tosiseikkojen eli sellaisten tosiseikkojen osalta, jotka ovat kaikkien henkilöiden tiedossa tuomioaikana ja -paikassa ja joiden olemassaolosta ei näin ollen voi olla mitään epäilystä (siviiliprosessilain 115 §).

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuimen on arvioitava todisteita oman harkintansa mukaan, paitsi jos laissa toisin säädetään. Se voi myös johtaa todisteita osapuolten sille esittämistä vastauksista, siitä, että osapuolet kieltäytyvät perusteettomasti tuomioistuimen määräämistä tarkastuksista, ja yleisesti osapuolten menettelystä oikeudenkäynnin kuluessa (siviiliprosessilain 116 §). Tuomioistuimen päätöksen on perustuttava yksinomaan sellaisiin tosiseikkoihin, jotka on voitu näyttää toteen kokonaisuudessaan joko suoraan tai olettaman avulla, riippumatta siitä, tukeeko päätös vaatimusta vai sen kiistämistä. Tuomioistuimen tuomio ei voi perustua tosiseikkoihin, joita ei ole näytetty toteen, vaikka ne olisivatkin mahdollisia tai erittäin todennäköisiä.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Italian oikeusjärjestelmässä sovelletaan todisteiden vastaanottamisessa nk. dispositiivista periaatetta eli asianosaisten määräämisperiaatetta (sellaisena kuin siitä säädetään siviiliprosessilain 115 §:n 1 momentissa), jonka mukaan tuomioistuimen on, laissa nimenomaisesti säädettyjä tapauksia lukuun ottamatta, annettava ratkaisunsa osapuolten esittämien todisteiden perusteella. Tähän periaatteeseen on kuitenkin olemassa joitakin poikkeuksia, joista säädetään siviiliprosessilaissa seuraavasti:

- 117 §: mahdollisuus kuulustella osapuolia epävirallisesti;
- 118 §: mahdollisuus määrätä suoritettavaksi henkilöiden tai tavaran tarkastuksia;
- 61 ja 191 §: tuomioistuin voi pyytää asiantuntijalausuntoja;
- 257 §: mahdollisuus kutsua kuultavaksi todistaja, joka on mainittu toisessa todistajanlausunnossa; sekä
- 281 ter §: yhden tuomarin kokoonpanossa toimivan yleisen tuomioistuimen (*tribunale*) oikeus kutsua omasta aloitteestaan todistajiksi henkilöitä, kun osapuolet ilmaisevat, että on olemassa henkilöitä, jotka saattavat tietää tosiseikat.

Työriidoissa määräämisperiaate voidaan korvata järjestelmällä, jossa on tutkintamenettelyn elementtejä. Se perustuu etenkin seuraaviin säännöksiin:

- 420 §: osapuolten vapaa kuulustelu kuulemisen yhteydessä sekä
- 421 §: tuomioistuin voi milloin tahansa omasta aloitteestaan määrätä minkä tahansa todisteen sallimisesta myös siviililaissa asetettujen rajojen ulkopuolella.
Vanhempainvastuuta koskevissa menettelyissä tuomioistuin voi määrätä omasta aloitteestaan todisteiden hankkimisesta esimerkiksi veropetoksia valvovan viranomaisen (*polizia tributaria*) tarkastuksilla. Tämä koskee kuitenkin vain alaikäisiin liittyviä määräyksiä. Jos avioero-oikeudenkäynnissä on riita-asioita, yleinen tuomioistuin järjestää osapuolten tulojen, varallisuuden ja todellisen elintason tutkinnan ja pyytää myös tarvittaessa avuksi veropetoksia valvovan viranomaisen.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Kun toinen osapuoli on pyytänyt tuomioistuinta vastaanottamaan sen esittämät todisteet, vastapuoli voi pyytää niiden kumoavan näytön vastaanottamista. Tällaisessa tapauksessa tuomioistuin hyväksyy molemmat pyynnöt, jos se katsoo, että niiden tueksi esitetyt tosiseikat ovat asian ratkaisemisen kannalta merkitykselliset.
Sen jälkeen kun tuomioistuin on hyväksynyt todisteet, se tutkii ne.
Kun valmisteleva vaihe on päättynyt, asia tulee ratkaistavaksi.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Todisteella tarkoitetaan perinteisesti keinoa, jolla tosiseikka voidaan tehdä tunnetuksi ja siten näyttää se toteen sekä todeta sen varmuus, tai välineeksi, jolla tuomari voidaan saada vakuuttuneeksi kyseisistä tosiseikoista. Jotta selvittämistoimia koskeva pyyntö voidaan hyväksyä oikeudenkäynnissä, sen on täytettävä tutkittavaksi ottamisen edellytykset ja oltava asian kannalta merkityksellinen. Jotta selvittämistoimia koskeva pyyntö voidaan ottaa tutkittavaksi, se ei saa olla lainsäädännössä (esimerkiksi maksujen osalta siviililain 2726 §:ssä) säädetyn kiellon vastainen: tuomioistuimen on toisin sanoen määritettävä, onko pyydetty selvittämistoimi lainsäädännön vastainen. Lainsäädännössä säädettyjä kieltoja sovelletaan myös nk. epätyypillisiin todisteisiin, joita ei luonnehdita siviililaissa. Todisteen merkityksellisyyttä tutkitaan sitä vastoin toisesta näkökulmasta, ja se koskee ”todisteen kohteen muodostavaa tosiseikkaa”. Jotta selvittämistoimia koskeva pyyntö voidaan ottaa tutkittavaksi, tuomioistuimen on varmistuttava siitä, onko tosiseikalla, joka pyritään näyttämään toteen, todellista vaikutusta asian ratkaisemiseen. Siten tosiseikkoja, jotka eivät vaikuta pyynnön hyväksymiseen tai hylkäämiseen, ei oteta tutkittavaksi, vaikka ne olisi näytetty toteen. Jotta tuomioistuin voi arvioida todisteiden merkityksellisyyttä, lainsäätäjä edellyttää, että pyyntö on riittävän täsmällinen ja että se sisältää näin ollen ainakin kolmenlaisia tietoja, jotka koskevat pyynnön aihetta: MISSÄ; taustaa: MILLOIN; ja tehtävää: MIHIN TARKOITUKSEEN. Tosiseikkoja, joita ei ole nimenomaisesti kiistetty, ei tarvitse näyttää toteen (siviiliprosessilain 115 §).

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Italian oikeusjärjestyksessä erotetaan toisistaan asiakirjatodisteet ja muut todistelukeinot. Siviililaissa säädettyihin todisteisiin viitataan tyypillisinä todisteina.
Asiakirjatodisteita ovat
viralliset asiakirjat (siviililain 2699 § ja seuraavat)
yksityiset asiakirjat (siviililain 2702 § ja seuraavat)
sähkeet (siviililain 2705 § ja seuraavat)
kansalliset asiakirja-aineistot (siviililain 2707 §)
yritysten kirjanpitoaineistot (siviililain 2709 §)
mekaanisesti tehdyt asiakirjajäljennökset (siviililain 2712 §)
asiakirjojen ja sopimusten jäljennökset (siviililain 2714 § ja seuraavat).
Myös sähköiset asiakirjat voivat olla todisteita.
Muita todistelukeinoja ovat
todistajien kuuleminen (siviililain 2721 § ja seuraavat)
kirjalliset todistajanlausunnot (siviiliprosessilain 257 bis §)
tunnustukset (siviililain 2730 § ja seuraavat)
virallinen kuulustelu (siviiliprosessilain 230 §)
valaehtoiset todistukset (siviililain 2736 § ja seuraavat)
tarkastukset (siviiliprosessilain 258 § ja seuraavat).
Lisäksi voidaan pyytää asiantuntijalausuntoja, joista tuomioistuin saa tarvitsemiaan teknisiä tietoja. Italian prosessijärjestelmään ei sisälly loppumääräystä todistelukeinojen pakollisesta luonteesta, koska todisteiden esittämistä ei lähtökohtaisesti kielletä. Italian oikeuskäytännön mukaan nk. epätyypillisillä todisteilla ei kuitenkaan voida kiertää kieltoja tai määräaikoja, jotka vahvistetaan luonteeltaan joko aineellisissa tai menettelyllisissä säännöissä. Ellei näin olisi, olisi mahdollista esittää vaivihkaa todisteita, joita ei olisi muutoin otettu tutkittavaksi tai joiden tutkittavaksi ottaminen olisi edellyttänyt soveltuvia muodollisia takeita.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistajanlausunto otetaan vastaan tutkintatuomarin määräyksen nojalla (siviiliprosessilain 245 §). Määräyksessä todistaja velvoitetaan saapumaan kuultavaksi pakkokeinojen ja taloudellisten seuraamusten uhalla. Tuomioistuin määrää todisteiden antamisajan, -paikan ja -tavan. Haastemies toimittaa asianomaisen osapuolen pyynnöstä kutsun saapua todistajaksi. Todistaja lukee ääneen kaavan, jonka mukaan hän sitoutuu totuudenmukaisuuteen, ja tämän jälkeen tuomari kuulustelee häntä (osapuolet eivät voi kuulustella todistajia suoraan). Tuomioistuin voi osapuolten suostumuksella pyytää todistajanlausunnon kirjallisena (siviiliprosessilain 257 bis §). Tuomioistuin nimeää asiantuntijatodistajat ja esittää heille kysymyksiä, joihin heitä pyydetään vastaamaan. Todistajat ovat myös läsnä istunnossa ja vannovat kertovansa totuuden. Tavallisesti asiantuntija antaa lausuntonsa kirjallisena, mutta tuomioistuin voi myös pyytää asiantuntijoita kuultaviksi suullisesti (siviiliprosessilain 195 §). Kirjalliset todisteet otetaan menettelyssä huomioon niiden valmistuttua eli kun ne on lisätty asiakirja-aineistoon välittömästi tai myöhemmin, kuitenkin laissa säädetyssä määräajassa (tavanomaisten tosiseikkojen toteamista koskevien menettelyjen osalta kuulemiselle siviiliprosessilain 183 §:n mukaisesti asetetut määräajat eivät saa ylittyä).

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Italian oikeusjärjestyksessä vahvimpana todisteena pidetään virallista asiakirjaa sekä *iuris et de iure* -olettamuksia. Virallisen asiakirjan (siviililain 2699 § ja seuraavat) laatii vaadittavia muodollisuuksia noudattaen notaari (*notaio*) tai muu viranomainen, jolle on annettu oikeus julistaa asiakirja viralliseksi sen laatimispaikassa. Se on täysin todistusvoimainen, ellei sitä osoiteta väärennökseksi. Jos virallista asiakirjaa ei osoiteta väärennökseksi, sen todistusvoimaa pidetään ehdottomana ja rajoittamattomana. *Iuris et de iure* -olettamusten (siviililain 2727 §) todistusvoima on vielä vahvempi, eikä niitä voida kiistää vastatodisteluin.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Lain mukaan tietyt tosiseikat voidaan näyttää toteen ainoastaan tietyntyyppisten todisteiden nojalla. Joissain tapauksissa tähän käy ainoastaan virallinen asiakirja, toisissa ainoastaan kirjallinen todiste (virallinen tai yksityinen asiakirja).

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Todistajat ovat velvollisia todistamaan, jollei laissa toisin säädetä. Tällaisia lainsäädäntöön sisältyviä poikkeustilanteita ovat, kun henkilö ei ole kelpoinen todistamaan; kiellot, joiden mukaan tietyt henkilöt eivät voi antaa todistusta ja mahdollisuus pidättyä todistamasta. Velvollisuus antaa todistajanlausunto johtuu välillisesti siviiliprosessilain 255 §:stä, jonka mukaan tuomioistuin voi velvoittaa todistajan saapumaan kuultavaksi pakkokeinojen ja taloudellisten seuraamusten uhalla.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Rikosprosessilaissa, johon siviiliprosessilaissa viitataan, säädetyissä tapauksissa ne koskevat yksilöitä, jotka voivat kieltäytyä todistamasta, koska heitä sitoo salassapitovelvollisuus, virka-asioita koskeva salassapitovelvollisuus tai valtiollisia asioita koskeva salassapitovelvollisuus.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Siviiliprosessilain 256 §:n mukaan tutkintatuomari ilmoittaa syyttäjälaitokselle tapauksista, joissa henkilö kieltäytyy todistamasta ilman perusteltua syytä tai on vahvoja epäilyjä väärien tietojen antamisesta tai tietojen antamatta jättämisestä, ja toimittaa sille jäljennöksen pöytäkirjasta.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Sellainen henkilö ei voi todistaa, jota tuomioistuimessa käsiteltävä asia koskee henkilökohtaisesti, sillä tämä saattaa olla peruste sille, että henkilö on asianosainen (siviiliprosessilain 246 §). **Riita-asioiden osapuolten, jotka eivät voi olla todistajina**, osalta Italian oikeusjärjestelmässä on otettu käyttöön **virallinen kuulustelu**. Se on todistamismuoto, jolla osapuolelta pyritään saamaan tunnustus tuomioistuimessa (siviiliprosessilain 228 §). Virallisessa kuulustelussa on noudatettava todistelua koskevia yleisiä sääntöjä, ja tällainen lausunto on (siviiliprosessilain 230 § ja seuraavat) annettava vastaamalla erillisiin ja yksityiskohtaisiin kysymyksiin. Kyseisen osapuolen on vastattava henkilökohtaisesti, eikä vastausta saa lukea muistiinpanoista, ellei tämä ole välttämätöntä ja tuomioistuin on sen hyväksynyt. Virallisessa kuulustelussa osapuolille esitettävien kysymysten on liityttävä todisteena esitettyihin tosiseikkoihin, ja ne on pitänyt hyväksyä virallista kuulustelua koskevassa määräyksessä. Muihin tosiseikkoihin liittyviä kysymyksiä voidaan kuitenkin myös esittää, jos molemmat osapuolet suostuvat siihen ja tuomioistuin pitää niitä hyödyllisinä. Jos osapuoli jättää perusteettomasti saapumatta viralliseen kuulusteluun tai kieltäytyy vastaamasta kysymyksiin, todisteen kohteen muodostavat tosiseikat voidaan ottaa tutkittaviksi, jos tuomioistuin katsoo tämän tarpeelliseksi muiden todisteiden valossa. Jos osapuoli kieltäytyy vastaamasta tai ei saavu paikalle, tämä ei vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan automaattisesti tarkoita epäsuoraa tunnustusta. Se on pikemminkin seikka, jota arvioidaan yhdessä muiden menettelyn kuluessa saatujen todisteiden kanssa ja jonka perusteella tuomioistuin voi tehdä päätelmiä kuulustelussa esitetyistä tosiseikoista.

Tuomioistuimella ei ole käytettävissään muita pakkokeinoja kuin edellä kuvatut.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomari kuulustelee todistajaa esittämällä hänelle suoraan kysymyksiä, jotka koskevat todisteiksi hyväksyttyjä tosiseikkoja, sekä kysymyksiä, joita osapuolten asianajajat ovat pyytäneet esitettäviksi kuulustelun yhteydessä.

Videoneuvottelun käyttämisestä ei ole yksiselitteisesti säädetty siviiliprosessilaissa, mutta sitä ei ole kielletty. Siviiliprosessilain 202 §:ssä säädetään, että kun tuomioistuin määrää todisteiden vastaanottamisesta, se ”määrää todisteiden antamisajan, -paikan ja -tavan”. Tämän ansiosta tuomioistuin voi määrätä todistajan kuulemisesta videoneuvottelussa. Siviiliprosessilain 261 §:ssä säädetään myös, että tuomioistuin voi määrätä todistuksen videotallennuksesta, joka edellyttää mekaanisten laitteiden, välineiden tai menettelyjen käyttöä.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Tuomioistuin ei ota huomioon todisteita, ellei niitä ole esitetty ja vastaanotettu virallisesti.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Osapuolen esittämiä lausumia, jotka ovat hänelle edullisia, ei pidetä todisteina. **Virallisen kuulustelun** (ks. kohta 2.11) kuluessa annettua tunnustusta (jolla on siten kielteinen merkitys) pidetään kuitenkin todisteena sen antanutta osapuolta vastaan.

Päivitetty viimeksi: 21/07/2022

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Kypros

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Yleisenä sääntönä on, että siviiliasioissa velvollisuus näyttää vaatimuksensa toteen (todistustaakka) on korvausta hakevalla osapuolella eli kantajalla. Joissakin erityistapauksissa todistustaakka voidaan määrätä vastaajalle. Tyypillinen esimerkki on kanne, jonka perusteena on huolimattomuus, kun on osoitettu, ettei kantaja tiedä eikä voi tietää, miten vahinko tapahtui, ja vahinko aiheutui esineestä, joka oli yksinomaisesti vastaajan hallinnassa ja liittyi pikemminkin siihen, että vastaaja ei noudattanut riittävää huolellisuutta. Silloin sovelletaan periaatetta *res ipsa loquitur* (asia puhuu puolestaan), ja todistustaakka siirretään vastaajalle.

Yleensä kantajan on näytettävä toteen kaikki hänen vaatimustaan puoltavat seikat.

Tuomioistuimen odotetaan arvioivan todisteet ja tekevän päätöksen tosiseikkoja koskevien päätelmien perusteella. Jos tuomioistuin ei asiaan liittyvissä olosuhteissa voi tehdä päätelmää jostakin kanteen selvittämiseksi olennaisesta seikasta, hylätään sen osapuolen kanne, joka vetoaa tähän seikkaan.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

On tiettyjä seikkoja, joita ei tarvitse näyttää toteen. Sellaisia ovat kiistattomat ja yleisesti tunnetut seikat, jotka tuomioistuimen katsotaan tietävän. Esimerkkejä ovat asiat, jotka liittyvät mittayksiköihin, rahakysymyksiin, kalenteriin ja aikaeroihin eri maiden välillä. Muita esimerkkejä ovat asiat, jotka ovat yleistä tietoa ja perustuvat inhimilliseen kokemukseen, kuten kuolemaan johtaneiden liikenneonnettomuuksien lisääntyminen, ongelmat, joita leskellä on alaikäisten lasten kanssa jne. Myöskään ei tarvitse todistaa historiallisia, tieteellisiä tai maantietoon liittyviä yleisesti tunnettuja tosiseikkoja.

Lisäksi tietyissä tapauksissa voidaan käyttää olettamia. Olettamalla tarkoitetaan päätelmää, joka voidaan tai joka pitää tehdä, koska tietty seikka on näytetty toteen. On olemassa olettamia, jotka voi kumota ja olettamia, joita ei voi kumota.

Olettamista, joita ei voi kumota, säädetään laissa, eikä niiden kumoamiseksi voi esittää näyttöä. Olettamia, joita ei voida kumota, on vähän. Yksi esimerkki annetaan rikoslain 14 §:ssä. Sen mukaan katsotaan, ettei alle 14-vuotias lapsi ole rikosoikeudellisessa vastuussa mistään teosta tai laiminlyönnistä.

Olettamia, jotka voidaan kumota, on paljon enemmän. Niitä vastaan voi esittää vastatodisteita. Esimerkiksi oletetaan, että avioliitossa syntynyt lapsi on aviopuolison lapsi, ellei toisin todisteta.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Siviiliasioissa näyttökynnys perustuu todennäköisyysharkintaan. Toisin sanoen tuomioistuin katsoo jonkin seikan toteen näytetyksi, kun se katsoo todisteen perusteella, että on todennäköisempää, että seikka on toteutunut kuin päinvastoin.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Siviiliasiassa asianosaiset valitsevat itse, mitä todisteita ne esittävät tuomioistuimelle. Kukin asianosainen kutsuu itselleen hyödyllisiksi katsomansa todistajat. Tuomioistuimella ei ole valtaa kutsua todistajia omasta aloitteestaan ilman asianosaisten suostumusta.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Menettely on yksinkertainen. Asianosainen, joka haluaa kutsua todistajan, pyytää tuomioistuimelta lupaa todistajan kutsumiseen. Tämän jälkeen tuomioistuin laatii todistajalle toimitettavan kutsun. Henkilö, joka kutsutaan todistajaksi, on lain mukaan velvollinen olemaan läsnä oikeudessa tuomioistuimen kutsussa määrättynä päivänä ja kellonaikana.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Todistaja on yleensä tapana kutsua oikeuteen, jos asianosainen tätä pyytää. Poikkeuksellisissa tapauksissa pyyntö todistajan kutsumiseksi voidaan evätä, kun pyyntö on selvästi turha ja oikeusmenettelyn väärinkäyttöä.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Todistajanlausuntoja on kahdenlaisia: suullinen lausunto, jonka todistaja esittää tuomioistuimessa, ja kirjallinen lausunto, jolloin tuomioistuimelle esitetään kirjallisia todisteita.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Asiantuntijoiden todistajanlausuntojen antamisesta ei ole vakiintuneita sääntöjä. Todisteeseen vetoavan osapuolen on päätettävä, kutsutaanko asiantuntija paikalle henkilökohtaisesti vai toimitetaanko todistajanlausunto kirjallisena.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Ei ole olemassa yleistä sääntöä, jonka mukaan tietyn tyyppinen todiste olisi parempi, arvokkaampi tai painavampi kuin toinen. Tuomioistuin tarkastelee koko oikeudenkäynnin aikana annettuja todisteita kunkin käsiteltävän asian erityisolosuhteiden valossa.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Tällaisia sääntöjä ei ole.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Henkilö, joka kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan, on lain mukaan velvollinen tekemään niin. Jos henkilö ei saavu oikeuteen tai kieltäytyy todistamasta, se katsotaan oikeuden halventamiseksi, ja asiasta rangaistaan sen mukaisesti.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistajat eivät voi kieltäytyä todistamasta. Poikkeustapauksissa kuitenkin sallitaan todistajan kieltäytyä vastaamasta joihinkin kysymyksiin tai esittämästä jotain asiakirjaa erityisen asemansa, kuten esimerkiksi ammattisalaisuuden säilyttämisen vuoksi.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Katso edellinen vastaus.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Jokainen henkilö voi todistaa missä tahansa siviiliasiassa paitsi jos tuomioistuin katsoo, ettei henkilö voi todistaa, koska hän on liian nuori, henkiseltä toiminnaltaan häiriintynyt tai kelpaamaton todistajaksi muusta vastaavanlaisesta syystä. Todistajan on oltava tietoinen siitä, että hänen on puhuttava totta, ja pystyttävä ymmärtämään hänelle esitetyt kysymykset ja vastaamaan kysymyksiin johdonmukaisesti (todisteita koskevan lain 13 §:n säännösten mukaisesti).

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajalle esittää kysymyksiä ensin se asianosainen, joka hänet on kutsunut. Tämän jälkeen vastapuoli esittää kysymyksensä, ja lopuksi tuomioistuin voi itse esittää kysymyksiä aiheista, joista katsotaan tarpeelliseksi saada lisäselvitystä.

Todistajaa kuulustellaan videoneuvottelun välityksellä tai muita teknisiä apuvälineitä käyttäen silloin, kun tämä ei voi olla henkilökohtaisesti läsnä tuomioistuimessa, edellyttäen, että tuomioistuimella on käytettävissään tällaisia apuvälineitä. Käsiteltävän asian luonteesta riippuu, tuleeko erityisehtojen asettaminen ajankohtaiseksi.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Todistetta, joka on saatu lainvastaisella tavalla rikkoen perustuslaillisia oikeuksia, ei oteta vastaan oikeudenkäyntimenettelyssä, eikä tuomioistuin voi ottaa sitä huomioon. Tyypillinen esimerkki on yksityisen keskustelun laiton äänittäminen.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Asianosaisen antama todistajanlausunto katsotaan todisteeksi. Se, että todisteen antaa henkilö, jolla on oikeusasiassa välitön etu valvottavanaan, on vain yksi monista seikoista, jotka tuomioistuin ottaa huomioon arvioidessaan tai tarkastellessaan näyttöä kokonaisuudessaan.

Päivitetty viimeksi: 07/12/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota lv on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Todistelu - Latvia

1 Todistustaakka

Osapuolten velvollisuutena on todistaa ne seikat, joihin heidän vaateensa tai puolustuksensa perustuvat. Kantajan on todistettava vaateidensa perusteeksi esittämänsä väitteet, ja vastaajan on todistettava puolustuksensa perusteeksi esittämänsä väitteet.

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Todisteita esittävät asian osapuolet ja muut asianosaiset. Jos osapuoli tai muu asianosainen ei pysty itse esittämään todisteita, tuomioistuin voi määrätä todisteet esitettäviksi näiden perustellusta pyynnöstä.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Jos oikeus toteaa jonkin seikan yleisesti tunnetuksi, sitä ei tarvitse näyttää toteen.

Tosiseikkoja, jotka on vahvistettu riita-asiassa annetussa lainvoimaisessa tuomiossa, ei tarvitse näyttää uudestaan toteen muissa riita-asioissa, joissa ovat mukana samat osapuolet.
Lainvoimainen tuomio rikosasiassa sitoo tuomioistuinta, joka käsittelee tuomion kohteena olevan henkilön siviilioikeudellista vastuuta, ainoastaan määritettäessä, onko tapahtunut rikollinen teko tai laiminlyönti ja onko sama henkilö tehnyt sen tai antanut sen tapahtua.
Seikkoja, joiden katsotaan perustuvan lakiin, ei tarvitse näyttää toteen. Tätä koskeva olettamus voidaan kuitenkin kiistää yleisten menettelysääntöjen mukaisesti.
Osapuolen ei tarvitse näyttää toteen myöskään sellaisia seikkoja, joita toinen osapuoli ei ole kiistänyt siviiliprosessilaissa säädettyjen menettelyjen mukaisesti.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tarkasteltuaan todisteita perusteellisesti ja objektiivisesti tuomioistuin arvioi näytön oman harkintansa mukaisesti ja nojautuen oikeusajatteluun, joka perustuu logiikan sääntöihin, tieteellisiin johtopäätöksiin ja kokemusperäisiin havaintoihin. Tuomioistuimen on päätöksessään mainittava, miksi se on asettanut yhden todisteen etusijalle verrattuna toiseen ja todennut jotkin seikat toteen näytetyiksi ja toiset toteen näyttämättömiksi. Millään todisteilla ei ole ennalta määrättyä, tuomioistuinta sitovaa vaikutusta.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Siviiliprosessilain mukaan osapuolilla on velvollisuus esittää todisteita, mutta laissa säädetään myös erityistilanteista, joissa tuomioistuin voi oma-aloitteisesti vaatia näyttöä (esim. jos on kysymys lapsen edusta). Jos tuomioistuin katsoo, että yhdestä tai useammasta seikasta, johon osapuolen vaateet tai puolustus perustuvat, ei ole esitetty näyttöä, se ilmoittaa siitä osapuolille ja asettaa tarvittaessa määräajan näytön hankkimiselle.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Osapuolet esittävät kirjallisia ja aineellisia todisteita tuomioistuimelle. Jos osapuolet vetoavat suulliseen todisteluun, tuomioistuin haastaa osapuolten ilmoittamat todistajat oikeuden istuntoon kuullakseen näiden lausunnot. Tuomioistuin liittää todisteet asiakirja-aineistoon.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin sallii vain lain mukaiset todisteet, joilla on vaikutusta asiaan. Oikeus voi kieltäytyä vastaanottamasta todisteita, jos ne on annettu myöhemmin kuin 14 päivää ennen asian pääkäsittelyä, ellei tuomari ole asettanut todistelulle muita määräaikoja. Asian käsittelyn aikana todisteita voidaan esittää osapuolen tai muun asianosaisen perustellusta pyynnöstä, jos se ei hidasta asian käsittelyä tai jos oikeus katsoo, että todisteiden myöhäiselle esittämiselle on riittävät perusteet, tai jos todisteet koskevat asian käsittelyn aikana esiin tulleita seikkoja.
Todisteena ei voi käyttää todistajanlausuntoa, joka perustuu tuntemattomasta lähteestä peräisin oleviin tai sellaisilta henkilöiltä saatuihin tietoihin, joita ei ole kuulusteltu.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Osapuolten ja muiden asianosaisten lausumat, jotka sisältävät tietoja seikoista, joihin heidän vaateensa tai puolustuksensa perustuvat, hyväksytään todisteiksi edellyttäen, että oikeuskäsittelyssä tarkistettu ja arvioitu muu näyttö tukee niitä;
todistajien ja asiantuntijoiden lausunnot;
kirjalliset todisteet – asiakirjat tai muut tekstit, joissa on tietoja asiaan vaikuttavista seikoista ja jotka on kirjattu kirjaimin, numeroin, muilla kirjallisilla merkeillä tai teknisten välineiden avulla, sekä vastaavat tallenteet (äänitykset, videot, tietokonelevykkeet ym.);
aineelliset todisteet;
asiantuntijaselvitykset;
asiantuntijalausunnot;
viranomaisten raportit.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Oleellista eroa ei ole. Sekä asiantuntijoiden tai muiden todistajien kuulustelussa antamat lausunnot että asiantuntijoiden kirjalliset lausunnot katsotaan todisteiksi. Todistajan tai asiantuntijan on saavuttava oikeuden istuntoon, johon hänet on haastettu. Todistajan on annettava totuudenmukainen lausunto tiedossaan olevista seikoista, ja asiantuntijan on annettava omissa nimissään objektiivinen lausunto tutkimistaan tieteellisistä, teknisistä, taiteellisista tai muista seikoista.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Vaikka millään todisteilla ei ole ennalta määrättyä, tuomioistuinta sitovaa vaikutusta, tuomioistuimen on selitettävä tuomiossa, miksi se on asettanut jonkin todisteen etusijalle toiseen nähden ja todennut jotkin seikat toteen näytetyiksi ja toiset toteen näyttämättömiksi.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Kyllä. Lain mukaan tietyt tosiseikat voidaan näyttää toteen ainoastaan tietynlaisilla todisteilla.
Oikeus hyväksyy vain sellaiset todistetyypit, joista säädetään laissa.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Oikeuden istuntoon haastetulla todistajalla ei ole oikeutta kieltäytyä todistamasta muutoin kuin laissa säädetyissä poikkeustapauksissa.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Seuraavat henkilöt voivat kieltäytyä todistamasta:
asianosaisen sukulainen suoraan alenevassa tai ylenevässä polvessa, ensimmäisen tai toisen asteen sivusukulainen, puoliso, ensimmäisen asteen sukulainen avioliiton kautta tai perheenjäsen
asianosaisen holhooja tai edunvalvoja tai henkilö, jolla on asianosainen holhoojanaan tai edunvalvojanaan
henkilö, joka on osapuolena toisessa oikeudenkäynnissä, jossa vastapuolena on joku asianosaisista.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Jos todistaja, joka on täyttänyt 14 vuotta, kieltäytyy todistamasta syistä, jotka tuomioistuin katsoo perusteettomiksi, tai antaa tahallaan väärän todistuksen, hän syyllistyy rikoslain mukaan rikokseen.
Jos tuomioistuimen tai tuomarin haastama todistaja jää saapumatta oikeuden istuntoon ilman perusteltua syytä, tuomioistuin voi määrätä hänelle enintään 60 euron suuruisen sakon tai noutaa hänet oikeuteen.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Uskonnollisen yhdyskunnan pappia ei voida velvoittaa todistamaan seikoista, jotka hän on saanut tietoonsa ripissä. Myöskään henkilöä, joka ei asemansa tai tehtäviensä vuoksi saa paljastaa tiettyjä hänelle uskottuja tietoja, ei voida velvoittaa todistamaan näiden tietojen osalta.
Alaikäistä ei voida velvoittaa todistamaan seikoista, joita voidaan käyttää todisteena hänen vanhempiaan, isovanhempiaan tai sisaruksiaan vastaan.

Henkilöä, joka ei fyysisen tai psyykkisen vammansa vuoksi kykene riittävällä tavalla arvioimaan asian kannalta merkityksellisiä seikkoja, ei voida velvoittaa todistamaan.
Alle seitsemänvuotiaita lapsia ei voida velvoittaa todistamaan.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajaksi kutsutun henkilön on saavuttava oikeuteen ja annettava totuudenmukainen todistajanlausunto tiedossaan olevista seikoista. Todistajan on vastattava tuomioistuimen ja asianosaisten esittämiin kysymyksiin. Tuomioistuin voi kuulustella haastettua todistajaa tämän kotona, jos hän ei sairauden, iän, liikuntarajoitteen tai muun laillisen esteen takia voi saapua todistamaan oikeuden istuntoon. Todistajaa voidaan hänen olinpaikkansa mukaan kuulustella myös videoneuvottelun välityksellä tai tätä varten erityisesti varustetuissa tiloissa.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Riita-asian osapuolet voivat kiistää kirjallisen todisteen todenperäisyyden.
Kirjallisen todisteen todenperäisyyttä ei voi kiistää henkilö, joka on itse allekirjoittanut sen. Hän voi kuitenkin kiistää sen nostamalla erillisen kanteen, jos allekirjoitus on hankittu pakottamalla, uhkaamalla tai petoksella. Osapuoli voi myös esittää perustellun kanteen, jonka mukaan kirjallinen todiste on väärennetty. Jos tuomioistuin toteaa todisteen olevan väärennetty, se hylkää todisteen ja ilmoittaa väärennöksestä syyttäjälle. Käsitellessään hakemusta, jossa kirjallista todistetta väitetään väärennetyksi, tuomioistuin voi määrätä asiantuntijaselvityksen tekemisestä tai muiden todisteiden esittämisestä. Jos tuomioistuin toteaa, että kirjallisen todisteen väärentämistä koskeva kanne on nostettu perusteettomasti, se voi määrätä sakon.
Todistajaksi haastetun henkilön on siviiliprosessilain mukaisesti saavuttava oikeuteen ja annettava totuudenmukainen todistajanlausunto tiedossaan olevista seikoista. Jos osapuoli haluaa todistaa tietyt tosiseikat todistajalausunnon avulla, sen on tuomioistuimelle osoittamassaan, todistajan kuulemista koskevassa pyynnössä ilmoitettava, mitkä asian kannalta olennaiset näkökohdat todistaja pystyisi vahvistamaan.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Osapuolten ja muiden asianosaisten lausumat seikoista, joihin heidän vaateensa tai puolustuksensa perustuvat, hyväksytään todisteiksi edellyttäen, että oikeuskäsittelyssä tarkistettu ja arvioitu muu näyttö tukee niitä. Jos toinen osapuoli myöntää oikeaksi seikat, joilla toinen osapuoli perustelee vaateensa ja puolustuksensa, oikeus voi katsoa kyseisen seikan todistetuksi, jollei sillä ole syytä epäillä, että myöntäminen on tapahtunut petoksen, väkivallan, uhkauksen tai erehdyksen vaikutuksesta tai totuuden salaamiseksi.

Päivitetty viimeksi: 18/12/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Liettua

1 Todistustaakka

Osapuolten on esitettävä näyttö tosiseikoista, joihin niiden vaatimukset ja vastineet perustuvat, lukuun ottamatta tapauksia, joissa tosiseikoista ei tarvitse esittää näyttöä (ks. 1.2 kohta).

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Liettuan siviiliprosessilain (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*) mukaan todistustaakka on asian osapuolilla. Niiden on esitettävä näyttö tosiseikoista, joihin niiden vaatimukset ja vastineet perustuvat, lukuun ottamatta tapauksia, joissa tosiseikoista ei tarvitse esittää näyttöä.
Siviilioikeudellisten asioiden käsittely kaikissa tuomioistuimissa perustuu kontradiktoriseen periaatteeseen. Jokaisen osapuolen on todistettava seikat, joihin heidän vaatimuksensa ja vastineensa perustuvat, lukuun ottamatta tapauksia, joissa perusteena olevia seikkoja ei tarvitse todistaa.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Siviiliprosessilain 182 §:ssä luetellaan tosiseikat, joita ei tarvitse näyttää toteen. Ne ovat seuraavia:
seikat, jotka tuomioistuin on todennut yleisesti tiedossa oleviksi;
sellaisissa tuomioissa todetut seikat, jotka on annettu muissa samat asianosaiset käsittävissä siviili- tai hallinto-oikeudenkäynneissä, lukuun ottamatta tapauksia, joissa tuomioistuimen tuomio aiheuttaa oikeudellisia seurauksia muille henkilöille, jotka eivät ole asianosaisia menettelyssä (tuomion todistusvoimavaikutus);
rikoksen tunnusmerkistön täyttävän henkilökohtaisen toiminnan seuraukset, jos nämä seuraukset on todettu rikosoikeudenkäynnissä annetussa tuomiossa (tuomion todistusvoimavaikutus);
seikat, joiden lain mukaan oletetaan olevan olemassa ja joita ei ole kiistetty oikeudenkäynnissä;
osapuolten myöntämät tosiseikat.
Asianosaisella on oikeus myöntää tosiseikat, joiden perusteella toinen asianosainen pyrkii osoittamaan oman vaatimuksensa tai vastineensa oikeaksi. Tuomioistuin voi katsoa myönnetyn tosiseikan vahvistetuksi, jos se uskoo, että tosiseikan myöntäminen on asian kannalta merkityksellistä eikä asianosainen ole myöntänyt tosiseikkaa petos-, väkivalta- tai uhkaustarkoituksessa, vahingossa tai siten, että tarkoituksena on salata totuus.
On myös syytä huomata, että tosiseikan myöntämisen merkitys voidaan kyseenalaistaa esittämällä todisteita oikeudenkäynnissä.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Jos tuomioistuin voi toimitettujen todisteiden nojalla pitää todennäköisempänä, että tietty tosiseikka on totta kuin että se ei ole, tuomioistuin toteaa, että kyseinen tosiseikka on vahvistettu.

2 Todisteiden vastaanottaminen

Siviiliprosessissa todisteilla tarkoitetaan kaikkia tosiasioita, joiden perusteella tuomioistuin voi laissa säännellyssä menettelyssä todeta, onko olemassa seikkoja, jotka näyttävät osapuolten vaatimukset ja vastineet toteen, ja muita seikkoja, jotka ovat olennaisia oikeudenmukaisen päätöksen tekemiseksi asiassa. Tällaisia tietoja voi olla osapuolten tai kolmansien (henkilökohtaisesti esittämissä tai edustajan välityksellä esitetyissä) lausunnoissa, todistajanlausunnoissa, kirjallisissa todisteissa, todistusesineissä, tarkastuspöytäkirjoissa ja asiantuntijalausunnoissa, laillisesti hankituissa valokuvissa ja ääni- tai kuvanauhatallenteissa sekä muunlaisessa todistusaineistossa.
Tuomioistuin voi myös pyytää, että EU:n jäsenvaltio kerää todisteita tai antaa tuomioistuimelle luvan ottaa ne suoraan vastaan asetuksen (EY) N:o 1206/2001 mukaisesti (jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa 28 päivänä toukokuuta 2001 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1206/2001). Näin voidaan parantaa, yksinkertaistaa ja nopeuttaa tuomioistuinten välistä yhteistyötä todisteiden vastaanottamisessa.

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Siviiliprosessilain 179 §:n mukaan todisteita esittävät oikeudenkäynnin osapuolet ja muut asianosaiset. Silloin kun toimitetut todisteet eivät ole riittäviä, tuomioistuin voi pyytää menettelyn osapuolia ja muita asianosaisia esittämään sille vahvistavia todisteita tiettyyn määräaikaan mennessä. Tuomioistuimella on myös oikeus kerätä todisteita oma-aloitteisesti (viran puolesta), mutta vain laissa säädetyissä tapauksissa.
Tuomioistuimella on siviiliprosessilain nojalla oikeus hankkia todisteita omasta aloitteestaan perhe- tai työoikeuden alaan kuuluvissa asioissa, jos tämä on sen mielestä olennaista asian ratkaisemiseksi oikeudenmukaisesti (376 ja 414 §).
Lisäksi siviiliprosessilain 476 §:ssä säädetään, että valmistautuessaan käsittelemään asioita, jotka koskevat alaikäisen julistamista täysivaltaiseksi (vajaavaltaisuudesta vapauttaminen), tuomioistuin:
määrää alaikäisen asuinpaikan valtiollisen lastensuojelulaitoksen antamaan lausunnon siitä, onko alaikäinen valmis käyttämään itsenäisesti kaikkia kansalaisoikeuksiaan tai suoriutuuko hän velvollisuuksistaan;
pyytää tiedot siitä, onko alaikäistä tuomittu rikoksesta tai onko hän rikkonut hallinnollista tai muuta lakia;
määrää oikeuspsykologisen ja/tai psykiatrisen tutkimuksen aloittamisesta ja pyytää tutkimuksen kannalta tarpeelliset alaikäisen terveyttä koskevat asiakirjat tai muuta aineistoa, jos on tarpeen osoittaa alaikäisen fyysisen, moraalisen, henkisen tai mielenterveydellisen kehityksen taso;
suorittaa muita toimia, jotka ovat tarpeen asian käsittelyn valmistelemiseksi.
Siviiliprosessilain 582 §:ssä säädetään myös, että kun on kyse perheen omaisuuden omistusoikeuden siirrosta, perheen omaisuuden panttaamisesta tai muuten siihen liittyvien oikeuksien rajoittamisesta, tuomioistuimella on tapauksen olosuhteet huomioon ottaen oikeus pyytää hakijaa esittämään todisteita perheen taloudellisesta tilanteesta (tulot, säästöt, muu omaisuus, velat) ja tietoja perheen omaisuudesta, joka on siirron kohteena, sekä lasten oikeuksien suojelusta vastaavaa viranomaista esittämään tietoja lapsen vanhemmista, toteutettavan oikeustoimen alustavista ehdoista ja tuotto-oletuksista sekä mahdollisuuksista suojella lapsen oikeuksia, jos kyseistä oikeustointa ei toteuteta, ja muita todisteita.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Hankkiakseen todisteita (siviiliprosessilain 199 ja 206 §:n mukaisesti) tuomioistuin voi vaatia oikeushenkilöä tai luonnollista henkilöä esittämään kirjallisen todisteen tai todistusesineen, joka on annettuun määräaikaan mennessä toimitettava suoraan tuomioistuimelle. Jos luonnollinen tai oikeushenkilö ei kykene toimittamaan vaadittua kirjallista todistetta tai todistusesinettä lainkaan tai annetussa määräajassa, hänen on ilmoitettava tästä tuomioistuimelle ja selitettävä toimittamatta jättämisen syyt. Tuomioistuin voi antaa henkilölle, joka pyytää saada haltuunsa kirjallisen todisteen tai todistusesineen, todistuksen, joka oikeuttaa todisteiden saamiseen, jotta ne voidaan toimittaa tuomioistuimelle.
Asian käsittelyyn tuomioistuimessa valmistautuva tuomari voi myös toteuttaa muita prosessitoimia, jotka ovat tarpeen asianmukaisen valmistautumisen kannalta (esimerkiksi hankkia todisteita, joita asianosaiset eivät pysty hankkimaan, ja hankkia todisteita viran puolesta silloin, kun tällainen oikeus on tuomioistuimelle myönnetty siviiliprosessilaissa).

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin voi hylätä todisteet seuraavissa tapauksissa:
ne eivät ole sallittuja;
todisteet eivät vahvista eivätkä kumoa asian kannalta merkityksellisiä seikkoja (siviiliprosessilain 180 §);
todisteet olisi voitu esittää aikaisemmin ja niiden esittäminen myöhemmin viivyttää menettelyä (siviiliprosessilain 181 §:n 2 momentti).
Kantajan on liitettävä kanteeseensa kaikki asiakirjat tai muut todisteet, joihin hänen vaatimuksensa perustuu, todisteet siitä, että oikeudenkäyntimaksu on maksettu, sekä pyynnöt sellaisten todisteiden vastaanottamisesta, joita kantaja ei pysty itse esittämään, sekä syyt, miksi kantaja ei tähän pysty. Tämän jälkeen tuomioistuin voi hyväksyä kyseiset todisteet ja pyynnöt (siviiliprosessilain 135 §).
On myös syytä mainita, että muutoksenhakutuomioistuin kieltäytyy hyväksymästä uusia todisteita, jotka olisi voitu toimittaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, lukuun ottamatta tapauksia, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kieltäytyi perusteetta vastaanottamasta niitä tai joissa tarve toimittaa todisteita ilmeni myöhemmin (siviiliprosessilain 314 §).

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Siviiliprosessilain mukaan todisteilla tarkoitetaan kaikkia tosiasioita, joiden perusteella tuomioistuin voi laissa säännellyssä menettelyssä todeta, onko olemassa seikkoja, jotka näyttävät osapuolten vaatimukset ja vastineet toteen, ja muita seikkoja, jotka ovat olennaisia oikeudenmukaisen päätöksen tekemiseksi asiassa.. Tällaisia tosiasioita voi olla osapuolten tai kolmansien (henkilökohtaisesti esittämissä tai edustajan välityksellä esitetyissä) lausunnoissa, todistajanlausunnoissa, kirjallisissa todisteissa, todistusesineissä, tarkastuspöytäkirjoissa ja asiantuntijalausunnoissa.
Myös laillisesti hankittuja valokuvia ja ääni- ja kuvanauhatallenteita voidaan käyttää todisteina.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Siviiliprosessilain 192–217 §:ssä säädetään siitä, miten todisteita vastaanotetaan todistajilta ja asiantuntijoilta. Säännöt ovat seuraavat:
Todistajien kuulustelu
Jokainen todistaja kutsutaan oikeussaliin, jossa häntä kuulustellaan yksitellen. Todistajat, joita ei ole kuulusteltu, eivät saa olla oikeussalissa asian käsittelyn aikana. Todistajien, joita on jo kuulusteltu, on jäätävä oikeussaliin, kunnes käsittely on päättynyt. Tuomioistuin voi pyynnöstä sallia todistajien, joita on jo kuulusteltu, lähteä oikeussalista sen jälkeen, kun kaikkien asianosaisten mielipide pyyntöön on kuultu.
Todistajaa voidaan kuulustella muualla, jos hän ei pysty noudattamaan kutsua saapua tuomioistuimeen sairauden, vanhuuden, vamman tai muun tuomioistuimen hyväksymän pätevän syyn vuoksi ja jos asianosainen, jonka aloitteesta todistaja kutsuttiin, ei pysty varmistamaan tämän saapumista tuomioistuimeen.
Tuomioistuin todentaa todistajan henkilöllisyyden, selittää todistajan oikeudet ja velvollisuudet sekä todistajanvalan rikkomisen ja todistajan muiden velvollisuuksien noudattamatta jättämisen tai virheellisen noudattamisen seuraukset.
Ennen kuin todistajaa kuullaan, hän vannoo valan panemalla käden Liettuan tasavallan perustuslain (*Lietuvos Respublikos Konstitucija*) päälle ja sanomalla: ” Minä (koko nimi) lupaan ja vannon kunniani ja omantuntoni kautta, että kerron totuuden tässä asiassa siitä mitään salaamatta tai siihen mitään lisäämättä taikka sitä muuttamatta.” Tämän jälkeen todistaja allekirjoittaa vannomansa valan, joka liitetään asiaa koskeviin asiakirjoihin.
Kun on selvitetty todistajan suhteet osapuoliin ja kolmansiin sekä muita todistajanlausunnon arvioinnin kannalta tärkeitä seikkoja (kuten todistajan koulutus ja ammatti), tuomioistuin kehottaa todistajaa kertomaan kaiken, mitä hän asiasta tietää, mutta välttämään sellaisen tiedon antamista, jonka lähdettä hän ei pysty täsmentämään.
Kun todistaja on antanut lausuntonsa, hänelle voidaan esittää kysymyksiä. Todistajaa kuulustelee ensin henkilö, joka pyysi hänen kutsumistaan todistajaksi, sekä tämän edustaja. Seuraavaksi todistajaa kuulustelevat muut asianosaiset. Tuomioistuimen aloitteesta kutsuttua todistajaa kuulustelee ensin kantaja.
Tuomarin on jätettävä huomiotta johdattelevat tai asiaankuulumattomat kysymykset. Tuomarilla on oikeus esittää kysymyksiä milloin tahansa todistajan kuulemisen aikana.
Tuomioistuin voi tarvittaessa kuulustella todistajaa uudelleen saman istunnon aikana, kutsua todistajan, jota on kuulusteltu, saman tuomioistuimen toiseen istuntoon tai kuulla todistajia vastakkain asianosaisen pyynnöstä tai viran puolesta.

Poikkeuksellisissa tapauksissa, joissa on mahdotonta tai vaikeaa kuulustella todistajaa tuomioistuimessa, asiaa käsittelevä tuomioistuin voi tarkastella kirjallista todistajanlausuntoa, jos tuomioistuin katsoo, että ottaen huomioon todistajan henkilöllisyyden ja olosuhteet, joissa todistajanlausunto on määrä antaa, tämä ei haittaa asian kannalta olennaisten tosiseikkojen selvittämistä. Todistaja voidaan osapuolten aloitteesta kutsua uudelleen tuomioistuimen kuulusteltavaksi, jos tämä on välttämätöntä asian tosiseikkojen selvittämiseksi tarkemmin. Ennen todistajanlausuntonsa antamista todistajan on allekirjoitettava siviiliprosessilain 192 §:n 4 momentissa säädetty vala ja häntä muistutetaan siitä, että väärän todistuksen antaminen on rikos. Todistaja allekirjoittaa ilmoituksen siitä, että hän on saanut tämän varoituksen. Kirjallinen todistajanlausunto on annettava notaarin läsnä ollessa, ja notaari varmentaa sen.

Asiantuntijoiden kuulustelu

Asiantuntijan lausunto luetaan ääneen istunnossa. Ennen asiantuntijan lausunnon lukemista lausunnon antava(t) asiantuntija(t) vannoo (vannovat) valan asettamalla käden Liettuan tasavallan perustuslain päälle ja sanomalla: ”Minä (koko nimi) vannon, että suoritan asiantuntijatehtäväni oikeudenkäynnissä rehellisesti ja annan puolueettoman ja perustellun asiantuntijan lausuntoni parhaan asiantuntemukseni mukaan.” Jos asiantuntijaa kuullaan istuntosalin ulkopuolella, asiantuntijan allekirjoittama vala on osa asiantuntijan lausuntoa. Liettuan tuomioistuinasiantuntijoiden luetteloon (*Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašas*) kuuluvien asiantuntijoiden, jotka ovat vannoneet valan heidän luetteloon ottamisensa yhteydessä, ei tarvitse vannoa valaa tuomioistuimessa, ja heidän katsotaan saaneen varoituksen totuudenvastaisten lausuntojen ja lausumien antamisen seuraamuksista.

Tuomioistuimella on oikeus pyytää asiantuntijaa esittämään lausuntonsa suullisesti. Asiantuntijan suullinen lausunto liitetään istuntopöytäkirjaan.

Asiantuntijoille voidaan esittää kysymyksiä, ja heitä voidaan pyytää selittämään tai täydentämään lausuntoaan. Henkilö, joka on pyytänyt asiantuntijan nimeämistä, esittää tälle ensin kysymyksiä. Seuraavaksi asiantuntijalle esittävät kysymyksiä muut asianosaiset. Jos tuomioistuin nimittää asiantuntijan viran puolesta, kantaja esittää asiantuntijalle ensin kysymyksiä.

Tuomareilla on oikeus esittää asiantuntijalle kysymyksiä milloin tahansa tämän kuulustelun aikana.

Asiantuntijalausunto annetaan ainoastaan tuomioistuimen pyynnöstä (ja se on toimitettava kirjallisen asiantuntijalausunnon muodossa).

Asiantuntijalausuntoon on sisällyttävä yksityiskohtainen kuvaus tehdyistä tutkimuksista, niiden perusteella syntyneet päätelmät ja perustellut vastaukset tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin.

Jos tuomioistuin pyytää asiantuntijan lausuntoa ilman kirjallista asiantuntijalausuntoa, asiantuntijalausuntoa pidetään kirjallisena todisteena, jonka hän on antanut niin kuin muutkin asianosaiset tai jonka tuomioistuin on pyytänyt siviiliprosessilaissa säädetyn menettelyn mukaisesti.

Siviiliprosessilain 198 §:ssä annetaan seuraavat kirjallisten todisteiden toimittamista koskevat säännöt:

Asianosaiset voivat toimittaa kirjallisia todisteita tai tuomioistuin voi pyytää niitä laissa määrätyn menettelyn mukaisesti.

Kirjalliset todisteet on toimitettava siviiliprosessilaissa säädetyssä muodossa: asianosaisen, joka esittää oikeudenkäyntiasiakirjan sisällön tueksi kirjallista todistusaineistoa, on liitettävä mukaan alkuperäiset asiakirjat tai niiden jäljennökset (sähköiset jäljennökset), jotka on varmentanut tuomioistuin, notaari (tai muu henkilö, jolla on valtuudet toimia notaarina). menettelyyn osallistuva asianajaja tai asiakirjan antanut (vastaanottanut) henkilö. Tuomioistuin voi pyytää omasta aloitteestaan tai jonkin menettelyn asianosaisen pyynnöstä, että asiakirjat toimitetaan alkuperäisinä. Asianosaisen pyyntö alkuperäisten asiakirjojen toimittamisesta on esitettävä kanteen, vastakanteen, vastineen tai asianosaisten muiden oikeudenkäyntiasiakirjojen yhteydessä. Asianosaiset voivat esittää tällaisen pyynnön myöhemmin, jos tuomioistuin toteaa, että syyt sen esittämättä jättämiseen aiemmin olivat pakottavat, tai jos pyyntöön suostuminen ei viivytä asian ratkaisemista. Jos vain osa asiakirjasta liittyy oikeudenkäyntiasiakirjojen sisältöön, tuomioistuimelle voidaan toimittaa vain merkitykselliset osat (otteet).

Kaikki oikeudenkäyntiasiakirjat ja niiden liitteet on toimitettava tuomioistuimelle liettuankielisinä lukuun ottamatta tiettyjä laissa säädettyjä poikkeuksia. Jos asianomaiset, joille oikeudenkäyntiasiakirjat on toimitettava, eivät ymmärrä liettuaa, tuomioistuimelle on toimitettava näiden asiakirjojen käännökset kielellä, jota asianomaiset ymmärtävät. Jos toimitettavat asiakirjat on siviiliprosessilain mukaan käännettävä vieraalle kielelle, asianosaisten on toimitettava niistä tuomioistuimelle virallinen käännös säädetyn oikeudellisen menettelyn mukaisesti.

Oikeudenkäyntiasiakirjoihin sisältyvät alkuperäiset asiakirjat voidaan palauttaa pyynnöstä. Tällöin tuomioistuimen on säilytettävä laissa säädetyn menettelyn mukaisesti varmennetut kopiot palautettavista asiakirjoista.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Siviiliprosessilain 197 §:n mukaan valtion ja kuntien viranomaisten myöntämät asiakirjat, jotka valtion valtuuttamat henkilöt ovat hyväksyneet toimivaltansa rajoissa ja asiakirjan muotoon sovellettavien vaatimusten mukaisesti, voidaan katsoa virallisiksi kirjallisiksi todisteiksi ja niillä on suurempi todistusarvo. Virallisissa kirjallisissa todisteissa mainittuja seikkoja pidetään totena, paitsi jos ne kumotaan muilla todisteilla oikeudenkäynnissä, lukuun ottamatta todistajan lausuntoa. Kieltoa käyttää todistajan lausuntoa ei sovelleta, jos se on ristiriidassa vilpittömyyden, oikeudenmukaisuuden ja kohtuullisuuden periaatteiden kanssa. Virallisen kirjallisen todisteen todistusarvo voidaan myöntää lain perusteella myös muille asiakirjoille.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Asiaan liittyviä seikkoja, jotka on lakisääteisesti todistettava tietyllä tavalla, ei voida todistaa millään muulla tavalla (siviiliprosessilain 177 §:n 4 momentti).

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Todistamaan kutsutun henkilön on saavuttava oikeuteen ja annettava totuudenmukainen todistuksensa. Todistamaan kutsuttu henkilö on lain nojalla vastuussa, jos hän ei täytä todistajan velvollisuuksiaan (191 §). Hänelle voidaan tällöin määrätä sakko.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistaja voi kieltäytyä todistamasta itseään, perheenjäseniään tai läheisiä sukulaisiaan vastaan.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Jos todistaja, asiantuntija tai tulkki/kääntäjä ei ole saapunut asian käsittelyyn, tuomioistuin kysyy asianosaisten mielipidettä siitä, voidaanko asiaa käsitellä ilman kyseistä todistajaa, asiantuntijaa tai tulkkia/kääntäjää, ja päättää, jatketaanko vai lykätäänkö asian käsittelyä. Jos oikeuteen kutsuttu todistaja, asiantuntija tai tulkki/kääntäjä ei saavu asian käsittelyyn eikä hänellä ole siihen pätevää syytä, hänet voidaan tuomita 1 000 Liettuan litin suuruisiin sakkoihin. Todistaja voidaan noutaa oikeudenkäyntiin pakkokeinoin tuomioistuimen määräyksellä (siviiliprosessilain 248 §).

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Seuraavia henkilöitä ei saa kuulla todistajina:

siviili- ja hallinto-oikeudenkäyntien asiamiehet tai rikosoikeudenkäyntien puolustusasianajajat, silloin kun on kyse seikoista, jotka he ovat saaneet tietoonsa tätä tehtäväänsä harjoittaessaan;

henkilöt, jotka eivät kykene ymmärtämään asian kannalta olennaisia seikkoja tai antamaan todistusta fyysisten tai henkisten vammojen vuoksi;

papit, silloin kun on kyse heille ripissä uskotuista seikoista;

terveydenhuoltoalan ammattilaiset, kun on kyse heidän vaitiolovelvollisuutensa piiriin kuuluvista seikoista;

sovittelijat, kun on kyse seikoista, jotka he ovat saaneet tietoonsa sovittelumenettelyn yhteydessä.

Laissa voidaan määritellä todistamiskiellon piiriin myös muita henkilöitä.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Kun on selvitetty todistajan suhteet osapuoliin ja kolmansiin sekä muita todistajanlausunnon arvioinnin kannalta tärkeitä seikkoja (kuten todistajan koulutus ja ammatti), tuomioistuin kehottaa todistajaa kertomaan kaiken, mitä hän asiasta tietää, mutta välttämään sellaisen tiedon antamista, jonka lähdettä hän ei pysty täsmentämään.

Kun todistaja on antanut lausuntonsa, hänelle voidaan esittää kysymyksiä. Todistajaa kuulustelee ensin henkilö, joka pyysi hänen kutsumistaan todistajaksi, sekä tämän edustaja, ja tämän jälkeen muut asianosaiset. Tuomioistuimen aloitteesta kutsuttua todistajaa kuulustelee ensin kantaja. Tuomarin on jätettävä huomiotta johdattelevat tai asiaankuulumattomat kysymykset. Tuomarilla on oikeus esittää kysymyksiä milloin tahansa todistajan kuulemisen aikana.

Tuomioistuin voi tarvittaessa kuulustella todistajaa uudelleen saman istunnon aikana, kutsua todistajan, jota on kuulusteltu, saman tuomioistuimen toiseen istuntoon tai kuulla todistajia vastakkain asianosaisen pyynnöstä tai viran puolesta.

Poikkeuksellisissa tapauksissa, joissa on mahdotonta tai vaikeaa kuulustella todistajaa tuomioistuimessa, asiaa käsittelevä tuomioistuin voi tarkastella kirjallista todistajanlausuntoa, jos tuomioistuin katsoo, että ottaen huomioon todistajan henkilöllisyyden ja olosuhteet, joissa todistajanlausunto on määrä antaa, tämä ei haittaa asian kannalta olennaisten tosiseikkojen selvittämistä. Todistaja voidaan osapuolten aloitteesta kutsua uudelleen tuomioistuimen kuulusteltavaksi, jos tämä on välttämätöntä asian tosiseikkojen selvittämiseksi tarkemmin. Ennen todistajanlausuntonsa antamista todistajan on allekirjoitettava ennalta määrätty vala ja häntä muistutetaan siitä, että väärän todistuksen antaminen on rikos. Todistaja allekirjoittaa ilmoituksen siitä, että hän on saanut tämän varoituksen. Kirjallinen todistajanlausunto on annettava notaarin läsnä ollessa, ja notaari varmentaa sen.

Asianomaisten osallistuminen tuomioistuinkäsittelyyn ja todistajien kuulustelu muualla voidaan varmistaa tietotekniikan ja sähköisen viestintäteknologian avulla (esimerkiksi video- ja puhelinneuvottelut). Käytettäessä tällaisia tekniikoita oikeusministerin vahvistaman menettelyn mukaisesti on varmistettava, että asianomaiset tunnistetaan luotettavasti ja että tiedot (todisteet) tallennetaan ja toimitetaan asianmukaisesti.

Lisäksi liittualaiset tuomioistuimet voivat siviiliprosessilain 803 §:n mukaan pyytää toisen valtion tuomioistuinta käyttämään kyseisiä teknisiä viestintävälineitä (video- tai puhelinneuvottelut) todisteiden keräämiseksi.

3 Näytön arviointi

Tuomioistuin arvioi oikeudenkäynnissä esitetyn näytön oman harkintansa mukaisesti tutkittuaan oikeudenkäynnin aikana esiin tuotuja asiaa koskevia todisteita perusteellisesti, puolueettomasti ja lain mukaisesti.

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Tosiseikkoja voidaan selvittää seuraavin keinoin: osapuolten tai kolmansien (henkilökohtaisesti esittämät tai edustajan välityksellä esitetyt) lausunnot, todistajanlausunnot, kirjalliset todisteet, todistusesineet, tarkastuspöytäkirjat ja asiantuntijalausunnot, laillisesti hankitut valokuvat ja ääni- tai kuvanauhatallenteet sekä muunlainen todistusaineisto. Tosiseikkoja, jotka ovat valtio- tai ammattisalaisuuksia, ei yleensä saa käyttää todisteena siviilioikeudellisissa menettelyissä ennen kuin ne on julistettu ei-salaisiksi lakisääteistä menettelyä noudattaen. Sovittelumenettelyssä saatuja tietoja ei saa käyttää todisteena siviilioikeudellisissa menettelyissä lukuun ottamatta tapauksia, joista säädetään siviilioikeudellisten riita-asioiden sovittelusta annetussa laissa.

On myös syytä mainita, että siviiliprosessilain 185 artiklan mukaan tuomioistuimen on arvioitava oikeudenkäynnissä esitetty näyttö oman harkintansa mukaisesti tutkittuaan oikeudenkäynnin aikana esiin tuotuja asiaa koskevia todisteita perusteellisesti, puolueettomasti ja lain mukaisesti. Millään todisteella ei ole ennalta määrättyä vaikutusta tuomioistuimeen nähden siviiliprosessilaissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Kyllä (ks. 2.4 kohta).

Päivitetty viimeksi: 21/11/2018

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota fr on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Todistelu - Luxemburg

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Luxemburgin lainsäädännössä on periaatteena, että sen, joka vaatii velvoitteen täyttämistä, on näytettävä velvoite toteen. Vastaavasti sen, joka pyrkii vapautumaan velvoitteesta, on osoitettava suorittaneensa maksun tai toteuttaneensa toimen, jonka seurauksena kyseinen velvoite on täytetty.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Luxemburgin laissa säädetään tietyissä tapauksissa olettamista, joilla henkilö, jonka on todistettava mahdoton tai vaikeasti osoitettava seikka, vapautetaan todistustaakasta. Olettama on tiedossa olevan ja tuntemattoman seikan välinen syy-seuraussuhde, joka vahvistetaan laissa tai tuomarin harkinnan perusteella.

Lainsäätäjä erottaa kaksi olettamien ryhmää: lainmukaisesta olettamasta säädetään tiettyjen toimien tai seikkojen osalta erityislaissa. Olettamat, joista ei säädetä laissa, kuuluvat puolestaan tuomarin harkintavaltaan, jolloin ainoastaan vakaat, täsmälliset ja pitävät olettamat voidaan hyväksyä.

Vastanäytön esittäminen olettamille on yleensä mahdollista. Esimerkiksi avioliitossa syntyneen lapsen isäksi oletetaan äidin aviomies. Isyyden kiistämiskanne on kuitenkin mahdollinen.

Harvemmin olettamat ovat kumoamattomia, jolloin niihin ei ole mahdollista esittää vastanäyttöä.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tosiseikkojen arviointi jätetään tuomarin yksinomaiseen harkintavaltaan. Jos asiasta ei ole varmuutta, tuomari tutkii, onko olemassa vakaita, täsmällisiä ja pitäviä aihetodisteita, ja hyväksyy tai hylkää näytön väitettyjen seikkojen todennäköisyyden perusteella.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Tuomari voi asianosaisen pyynnöstä määrätä hankittavaksi selvitystä, mutta joissain tapauksissa hän voi määrätä selvityksen hankkimisesta myös omasta aloitteestaan.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Tuomari selvittää nimetylle asiantuntijalle tehtävän sisällön. Asiantuntija kääntyy asianosaisten ja niiden kolmansien henkilöiden puoleen, joiden apua tarvitaan selvitysten hankinnassa. Kontradiktorisen periaatteen mukaisesti selvitykset esitetään asianosaisten läsnä ollessa.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Selvitys voidaan määrätä hankittavaksi aina silloin, kun tuomarilla ei ole tarpeeksi aineistoa asian ratkaisemiseksi.

Tosiseikasta voidaan määrätä hankittavaksi selvitys vain jos sitä esittäneellä asianosaisella ei ole tarpeeksi aineistoa sen toteen näyttämiseksi.

Tutkintatoimia ei voida missään tapauksessa määrätä vain jotta voitaisiin korjata tilanne, jossa osapuoli on laiminlyönyt velvollisuutensa esittää tarvittava näyttö.

Tuomari voi määrätä käytettäväksi vain sellaisia selvityskeinoja, jotka ovat tarpeen riidan ratkaisemiseksi, jolloin on pyrittävä valitsemaan yksinkertaisin ja huokein tapa.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Todistelukeinoja ovat kirjalliset todisteet, todistajanlausumat, olettamat, tunnustaminen ja valaehtoinen lausunto.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistajan ja asiantuntijan lausuntojen vastaanottaminen:

Kun todistajanlausuntojen vastaanottaminen on sallittua, tuomari voi ottaa kolmansilta vastaan näiden omiin kokemuksiin perustuvia lausuntoja, joista saadaan lisätietoja riita-asiaan liittyvien tosiseikkojen selvittämiseksi. Nämä lausunnot voidaan antaa joko kirjallisesti tai suullisesti.

Tuomari voi pyytää valitsemaansa henkilöä antamaan todistajana tai asiantuntijana lausuntoja tosiseikasta, jonka selvittäminen edellyttää teknisen asiantuntijan antamia tarkempia tietoja. Jos lausuntoa ei ole tarpeen antaa kirjallisesti, tuomari voi antaa tekniselle asiantuntijalle luvan esittää tiedot oikeudenistunnossa suullisesti. Lausunnosta laaditaan pöytäkirja, jonka tuomari ja kirjaaja allekirjoittavat.

Kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin sovellettavat säännöt:

Kirjalliset todisteet:

Osapuoli, joka esittää näyttöä, on velvollinen antamaan sen tiedoksi myös muille osapuolille. Tiedoksiantaminen tapahtuu vastaanottotodistusta vastaan tai toimittamalla todiste kirjaamoon. Tiedoksiantaminen on tehtävä ilman eri pyyntöä.

Todistajanlausunnot:

Asiantuntija toimittaa lausuntonsa tuomioistuimen kirjaamoon. Vaikka asiantuntijoita olisi useampia, lausuntoja on vain yksi. Kukin asiantuntija voi ilmaista siinä mahdollisen eriävän mielipiteensä. Jos asiantuntija on pyytänyt lausuntoonsa tarkentavia tietoja jonkin toisen alan asiantuntijalta, tämä lausunto liitetään tapauksen mukaan joko oikeudenkäyntipöytäkirjaan tai asiakirja-aineistoon.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Joillakin todistelukeinoilla on suurempi painoarvo kuin toisilla:

Virallisesti vahvistetun asiakirjan (*acte authentique*) laatii viranhaltija (notaari, haastemies) virkansa puolesta. Tällaista asiakirjaa pidetään luotettavana, ellei sitä osoiteta vääräksi.

Virallisesti vahvistamaton asiakirja laaditaan ilman viranhaltijan myötävaikutusta asianosaisten kesken ja varustetaan asianosaisten allekirjoituksilla. Sitä pidetään luotettavana, ellei toisin todisteta.

Todistajanlausuntojen ja muiden todistelukeinojen luotettavuus jätetään tuomarin vapaaseen harkintaan.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Kirjallinen todiste on välttämätön sellaisen oikeustoimen (sopimus) osoittamiseksi, jonka arvo ylittää 2 500 euroa. Oikeudellisen tosiseikan (tapahtuman) toteen näyttäminen on vapaamuotoista.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Lainsäätäjä velvoittaa todistajan avustamaan oikeutta totuuden selville saamisessa.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistamisvelvollisuudesta voidaan vapauttaa henkilöt, joilla on siihen laillinen syy. Asianosaisen vanhemmat tai häneen suorassa sukulaisuussuhteessa olevat henkilöt taikka aviopuoliso, myös eronnut puoliso, voivat kieltäytyä todistamasta.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Niskoittelevat todistajat voidaan kutsua saapumaan paikalle omalla kustannuksellaan, jos heidän kuulemisensa katsotaan välttämättömäksi. Niskoittelevat todistajat ja ne, jotka ilman laillista syytä kieltäytyvät todistamasta tai vannomasta valaa, voidaan tuomita 50–2 500 euron suuruiseen sakkoon.

Henkilö, joka pystyy osoittamaan olleensa estynyt saapumasta paikalle vaadittuna päivänä, voidaan vapauttaa sakosta ja haastamiskulujen maksamisesta.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Ketä tahansa voidaan kuulla todistajana, lukuun ottamatta henkilöitä, jotka eivät ole kelpoisia todistamaan oikeudessa.

Todistamaan kelpaamattomia voidaan kuitenkin kuulla samoin ehdoin, mutta ilman valan vannomista. Jälkeläisiä ei kuitenkaan koskaan voida kuulla väitteistä, joita aviopuolisot ovat esittäneet avioero- tai asumuserovaatimuksen tueksi.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa

Tuomari kuulee todistajia kutakin erikseen, kun asianosaiset ovat läsnä tai kun heidät on kutsuttu paikalle, määräämässään järjestyksessä. Todistajat eivät saa lukea lausuntoaan paperista.

Tuomari voi kuulla tai kuulustella todistajia kaikista seikoista, joiden toteen näyttäminen laissa sallitaan, vaikka kyseisiä seikkoja ei olisi mainittu tutkintapäätöksessä. Tuomari voi kuulla todistajia uudelleen, ristikuulustella heitä muiden todistajien tai asianosaisten kanssa ja tarvittaessa kuulla todistajaa teknisen asiantuntijan läsnä ollessa.

Asianosaiset eivät saa keskeyttää tai puhutella lausuntoaan antavaa todistajaa tai yrittää vaikuttaa häneen eivätkä kääntyä suoraan todistajien puoleen istunnosta poistamisen uhalla. Tuomari esittää kysymykset, jotka asianosaiset antavat hänelle todistajan kuulustelun jälkeen, jos hän katsoo sen aiheelliseksi.

Videoneuvottelut ja muut tekniset apuvälineet

Jäsenvaltioiden tuomioistuinten välistä yhteistyötä todisteiden vastaanottamisessa ja hallinnoinnissa on pyritty parantamaan, yksinkertaistaman ja nopeuttamaan 28 päivänä toukokuuta 2001 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1206/2001 jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa. Luxemburgin lainsäädännössä ei ole erityisiä säännöksiä videoneuvottelujen käytöstä. Tässä yhteydessä sovelletaan uuden siviiliprosessilain säännöksiä, jotka koskevat todistajien kuulemista, tuomarin suorittamia tarkistuksia ja osapuolten henkilökohtaista osallistumista oikeudenkäyntiin. Tuomioistuimilla on käytössään tarvittavat tekniset välineet. Videoneuvottelun sovittuna ajankohtana paikalla ovat tuomari, kirjaaja, tulkki ja teknikko.

Tuomari voi määrätä koko esitettävän selvityksen tai osan siitä tallennettavaksi äänen- tai kuvantoistolaittein taikka audiovisuaalisin laittein. Tuomioistuimen kirjaaja säilyttää tallenteen. Kukin asianosainen voi pyytää omalla kustannuksellaan kappaletta, kopiota tai toisintoa tallenteesta.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?
Tuomioistuin ei ota huomioon todisteita, jotka on saatu lainvastaisella tavalla, kuten piilokameralla tai äänittämällä puhelu vastaajan tietämättä.
3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?
Oikeudenkäynnin osapuolen omilla lausumilla ei periaatteessa ole todistusarvoa.
Linkkejä
http://www.legilux.lu/
Päivitetty viimeksi: 07/04/2022
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Unkari

1 Todistustaakka

Todistustaakka on sillä asianosaisella, jolle aiheutuu vahinkoa, jos hän ei voi näyttää toteen niitä seikkoja, joihin hän vetoaa.
1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?
On asianosaisten velvollisuus esittää asian kannalta keskeiset seikat ja niitä tukeva näyttö, ellei laissa toisin säädetä. Jos laissa ei toisin säädetä, asian kannalta keskeisten seikkojen osoittaminen on sen asianosaisen vastuulla, jonka edun mukaista on, että tuomioistuin pitää kyseisiä seikkoja todenmukaisina. Asianosainen myös kantaa seuraukset, jos väitteille ei löydy näyttöä. Työriita-asiassa työnantajan on näytettävä toteen työehtosopimuksen, vaatimuksen tarkastelemisen kannalta tarpeellisten sisäisten sääntöjen ja ohjeiden sekä työnantajan toiminnan yhteydessä laadittujen, asian ratkaisemisen kannalta välttämättömien asiakirjojen sisältö, vaadittuja etuja koskevien laskelmien paikkansapitävyys, mikäli se on riitautettu, ja etujen maksaminen silloin kun on kyse palkkariidasta.
Julkisen sektorin palvelussuhteita koskevissa riita-asioissa hallintoelimen on näytettävä toteen vaatimuksen tarkastelemisen kannalta tarpeellisten yleisesti sovellettavien sääntöjen ja ohjeiden sekä hallintoelimen toiminnan yhteydessä laadittujen, asian ratkaisemisen kannalta välttämättömien asiakirjojen sisältö, vaadittuja etuja koskevien laskelmien paikkansapitävyys, mikäli se on riitautettu, ja etujen maksaminen silloin kun on kyse palkkariidasta.
1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?
Jos asianosaisella on todistustaakka, mutta tämä ei kykene esittämään asiasta näyttöä, tuomioistuin voi pitää kyseistä seikkaa totena, mikäli ei ole aihetta epäillä sen todenmukaisuutta. Tuomioistuin voi pitää totena jotakin seikkaa, jos vastapuoli myöntää sen, jos kumpikin osapuoli esittää sen identtisellä tavalla, jos vastapuoli ei kiistä sitä tuomioistuimen kehotuksesta huolimatta tai jos se katsotaan lain mukaan kiistattomaksi, edellyttäen, että tuomioistuin ei epäile kyseisen seikan todenmukaisuutta. Tuomioistuin ottaa huomioon seikat, joita se pitää yleisesti tunnettuina tai jotka ovat sen tiedossa viran puolesta, vaikka osapuolet eivät vetoaisi niihin. Tuomioistuin ottaa oikeudelliset olettamat huomioon viran puolesta. Tämä koskee muun muassa seikkoja, joita on lain mukaan pidettävä totena, kunnes toisin todistetaan. Esimerkiksi perheoikeuden alalla on olemassa eräitä kumoamattomia olettamia tai tosiseikkoja, joita ei voi kiistää vastanäytöllä.
1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?
Siviiliprosessilaissa ei määritellä, kuinka vakuuttunut tuomioistuimen on oltava todisteiden todenperäisyydestä. Ellei laissa toisin säädetä, tuomioistuimen ei ole pakko noudattaa todistelua koskevia muodollisia sääntöjä tai erityisiä todistelutapoja tai -keinoja, vaan se voi vapaasti hyödyntää asianosaisten esittämiä ja kaikkia muita todisteita, joiden perusteella tosiseikat voidaan vahvistaa. Tämä ei koske oikeudellisia olettamia, mukaan lukien säännöksiä, joiden mukaisesti eräitä seikkoja on pidettävä totena, kunnes toisin todistetaan. Tuomioistuin vahvistaa asian kannalta keskeiset seikat oman harkintansa mukaan vertaamalla osapuolten lausuntoja ja toimintaa menettelyn aikana sekä käsittelyn kuluessa saatuja todisteita ja muuta asiaan liittyvää tietoa ja arvioimalla niitä erikseen ja yhdessä.

2 Todisteiden vastaanottaminen

Tuomioistuin määrää todisteiden hankkimisesta riita-asian ratkaisemiseen tarvittavien tosiseikkojen vahvistamista varten.
2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?
Jos laissa ei toisin säädetä, asian kannalta keskeisten seikkojen osoittaminen on sen asianosaisen vastuulla, jonka edun mukaista on, että tuomioistuin pitää kyseisiä seikkoja todenmukaisina. Asianosainen myös kantaa seuraukset, jos väitteille ei löydy näyttöä. Tuomioistuin voi siviiliasiassa määrätä todisteiden hankkimisesta myös omasta aloitteestaan, jos tämä on lain mukaan sallittua.
Hallinto-oikeudellisissa riita-asioissa tuomioistuin voi määrätä todisteiden hankkimisesta omasta aloitteestaan, kun on kyse sellaisten seikkojen tai olosuhteiden toteen näyttämisestä, jotka sen on otettava huomioon viran puolesta, jos kyseessä on alaikäisen tai vammaisetuuksiin oikeutetun henkilön oikeuksien loukkaaminen tai jos laissa niin säädetään.
2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?
Tuomioistuin kuulee todistajia, pyytää lausuntoja asiantuntijoilta ja tarvittaessa kuulee asiantuntijoita, suorittaa katselmuksen sekä velvoittaa henkilöt, joilla on hallussaan asiakirjoja, kuva- ja/tai äänitallenteita ja muita aineellisia todisteita, luovuttamaan ne tuomioistuimelle.
2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?
Asianosaisen tarjous esittää todisteita tai tuomioistuimen määräys todisteiden hankkimisesta ei sido tuomioistuinta. Tuomioistuin voi evätä todisteiden vastaanottamisen, jos asianosainen ei ole toimittanut tarjoustaan todisteiden esittämiseksi siviiliprosessista vuonna 2016 annetussa laissa CXXX vahvistettujen edellytysten mukaisesti, paitsi jos laissa toisin säädetään, tai jos osapuoli, jonka on maksettava todisteiden vastaanottamisesta aiheutuvat kustannukset etukäteen, ei ole kehotuksesta huolimatta noudattanut ennakkomaksuvelvollisuutta. Tuomioistuin voi evätä todisteiden vastaanottamisen tai peruuttaa jo määrätyn todisteiden vastaanottamisen, jos todiste on riita-asian ratkaisemisen kannalta tarpeeton.
2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?
Todistelukeinoja ovat todistajan- ja asiantuntijanlausunnot, asiakirjat, kuva- ja/tai äänitallenteet sekä muut aineelliset todisteet. Todistelukeinoja, jotka on laissa pois suljettu, ei voida hyväksyä. Todistelukeinot, joiden käyttämiseksi on asetettu ehtoja, voidaan hyväksyä vain ehtojen täyttyessä. Todisteita voidaan hankkia myös katselmuksen avulla. Sen sijaan oikeudenkäynnissä ei vannota valaa.
2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?
Välittömyyden periaatteen mukaisesti tuomioistuin kuulee todistajia ja asiantuntijoita yleensä suoraan. Jos asianosainen haluaa esittää lausuntonsa tueksi asiakirjoja, ne on liitettävä hakemukseen tai esitettävä käsittelyssä. Vieraskielisiin asiakirjoihin on liitettävä vähintään selittävä unkarinkielinen käännös. Jos käännöksen oikeellisuudesta tai täydellisyydestä herää epäilyjä, asiakirjasta on toimitettava oikeaksi todistettu käännös. Muussa tapauksessa tuomioistuin ei ota asiakirjaa huomioon. Tuomioistuin voi todisteita esittävän asianosaisen pyynnöstä velvoittaa vastapuolen esittämään sellaiset tämän hallussa olevat

asiakirjat, jotka vastapuolen olisi siviililain säännösten mukaisesti joka tapauksessa toimitettava tai esitettävä tuomioistuimelle. Tämä velvollisuus koskee vastapuolta erityisesti silloin, kun asiakirja on laadittu todisteita esittävän asianosaisen eduksi tai toimii todisteena kyseistä asianosaista koskevasta oikeussuhteesta tai liittyy tällaista oikeussuhdetta koskevaan käsittelyyn. Jos asiakirja on sellaisen henkilön hallussa, joka ei ole asianosaisena riita-asiassa, tuomioistuin hankkii asiakirjan katselmusta koskevien sääntöjen nojalla. Jos asianosainen haluaa esittää todisteeksi tuomioistuimen, notaarin, jonkin muun viranomaisen, julkisen hallintoelimen tai muun organisaation hallussa olevan asiakirjan tai hallussa olevia tietoja eikä asianosainen voi itse suoraan pyytää asiakirjaa tai tietoja, tuomioistuin ryhtyy toimenpiteisiin niiden hankkimiseksi. Alkuperäistä asiakirjaa ei ole tarpeen hankkia, jos sitä ei tarvitse erityisesti tarkastella ja jos asianosainen toimittaa asiakirjasta oikeaksi todistetun tai tavallisen jäljennöksen käsittelyn aikana. Asiakirjan lähettämisestä voi kieltäytyä vain, jos asiakirja sisältää turvallisuusluokiteltuja tietoja.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Yleensä ei ole.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Yleensä ei ole. Poikkeuksellisesti, esimerkiksi vajaavaltaiseksi julistamista koskevassa asiassa tuomioistuimen on kutsuttava oikeuspsykiatri tutkimaan vastaajan mielentila.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Kyllä, mutta eräissä tapauksissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistamasta voivat kieltäytyä seuraavat henkilöt:

kummankin osapuolen sukulaiset

henkilö, joka todistaessaan tulisi syyttäneeksi itseään tai sukulaistaan rikoksesta, asiaan liittyvissä kysymyksissä

henkilö, jonka tehtäviin kuuluu vaitiolovelvollisuus, jos todistajanlausunnon antaminen rikkoisi vaitiolovelvollisuutta, paitsi jos asianosainen on vapauttanut henkilön vaitiolovelvollisuudesta

liikesalaisuuden salassa pitämiseen sitoutunut henkilö sellaisten seikkojen osalta, joista todistaminen rikkoisi vaitiolovelvollisuutta, paitsi jos todistamisen kohteena olevia tietoja ei luokitella liikesalaisuudeksi yleisen edun mukaisten tietojen tai yleisen edun vuoksi julkisten tietojen saatavuudesta annetun lain mukaisesti tai jos käsittelyn tarkoituksena on päättää, ovatko tietyt tiedot yleisen edun mukaisia tai yleisen edun vuoksi julkisesti saatavilla;

riita-asiaan liittyvässä välimiesmenettelyssä välimiehenä toiminut henkilö tai asiantuntija, mediasisällön tarjoajat ja henkilöt, jotka ovat työsuhteessa tai siihen verrattavassa oikeussuhteessa tarjoajiin, jos heidän todistajanlausunnossaan paljastuisi sen henkilön henkilöllisyys, jolta he ovat saaneet tietoja mediasisällön tarjontaan liittyvän toimintansa yhteydessä, asiaan liittyvissä kysymyksissä.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Todistajat, tuomioistuimen nimittämät asiantuntijat, asiakirjojen tai katselmuksen kohteena olevan tavaran omistajat ja muut henkilöt, joiden osallistuminen todistamiseen on tuomioistuimen mukaan välttämätöntä (jäljempänä ’todistelun osanottajat’), ovat velvollisia osallistumaan todisteluun. Jos todistelun osanottaja ei noudata velvollisuuttaan eikä ole etukäteen esittänyt perusteltua syytä poissaololleen/laiminlyönnilleen, tuomioistuin määrää hänet korvaamaan aiheutuneet kustannukset, voi määrätä hänelle sakon ja voi määrätä hänet todistamaan, voi pienentää osanottajan korvausta ja voi ilmoittaa osanottajan laiminlyönnistä hänen esimiehelleen tai työnantajalleen. Tuomioistuin voi samanaikaisesti määrätä useammasta kuin yhdestä pakottavasta toimenpiteestä. Pakottavia toimenpiteitä ei voida toteuttaa silloin, kun todistaja on alle 14-vuotias. Sen sijaan alaikäisen oikeudelliselle edustajalle voidaan määrätä sakko ja hänet voidaan määrätä maksamaan aiheutuneet kustannukset.

Jos osanottaja pakottavan toimenpiteen soveltamisen jälkeen täyttää viipymättä velvollisuutensa tai pyytää vapautusta velvollisuudesta perustellusta syystä, tuomioistuin kumoaa päätöksen, jolla pakottavasta toimenpiteestä määrättiin.

Todistaja voi hakea erikseen muutosta päätökseen, jolla hänet velvoitetaan todistamaan. Muutoksenhaku keskeyttää todistajan kuulemisen. Jos todistajan kieltäytyminen todistelusta on selkeästi perusteetonta, muutoksenhaun käsittelevä tuomioistuin voi määrätä todistajalle sakon ja asiaa käsittelevä tuomioistuin puolestaan voi määrätä todistajan korvaamaan aiheutuneet kustannukset.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Todistajan oikeudellista edustajaa voidaan kuulla todistajana vain siinä tapauksessa, että hänen edustamansa luonnollinen henkilö on toimivaltainen osallistumaan asian käsittelyyn.

Henkilöä, joka on toiminut puolustuksen neuvonantajana, ei voida kuulla todistajana asiassa, josta hän on saanut tiedon puolustuksen hyväksi toimiessaan.

Myöskään henkilöä, jota ei ole vapautettu vaitiolovelvollisuudesta, ei voida kuulla todistajana kysymyksessä, joka koskee turvallisuusluokiteltuja tietoja.

Alle 14-vuotiaita voidaan kuulla todistajina vain, jos heidän todistajanlausuntoonsa sisältyviä seikkoja ei voida vahvistaa millään muilla keinoin.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomioistuin kutsuu todistajan oikeuskäsittelyyn, ja periaatteessa todistajan kuulustelusta vastaa asiaa käsittelevän tuomioistuimen jaoston puheenjohtaja tai, jos asia käsitellään yhden tuomarin kokoonpanossa, tuomari.

Asiaa käsittelevän tuomioistuimen jaoston puheenjohtaja voi antaa kuulemista pyytäneelle osapuolelle tämän pyynnöstä luvan esittää ensimmäisenä kysymyksiä suoraan todistajalle. Sen jälkeen vastapuoli voi esittää kysymyksiä, jos vastapuoli on esittänyt tätä koskevan pyynnön. Siinä tapauksessa jaoston puheenjohtaja ja muut jäsenet voivat esittää todistajalle kysymyksiä vasta osapuolten jälkeen.

3 Näytön arviointi

Tuomioistuin vahvistaa oman harkintansa mukaan asian kannalta keskeiset seikat vertaamalla osapuolten lausuntoja ja toimintaa menettelyn aikana sekä käsittelyn kuluessa saatuja todisteita ja muuta asiaan liittyvää tietoa ja arvioimalla niitä erikseen ja yhdessä.

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Todiste tai sen erottamaton osa on laiton eikä sitä voida hyödyntää asiassa, jos

a) se on hankittu tai saatu loukkaamalla tai uhkaamalla loukata henkilön oikeutta elämään ja ruumiilliseen koskemattomuuteen;

b) se on saatu käyttäen jotakin muuta lainvastaista keinoa;

c) se on hankittu lainvastaisin keinoin;

d) sen esittäminen tuomioistuimessa loukkaisi yksilön oikeuksia.

Tuomioistuin voi poikkeuksellisesti ottaa huomioon lainvastaisesti hankitun todisteen, mutta siinä tapauksessa tuomioistuimen on otettava asianmukaisesti huomioon oikeudenloukkaukseen liittyvät olosuhteet ja laajuus, se oikeudellinen intressi, johon lainvastaisesti hankittu todiste vaikuttaa, lainvastaisesti hankitun todisteen vaikutus tosiseikkojen vahvistamiseen, muiden saatavilla olevien todisteiden painoarvo sekä muut asiaan liittyvät seikat. Lainvastaista todistetta ei kuitenkaan saa ottaa huomioon, jos se on hankittu tai saatu loukkaamalla tai uhkaamalla loukata henkilön oikeutta elämään ja ruumiilliseen koskemattomuuteen.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Asianosaisen lausumaa ei katsota todisteeksi. Tosiseikkoja vahvistaessaan tuomioistuin kuitenkin arvioi myös asianosaisten lausumia, kuten kysymyksen 3 kohdalla esitetään.

Päivitetty viimeksi: 15/01/2024

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota mt on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Todistelu - Malta

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Riita-asioiden oikeudenkäyntijärjestystä koskevan lain (*Code of Organisation and Civil Procedure*) 562 §:n mukaan velvollisuus näyttää tosiseikka toteen on siihen vetoavalla asianosaisella.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Asiaa koskevat säännökset ovat riita-asioiden oikeudenkäyntijärjestystä koskevan lain 627 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä. Lain 627 §:ssä mainitaan asiakirjoja, jotka hyväksytään sellaisenaan näytöksi ilman oikeaksi todistamista. Näitä ovat muun muassa:

Maltan hallituksen asiakirjat, jotka on allekirjoittanut ministeri tai kyseisen asiakirjan laatineen osaston päällikkö, tai heidän poissa ollessaan varamies tai muu lähinnä alemmassa virka-asemassa oleva, joka on valtuutettu allekirjoittamaan kyseisiä asiakirjoja;

Maltan ministeriöiden rekisterit;

kaikki viralliset asiakirjat, jotka toimivaltaiset viranomaiset ovat allekirjoittaneet ja jotka on julkaistu Maltan hallituksen tiedotteessa;

Maltan hallituksen asiakirjat, jotka on painettu hallituksen suostumuksella ja julkaistu asianmukaisesti;

Maltan tuomioistuinten, myös kirkollisten tuomioistuinten, asiakirjat ja rekisterit;

yleisen rekisteriviranomaisen (*Public Registry Office*) ja maarekisterin (*Land Registry*) antamat todistukset;

riita-asioita käsittelevän tuomioistuimen ensimmäisen jaoston (*First Hall of the Civil Court*) valvonnassa annettu meriselitys;

muut kauppamerenkulkulaissa mainitut asiakirjat (muun muassa kirjaajan tai muun valtuutetun virkamiehen allekirjoittamat rekisteröintitodistukset sekä rekisteröintitodistukseen kirjoitetut muut maininnat, jotka kirjaaja tai muu valtuutettu virkamies on allekirjoittanut).

Tiettyjen muiden asiakirjojen sisältö on myös vapautettu oikeaksi todistamisesta, mutta niiden aitous on kuitenkin todistettava:

lainsäädännössä tai hallituksen toimesta valtuutetun tai tunnustetun laitoksen tai julkisen elimen asiakirjat ja rekisterit;

seurakuntien asiakirjat ja rekisterit, jotka liittyvät syntymään, avioliittoon ja kuolemaan, sekä seurakunnan papin läsnä ollessa lainsäädännön mukaisesti toteutetut toimet;

Maltassa toimivien julkisten notaarien asiakirjat ja rekisterit;

kaupan alan toimijoiden laatima lakisääteinen kirjanpitoaineisto siltä osin kuin se liittyy sopimukseen tai muuhun luonteeltaan kaupalliseen toimeen;

julkisten välittäjien laatima lakisääteinen kirjanpitoaineisto siltä osin kuin se liittyy sopimuspuolten välisiin liiketoimiin.

Edellä mainittujen asiakirjojen sisällön kiistävien todisteiden esittäminen on sallittua.

Edellä mainittujen asiakirjojen lisäksi Maltan lakien 16 luvussa (*Civil Code*) oletetaan, että avioliitossa syntyneen lapsen isä on aviomies. Tämä oikeudellinen olettamus voidaan todistaa pätemättömäksi riita-asioita käsittelevän tuomioistuimen perheoikeuden jaostolle (*Civil Court, Family Section*) annettavalla valaehtoisella hakemuksella. Lisäksi on esitettävä todisteet, joilla olettamus osoitetaan pätemättömäksi.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Jotta tuomioistuin voi antaa tuomion siviiliasioissa, sen on todettava esitettyjen todisteiden olevan riittävän hyviä.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Kaikki oikeuskäsittelyn asianosaiset voivat todistaa riippumatta siitä merkityksestä, joka asialla on heille. Asianosainen voi todistaa omasta tai toisen asianosaisen pyynnöstä, tai tuomioistuin voi kutsua hänet todistamaan viran puolesta. Kun menettely aloitetaan valaehtoisella hakemuksella, on laadittava todistajaluettelo. Todistajaluettelo on liitettävä myös valaehtoiseen vastaukseen. Asianosaisen on toimitettava hakemus, jos hän haluaa tuoda uuden todistajan oikeuden kuultavaksi.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Kun todisteiden vastaanottamista koskeva hakemus on hyväksytty, todistajat haastetaan kuultavaksi asianosaisen hakemuksella. Todistajien haastamista pyydetään suullisesti tai kirjallisesti Maltan tai Gozon rauhantuomioistuimelta (*Court of Magistrates*).

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin voi hylätä asianosaisen jättämän hakemuksen todisteiden vastaanottamisesta, jos haastettava henkilö on lakimies, oikeudellinen asiamies tai pappi. Myöskään istunnossa läsnä olevat henkilöt pääsääntöisesti eivät saa toimia todistajina kyseisessä asiassa. Tuomioistuin voi kuitenkin harkintansa mukaan yksittäistapauksissa poiketa tästä pääsäännöstä, jos siihen on hyvät perusteet. Joissakin erityislaeissa säädetään virka-asioita koskevasta vaitiolovelvollisuudesta ja kielletään luottamuksellisen tiedon paljastaminen. Tuomioistuin voi evätä todistelua koskevan pyynnön myös silloin kun se pitää todistajan lausumaa tarpeettomana.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Todisteita voidaan esittää asiakirjoina, suullisesti tai valaehtoisena todistuksena.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Pääsäännön mukaan todistajia kuullaan suullisesti julkisessa istunnossa. Lainsäädännössä säädetään myös muunlaisesta todisteiden vastaanottamisesta: Sekä Maltassa että ulkomailla asuvat todistajat voivat antaa todisteita valaehtoisella todistuksella.

Jos henkilö, jonka on esiinnyttävä todistajana vireillä olevassa asiassa, on lähdössä pois Maltasta, tai jos hänen terveydentilansa tai ikänsä perusteella voidaan olettaa, että hän saattaa menehtyä tai tulla kykenemättömäksi antamaan kertomustaan ennen asian käsittelyä, tai ei kykene muutoin osallistumaan oikeudenkäyntiin, tuomioistuin määrää avustajan ottamaan kertomuksen vastaan. Todistajalle esitetyt kysymykset ja hänen niihin antamat vastaukset tallennetaan kirjallisesti, ja todistaja allekirjoittaa todistuksensa tai vahvistaa sen puumerkillään.

Tuomioistuin voi myös nimittää muun tuomarin (*Supplementary Judge)* kuulemaan todistajaa, joka ei ikänsä vuoksi pysty poistumaan kotoaan.

Jos todistaja asuu ulkomailla, lakimies voi hakemuksella pyytää tämän kuulemista virka-avun välityksellä (*rogatory request).* Todistajan kuulemista pyytävä asianosainen toimittaa kirjalliset kysymykset ja ilmoittaa sen henkilön nimen ja osoitteen, joka toimii hänen puolestaan todistajaa kuultaessa.
Tuomioistuin voi tarpeen mukaan sallia todistajan kertomuksen esittämisen ääni- tai kuvatallenteena.
Tuomioistuin voi myös nimittää oikeudellisia asiantuntijoita (*legal referee*) kuulemaan todistajia ja vastaanottamaan todistajanvaloja.
Oikeudellisella asiantuntijalla on todisteita vastaanottaessaan käytössään samat keinot kuin tuomioistuimella.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Kaikki todistelukeinot ovat yhtä tärkeitä.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Ei, mutta aina on esitettävä parhaat mahdolliset todisteet.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Lain mukaan kaikkien haastettujen todistajien on todistettava.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Oikeudenkäynnin asianosaisen vaimo tai aviomies ovat esteettömiä todistajia, ja heidät voidaan jonkin asianosaisen pyynnöstä velvoittaa todistamaan oikeuskäsittelyssä. Vaimoa tai aviomiestä ei voida kuitenkaan velvoittaa paljastamaan seikkaa, jonka on kuullut luottamuksellisesti puolisoltaan avioliiton aikana. Puolisoa ei voida myöskään määrätä vastaamaan kysymyksiin, jotka voivat johtaa siihen, että toista puolisoa vastaan pannaan vireille rikosoikeudenkäynti.
Myöskään lakimiehelle, oikeudelliselle asiamiehelle tai papille kerrottua asiaa ei tarvitse paljastaa. Jos lakimies tai oikeudellinen asiamies saa luvan asiakkaaltaan, hänelle voidaan esittää kysymyksiä seikoista, jotka asiakas on kertonut käsiteltävänä olevasta asiasta. Vastaavasti pappi voi asianomaiselta henkilöltä luvan saatuaan vastata kysymyksiin seikoista, jotka on saanut tietoonsa ripin yhteydessä.
Kirjanpitäjät, lääkärit, sosiaalityöntekijät ja avioliittoneuvojat voidaan ainoastaan tuomioistuimen määräyksellä velvoittaa paljastamaan asiakkailtaan saamiaan vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja tai ammattiaan harjoittaessaan muuten saamiaan tietoja. Tämä koskee myös tulkkeja, jotka osallistuvat tällaisten tietojen välittämiseen.
Vaitiolovelvollisuuden sitoma todistaja ei saa paljastaa luottamuksellisia tietoja muuten kuin olosuhteissa, joista säädetään käsiteltävänä olevaan asiaan sovellettavassa lainsäädännössä.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Jos asianmukaisesti haastettu todistaja ei saavu nimettynä ajankohtana oikeuden kuultavaksi, hän syyllistyy oikeuden halventamiseen, mistä määrätään välittömästi sakkorangaistus. Tuomioistuin voi myös antaa todistajasta pidätysmääräyksen tai määrätä hänet tuotavaksi seuraavaan oikeuden istuntoon.
Tuomioistuin voi kumota todistajalle määräämänsä sakon, jos istunnosta pois jäämiselle on hyvät perusteet.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Todistajina voidaan kuulla kaikkia henkilöitä, jotka ovat täysissä ruumiin ja sielun voimissa ja joilla on kelpoisuus esiintyä todistajina. Todistajan ikä ei estä kuulemista, jos hän ymmärtää, että todistajan kertomuksen on oltava totuudenmukainen.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomioistuin voi esittää todistajalle tarpeellisiksi tai välttämättömiksi katsomiaan kysymyksiä kaikissa pää- tai vastakuulustelun vaiheissa. Kaikki oikeuskäsittelyn asianosaiset voivat todistaa riippumatta siitä merkityksestä, joka asialla on heille. Asianosainen voi todistaa omasta tai toisen asianosaisen pyynnöstä, tai tuomioistuin voi kutsua hänet todistamaan viran puolesta.
Tuomari kuulee alaikäisiä yleensä suljetuin ovin. Vaihtoehtoisesti voidaan nimittää lapsiasiavaltuutettu, joka huolehtii alaikäisen kuulemisesta.
Maltan ulkopuolella asuvia todistajia voidaan kuulla videoneuvottelussa.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Jos todisteet on hankittu laillisin keinoin, tuomioistuimella on täysi harkintavalta tuomiosta päättäessään. Ainoana poikkeuksena tuomioistuin ei pääsääntöisesti ota huomioon tosiseikkoja, jotka todistaja sanoo kuulleensa toisilta henkilöiltä, tai jotka toiset henkilöt voidaan haastaa itse kertomaan tuomioistuimelle.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Asianosaisen lausumat käyvät todisteeksi.

Päivitetty viimeksi: 22/03/2017
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Alankomaat

1 Todistustaakka

Alankomaiden prosessioikeudessa lähtökohtana on, että sen, joka väittää jotakin, on näytettävä väitteensä toteen. Toisin sanoen osapuoli, joka vetoaa tiettyjen tosiseikkojen tai oikeuksien oikeusvaikutuksiin, on todistettava kyseiset tosiseikat ja oikeudet. Poikkeuksellisesti todistustaakka voi määräytyä myös toisin, jos erityissäännöksissä niin säädetään tai jos se on tarpeen oikeuden ja kohtuuden nimissä.

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Todistelua koskevia siviiliprosessilain (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) sääntöjä sovelletaan haastemenettelyn (*dagvaardingsprocedure*) lisäksi hakemusmenettelyssä (*verzoekschriftprocedure*), paitsi jos asian luonne estää sen. Välitoimimenettelyssä (*kort geding procedure*) sääntöjä ei ole pakko soveltaa. Niitä ei sovelleta automaattisesti myöskään välimiesmenettelyssä (*arbitrage*), mutta menettelyn osapuolet voivat halutessaan sopia niiden soveltamisesta.
Todistelua koskevat säännöt on kirjattu siviiliprosessilain 149–207 §:ään.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Tuomioistuimen on katsottava toteen näytetyiksi ne tosiseikat, jotka toinen osapuoli on esittänyt ja joita toinen osapuoli ei ole (tyydyttävällä tavalla) kiistänyt. Poikkeuksena tästä on kuitenkin tilanne, jossa tällainen päätelmä aiheuttaisi oikeusvaikutuksia, joista osapuolet eivät voi vapaasti määrätä. Tällöin tuomioistuin voi vaatia todisteiden esittämistä.
Todistelua ei tarvita myöskään sellaisten tosiseikkojen ja olosuhteiden osalta, jotka ovat yleisesti tiedossa ja perustuvat kokemussääntöihin. Myös tuomioistuin voi käyttää niitä riippumatta siitä, onko niihin vedottu. Yleisesti tiedossa olevilla tosiseikoilla ja olosuhteilla tarkoitetaan sellaisia tosiseikkoja ja

olosuhteita, jotka jokainen normaalisti kehittynyt ihminen tietää tai voi tietää. Yleisillä kokemussäännöillä tarkoitetaan puolestaan kaikilla Alankomaissa asuvilla olevaa tietämystä ja kokemusta. Toteen ei tarvitse näyttää myöskään niitä tosiseikkoja, jotka tuomioistuin itse toteaa menettelyn aikana (nk. prosessuaaliset tosiseikat).
Joskus laissa säädetään olettamuksesta. Eräät tosiseikat ja olosuhteet ovat niin todennäköisiä, että osapuolen, joka vetoaa niihin, ei tarvitse näyttää niitä toteen. Myös tuomioistuin voi kokemussääntöjen nojalla esittää olettamuksia tosiseikkojen vahvistamiseen liittyen. Tällöin vastapuolella on mahdollisuus esittää vastanäyttöä. Lisäksi on olemassa joitakin erityistapauksia. Tieliikennelain mukaan autoilijan, joka ajaa polkupyöräilijän tai jalankulkijan päälle, on korvattava aiheutuneet vahingot, paitsi jos hän pystyy todistamaan, että onnettomuudessa oli kyse force majeure -tilanteesta. Toinen esimerkki on tapaus, jossa työntekijä vaatii korvausta vahingosta, jonka on todettu aiheutuneen hänen suorittaessaan työtehtäviään. Tällöin työnantaja voi välttyä vahingonkorvausvelvollisuudelta vain, jos hän/se pystyy todistamaan, ettei ole laiminlyönyt asianmukaista huolellisuutta tai että vahinko on aiheutunut työntekijän tahallisen tai tietoisen huolimattoman toiminnan seurauksena.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin arvioi sille esitettyjä todisteita vapaan harkintansa mukaan, ellei laissa toisin säädetä. Tämä poikkeus koskee sääntöjä todisteiden sitovasta todistusvoimasta. Jos kyseessä on ratkaiseva todiste, tuomioistuin on velvollinen ottamaan tiettyjen todisteiden sisällön totena tai antamaan sille tietyn todistusvoiman. Myös tällöin vastapuoli voi esittää vastanäyttöä.
Tuomioistuin voi tehdä päätöksensä ainoastaan sellaisten tosiseikkojen nojalla, jotka on vahvistettu riittävällä tavalla todistelusääntöjä noudattaen.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Tietyissä tapauksissa (esim. tilintarkastus ja todistajan kuuleminen) tuomioistuin voi osapuolen pyynnöstä määrätä todisteluvelvollisuuden toiselle osapuolelle. Tuomioistuin voi tehdä sen myös viran puolesta eli omasta aloitteestaan.
Tuomioistuin voi myös joko osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan pyytää asiantuntijanlausuntoa tai määrätä toimitettavaksi katselmuksen tai paikan päällä käynnin. Tuomari nimeää asiantuntijan, vastaanottaa asiantuntijanlausunnon ja toteaa tilanteen paikalla. Osapuolilla on velvollisuus auttaa asiantuntijaa lausunnon laatimisessa.
Osapuolet voivat tuoda esiin omat näkemyksensä ja esittää vaatimuksia sekä asiantuntijanlausunnon että katselmuksen yhteydessä.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Osapuolella, jonka annetaan esittää todisteita tai jolla on todistustaakka, on velvollisuus todistaa esittämänsä seikat ja/tai olosuhteet. Vastapuolella on mahdollisuus esittää vastanäyttöä, jollei laki sitä kiellä.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomari kieltäytyy todisteiden vastaanottamisesta, jos ne eivät liity asiaan, ovat epämääräisiä, esitetään määräajan umpeuduttua tai niitä ei ole esitetty vakavissaan. Todisteiden vastaanottopyyntöä ei voi evätä todisteiden oletetun vaikutuksen perusteella.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Alankomaissa todistelu on vapaamuotoista. Todisteita voi siis periaatteessa esittää millä tahansa keinoin, ellei laissa toisin säädetä. Laissa mainitaan joitakin mahdollisia todistelukeinoja:
viralliset asiakirjat ja tuomioistuimen päätökset
tilintarkastus- ja kirjanpitomerkinnät ja niihin liittyvät asiakirjat
todistajien kuuleminen
asiantuntijoiden lausunnot tai kuuleminen
katselmus ja käynti kohteessa.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todisteiden vastaanottaminen todistajilta on sallittava lain nojalla. Se tapahtuu osapuolen pyynnöstä tai niin, että tuomari määrää sen toisen osapuolen tehtäväksi. Myös osapuolia voidaan kuulla todistajina (ks. kohta 3). Todistajia kuultaessa osapuolet nimeävät todistajat.
Todisteet saadaan todistajilta kuulemalla heitä. Kuuleminen tapahtuu oikeudenistunnossa suullisesti. Todistajanlausuntoa voidaan käyttää todisteena ainoastaan siltä osin kuin se koskee tosiseikkoja, joista todistajalla on ensi käden tietoa. Osapuolen pyyntö saada esittää todistajanlausunto hyväksytään, jos lausunnon aiheena olevat tosiseikat ovat kiistanalaisia ja voivat auttaa asian ratkaisemisessa.
Toisen osapuolen pyynnöstä tai tuomioistuimen omasta aloitteesta voidaan myös hankkia suullinen tai kirjallinen asiantuntijanlausunto (siviiliprosessilain 194 §). Jos lausunto annetaan kirjallisesti, tuomioistuin asettaa määräajan, johon mennessä se on toimitettava. Suullisen lausunnon asiantuntija antaa määrättynä istuntopäivänä.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

On erotettava toisistaan sitovat ja ei-sitovat todisteet. Jos kyseessä on sitova todiste, tuomarin on katsottava sen sisältö toteen näytetyksi eli tunnustettava tällaisen todisteen todistusvoima sellaisena kuin se laissa määritellään. Sitovasta näytöstä voi esittää myös vastanäyttöä, jollei sitä ole kielletty laissa. Sitovia todisteita ovat esimerkiksi viralliset asiakirjat ja rikostuomiot. Ei-sitovien todisteiden todistusarvon tuomari voi määrittää itse.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Tietyissä tapauksissa todisteeksi kelpaa ainoastaan asiakirja. Joissain tapauksissa asiakirja on tietyn oikeuden olemassaolon edellytys. Tällaisia asiakirjoja ovat esimerkiksi avioehtosopimus ja testamentti. Avioehtosopimuksen tai notaarin laatiman testamentin olemassaolo on todistettava notaarin vahvistamalla asiakirjalla. Myös lisätestamentti käy todisteesta. Lisätestamentti on käsin kirjoitettu, päivätty ja allekirjoitettu asiakirja, johon on kirjattu perittävän toiveet. Ne voivat koskea esimerkiksi vaatteiden, korujen ja tiettyjen koti-irtaimistoon kuuluvien esineiden ja kirjojen perinnöksi jättämistä. Lisätestamenttia ei tarvitse vahvistaa notaarin laatimalla asiakirjalla.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Perusperiaate on, että jokainen, joka on lain mukaisesti kutsuttu todistajaksi, on velvollinen todistamaan eli olemaan läsnä oikeudenistunnossa ja antamaa siellä totuudenmukaisen lausunnon.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistamisvelvollisuudesta voi tietyissä tapauksissa saada vapautuksen.
Vapautus voidaan myöntää perhesuhteiden nojalla osapuolten läheisille. Tähän ryhmään kuuluvat osapuolen (entinen) puoliso tai (entinen) rekisteröity kumppani sekä henkilöt, jotka ovat osapuolen sukulaisia joko verisukulaisuuden tai avioliiton kautta ensimmäisessä tai toisessa asteessa eli vanhemmat, lapset, isovanhemmat, lastenlapset ja sisarukset.

Todistaja voi myös pyytää vapautusta todistamisvelvollisuudesta tiettyjen kysymysten osalta, jos hän niihin vastaamalla myötävaikuttaisi itsensä tai sukulaisensa tuomitsemiseen rikoksesta. Tässä yhteydessä sukulaisiksi katsotaan verisukulaiset ja avioliiton kautta sukua olevat henkilöt suoraan alenevassa tai ylenevässä polvessa ja sivusukulaiset toisessa ja kolmannessa asteessa sekä todistajan (entinen) puoliso tai (entinen) rekisteröity kumppani (siviiliprosessilain 165 §:n 3 momentti).
Vapautus voidaan myöntää myös ammattiaseman perusteella. Tähän ryhmään kuuluvat henkilöt, joita sitoo salassapitovelvollisuus ammattinsa, työtehtäviensä tai muun asemansa vuoksi (esim. papit, lääkärit, asianajat ja notaarit).

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Jos henkilö, joka on kirjatulla kirjeellä kutsuttu todistamaan, ei saavu oikeudenistuntoon, tuomari määrää asianosaisen pyynnöstä päivän, jona todistaja voidaan haastaa oikeuteen. Jos todistaja ei sittenkään saavu paikalle, tuomari voi määrätä poliisin hakemaan hänet oikeudenistuntoon. Jos oikeuteen saapunut todistaja kieltäytyy todistamasta, tuomari voi asianosaisen pyynnöstä määrätä hänet säilöön otettavaksi. Säilöönoton kustannukset lankeavat pyynnön esittäneen osapuolen maksettaviksi. Tuomari sallii säilöönoton vain, jos hän pitää sitä perusteltuna totuuden selville saamiseksi.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Periaatteessa todistamisvelvollisuus koskee kaikkia lukuun ottamatta henkilöitä, joilla on oikeus kieltäytyä siitä (ks. myös kohta 2.9).

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajan kuuleminen on tuomarin tehtävä. Myös osapuolet ja niiden neuvonantajat voivat esittää todistajille kysymyksiä. Tuomari voi joko omasta aloitteestaan tai toisen osapuolen pyynnöstä ristikuulustella todistajia toisiaan tai osapuolia vastaan. Tuomari voi esittää osapuolille kysymyksiä todistajanlausunnon johdosta, ja myös osapuolet voivat esittää kysymyksiä toisilleen.
Todistelua koskeviin Alankomaiden sääntöihin ei sisälly määräyksiä videoneuvottelusta. Alankomaiden lainsäädännössä videoneuvottelu ei ole kielletty, eikä sellaisen järjestämiselle ole mitään käytännön esteitä. Videoneuvottelun käytöstä päättää tuomari.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Lainvastaiset todisteet voidaan jakaa laittomasti hankittuihin ja laittomasti käytettyihin todisteisiin. Jos todiste on hankittu laittomasti, sen käyttö ei välttämättä ole laitonta. Tuomari päättää, milloin todiste katsotaan laittomaksi.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Osapuolia voidaan kuulla menettelyssä asianosaisina. Tällaista lausuntoa ei voida ottaa huomioon todisteena todistajana kuullun osapuolen hyväksi, paitsi jos lausunnon tarkoituksena on täydentää muita, puutteellisia todistajanlausuntoja (siviiliprosessilain 164 §:n 2 momentti).

Päivitetty viimeksi: 09/02/2022

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Itävalta

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Pääsääntöisesti kunkin asianosaisen on esitettävä kaikki vaateensa perustelemiseksi tarpeelliset oikeustosiseikat (väittämistaakka) ja vastaava näyttö (Itävallan siviiliprosessilain (*Zivilprozessordnung*, ZPO) 226 §:n 1 momentti ja 239 §:n 1 momentti). Asiantila voi jäädä epäselväksi (niin sanottu *non liquet* -tilanne), mutta tuomioistuimen on kuitenkin tehtävä ratkaisu. Tällaisessa tilanteessa otetaan avuksi todistustaakkasäännökset. Asianosaisilla on todistustaakka itselleen edullisen oikeussäännöksen mukaisten tosiasiallisten edellytysten täyttymisestä. Yleensä kantajan on vedottava niihin tosiseikkoihin, jotka perustelevat hänen vaatimuksensa, ja vastaajan taas niihin tosiseikkoihin, jotka osoittavat oikeaksi hänen vastaväitteensä. Lisäksi kantajalla on todistustaakka prosessinedellytysten täyttymisestä.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Ratkaisun kannalta merkittävät tosiseikat on näytettävä toteen, jollei niiden suhteen ole toisin säädetty. Näyttöä ei tarvita myönnetyistä tosiseikoista (ZPO:n 266 ja 267 §), ilmeisistä seikoista (ZPO:n 269 §) eikä lain nojalla oletetuista seikoista (ZPO:n 270 §).
Myönnetty tosiseikka on kyseessä silloin, kun osapuoli myöntää, että vastapuolen väite pitää paikkansa. Tuomioistuimen on pääsääntöisesti katsottava myönnetyt tosiseikat toteen näytetyiksi ja otettava ne tutkimatta ratkaisun perusteeksi.
Ilmeisiä ovat tosiseikat, jotka ovat yleisesti tunnettuja (suuren joukon tiedossa tai vaikeuksitta milloin tahansa luotettavasti havaittavissa) tai oikeudelle tunnettuja (asiaa käsittelevän tuomioistuimen tiedossa viran puolesta tai nähtävissä välittömästi asiakirjoista).
Tuomioistuimen on otettava ilmeiset tosiseikat ratkaisunsa perusteeksi viran puolesta, eikä niistä tarvitse esittää väitteitä eikä näyttöä.
Oikeudellinen olettama syntyy välittömästi lain perusteella, ja se kääntää todistustaakan: vastapuolen on esitettävä näyttö vastatosiseikasta. Vastapuolen on osoitettava, että oletettua tosiseikkaa tai oletettua oikeudellista asiantilaa ei oikeudellisesta olettamasta huolimatta ole olemassa.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Oikeusprosessin tavoitteena on vakuuttaa tuomari tosiseikan olemassaolosta. Tavallisesti edellytetään korkeaa todennäköisyyden astetta, tuomarin vakuuttuneisuuteen ei tarvita ehdotonta varmuutta.
Näyttökynnyksen asteista saa osviittaa osittain laista, osittain oikeuskäytännöstä, ja niiden perusteella tavanomaista näyttökynnyksen astetta voidaan korottaa varmuutta lähentelevään todennäköisyyteen tai alentaa huomattavaan todennäköisyyteen. Jälkimmäisessä tapauksessa näyttökynnyksen ylittymiseen riittää siviiliprosessilain (ZPO) mukaan se, että seikka on ilmeisen perusteltu tai oikeaksi todistettu (ZPO:n 274 §). Myös niin sanottu ensivaikutelmaan perustuva näyttö (*prima facie* -näyttö) alentaa näyttökynnystä ja on käyttökelpoinen vahingonkorvausprosesseissa todisteiden puuttuessa: jos on kyseessä tyypillinen tapahtuma, joka elämänkokemuksen mukaan viittaa tiettyyn syy-yhteyteen tai vahingon aiheuttamiseen, pidetään kyseisiä tosiseikkoja koskevia olettamia myös yksittäistapauksessa ensivaikutelman perusteella toteen näytettyinä.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Todistelu voi tapahtua viran puolesta tai asianosaisen pyynnöstä. Puhtaasti tutkintaperiaatteen mukaisessa menettelyssä (tuomioistuimen on selvitettävä ratkaisun kannalta merkittävät seikat viran puolesta) asianosaisten ei tarvitse erikseen pyytää todisteiden esittämistä. Itävallan siviiliprosessilain mukaisessa normaalitapauksessa tuomari voi hankkia viran puolesta kaikki todisteet, joiden avulla on odotettavissa selvitystä merkittävistä tosiseikoista (ZPO:n 183 §). Tuomari voi määrätä asianosaiset esittämään asiakirjoja, toimittaa paikan päällä katselmuksen tai määrätä asiantuntijalausunnon antamisesta tai asianosaisten kuulustelusta. Asiakirjoja voidaan kuitenkin määrätä esitettäväksi vain silloin, kun ainakin toinen asianosaisista on tätä pyytänyt;

asiakirjatodistelua tai todistajien kuulustelua ei saa suorittaa, jos molemmat osapuolet ovat sitä vastaan. Muissa tapauksissa todistelu tapahtuu aina asianosaisen tarjoamien todisteiden perusteella.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Todisteet otetaan pääsääntöisesti vastaan riita-asian suullisessa käsittelyssä. Niin sanotussa valmistavassa istunnossa (ZPO:n 258 §) tuomioistuin laatii asianosaisten tai näiden edustajien myötävaikutuksella käsittelyohjelman, johon sisältyy myös todistelua koskeva ohjelma. Tarvittaessa voidaan kuitenkin milloin tahansa keskustella uudelleen menettelyn etenemisestä. Todistelun jälkeen johtopäätöksistä keskustellaan asianosaisten kanssa (ZPO:n 278 §). Todisteet on esitettävä pääsääntöisesti suoraan sille tuomarille, joka tekee asiassa ratkaisun. Laissa nimenomaisesti säädetyissä tapauksissa todistelu on mahdollista oikeusapumenettelyssä. Asianosaiset on kutsuttava mukaan todisteluvaiheessa, ja heillä on todistelun yhteydessä erilaisia oikeuksia, kuten oikeus esittää kysymyksiä todistajille tai asiantuntijoille. Todistelu tapahtuu aina viran puolesta ja yleensä myös silloin, kun asianosaiset eivät (kutsusta huolimatta) ole läsnä.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuimen on evättävä tarjotun todisteen esittäminen, jos se katsoo todisteen olevan epäolennainen (ZPO:n 275 §:n 1 momentti) tai jos todiste on tarjottu viivytystarkoituksessa (ZPO:n 178 §:n 2 momentti, 179 § ja 275 §:n 2 momentti). Lisäksi on mahdollisuus esittää määräaika todistelulle, joka todennäköisesti viivyttäisi menettelyä (ZPO:n 279 §:n 1 momentti); määräajan umpeuduttua tarjotun todisteen esittäminen voidaan evätä. Epäämisen syynä voi olla myös se, ettei todistelu ole tarpeen, koska tuomioistuin on jo vakuuttunut asiasta tai tosiseikka ei tarvitse todistelua, tai että todisteen esittäminen on kielletty. Kuluja aiheuttavan todistelun (esimerkiksi asiantuntijan lausunto) yhteydessä on pyydettävä todistelun pyytäjältä ennakkomaksu kulujen korvaamiseksi. Jos maksua ei suoriteta ajoissa, voidaan todistelu esittää vain siinä tapauksessa, ettei se aiheuta menettelyn viivästymistä.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Itävallan siviiliprosessilaissa säädetään todistelusta viiden klassisen todistuskeinon avulla: asiakirjat (292–319 §), todistajat (320–350 §), asiantuntijat (351–367 §), katselmus (368–370 §) ja asianosaisten kuulustelu (371–383 §). Periaatteessa näytöksi voidaan kuitenkin hyväksyä kaikki ajateltavissa olevat tietolähteet, ja ne luokitellaan muotonsa perusteella joksikin edellä luetelluksi todistuskeinoksi.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistajia kuulustellaan yksitellen ilman että myöhemmin kuulusteltavat todistajat ovat läsnä. Näin estetään se, että todistajat vaikuttavat toistensa lausumiin. Jos todistajien lausumat ovat keskenään ristiriidassa, kyseiset todistajat voidaan asettaa vastakkain. Todistajan kuulustelun aluksi kysytään tietoja, joista voi ilmetä kelpaamattomuus todistajaksi, perusteita kieltäytyä lausumasta tai esteitä todistajanvakuutuksen antamiseen. Kun todistajaa on muistutettu totuusvelvollisuudesta ja väärän todistuksen antamiseen liittyvistä rikosoikeudellisista seuraamuksista, alkaa varsinainen kuulustelu todistajan henkilötietojen kysymisellä. Sen jälkeen seuraavat itse asiaan liittyvät kysymykset. Asianosaiset voivat osallistua todistajan kuulusteluun ja esittää todistajalle kysymyksiä oikeuden suostumuksella. Tuomari voi evätä asiaankuulumattomien kysymysten esittämisen. Todistajia on pääsääntöisesti kuulusteltava välittömästi asiaa käsittelevän tuomioistuimen istunnossa. Tietyin edellytyksin todistajien kuulustelu on kuitenkin mahdollista myös oikeusaputeitse (ZPO:n 328 §).

Asiantuntija on tavallaan tuomioistuimen avustaja. Todistaja ilmoittaa havaintoja tosiseikoista, kun taas asiantuntija antaa tuomarille tältä puuttuvaa asiantuntijatietoa. Asiantuntijanäyttö on pääsääntöisesti annettava välittömästi asiaa käsittelevän tuomioistuimen istunnossa. Asiantuntija voidaan kutsua paikalle rajoituksetta myös viran puolesta. Asiantuntija on velvollinen ilmoittamaan havaintonsa ja laatimaan lausunnon. Hänen on annettava suullinen lausunto suullisessa riita-asian käsittelyssä. Asianosaisen vaatimuksesta asiantuntijan on selostettava kirjalliset lausunnot suullisessa käsittelyssä. Havainnot ja lausunnot on perusteltava. Yksityiset lausunnot eivät ole siviiliprosessilain (ZPO) tarkoittamia asiantuntijalausuntoja. Ne katsotaan yksityisluonteisiksi asiakirjoiksi.

Kokonaan kirjallinen menettely ei ole Itävallan lainsäädännön mukaan sallittu. Koska todistuskeinoja ei kuitenkaan ole mitenkään rajattu, on sinänsä mahdollista esittää todistajan lausunto kirjallisesti. Tällainen näyttö katsotaan kuitenkin asiakirjanäytöksi, ja se on tuomioistuimen vapaan todisteiden harkinnan alaista. Oikeuden katsoessa tarpeelliseksi todistajan on kuitenkin saavuttava oikeuteen, mikäli molemmat asianosaiset eivät vastusta hänen kuulustelemistaan.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Vallitsevana periaatteena on vapaa todisteiden harkinta (ZPO:n 272 §). Todisteiden harkinnassa tuomari arvioi todistelun tulokset. Tässä arvioinnissa tuomari ei ole sidottu mihinkään laissa oleviin näyttöä koskeviin säännöksiin vaan hänen on harkittava henkilökohtaisen vakuuttuneisuutensa mukaan, onko näyttö riittävä. Todistuskeinoja ei ole luokiteltu hierarkkisesti. Kirjalliset todisteet ovat asiakirjanäyttöä, mikäli ei ole kyse asiantuntijan lausunnosta. Kotimaisia julkisia asiakirjoja koskee suoraan olettama aitoudesta eli olettama siitä, että ne ovat todella ilmoitetulta laatijaltaan peräisin. Tähän perustuu täysi näyttö niiden sisällön oikeudesta. Yksityisten asiakirjojen, jotka on allekirjoitettu, katsotaan antavan täyden näytön siitä, että niihin sisältyvät selvitykset ovat peräisin niiden allekirjoittajalta. Niiden sisällön oikeellisuus on aina vapaan todisteiden harkinnan alaista.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Itävallan siviiliprosessilaissa (ZPO) ei ole säännöksiä siitä, että tietyissä tapauksissa olisi pakollista käyttää tiettyjä todistuskeinoja. Todistuskeinon valinta ei riipu myöskään vaatimuksen suuruudesta.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Todistajat ovat velvollisia saapumaan oikeuteen, antamaan lausunnon ja pyydettäessä todistajanvakuutuksen. Jos asianmukaisesti kutsuttu todistaja jää ilman riittävää syytä saapumatta suulliseen käsittelyyn, tuomioistuimen on ensin langetettava järjestysrangaistus, ja jos todistaja jää uudelleen saapumatta, määrättävä hänet tuotavaksi pakkokeinoin. Jos todistaja kieltäytyy antamasta lausumaa syytä ilmoittamatta tai ilman päteviä perusteita, hänet voidaan pakottaa antamaan todistajanlausuma. Todistaja on rikosoikeudellisessa vastuussa tuomioistuimessa antamastaan väärästä lausumasta.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Jos on olemassa peruste lausumasta kieltäytymiseen (ZPO:n 321 §), todistajalla on oikeus kieltäytyä vastaamasta yhteen tai useampaan yksittäiseen kysymykseen. Täydellistä oikeutta lausumasta kieltäytymiseen ei ole. Kyseisiä perusteita ovat todistajan tai hänen läheistensä häpeään tai syytteen vaaraan saattaminen, mainittujen henkilöiden omaisuudelle koituva välitön haitta, valtiollisesti vahvistetut salassapitovelvollisuudet, asianajajan salassapitovelvollisuus, lakisääteisen edunvalvontaelimen tai työehtosopimusten tekemiseen kelpoisen vapaaehtoisen ammattiyhdistyksen salassapitovelvollisuus työ- ja sosiaalioikeudellisissa asioissa, taide- tai liikesalaisuuksien vaarantuminen ja lailla salaiseksi säädetyn vaali- tai äänioikeuden käyttäminen. Oikeuden on kerrottava todistajalle näistä perusteista ennen kuulustelua. Jos todistaja haluaa kieltäytyä lausuman antamisesta, hänen on ilmoitettava kieltäytymisen perusteet.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Tuomioistuin tekee päätöksen siitä, onko todistamisesta kieltäytymiseen pätevä peruste. Jos todistaja kieltäytyy lausuman antamisesta perusteita ilmoittamatta tai syystä, jota tuomioistuin ei katso päteväksi, voidaan todistaja pakottaa antamaan lausuma (pakkotäytäntöönpanoa koskevan Itävallan lain (*Exekutionsordnung*, EO) 354 §). Pakkokeinoina ovat sakko ja suppeassa mittakaavassa vankeusrangaistus. Lisäksi todistaja vastaa kaikesta vahingosta, joka hänen ilman pätevää perustetta kieltäytymisestään on aiheutunut asianosaisille.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Todistajiksi eivät ole kelpoisia henkilöt, jotka eivät olleet tai ole kykeneviä joko tekemään havaintoja todisteiksi katsottavista tosiseikoista tai ilmoittamaan havaintojaan. Tässä yhteydessä puhutaan absoluuttisesta fyysisestä todistajaksi kelpaamattomuudesta (ZPO:n 320 §:n 1 kohta). Vajaavaltaisten tai psyykkisestä sairaudesta kärsivien osalta on sen sijaan ratkaistava yksittäistapauksessa, onko henkilö katsottava kelpaamattomaksi todistamaan. Jos kuultava henkilö on alaikäinen, tuomioistuin voi hakemuksesta tai viran puolesta luopua henkilön kuulemisesta kokonaan tai yksittäisten aihealueiden osalta, jos kuuleminen uhkaisi alaikäisen hyvinvointia, kun otetaan huomioon hänen henkinen kypsyytensä, kuulemisen aihe ja hänen läheinen suhteensa asianosaisiin (ZPO:n 289b §:n 1 momentti). Tämä koskee myös hakemusasioita (hakemuslainkäyttöä koskevan lain (*Außerstreitgesetz*, AußStrG) 35 §). Lisäksi on kolme suhteellisen todistajaksi kelpaamattomuuden tapausta (ZPO:n 320 §:n 2–4 kohta): papit heille rippi- tai virkasalaisuuden alaisuudessa uskotuista seikoista, valtion virkamiehet virkasalaisuuden puitteissa sikäli kuin heitä ei ole siitä vapautettu ja sovittelijat sen osalta, mitä on sovittelun yhteydessä heidän tietoonsa uskottu tai muuten tullut.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomioistuimen on esitettävä todistajalle soveltuvat kysymykset niistä tosiseikoista, jotka tämän lausumalla on tarkoitus todistaa, sekä olosuhteista, joiden perusteella tosiseikat ovat todistajan tiedossa. Asianosaiset voivat osallistua todistajankuulusteluun ja esittää oikeuden suostumuksella todistajalle kysymyksiä lausuman selventämiseksi tai täydentämiseksi. Tuomari voi evätä asiaankuulumattomien kysymysten esittämisen. Todistajan kuulustelu on kirjattava pöytäkirjaan keskeiseltä sisällöltään ja tarvittaessa vielä sananmukaisesti. Kuva- ja äänilaitteille tallennetut tiedot katsotaan yleensä katselmusobjekteiksi. Katselmuksessa tuomioistuin tekee välittömiä aistihavaintoja esineiden ominaisuuksista tai kunnosta. Todistelun aineellisen välittömyyden periaatteen vuoksi tuollainen näyttö on kuitenkin sallittu vain silloin, kun välitöntä todistuskeinoa, esimerkiksi todistajaa, ei ole käytettävissä. Todistajaa voidaan periaatteessa kuulustella videoimalla. Oikeudenkäyntimenettelyn taloudellisuuden huomioon ottaen näin olisi tehtävä sen sijaan, että todistajaa kuullaan oikeusaputeitse. Kaikissa tuomioistuimissa on ollut videokokouslaitteet vuodesta 2011.

Jos siviilioikeudenkäynnillä on asiayhteys rikosoikeudenkäyntiin, rikosprosessilain (*Strafprozessordnung*, StPO) 65 §:n 1 momentin a kohdassa tarkoitettua rikoksen uhria kuultaessa on asianosaisten ja heidän edustajiensa osallistumista kuulemiseen rajoitettava uhrin pyynnöstä siten, että he voivat seurata kuulemista ja käyttää oikeuttaan kysymysten esittämiseen käyttäen teknisiä laitteita tekstin ja kuvien siirtämiseen olematta kuulemisessa läsnä. Jos uhri on ilman huoltajaa oleva alaikäinen, uhrin kuulustelu rikosoikeudenkäyntiä varten on annettava tehtäväksi soveltuvalle asiantuntijalle (ZPO:n 289a §:n 1 momentti). Tuomioistuin voi pyynnöstä kuulla henkilöä 1 momentissa kuvatulla tavalla, jos kuultavan henkilön ei voida kohtuudella odottaa antavan lausumaa asianosaisten ja heidän edustajiensa läsnä ollessa, kun otetaan huomioon todistelun kohteena oleva asia ja hänen henkilökohtainen suhteensa siihen (ZPO:n 289a §:n 2 momentti). Tuomioistuin voi pyynnöstä tai viran puolesta järjestää kuulemisen 289a §:n 1 momentissa kuvatulla tavalla, myös soveltuvan asiantuntijan toimesta, vaikka kuuleminen ei sinänsä uhkaisi alaikäisen hyvinvointia, mutta kun otetaan huomioon hänen henkinen kypsyytensä, kuulemisen aihe ja hänen läheinen suhteensa asianosaisiin, kuuleminen asianosaisten tai heidän edustajiensa läsnä ollessa uhkaisi hänen hyvinvointiaan (ZPO:n 289b §:n 2 momentti). ZPO:n 289a ja 289b §:ää on sovellettava myös hakemusasioissa (AußStrG:n 35 §).

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Jos asianosainen toimii todistetta hankkiessaan sopimusvelvoitteen, yksityisoikeudellisen säännöksen tai hyvien tapojen vastaisesti, tuomioistuin voi ottaa todisteen vastaan arvioitavaksi, mutta asianosainen saattaa olla velvollinen vahingonkorvaukseen. Jos asianosainen rikkoo todisteen hankinnassa rikosoikeudellista säännöstä, jolla suojataan perustuslailla suojattua perus- tai vapausoikeuksien ydinaluetta (esimerkiksi ruumiinvamman tuottaminen, vapaudenriisto, todistajan pakottaminen lausuman saamiseksi), on näin saatu näyttö kielletty eikä tuomioistuin saa ottaa sitä vastaan. Jos teon rangaistavuudesta ei ole selvyyttä, voi tuomioistuin keskeyttää siviiliprosessin kunnes rikosprosessin ratkaisu on lainvoimainen. Jos rikoslain vastaisessa näytön hankinnassa ei ole rikottu perustuslailla suojattuja perus- tai vapausoikeuksia, todisteen esittävä asianosainen on rikosoikeudellisessa vastuussa, mutta todistetta ei kuitenkaan ole kielletty. Kiellettyjä ovat vain ne lainvastaisesti hankitut todisteet, jotka ovat haitanneet tuomioistuimen velvollisuutta totuuden selvittämiseen ja näin loukanneet tuomion totuudellisuuden ja oikeellisuuden takeita.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Asianosaisten kuulustelu on yksi todistuskeinoista. Todistajien tavoin myös asianosaiset ovat velvollisia saapumaan paikalle sekä antamaan lausuman ja totuusvakuutuksen. Asianosaista ei kuitenkaan voida pakottaa saapumaan tuomioistuimeen eikä antamaan lausumaa. Jos asianosainen jää ilman perusteita saapumatta tuomioistuimeen tai ei anna lausumaa, tuomioistuin tekee asiasta arvionsa kaikkien olosuhteiden huolellisen harkinnan perusteella. Ainoastaan vanhemmuuden selvittämistä koskevissa ja avioeromenettelyissä on mahdollista käyttää pakkotoimia asianosaisten saamiseksi paikalle. Totuudessapysymisvelvollisuuden rikkominen ei – toisin kuin todistajien kohdalla – ole rikosoikeudellisesti rangaistavaa, paitsi jos annetaan väärä lausuma totuusvakuutuksen alaisena. Asianosaisten kuulustelu voidaan määrätä viran puolesta.

4 Onko kyseinen jäsenvaltio todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti määritellyt muita viranomaisia, joilla on toimivalta vastaanottaa todisteita siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita koskevia oikeudenkäyntejä varten asetuksen nojalla? Jos näin on, millaisissa oikeuskäsittelyissä niillä on toimivalta ottaa vastaan todisteita? Voivatko ne pyytää ainoastaan todisteiden vastaanottamista vai voivatko ne myös avustaa todisteiden vastaanottamisessa toisen jäsenvaltion esittämän pyynnön perusteella? Ks. myös todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukainen ilmoitus.

Itävallassa muilla viranomaisilla kuin tuomioistuimilla ei tällä hetkellä ole kansallisen lainsäädännön nojalla asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua toimivaltaa vastaanottaa todisteita muista maista.

Päivitetty viimeksi: 13/04/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota pl on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Seuraavat kielet ovat jo saatavilla: en.

Todistelu - Puola

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Todistelua koskevista kysymyksistä ja todisteiden vastaanottamisesta säädetään siviililaissa (*kodeks cywilny*, 6 §) ja siviiliprosessilaissa (*kodeks postępowania cywilnego*, 227–315 §).

Siviililain 6 §:n mukaan seikan toteen näyttämisen todistustaakka on sillä, joka väittää tosiseikasta syntyneen oikeudellisia seurauksia. Tiettyjen tosiseikkojen osalta todistustaakka on kantajalla ja tiettyjen muiden tosiseikkojen osalta vastaajilla.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Säännöstä, jonka mukaan tosiseikan toteen näyttämisen todistustaakka on sillä, joka väittää tosiseikasta syntyneen oikeudellisia seurauksia, voidaan poiketa ainoastaan suoraan säädöksen nojalla.

Tietyissä erityistapauksissa todistustaakka on mahdollista kääntää eli siirtää toiselle osapuolelle. Näin voi tapahtua, jos todiste on esimerkiksi tuhottu tai todisteiden vastaanottaminen on estetty. Oikeuskäytännössä on hyväksytty näkemys, jonka mukaan aina, kun asianosainen käyttäytyy tavalla, jolla estetään tai vakavasti vaikeutetaan tosiseikkoja koskevaa todistelua, jonka suhteen toisella asianosaisella on näyttötaakka, ensiksi mainitun asianosaisen on näytettävä toteen, ettei kyseisiä tosiseikkoja ole tapahtunut.

Todistustaakkaan liittyvät läheisesti oikeudelliset olettamat. Siviiliprosessilain 234 §:n mukaan oikeudellinen olettama sitoo tuomioistuinta. Oikeudellisen olettaman kumoaminen on yleensä mahdollista.

Oikeudelliset olettamat, jotka muuttavat todistelusääntöjä, koskevat esimerkiksi vilpitöntä tai vilpillistä mieltä (siviililain 7 §), elävänä syntymisen olettamaa (siviililain 9 §), lainvastaisuutta (siviililain 24 §:n 1 momentti), yhteisomistajien osakkeiden yhdenvertaisuutta (siviililain 197 §), velallista, joka toimii tietoisena velkojille aiheutuvasta vahingosta (siviililain 527 §:n 3 momentti ja 529 §) ja yhtiömiesten yksityisoikeudellisessa yhtiössä omistamien osuuksien samanarvoisuutta (siviililain 826 §:n 2 momentti).

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin arvioi vapaan todistusharkinnan periaatteen (siviiliprosessilain 233 §) mukaisesti todisteen luotettavuutta ja vahvuutta kootun todistusaineiston kattavan tutkinnan perusteella.

Tuomioistuin voi perustaa tuomionsa vain asianmukaisesti huomioon otettuihin todisteisiin, ja sen on noudatettava todisteiden lähteitä koskevia vaatimuksia ja todistelun välittömyyden periaatetta.

Tuomioistuin käyttää vapaata harkintaa myös asiantuntijalausuntojen suhteen.

Lisäksi siviiliprosessilain 243 §:ssä säädetään uskottavuutta koskevan näytön arvioinnista. Uskottavuutta koskevan näytön arviointi on vaihtoehtoinen menettely varsinaisen näytön arvioinnille. Tällainen näyttö ei anna varmuutta, vaan ainoastaan osoittaa tosiseikkaa koskevan lausunnon uskottavuutta.

Muodollinen todisteiden vastaanottaminen on sääntö, kun taas uskottavuuden todistaminen on poikkeus tiettyyn tosiseikkaan vetoavan asianosaisen eduksi. Kysymyksissä, jotka ovat luonteeltaan satunnaisia, ja asioissa, jotka nimenomaisesti määritetään säädöksessä, uskottavuutta koskeva näyttö on riittävää.

2 Todisteiden vastaanottaminen

Kantajan ja vastaajan lausumien on perustuttava näyttöön.

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Tuomioistuin voi hyväksyä todisteen, johon asianosainen ei ole vedonnut. Tällainen todiste voi kuitenkin koskea vain kyseisen asianosaisen lausumia, jotka liittyvät olennaisiin ja kiistettyihin tosiseikkoihin, jos tuomioistuin katsoo, että asiassa koottu todistusaineisto ei riitä asian ratkaisemiseen sen perusteella (siviiliprosessilain 232 §).

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Periaatteessa tuomioistuin hyväksyy todisteen asianosaisten pyynnöstä, koska niillä on velvollisuus esittää asian ratkaisemisen kannalta tarvittavat todisteet. Tuomioistuin kuitenkin tutkii, onko asianosaisten esittämän todistelun hyväksyminen tarkoituksenmukaista tai tarpeellista (siviiliprosessilain 236 §). Tuomioistuimen on annettava todisteena käyttöä koskeva päätös aina kun se vastaanottaa todisteita, myös hyväksyessään todisteita viran puolesta (*ex officio*).

Kun tuomioistuin harkitsee, hyväksytäänkö oikeudenkäynnin asianosaisen esittämä todiste, sen on tutkittava seuraavat seikat:

onko tietty tosiseikka asian kannalta merkityksellinen (siviiliprosessilain 227 §)

onko tosiseikka tarpeen näyttää toteen (se voi olla esimerkiksi yleisesti tunnettu seikka (siviiliprosessilain 228 §:n 1 momentti) tai asianosaisten myöntämä seikka (siviiliprosessilain 229 §))

ettei tietty todiste ole poissuljettu kyseisessä tapauksessa (siviiliprosessilain 246 § ja 247 §)

onko tosiseikka, joka todisteella näytetään toteen, vielä riittämättömästi selvitetty, tai ettei todisteeseen ole vedottu vain oikeudenkäynnin venyttämiseksi (siviiliprosessilain 217 §:n 2 momentti).

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin hylkää asianosaisen hakemuksen todisteiden vastaanottamisesta, jos se koskee tosiseikkoja, jotka eivät ole asian kannalta merkityksellisiä (siviiliprosessilain 227 §), tai yleisesti tunnettuja tosiseikkoja, tosiseikkoja, jotka toinen asianosainen on myöntänyt oikeudenkäynnin aikana, jos myöntäminen ei herätä epäilystä, sekä tosiseikkoja, jotka ovat tuomioistuimen tiedossa viran puolesta (*ex officio*); tuomioistuimen on mainittava nämä asianosaisille käsittelyn aikana (siviiliprosessilain 228 § ja 229 §).

Tuomioistuin voi pitää tosiseikkoja merkityksellisinä toteen näytettävän asian ratkaisemisen kannalta, jos tällainen johtopäätös voidaan tehdä muiden toteen näytettyjen tosiseikkojen perusteella (tosiseikkoihin perustuva olettamus, siviiliprosessilain 231 §).

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

asiakirjat (siviiliprosessilain 244–257 §)

Asiakirjat ovat kirjallisia lausuntoja; ne voivat olla virallisia tai yksityisiä. Kun kyse on toimivaltaisten julkisten viranomaisten asianmukaisessa muodossa laatimista virallisista asiakirjoista, olettamuksena on, että niiden virallisesti oikeaksi todettu sisältö on virheetöntä ja että ne ovat tosiasiassa antajaviranomaisen antamia.

henkilötodistelu (siviiliprosessilain 258–277 §)

Kukaan ei voi kieltäytyä todistamasta; poikkeuksena ovat asianosaisten puolisot, sukulaiset alenevassa ja ylenevässä polvessa, sisarukset ja avioliiton kautta saman polven ja asteen sukulaisia olevat henkilöt sekä asianosaisten adoptiovanhemmat tai lapset. Oikeus kieltäytyä todistamasta on edelleen voimassa avioliiton tai adoptiosuhteen purkautumisen jälkeen.

asiantuntijalausunto (siviiliprosessilain 278–291 §)

Asiantuntijalausunto on lausunto tosiseikoista, tiloista ja tapahtumista, joiden tutkiminen ja selvittäminen edellyttää tiettyä erityistietämystä, ja tuomioistuin voi sen avulla arvioida tosiseikkoja asianmukaisesti ja ratkaista tietyn asian.

katselmus (siviiliprosessilain 292–298 §)

Katselmus on tuomioistuimen suorittama välitön aistinvarainen tutkimus, joka kohdistuu omaisuuteen tai henkilöiden, paikan tai esineen tilaan.

asianosaisten kuuleminen (siviiliprosessilain 299–304 §)

Jos kaikki todisteet on käyty läpi tai todisteita ei ole, ja jäljellä on selvittämättömiä tosiseikkoja, jotka ovat olennaisia asian kannalta, tuomioistuin määrää asianosaisten kuulemisen tällaisten tosiseikkojen selvittämiseksi.

Kun asianosainen on oikeushenkilö, tuomioistuin kuulee henkilöitä, jotka kuuluvat kyseisen asianosaisen edustamiseen oikeutettuun elimeen.
Lisäksi tuomioistuin voi hyväksyä todisteita veriryhmätestin tulosten, video- ja televisiotallenteiden, valokopioiden, valokuvien, karttojen, piirustusten, äänilevyjen tai nauhojen muodossa tai muiden kuvien ja äänen taltiointi- ja tallennusvälineiden muodossa.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Siviiliprosessilain 266 §:ssä säädetään, että todistajalle on ennen kuulemista ilmoitettava hänen oikeudestaan kieltäytyä todistamasta ja väärästä todistuksesta seuraavasta rikosvastuusta. Todistaja vannoo tuomioistuimessa valan ennen todistamistaan.
Siviiliprosessilain 271§:n 1 momentissa säädetään, että todistajan lausuma annetaan suullisesti. Todistajan lausuma luetaan todistajalle ja tarvittaessa sitä täydennetään hänen huomautustensa perusteella.
Yleensä todistajat, joita ei ole vielä kuultu, eivät saa olla läsnä muiden todistajien kuulemisessa (siviiliprosessilain 264 §). Todistajia, joiden lausumat ovat keskenään ristiriidassa, voidaan kuitenkin ristikuulustella (siviiliprosessilain 272 §).
Tuomioistuin voi pyytää lausuntoja yhdeltä tai useammalta asiantuntijalta ja samalla ilmoittaa, onko lausunto annettava suullisesti vai kirjallisesti (siviiliprosessilain 278 §). Asiantuntija voi kieltäytyä todistamasta samoista syistä kuin todistajat (siviiliprosessilain 280 § ja 261 §). Myös asiantuntija vannoo valan, paitsi jos asianosaiset vapauttavat hänet tästä velvoitteesta. Kussakin lausunnossa on esitettävä perustelut (siviiliprosessilain 285 §). Asiantuntijat voivat vaatia korvauksen työstään (siviiliprosessilain 288 §).

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Ei ole olemassa perusteita todistuskeinojen muodollisen hierarkian hyväksymiselle niiden luotettavuuden ja vahvuuden näkökulmasta erillään tietyn tapauksen tosiseikoista. Yleensä tuomioistuin arvioi todisteita oman harkintansa mukaan (siviiliprosessilain 233 §). Arvioinnissa on otettava huomioon siviiliprosessilain 246 ja 247 §:ssä säädetty periaate, jonka mukaan asiakirjatodisteet ovat ensisijaisia todistajien tai asianosaisten lausumiin nähden.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Jotkut oikeustoimet edellyttävät asianmukaista muotoa ja tällaisen tietyn muodon käytöstä saatetaan myös säätää laissa tai määrätä asianosaisten välisessä sopimuksessa. Siviililain 74 §:n 1 momentin mukaisesti kirjallista todistetta (*ad probationem*) käytetään siten, että jos laissa tai sopimuksessa asetetut edellytykset eivät täyty, henkilö, joka on laiminlyönyt toimen suorittamisen asianmukaisessa muodossa, kantaa tästä aiheutuvat kielteiset prosessiseuraukset, sillä hänen mahdollisuuksiaan esittää näyttöä on rajoitettu.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Yleensä todistamisesta ei voi kieltäytyä. Todistaminen on lakisääteinen velvollisuus, joka sisältää kolme vaatimusta:
tuomioistuimeen saapuminen määrättyyn aikaan
todistaminen
valan vannominen.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Laissa säädetään kuitenkin tietyistä poikkeuksista sääntöön, jonka mukaan todistamisesta ei voi kieltäytyä. Nämä poikkeukset luetellaan siviiliprosessilain 261 §:ssä. Sen perusteella asianosaisten puolisot, sukulaiset alenevassa ja ylenevässä polvessa, sisarukset ja avioliiton kautta saman polven ja asteen sukulaisia olevat henkilöt sekä asianosaisten adoptiovanhemmat tai lapset voivat kieltäytyä todistamasta. Oikeus kieltäytyä todistamasta on voimassa myös avioliiton tai adoptiosuhteen purkautumisen jälkeen.
Todistamisesta kieltäytymistä ei hyväksytä perheasemaa koskevissa tapauksissa. Poikkeuksena ovat avioerot.
Tuomioistuimen on kerrottava todistajalle ennen tämän kuulemista, että tällä on oikeus kieltäytyä todistamasta ja kieltäytyä vastaamasta kysymyksiin.
Tuomioistuin tarkistaa syyt, joiden perusteella todistamisesta kieltäydytään (kieltäytyminen tapahtuu jättämällä kirjallinen tai suullinen ilmoitus, jossa viitataan laissa säädettyihin perusteisiin).
Todistamisesta kieltäytymistä koskeva lausuma voidaan peruuttaa. Todistaja ei voi kuitenkaan enää todistamisen jälkeen käyttää oikeutta kieltäytymiseen, paitsi jos hänelle ei ollut sitä ennen ilmoitettu tällaisesta oikeudesta.
Todistaja voi myös kieltäytyä vastaamasta kysymyksiin, jos häneen itseensä tai hänen sukulaisiinsa (puoliso, sukulaiset alenevassa ja ylenevässä polvessa, sisarukset, avioliiton kautta saman polven ja asteen sukulaisia olevat henkilöt sekä adoptiovanhemmat tai lapset) voitaisiin kohdistaa rikosoikeudellisia seuraamuksia hänen todistajanlausuntonsa perusteella tai jos hänelle tai muille edellä tarkoitetuille henkilöille voisi aiheutua todistajanlausunnosta häpeää tai vakavaa ja suoraa taloudellista vahinkoa taikka jos todistajanlausunto edellyttäisi tärkeän liikesalaisuuden rikkomista.
Vallitsevan näkemyksen mukaan sukulaisten käsitteen piiriin eivät kuulu henkilöt, jotka tosiasiassa asuvat yhdessä pariskuntana (avoliitto).
Pappi voi kieltäytyä todistamasta tosiseikoista, jotka hän on saanut tietoonsa ripittäytymisen yhteydessä.
Jokaisen on tuomioistuimen määräyksestä toimitettava määrättyyn paikkaan ja aikaan hallussaan oleva asiakirja, joka osoittaa todeksi jutun kannalta olennaisen tosiseikan, jollei asiakirja sisällä luottamuksellisia tietoja. Asiakirjan esittämisvelvollisuudesta voivat vapautua vain henkilöt, joilla on peruste kieltäytyä todistamasta asiakirjassa mainittujen tosiseikkojen osalta tai jotka pitävät asiakirjaa hallussaan sellaisen kolmannen osapuolen puolesta, joka voisi samoista syistä vastustaa asiakirjan esittämistä. Kieltäytyminen asiakirjan esittämisestä ei kuitenkaan ole tällöinkään hyväksyttävää, jos asiakirjan haltija tai kolmas osapuoli on velvollinen esittämään asiakirjan vähintään yhdelle asianosaiselle tai jos asiakirja on annettu sen asianosaisen eduksi, joka vaatii todisteen vastaanottamista. Asianosainen ei myöskään voi kieltäytyä esittämästä asiakirjaa, jos vahinko, joka asianosaiselle voisi asiakirjan esittämisen vuoksi aiheutua, muodostuu jutun häviämisestä (siviiliprosessilain 248 §).

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Jos todistamisesta tai valan vannomisesta kieltäytymiselle ei ole perustetta, tuomioistuin määrää todistajalle sakkoa, selvitettyään ensin kieltäytymisen perusteen pätevyyden kaikkia läsnä olevia asianosaisia kuulemalla (siviiliprosessilain 274 §).
Edellä mainitusta sakosta riippumatta tuomioistuin voi määrätä todistajan vangittavaksi enintään viikon ajaksi. Tuomioistuin vapauttaa todistajan, jos hän todistaa tai vannoo valan tai jos hänen tapauksensa on ratkaistu tuomioistuimessa, jossa hänen todistajanlausuntonsa on hyväksytty (siviiliprosessilain 276 §).

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Tuomioistuimen on viran puolesta hylättävä henkilötodistaja, joka on kykenemätön todistamaan. Kykenemättömyyden syiden lakkaamisesta saattaa seurata todistamiselle olevan esteen poistuminen. Psykiatrinen hoito tai toimintakyvyttömyys eivät sinänsä automaattisesti tee todistajasta epäluotettavaa (siviiliprosessilain 259 §).
Laissa ei määritetä vähimmäisikää, jonka täyttänyttä lasta pidetään kykenevänä todistamaan. Se, voidaanko lasta kuulla, riippuu hänen yksilöllisistä kyvyistään ja kehitysasteestaan. Avioliittoa koskevissa asioissa pätevät laissa säädetyt ikärajat, jotka koskevat alle 13-vuotiaiden alaikäisten ja asianosaisten alenevaa polvea olevien alle 17-vuotiaiden sukulaisten kuulemista todistelutarkoituksessa (siviiliprosessilain 430 §).

Siviiliprosessilain 259 §:ssä säädetään yleisestä säännöstä, jonka mukaan ketään ei saa kuulla samassa asiassa todistajana ja asianosaisena. Asianosaisen laillista edustajaa voidaan siis kuulla kuultaessa asianosaisia. Vastaavasti asianosaisen laillista edustajaa voidaan kuulla todistajana, mutta hänen on silloin luovuttava valtakirjastaan.
Väliintulija ei myöskään voi olla todistajana (siviiliprosessilain 81 §).
Sotilashenkilöstön jäsenten ja virkamiesten ei tarvitse todistaa, jos heitä ei ole vapautettu ”turvallisuusluokiteltujen” tai ”luottamuksellisten” tietojen salassapitovelvollisuudesta, ja jos todistamisesta aiheutuisi salassapitovelvollisuuden rikkominen.
Sovittelija ei voi antaa todistajanlausuntoa tosiseikoista, jotka hän on saanut tietoonsa sovittelun aikana, paitsi jos asianosaiset vapauttavat hänet sovittelun salassa pitämistä koskevasta velvollisuudesta (siviiliprosessilain 2591 §).

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajaa kuullaan tuomioistuimessa. Joissakin tapauksissa tuomioistuin voi antaa kuulemisen nimetyn tuomarin tehtäväksi (siviiliprosessilain 235 §). Mikäli todistelun luonne ei ole sille esteenä, puheenjohtajana toimiva tuomioistuin voi päättää, että kuuleminen suoritetaan etänä käyttämällä teknisiä laitteita.
Asianosaisilla on läsnäolo-oikeus ja oikeus esittää kysymyksiä todistajankuulustelussa.
Todistajien kuuleminen voidaan toteuttaa käyttämällä video- ja teleneuvottelua (jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1206/2001 10 artiklan 4 kohta).

3 Näytön arviointi

Yleensä todisteena voidaan pitää kaikkea, mikä vahvistaa jutun kannalta olennaiset tosiseikat. Siviiliprosessilaissa ei säädetä yleisestä kiellosta käyttää lainvastaisesti hankittuja todisteita siviilioikeudenkäynneissä. Perustuslain säännösten, siviililain ja siviiliprosessilain eri säännösten, turvallisuusluokiteltujen tietojen suojaamisesta annetun lain säännösten ja Puolan ratifioimien kansainvälisten sopimusten määräyksien perusteella on kuitenkin katsottava, että ei ole hyväksyttävää käyttää siviilioikeudenkäynneissä todisteena lainvastaisesti hankittua todistusaineistoa.

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Siviilioikeudenkäynneissä ei hyväksytä todisteita, jotka on hankittu tavalla, jonka seurauksena loukataan oikeutta ajatuksen vapauteen, sananvapauteen, intimiteetin suojaan tai henkilökohtaiseen vapauteen ja siten riistetään henkilöltä nämä oikeudet. Todisteet, jotka on hankittu erehdyttämällä tai antamalla lupaus, jonka täyttäminen rikkoisi lakia, esimerkiksi tarjoamalla rahallista hyötyä puhelinkuuntelusta, katsotaan lainvastaisiksi.
Siviiliprosessilain 403 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään, että rikollisiin keinoihin perustuva tuomio voidaan käsitellä uudelleen. Siviiliprosessilain 403 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu pyyntö on mahdollista esittää vain siinä tapauksessa, että sen edellytysten täyttyminen on vahvistunut tuomion tultua lainvoimaiseksi. Tuomion on oltava lainvoimainen, jotta voidaan varmistaa sen uudelleenkäsittelyä koskevien perusteiden pysyvyys. Tuomion uudelleenkäsittelyä koskevaan hakemukseen on liitettävä jäljennös tuomiosta.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Jos kaikki todisteet on käyty läpi tai todisteita ei ole, ja jäljellä on selvittämättömiä tosiseikkoja, jotka ovat olennaisia asian kannalta, tuomioistuin voi kuulla asianosaisia (siviiliprosessilain 299 §).

Päivitetty viimeksi: 26/11/2018
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Portugali

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Todistustaakkaa koskevat yleiset säännöt vahvistetaan Portugalin siviililain (*Código Civil*) 342–348 §:ssä.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Kyllä, lainsäädännössä on sääntöjä tosiseikoista, joita ei tarvitse näyttää toteen.
Ja kyseeseen tulee jokin seuraavista tapauksista:
siviiliprosessilain (*Código de Processo Civil*) 412 § – Tosiseikat, joissa ei edellytetä selvitystä tai näyttöä
siviililain 350 § – Oikeudellinen olettama
Laillisia olettamia voidaan vastustaa esittämällä vastatodisteita, paitsi jos vastatodisteiden esittäminen on kielletty lailla (siviililain 350 §:n 2 momentti).

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin ottaa todisteen vapaasti harkittavakseen ja tuomari tekee päätöksensä perustaen sen varovaisuuteen kunkin seikan osalta. Tuomioistuimen vapaa todistusharkinta ei koske tosiseikkoja, joiden osalta laissa edellytetään erityisten muotovaatimusten noudattamista, tai tosiseikkoja, jotka voidaan näyttää toteen vain asiakirjatodistein tai joiden osalta on esitetty absoluuttista näyttöä joko asiakirjojen tai asianosaisten sopimusten tai tunnustusten perusteella (siviiliprosessilain 607 §:n 5 momentti). Tuomioistuimen on tarkasteltava kaikkia esitettyjä todisteita riippumatta siitä, ovatko ne peräisin osapuolelta, jolla on todistustaakka.
Poikkeuksena tästä ovat säännökset, joiden mukaan esitettyä tosiseikkaa ei oteta huomioon, jos se ei ole tietyn asianosaisen esittämä (siviiliprosessilain 413 §).
Kunkin todisteen arvo vaihtelee sen luonteen mukaan (siviililain 369–396 §).

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Todisteiden vastaanottaminen ei välttämättä edellytä asianosaisen pyyntöä.
Portugalin oikeudessa tuomarin tehtävänä on oma-aloitteisesti suorittaa tai määrätä kaikki tarpeelliset toimet totuuden selvittämiseksi ja riidan ratkaisemiseksi oikeudenmukaisesti niiden seikkojen osalta, joita hänellä on lain mukaan oikeus tutkia (siviiliprosessilain 411 §).

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Tuomioistuin määrittää tapauksen mukaan valmistavassa käsittelyssä tai määräyksellä, mitkä todistuskeinot ovat hyväksyttäviä ja käytettävissä (siviiliprosessilain 591 ja 593 §).
Todisteet vastaanotetaan yleensä asian loppukäsittelyssä (siviiliprosessilain 604 § 3 kohta). Tuomioistuin voi kuitenkin poikkeuksellisesti sallia todisteiden esittämisen varhaisemmassa vaiheessa (siviiliprosessilain 419 §).
Jos tuomari katsoo oikeuskäsittelyn päätyttyä, ettei hänellä ole riittävästi tietoa, hän voi aloittaa käsittelyn uudelleen kuullakseen haluamiaan henkilöitä ja määrätäkseen määrätäkseen toimenpiteet, jotka hän katsoo tarpeellisiksi epäselvän asian selvittämiseksi (siviiliprosessilain 607 §:n 1 momentti).

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?
Yleisesti ottaen tuomioistuimen tehtävänä on siviiliprosessilain 6 §:ssä säädetyn menettelyllisen velvollisuuden mukaisesti hylätä merkityksettömät tai vain viivästyttävät todisteet.
Todisteiden vastaanottamista koskeva pyyntö voidaan hylätä kokonaan tai osittain esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:
Todistajien lukumäärän rajoittaminen (siviiliprosessilain 511 §)
Esteet (siviiliprosessilain 496 artikla)
Vala ja alustava kuulustelu (siviiliprosessilain 513 §)
Tosiseikat, jotka voivat olla asianosaisen todistajanlausunnon kohteena (siviiliprosessilain 454 §)
2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?
Seuraavat todistuskeinot tunnetaan:
olettamat (siviililain 349 §);
asianosaisen todistajanlausunnossa saadut tunnustukset (siviililain 352 §);
saaduista tunnustuksista poikkeavat asianomistajan lausunnot (siviiliprosessilain 466 §);
asiakirjatodisteet (siviililain asetuksen 362 §);
asiantuntijatodisteet (siviililain 388 §);
tuomioistuimen suorittamat tutkinnat (siviililain 390 §);
todistajanlausunnot (siviililain 392 §);
esineiden esittäminen (siviiliprosessilain 416 §:n 1 kohta).
2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?
oikeuden puheenjohtaja kuulee todistajia ja asianosaisia henkilökohtaisesti (siviiliprosessilain 452, 456, 457, 466, 500, 501, 502, 503, 506, 518 ja 520 §):
todistajien ja asianosaisten henkilökohtainen tai teknisin keinoin kuuleminen siviiliprosessilain 502 §:n mukaisesti
kuulustelu virka-apupyynnöllä (siviiliprosessilain 500 §:n b kohta)
kuulustelu palvelujen asuinpaikassa tai toimipaikassa (siviiliprosessilain 503§)
kirjallinen kuuleminen (siviiliprosessilain 517 §)
kirjallinen todistajanlausunto (siviiliprosessilain 518 §)
tuomioistuimen ja todistajanlausunnon antavan henkilön välinen suora viestintä (siviiliprosessilain 520 §)
kuulustelu paikan päällä (siviiliprosessilain 501 §)
Asiantuntija- ja todistajanlausuntojen vastaanottamistavat (siviiliprosessilain 486, 490 ja 492 §) eroavat seuraavasti:
Asiantuntijat osallistuvat lopulliseen istuntoon, jos jompikumpi osapuoli tai tuomari sitä pyytää. Virallisten laitosten, laboratorioiden tai yksiköiden asiantuntijoita kuullaan heidän toimipaikastaan videoneuvottelun muodossa (siviiliprosessilain 486 §);
Tuomioistuin voi tarkastaa asiat tai henkilöt, mennä asian käsittelypaikkaan tai palauttaa tosiseikat uudelleen, ja tuomarin mukana on oltava tekninen asiantuntija, jos hän katsoo sen asianmukaiseksi (siviiliprosessilain 490 ja 492 §).
Kirjallisten todisteiden, kertomusten tai asiantuntijalausuntojen toimittamista koskevat säännöt vahvistetaan siviiliprosessilain 416 §:ssä.
2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?
Kyllä, todistusarvo vaihtelee sen mukaan, millaisesta todistuskeinosta on kyse (ks. vastaus kysymykseen 1.3).
2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?
Kyllä, erityisesti seuraavissa tapauksissa:
Lakisääteinen kirjallisen asiakirjan muotovaatimus (siviililain 364 §).
Oikeudellisen muodon noudattamatta jättäminen (siviililain 220 §).
2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?
Kaikilla on velvollisuus tehdä yhteistyötä totuuden selvittämiseksi riippumatta siitä, onko kyse asianosaisista (siviiliprosessilain.417 §).
2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?
Tilanteista, joissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta, säädetään siviiliprosessilain 497 §:ssä.
2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?
Kaikilla henkilöillä, riippumatta siitä, ovatko he asianosaisia vai eivät, on velvollisuus avustaa totuuden selvittämisessä siviiliprosessilain 417 §:n mukaisesti.
Niille, jotka kieltäytyvät yhteistyöstä, määrätään sakko, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mahdollisia pakottavia keinoja (siviiliprosessilain 417 §:n 2 kohta).
Jos todistaja jättää saapumatta oikeuteen ilman hyväksyttävää syytä, tuomioistuin voi määrätä hänelle sakon tai määrätä, että hänet on otettava säilöön ja tuotava oikeuteen (siviiliprosessilain 508 §:n 4 momentti).
2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?
Kyllä on. On olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina. Ne ovat seuraavat:
Henkilöitä, jotka eivät psyykkisen sairauden vuoksi kykene todistamaan, ei voida kuulla todistajina (siviiliprosessilain 495 §). Tuomarin on arvioitava todistamaan kutsuttujen henkilöiden kelpoisuus toimia todistajana.
Henkilöt, jotka voivat todistaa asianosaisina, eivät saa todistaa todistajina (siviiliprosessilain 496 §).
2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?
Tuomarin ja asianosaisten roolista todistajien kuulemisessa säädetään siviiliprosessilain 516 §:n todistajanlausuntoa koskevissa säännöissä.
Todistajat todistavat asian loppukäsittelyssä henkilökohtaisesti tai videoneuvottelussa (siviiliprosessilain 500 §). Poikkeuksena ovat seuraavat tilanteet:
Todistajien kuulemisesta teknisin keinoin, kuten videoneuvottelussa, säädetään siviiliprosessilain 502 §:ssä.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?
Kyllä. Esimerkiksi todisteet, jotka on hankittu loukkaamalla yksityis- ja perhe-elämää koskevaa oikeutta ja ihmisarvoa (siviiliprosessilain 490 §).
3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?
Kyllä, tunnustus, jolla asianosainen myöntää hänelle vahingollisen ja vastapuolta hyödyttävän tosiseikan, saadaan asianosaisen todistajanlausunnon avulla (siviililain 352 § ja siviiliprosessilain 452 §).
Tuomioistuin voi harkita vapaasti asianosaisten lausuntoja, paitsi jos niihin sisältyy tunnustus (siviiliprosessilain 466 §:n 3 momentti).

4 Onko kyseinen jäsenvaltio todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti määritellyt muita viranomaisia, joilla on toimivalta vastaanottaa todisteita siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita koskevia oikeudenkäyntejä varten asetuksen nojalla? Jos näin on, millaisissa oikeuskäsittelyissä niillä on toimivalta ottaa vastaan todisteita? Voivatko ne pyytää ainoastaan todisteiden vastaanottamista vai voivatko ne myös avustaa todisteiden vastaanottamisessa toisen jäsenvaltion esittämän pyynnön perusteella? Ks. myös todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukainen ilmoitus.

Portugali ei ole täsmentänyt muita viranomaisia, ja todisteiden vastaanottaminen oikeudenkäyntimenettelyä varten on Portugalin tuomioistuinten vastuulla.

Sovellettava lainsäädäntö

Portugalin siviililaki (*Código Civil*)

Portugalin siviiliprosessilaki (*Código de Processo Civil*)

Huom.

Näillä tietosivuilla esitetyt tiedot eivät sido siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston yhteyspisteitä, tuomioistuimia tai muita viranomaisyksiköitä. Oikeuskäytäntö kehittyy ajan myötä. Vaikka tietosivuja ajantasaistetaan usein, voimassa olevaan lainsäädäntöön on syytä perehtyä erikseen.

Päivitetty viimeksi: 27/11/2023

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota ro on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Todistelu - Romania

1 Todistustaakka

Tärkein oikeusperusta: Siviiliprosessilain (*Codul de procedură civilă*) 249–365 §.

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Asianosaisen on näytettävä oikeudenkäyntimenettelyssä esittämänsä väitteet toteen lukuun ottamatta tiettyjä laissa määriteltyjä tapauksia. Kantajan on näytettävä vaateensa toteen. Vastaajan esittämien vastalauseiden osalta todistustaakka on vastaajalla. Jos osapuoli vetoaa olettamaan, todistustaakka siirtyy vastapuolelle.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Kenenkään ei tarvitse näyttää toteen sellaista, mikä on tuomioistuimen tiedossa viran puolesta.

Romaniassa voimassa olevan lainsäädännön oletetaan olevan tuomioistuimen tiedossa. Asianosaisen on kuitenkin näytettävä toteen säädökset, joita ei ole julkaistu Romanian virallisessa lehdessä (*Monitorul Oficial*) tai muilla tavoin, kansainväliset sopimukset, valtiosopimukset ja sopimukset, joita sovelletaan Romaniassa, mutta joita ei ole saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja kansainvälinen tapaoikeus. Turvallisuusluokitelluissa asiakirjoissa annetut säännöt voidaan näyttää toteen ja niihin voidaan tutustua vain laissa säädetyin edellytyksin. Tuomioistuin voi omasta aloitteestaan ottaa huomioon vieraan valtion lain edellyttäen, että siihen viitataan tuomioistuinkäsittelyssä. Vieraan valtion laki on näytettävä toteen vieraan valtion lain sisältöä koskevien siviililain *(Codul civil)* säännösten mukaisesti.

Jos tosiseikka on yleisesti tunnettu tai sitä ei ole kiistetty, tuomioistuin voi päättää, ettei siitä tarvitse tapauksen olosuhteissa esittää näyttöä. Sen asianosaisen, joka vetoaa asianosaisten välillä vakiintuneisiin tapoihin, käytännesääntöihin ja käytäntöihin, on näytettävä ne toteen. Sen asianosaisen, joka vetoaa paikallisiin sääntöihin ja määräyksiin, on näytettävä ne toteen vain, jos tuomioistuin niin pyytää.

Olettama on johtopäätös, joka tehdään laissa tai tuomioistuimessa tunnetusta tosiseikasta sellaisen tosiseikan toteen näyttämiseksi, joka ei ole tiedossa. Oikeudellinen olettama *(prezumţia legală)* vapauttaa henkilön, jonka eduksi se luetaan, velvollisuudesta näyttää toteen tosiseikka, joka katsotaan lain mukaan todistetuksi. Oikeudellinen olettama voidaan kumota vastanäytön avulla, jollei laissa toisin säädetä.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Todisteiden on oltava hyväksyttäviä ja olennaisia oikeudenkäynnin tuloksen kannalta. Kun tuomioistuin on hyväksynyt tiettyjä tosiseikkoja koskevat todisteet, se päättää vapaasti oman harkintansa mukaan, onko kyseiset tosiseikat näytetty toteen, paitsi jos laissa toisin säädetään.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Kantajan on nimettävä todisteet haastehakemuksessaan ja vastaajan on nimettävä todisteet vastineessaan, jollei laissa toisin säädetä; muuten todisteiden käyttäminen oikeudenkäynnissä voidaan kieltää. Jos nimetyt todisteet eivät ole riittävät asian ratkaisemiseksi kokonaan, tuomioistuin pyytää asianosaisia täydentämään todistusaineistoa. Tuomioistuin voi oma-aloitteisesti kiinnittää asianosaisten huomion lisätodistelun tarpeeseen ja määrätä, että lisätodisteita on otettava vastaan, vaikka asianosaiset eivät ole samaa mieltä.

Asianosaiset voivat pyytää seuraavien todisteiden vastaanottamista: asiakirjat, asiantuntijalausunnot, todistajien kuuleminen, paikalla *(in situ)* tehtävät tarkastukset ja asianosaisen kuuleminen, jos vastapuoli pyytää, että kyseinen asianosainen kutsutaan todistamaan. Uudessa siviiliprosessilaissa säädetään myös fyysisistä todisteista; tällä voi olla merkitystä tietyissä siviilikanteiden luokissa (esim. avioerokanne).

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Ensiksi tuomioistuin harkitsee, voidaanko asianosaisten nimeämät todisteet hyväksyä. Tämän jälkeen se antaa päätöksen, jossa esitetään todistettavat tosiseikat, hyväksytyt todisteet ja asianosaisten velvoitteet, jotka koskevat todisteiden vastaanottamista. Mahdollisuuksien mukaan todisteet esitetään samassa käsittelyssä, jossa ne on hyväksytty.

Todisteiden esittämiseen sovelletaan joitakin keskeisiä sääntöjä: tuomioistuin määrittää todisteiden esittämisjärjestyksen, todisteet on mahdollisuuksien mukaan esitettävä samassa käsittelyssä, todisteet esitetään ennen perustelujen esittämistä sekä todisteet ja vastatodisteet esitetään samaan aikaan, jos se on mahdollista.

Todisteet esitetään asiaa käsittelevässä tuomioistuimessa julkisessa käsittelyssä, jollei laissa toisin säädetä. Jos todisteet voidaan objektiivisista syistä esittää vain toisessa paikassa, ne voidaan esittää oikeusapupyynnön perusteella saman oikeusasteen tuomioistuimessa tai alemman oikeusasteen tuomioistuimessa, jos asianomaisella paikkakunnalla ei ole saman oikeusasteen tuomioistuinta.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Todisteita voidaan käyttää vain, jos ne täyttävät tietyt lainmukaisuutta (legalitate), uskottavuutta (verosimilitate), merkityksellisyyttä (pertinenţă) ja todistusvoimaa (concludenţă) koskevat edellytykset. Todisteiden on oltava lainmukaisia, eivätkä ne saa olla laissa kiellettyjä. Uskottavuudella tarkoitetaan,

etteivät todisteet saa olla yleisesti tunnustettujen luonnonlakien vastaisia. Merkityksellisyydellä tarkoitetaan, että todisteiden on liityttävä oikeudenkäynnin kohteeseen, eli tosiseikkoihin, jotka on osoitettava asianosaisten esittämän kanteen tai vastineen tueksi. Jotta todisteet voidaan hyväksyä, niiden on oltava myös uskottavia ja merkityksellisiä käsittelyn tuloksen kannalta.
Tuomioistuimen on hylättävä asiakirjan esittämistä koskeva hakemus, jos asiakirjan sisältö koskee ainoastaan henkilökohtaisia asioita, jotka liittyvät henkilön ihmisarvoon tai yksityisyyteen, jos asiakirjan esittäminen olisi ristiriidassa salassapitovelvoitteen kanssa tai jos se antaisi aihetta rikosoikeudenkäyntiin, joka koskee asianosaista, asianosaisen puolisoa tai ketä tahansa verisukulaista tai avioliiton kautta sukulaista enintään kolmannen asteen sukulaisuuteen asti.
Henkilötodistelua ei kelpuuteta näytöksi arvoltaan yli 250 leun oikeustoimien todistelua varten, vaan niiden osalta laissa edellytetään kirjallista näyttöä.
Todistajanlausuntoa ei myöskään kelpuuteta näytöksi seikoista, jotka kohdistuvat virallisen asiakirjan sisältöä vastaan.
Kantaja nimeää todisteet haastehakemuksessaan ja vastaaja vastineessaan. Tuomioistuin voi pyytää todisteita, joita ei ole nimetty tällä tavalla, ja hyväksyä ne todistusaineistoon seuraavissa tilanteissa: todistelun tarve johtuu vaateen muuttamisesta; todistelun tarve tulee esiin oikeudenkäynnin aikana, eikä asianosaisen ole voinut ennakoida sitä; asianosainen osoittaa tuomioistuimelle, että se ei kyennyt perustellusta syystä esittämään pyydettyä todistetta sallitussa ajassa; todisteiden esittäminen ei johda käsittelyn lykkäämiseen; kaikki asianosaiset ovat antaneet nimenomaisen suostumuksensa.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Oikeustoimi tai tosiseikka voidaan näyttää toteen asiakirjojen, todistajien, olettamien, jommankumman asianosaisen (oma-aloitteisesti tai kuulustelussa annetussa vastauksessa) tekemän tunnustuksen, asiantuntijalausuntojen, fyysisten todisteiden, paikalla (*in situ*) tehdyn tarkastuksen tai muun laissa säädetyn näytön esittämisen avulla.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Asianosaiset nimeävät todistajat, kantaja haastehakemuksessaan ja vastaaja vastineessaan. Kun tuomioistuin on sallinut todistajien kuulemisen, se kutsuu todistajat kuultaviksi.
Jos tuomioistuin katsoo tarpeelliseksi pyytää asiantuntijalausunnon tosiseikkojen osoittamiseksi, se nimeää asianosaisten pyynnöstä tai oma-aloitteisesti yhden tai kolme asiantuntijaa, määrittää tarkastelun kohteen ja asettaa määräajan, johon mennessä lausunto on laadittava. Asiantuntijan johtopäätökset kirjataan asiantuntijan lausuntoon. Asianosaisten tai tuomioistuimen perustellusta pyynnöstä voidaan pyytää uutta lausuntoa toiselta asiantuntijalta.
Asiakirjatodistelun osalta kumpikin asianosainen voi toimittaa asiakirjoista, joita se haluaa käyttää oikeudenkäynnin aikana, asianmukaisesti oikeaksi todistetut jäljennökset. Asianosaisella on oltava alkuperäinen asiakirja mukanaan ja hänen on voitava esittää se tuomioistuimelle pyydettäessä; jos hän ei voi esittää sitä, asiakirjaa ei oteta huomioon. Tuomioistuin voi määrätä vastapuolen hallussa olevan asiakirjan esitettäväksi, jos asiakirja on käsittelyn asianosaisten yhteinen asiakirja, jos vastapuoli on itse viitannut asiakirjaan käsittelyn aikana tai jos hän on velvollinen esittämään sen. Jos asiakirja on asianosaisen hallussa eikä sitä voida esittää tuomioistuimessa, voidaan valtuuttaa tuomari, jonka läsnä ollessa asianosaiset voivat tutkia asiakirjaa sen sijaintipaikassa. Jos asiakirja on kolmannen osapuolen hallussa, kyseinen osapuoli voidaan kutsua todistajaksi ja häntä voidaan vaatia tuomaan asiakirja.
Todistelu otetaan vastaan suljetuin ovin toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Jos todistelu otetaan vastaan muualla, sen vastaanottamisesta huolehtii saman oikeusasteen tuomioistuin. Todistelun voi ottaa tällaisessa tapauksessa vastaan myös alemman oikeusasteen tuomioistuin, jos kyseisellä paikkakunnalla ei ole saman oikeusasteen tuomioistuinta. Todistelun vastaanottava tuomioistuin voi jättää asianosaiset kutsumatta, jos todisteiden luonne sen sallii ja jos asianosaiset siihen suostuvat.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Todistustavat ovat yhtä vahvoja, paitsi laissa nimenomaisesti säädetyissä tapauksissa.
Asianosaiset hyväksyvät usein asiakirjat alkuperäisessä muodossa (*forma autentică*) niihin liittyvien etujen vuoksi. Niihin sisältyy muun muassa aitoutta koskeva olettama, joka tarkoittaa, että alkuperäiseen asiakirjaan vetoava henkilö vapautuu todistustaakasta.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Arvoltaan yli 250 leun oikeustoimien osalta näytöksi hyväksytään vain kirjallisia todisteita, vaikka on olemassa tiettyjä poikkeuksia, joissa hyväksytään myös todistajien kuuleminen.
Siihen asti, kunnes alkuperäinen asiakirja mahdollisesti todetaan virheelliseksi, se on todistusvoimainen todiste asiakirjan lain mukaisesti alkuperäiseksi todistaneen henkilön henkilökohtaisesti tekemästä tosiseikkojen arvioinnista. Asianosaisten antamat lausunnot, jotka on kirjattu alkuperäiseen asiakirjaan, ovat todisteita vain siihen asti, kunnes toisin todistetaan.
Jos tuomarin harkittavaksi jää olettamia, se voi vedota niihin vain, jos niillä on niin suuri painoarvo ja merkitys, että väitetty tosiseikka tulee todennäköiseksi; tällaiset olettamat voidaan hyväksyä vain, jos todistajien kuuleminen on lain mukaan sallittua.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Ks. vastaus kysymykseen 2.11.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Siviiliprosessilailla ei säännellä perusteita, joilla todistajat voivat kieltäytyä todistamasta, vaan ainoastaan määritetään henkilöt, joita ei voida kuulla todistajina, ja henkilöt, jotka on vapautettu todistamisvelvollisuudesta. Ks. vastaus kysymykseen 2.11.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Tuomioistuin määrää sakon todistajalle, joka ei saavu paikalle tai kieltäytyy todistamasta. Jos todistaja ei saavu paikalle ensimmäisen kutsun saatuaan, tuomioistuin voi antaa määräyksen noutaa henkilö oikeuteen (*mandat de aducere*). Kiireellisissä asioissa tuomioistuin voi antaa tällaisen määräyksen jopa ensimmäistä kuulemista varten.
Jos henkilö ei saavu oikeuteen tai kieltäytyy vastaamasta kysymyksiin, tuomioistuin voi katsoa sen täydelliseksi tunnustamiseksi tai vain alustavaksi näytöksi kysymysten esittämistä ehdottaneen asianosaisen eduksi.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Seuraavia ei voida kuulla todistajina: verisukulaiset ja avioliiton kautta sukulaiset kolmannen asteen sukulaisuuteen asti, puolisot, entiset puolisot, kihlakumppanit tai avopuolisot, jommankumman asianosaisen kanssa vihoissa tai hyötysuhteessa olevat henkilöt, henkilöt, joilla ei ole oikeustoimikelpoisuutta (*sub interdicție judecătorească*) ja väärästä valasta tuomitut henkilöt. Oikeudenkäynneissä, jotka koskevat sukulaisuussuhdetta, avioeroa tai muita perheasioita, tuomioistuin voi kuulla verisukulaisia ja sukulaisia avioliiton kautta, jälkeläisiä lukuun ottamatta.
Todistamisvelvollisuudesta on vapautettu seuraavat henkilöt:
papit, terveydenhuollon ammattilaiset, farmaseutit, asianajajat, julkiset notaarit, haaste- ja ulosottomiehet, sovittelijat, kätilöt ja sairaanhoitajat ja kaikki muut henkilöt, joille laissa säädetään vaitiolovelvollisuus niiden asioiden osalta, jotka he ovat saaneet tietoonsa ammattia harjoittaessaan, myös ammatin harjoittamisen lopettamisen jälkeen
tuomarit, syyttäjät ja virkamiehet, myös tehtäviensä hoitamisen lopettamisen jälkeen, sellaisten luottamuksellisten olosuhteiden osalta, jotka he ovat saaneet tietoonsa tehtäviään hoitaessaan

henkilöt, joiden vastausten perusteella heihin itseensä, heidän sukulaiseensa, puolisoonsa tai entiseen puolisoonsa voitaisiin kohdistaa rikosoikeudellinen syytös tai julkista halveksuntaa.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomioistuin kutsuu todistajat ja määrää todistajien kuulemisjärjestyksen. Ennen kuulemista todistaja tunnistetaan ja häntä pyydetään vannomaan vala. Jokaista todistajaa on kuultava erikseen. Todistaja vastaa ensin tuomioistuimessa käsittelyä johtavan tuomarin esittämiin kysymyksiin, minkä jälkeen todistajaa ehdottanut asianosainen ja vastapuoli esittävät hänelle johtavan tuomarin luvalla kysymyksiä. Todistajaa, joka ei voi saapua oikeuteen, voidaan kuulla muualla.

Todistajanlausuntojen ääni- tai videotallenteita koskevia säännöksiä ei ole annettu laissa, mutta tällaiset tallenteet ovat hyväksyttäviä. Ne voidaan litteroida asianosaisen tekemästä pyynnöstä lain mukaisesti.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Jos asianosainen, joka on toimittanut asiakirjan, vaatii sen käyttämistä, vaikka kyseistä asiakirjaa on väitetty väärennetyksi eikä tällaista väitettä ole peruutettu, ja jos väärennöksen tekijä tai avunantaja on osoitettu, tuomioistuin voi keskeyttää käsittelyn ja lähettää välittömästi toimivaltaiselle syyttäjänvirastolle väitetyn väärennöksen sekä sen tutkintapyyntöä tukevan raportin. Jos rikossyytettä ei voida nostaa tai rikosoikeudellista menettelyä ei voida jatkaa, siviiliasioita käsittelevä tuomioistuin suorittaa väärennöstä koskevan tutkinnan.

Toisaalta tuomioistuin määrää sakon asiakirjan kirjoituksen tai allekirjoituksen tai ääni- tai videotallenteen aitouden vilpillisessä mielessä riitauttaneelle.

Tuomioistuin ottaa todistajien lausuntojen arvioinnissa huomioon todistajien vilpittömyyden ja olosuhteet, joissa heidän lausuntonsa asiasisällön muodostavat tosiseikat ovat tulleet heidän tietoonsa. Jos tuomioistuin epäilee käsittelyn perusteella, että todistaja on antanut väärän valan tai että todistaja on lahjottu, tuomioistuin laatii raportin ja siirtää asian toimivaltaiselle syyttäjäelimelle.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Jos jompikumpi asianosainen tunnustaa tosiseikan, jota vastapuoli käyttää kanteensa tai vastineensa perusteena, tunnustus on todiste. Tuomioistuimessa tehty tunnustus on täysi todiste sen tehnyttä henkilöä vastaan, eikä sitä voida huomioida erillisinä osina, paitsi jos nämä osat liittyvät erillisiin tosiseikkoihin, joilla ei ole keskinäistä yhteyttä. Tuomioistuin voi arvioida vapaasti tuomioistuimen ulkopuolella tehtyjä tunnustuksia. Niihin sovelletaan muiden todisteiden hyväksymiselle ja todisteiden esittämiselle yleislainsäädännössä asetettuja vaatimuksia.

Tuomioistuin voi hyväksyä, että jompikumpi asianosainen kutsutaan kuultavaksi tämän henkilökohtaisista tosiseikoista, jos ne katsotaan merkityksellisiksi asian ratkaisemisen kannalta.

Linkkejä

https://www.just.ro

Päivitetty viimeksi: 08/09/2021

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Slovenia

1 Todistustaakka

Todisteiden vastaanottamisesta ja esittämisestä sekä todistelukeinoista siviilioikeudellisissa menettelyissä säädetään siviiliprosessilaissa (*Zakon o pravdnem postopku*, ZPP).

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Yleissääntönä on, että asianosaisten on tuotava esiin kaikki tosiseikat, joihin heidän kanteensa ja kanteen kiistämisensä perustuvat, ja esitettävä todisteet tosiseikkojen toteen näyttämiseksi (siviiliprosessilain 7 § ja 212 §).

Kantajan on näytettävä toteen kanteensa perustana olevat ja vastaajan kanteen kiistämisen perustana olevat tosiseikat. Säännökset siitä, kumman osapuolista on esitettävä ja näytettävä toteen tietty tosiseikka, sisältyvät aineelliseen oikeuteen. Jos jokin tosiseikka jää näyttämättä toteen, seuraukset kantaa se osapuoli, jonka aineellisen oikeuden säännösten mukaan on vedottava tosiseikkaan ja myös näytettävä se toteen (siviiliprosessilain 7 ja 215 §).

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Toteennäyttövaatimus koskee tosiseikkoja, joihin kanteet ja kanteen kiistäminen perustuvat, tieteellisiä ja ammatillisia sääntöjä sekä kokemukseen perustuvia sääntöjä. Se ei koske oikeussäännöksiä, sillä niiden tunteminen kuuluu tuomioistuimen virkavelvollisuuksiin (*iura novit curia*).

Sellaisia tosiseikkoja ei tarvitse näyttää toteen, jotka asianosainen tunnustaa menettelyn aikana tuomioistuimessa. Tuomioistuin voi kuitenkin vaatia myös tunnustetun tosiseikan toteennäyttämistä, jos se katsoo, että asianosainen on tunnustanut sen tarkoituksenaan esittää vaatimus, jota ei voida hyväksyä (siviiliprosessilain 3 §:n 3 momentti).

Tosiseikkoja, joita asianosainen ei kiistä tai jotka asianosainen kiistää ilmoittamatta kiistämisen syytä, pidetään tunnustettuina, paitsi jos kyseinen tosiseikkojen kiistäminen on peräisin asianosaisen muista lausunnoista. Asianosainen voi estää tosiseikkojen olettamisen tunnustetuiksi ilmoittamalla, että ei tunne tosiseikkoja. Tätä voidaan soveltaa vain tosiseikkoihin, jotka eivät johdu kyseisen asianosaisen toiminnasta tai sen huomioon ottamisesta.

Tunnustettuja ja yleisesti tunnettuja tosiseikkoja ei tarvitse näyttää toteen (siviiliprosessilain 214 §:n 1 ja 6 momentti).

Tuomioistuin pitää tosiseikkaa tunnustettuna selvittämättä sen oikeellisuutta (siviiliprosessilain 214 §:n 1 momentti), paitsi jos se katsoo, että asianosainen on tunnustanut sen tarkoituksenaan esittää vaatimus, jota ei voida hyväksyä (siviiliprosessilain 3 §:n 3 momentti).

Ellei laissa toisin säädetä, lain perusteella oletettuja tosiseikkoja ei tarvitse näyttää toteen, paitsi jos voidaan näyttää toteen, että tällaisia tosiseikkoja ei ole (siviiliprosessilain 214 §:n 5 momentti).

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Kantajan vaatimusta koskevan päätöksen tekeminen edellyttää vakuuttavaa näyttöä (aineelliset todisteet) ja vakuuttumista oikeudellisesti merkityksellisten tosiseikkojen paikkansapitävyydestä.

Toisinaan päätöksen tekemiseen riittää todennäköisyyden osoittaminen, esim. kun annetaan väliaikainen menettelyä koskeva päätös, joka ei merkitse menettelyn päättymistä ja jolla tuomioistuin ratkaisee menettelyä koskevan väitteen. Jotta tuomari voi soveltaa tiettyä menettelysääntöä, oikeudellisesti merkityksellisten tosiseikkojen todenperäisyys on täytynyt osoittaa todennäköiseksi, mutta tuomarin ei välttämättä tarvitse olla vakuuttunut niiden olemassaolosta. Siviiliprosessilaissa ei määritetä, mitkä ovat ne tosiseikat, joiden todenperäisyyden todennäköisyyden osoittaminen riittää näytöksi.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Kontradiktorisen periaatteen mukaisesti todisteita vastaanotetaan ensisijaisesti asianosaisten pyynnöstä.
Tuomioistuin voi hankkia todisteita myös oma-aloitteisesti (siviiliprosessilain 7 §:n 2 momentti), jos se katsoo, että asianosaisten vaatimukset perustuvat seikkoihin, joita ei voida ottaa tutkittavaksi (siviiliprosessilain 3 §:n 3 momentti).
Tuomioistuin hankkii todisteita oma-aloitteisesti vanhemmuuteen liittyvissä asioissa, joissa se voi tehdä vaatimuksesta poikkeavan päätöksen tai tehdä päätöksen ilman esitettyä vaatimusta. Se voi hankkia todisteita, vaikka kumpikaan osapuoli ei olisi niitä esittänyt, ja jos lapsen etu sitä vaatii.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Tuomioistuin päättää, mitkä todisteet vastaanotetaan ratkaisevien tosiseikkojen toteamiseksi (siviiliprosessilain 213 §:n 2 momentti ja 287 §). Se tekee päätöksen asianosaisten esittämien todisteiden hyväksymisestä tai hylkäämisestä ja voi myös oma-aloitteisesti määrätä tiettyjen todisteiden vastaanottamisesta.
Jos asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on päätetty hyväksyä, päätös pannaan täytäntöön ja todisteet vastaanotetaan. Todisteista tehty päätös ei sido tuomioistuinta. Se voi menettelyn aikana muuttaa päätöstään ja vastaanottaa todisteita, joita koskevan aiemman pyynnön se on hylännyt, ja se voi myös päättää vastaanottaa uusia todisteita (siviiliprosessilain 287 §:n 4 momentti).
Todisteet esitetään yleensä pääkäsittelyssä tuomarille, joka tekee asiassa lopullisen päätöksen (siviiliprosessilain 217 §:n 1 momentti). Perustelluista syistä todisteet voi vastaanottaa pyynnön vastaanottanut tuomari (siviiliprosessilain 217 §:n 1 momentti). Poikkeustapauksissa todisteita voidaan vastaanottaa myös pääkäsittelyn päätyttyä, jos tuomarijaosto päättää, että päättynyt pääkäsittely aloitetaan uudelleen. Näin tehdään tarvittaessa, jotta menettelyä voidaan täydentää tai selventää jotakin hyvin tärkeää seikkaa (siviiliprosessilain 292 §).

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Siviiliprosessilaissa on nimenomaisesti säädetty, että todisteiden vastaanottaminen voidaan torjua, jos todisteilla ei ole merkitystä ratkaisun kannalta (lain 287 §). Tällaisia ovat todisteet, joilla ei ole käyttöä oikeudellisesti merkityksellisten tosiseikkojen selvittämisessä. Siviiliprosessilaissa ei kuitenkaan ole nimenomaisesti säädetty mahdollisuudesta torjua asiaankuulumattomia todisteita ja todisteita, joiden vastaanottaminen olisi epätaloudellista tai kohtuuttoman vaikeaa toteuttaa.
Asianosaisen on viimeistään ensimmäiseen pääkäsittelyyn mennessä esitettävä kaikki väitteidensä tueksi tarvittavat tosiseikat ja todisteet sekä otettava kantaa vastapuolen esittämiin väitteisiin ja todisteisiin. Tuomioistuin ei ota huomioon todisteita, jotka asianosainen esittää myöhässä. Asianosainen ei voi yleensä vedota tällaisiin todisteisiin (siviiliprosessilain 286 §). Ainoa poikkeus ovat tapaukset, joissa asianosainen näyttää toteen, että hänestä itsestään riippumattomista syistä todisteita ei ollut mahdollista esittää ensimmäisessä käsittelyssä, tai jos niiden huomioon ottaminen ei tuomioistuimen mielestä viivytä asiaa (siviiliprosessilain 286 §:n 3 momentti).
Kun on kyse asiaankuulumattomista todisteista ja todisteista, joita on kohtuuttoman vaikeaa vastaanottaa, on tärkeää noudattaa siviiliprosessilain 3 §:n 3 momenttia, jossa säädetään, että tuomioistuin ei hyväksy asianosaisten pyyntöjä, jotka ovat ristiriidassa sitovien säännösten kanssa tai ovat vastoin moraalisääntöjä.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Siviiliprosessilaissa tunnetaan seuraavat todistelukeinot: katselmus, asiakirjat, todistajien kuuleminen, asiantuntijoiden kuuleminen ja asianosaisten kuuleminen.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistajat: Todistajaksi kutsutun on saavuttava paikalle ja, ellei laissa toisin säädetä, hänen on myös todistettava (siviiliprosessilain 229 §:n 1 momentti). Asianosaiset pyytävät todistajien kuulemista tietystä seikasta ja antavat tiedot todistajista (siviiliprosessilain 236 §). Todistajat haastetaan todistamaan tiettynä ajankohtana. Haasteessa heille kerrotaan todistamisvelvollisuudesta ja seurauksista, jos he jäävät aiheettomasti saapumatta, sekä kulujen korvaamisesta (siviiliprosessilain 237 §).
Todistajia kuullaan pääkäsittelyssä. Todistajia, jotka eivät vanhuuden, sairauden tai vakavan ruumiinvamman takia pysty noudattamaan kutsua, voidaan kuulla heidän kotonaan (siviiliprosessilain 237 §:n 2 momentti). Todistajia kuullaan yksitellen niin, että myöhemmin kuultavat todistajat eivät ole läsnä ensin todistavia kuultaessa (siviiliprosessilain 238 §:n 1 momentti). Tuomioistuin muistuttaa todistajalle, että tämän on puhuttava totta mitään salaamatta, sekä kertoo väärän todistuksen seurauksista. Ensin todistaja kertoo sen, mitä asiasta tietää, ja sen jälkeen tuomarijaoston puheenjohtaja, jaoston muut jäsenet, asianosaiset ja heidän edustajansa ja valtuutettunsa esittävät kysymyksiä, joilla he testaavat, täydentävät tai selventävät todistajanlausuntoa. Jos todistajanlausunnot ovat ristiriitaisia, todistajia on mahdollista kuulla vastakkain (siviiliprosessilain 239 §:n 3 momentti). Siviiliprosessilaissa ei ole enää säännöksiä todistajan valasta.
Siviiliprosessilaissa ei tehdä eroa tavallisten todistajien ja ns. asiantuntevien todistajien kuulemismenettelyn välillä eikä siitä ole erityisiä menettelysäännöksiä. Tavallisten todistajien ja asiantuntevien todistajien kuulemisessa noudatetaan samaa menettelyä.
Asiakirjat: Vaikka siviiliprosessilaissa ei olekaan asetettu todisteita arvojärjestykseen, ovat asiakirjat luotettavin todistelukeino. Asiakirjat voidaan jakaa julkisiin ja yksityisiin. Julkinen asiakirja on valtion viranomaisen toimivaltansa mukaisesti ennalta määrätyssä muodossa antama asiakirja tai asiakirja, jonka itsenäinen paikallisviranomainen, yhdistys tai muu organisaatio tai yksityishenkilö antaa tällaisessa muodossa laissa heille uskottua viranomaistehtävää hoitaessaan (siviiliprosessilain 224 §:n 1 momentti). Asiakirjat, jotka eivät ole julkisia, ovat yksityisiä. Yksityisen asiakirjan allekirjoituksen voivat todistaa oikeaksi tähän tehtävään valtuutetut valtion elimet tai oikeushenkilö tai luonnollinen henkilö, joka hoitaa viranomaistehtäviä (esim. notaari). Yksityisen asiakirjan oikeaksi todistetuilla lausekkeilla on julkinen merkitys. Asiakirjan tällaisia osia myös pidetään julkisena asiakirjana. Julkisten asiakirjojen todistusvoimasta on erikseen säädetty siviiliprosessilaissa. Julkinen asiakirja todistaa oikeaksi asiat, jotka siinä todetaan tai mainitaan (siviiliprosessilain 224 §:n 1 momentti). Siviiliprosessilaissa oletetaan, että julkisten asiakirjojen sisältö on totuudenmukainen. On kuitenkin mahdollista todistaa, että asiat on kirjattu julkiseen asiakirjaan totuudenvastaisesti tai että julkinen asiakirja on laadittu virheellisesti (siviiliprosessilain 224 §:n 4 momentti). Tämä on siviilioikeudenkäynnin ainoa todisteiden näyttöarvoa koskeva sääntö.
Ulkomaisilla julkisilla asiakirjoilla, jotka on sääntöjen mukaisesti todistettu oikeiksi, on vastavuoroisuuden periaatteen mukaisesti yhtäläinen todistusvoima kuin kotimaisilla asiakirjoilla, ellei kansainvälisillä sopimuksilla ole muuta määrätty (siviiliprosessilain 225 §).
Siviiliprosessilaissa säädetään myös asiakirjojen luovutusvelvollisuudesta, joka riippuu siitä, onko asiakirja asianosaisella, joka siihen vetoaa, vastapuolella, valtion elimellä tai laitoksella, joka hoitaa viranomaistehtäviä, tai kolmannella henkilöllä (luonnollisella tai oikeushenkilöllä).
Asiantuntijat: Tuomioistuin vastaanottaa todisteita asiantuntijoilta silloin, kun jonkin tosiseikan toteamiseksi tai selvittämiseksi tarvitaan asiantuntemusta, jota tuomioistuimella ei ole (siviiliprosessilain 243 §). Tuomioistuin tekee asiantuntijan käyttämisestä erityisen päätöksen, ja se voi ennen tätä antaa asianosaisille mahdollisuuden esittää asiasta näkemyksensä. Myös istunnon puheenjohtaja tai pyynnön vastaanottanut tuomari voi nimetä asiantuntijan, jos heillä on valtuudet ottaa vastaan tällaisia todisteita (siviiliprosessilain 244 §). Yleensä asiantuntijat nimetään tuomioistuimen käyttämästä asiantuntijaluettelosta. Asiantuntijan voi nimetä myös jokin laitos. Vain luonnolliset henkilöt voivat toimia asiantuntijoina. Asiantuntijan on täytettävä velvollisuutensa ja esitettävä arvionsa ja annettava lausunto (siviiliprosessilain 246 §:n 1 momentti). Tuomioistuin voi määrätä sakon asiantuntijalle, joka perustelematta poissaoloaan jättää saapumatta paikalle määräaikana, vaikka hänet on asianmukaisesti kutsuttu, asiantuntijalle, joka kieltäytyy asiantuntijana toimimisesta ilman

perusteltua syytä, asiantuntijalle, joka ei välittömästi ilmoita syitä, joiden vuoksi hän ei voi hoitaa asiantuntijatehtävää (ajoissa), ja asiantuntijalle, joka ilman perusteltua syytä ei hoida asiantuntijatehtävää tuomioistuimen asettamassa määräajassa (siviiliprosessilain 248 §:n 1 momentti). Tuomioistuin voi asiantuntijan pyynnöstä vapauttaa tämän velvollisuuksistaan vain samoin perustein, joista todistaja voi kieltäytyä todistamasta, tai vastaamasta yksittäiseen kysymykseen. Lisäksi tuomioistuin voi vapauttaa asiantuntijan tämän pyynnöstä myös muista perustelluista syistä (esim. liiallisen työmäärän vuoksi). Vapautusta voi tästä syystä pyytää myös sen elimen tai laitoksen valtuutettu työntekijä, jossa asiantuntija työskentelee (siviiliprosessilain 246 §:n 2 ja 3 momentti). Asiantuntija voidaan jäävätä (samalla tavoin kuin tuomari). Ainoa poikkeus on, että asiantuntijana voidaan kuulla henkilöä, jota on jo aiemmin kuultu todistajana (siviiliprosessilain 247 §:n 1 momentti).
Asiantuntijan tehtävänä on esittää arvionsa ja antaa lausunto. Tuomioistuin päättää, esittääkö asiantuntija arvionsa ja antaa lausunnon ainoastaan suullisesti oikeuden istunnossa vai myös kirjallisesti ennen sitä. Tuomioistuin päättää myös määräajasta, johon mennessä asiantuntijan on annettava arvionsa ja lausuntonsa. Jos asiantuntijoita on nimetty useita, he voivat esittää arvionsa ja antaa lausunnon yhdessä, jos he ovat yksimielisiä. Jos asiantuntijat ovat erimielisiä, kukin esittää arvionsa ja antaa lausunnon erikseen (siviiliprosessilain 254 §). Jos asiantuntijoiden antamat tiedot poikkeavat olennaisesti toisistaan tai jos yhden tai useamman asiantuntijan arviot ovat epäselviä, epätäydellisiä, sisäisesti ristiriitaisia tai ristiriidassa selvitettyjen olosuhteiden kanssa eikä tilanne selkene uudessa kuulemisessa, samoja tai muita asiantuntijoita pyydetään todistamaan uudestaan (siviiliprosessilain 254 §:n 2 momentti). Jos yksi tai useampi asiantuntija antaa ristiriitaisen lausunnon tai jos lausunnoissa on puutteita tai jos annetun lausunnon paikkansapitävyyttä on perusteltua epäillä, pyydetään muita asiantuntijoita antamaan lausunto (siviiliprosessilain 254 §:n 3 momentti). Asiantuntijoiden kulut korvataan ja heille maksetaan palkkio heidän tekemästään työstä (siviiliprosessilain 249 §:n 1 momentti).

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Periaatteena on, että todisteita arvioidaan vapaasti. Arvioituaan huolellisesti kunkin todisteen erikseen ja kaikki todisteet yhdessä ja ottaen huomioon menettelyn kokonaisuudessaan tuomioistuin päättää harkintansa mukaan, mitä tosiseikkoja pidetään toteen näytettyinä (siviiliprosessilain 8 §). Sloveniassa siviilioikeudenkäynnissä ei tunneta ns. todisteiden näyttöarvoa koskevia sääntöjä, joilla lainsäätäjä säätää ennakolta abstraktilla tasolla eri todistelukeinojen arvon. Poikkeuksena ovat julkiset asiakirjat (ks. 2.5 kohta).
Käytännössä esim. asiakirjatodisteet ovat kuitenkin luotettavampia (mutta eivät välttämättä painavampia) kuin muut todistelukeinot, kuten todistajien ja asianosaisten lausunnot.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Siviiliprosessilaissa ei ole säännöksiä, joiden mukaan tiettyjen tosiseikkojen todistaminen edellyttäisi tiettyjä todistelukeinoja.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Kyllä. Todistajaksi haastetun on saavuttava paikalle ja, ellei laissa toisin säädetä, hänen on myös todistettava (siviiliprosessilain 229 §:n 1 momentti).

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistajaa ei saa kuulla, jos hänen lausuntonsa voisi vaarantaa velvollisuuden säilyttää virka- tai sotilassalaisuus, ellei toimivaltainen elin vapauta todistajaa tästä velvollisuudesta (siviiliprosessilain 230 §).
Istunnon puheenjohtaja voi kuitenkin poikkeuksellisesti sallia kuultavan todistajaa, joka paljastaa virka- tai sotilassalaisuuden, jos ehdot, jotka koskevat salaisten tietojen paljastamista oikeudenkäynnissä, täyttyvät (riippuen tiedon ja asiakirjan sisällön merkityksestä menettelyn kannalta, salaisten tietojen luonteesta ja arkaluonteisuudesta, niiden aineellisten oikeuksien painavuudesta ja merkityksestä, joita oikeudenkäynti koskee, sekä siitä, vaarantaisiko salaisten tietojen paljastaminen viranomaisen toiminnan tai kansallisen turvallisuuden).
Todistaja voi kieltäytyä todistamasta (siviiliprosessilain 231 §):
jos on kyse asiasta, jonka hän on saanut tietoonsa asianosaisen valtuuttamana edustajana;
jos on kyse asiasta, jonka asianosainen tai joku muu henkilö on uskonut hänelle ripittäytymisen yhteydessä;
jos on kyse asiasta, jonka hän on saanut tietoonsa asianajajan tai lääkärin ominaisuudessa tai harjoittaessaan jotakin muuta ammattia tai hoitaessaan jotakin muuta tehtävää, jota koskee salassapitovelvollisuus.
Todistaja voi kieltäytyä vastaamasta yksittäiseen kysymykseen, jos siihen on perustellut syyt, esim. jos vastaaminen aiheuttaisi hänelle tai hänen verisukulaisilleen suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa tai sivusukulaiselleen kolmanteen polveen asti suurta häpeää tai huomattavaa taloudellista vahinkoa tai johtaisi heitä koskevan rikossyytteen nostamiseen tai jos vastaaminen aiheuttaisi hänen puolisolleen tai puolisonsa sukulaisille toiseen polveen asti suurta häpeää tai huomattavaa taloudellista vahinkoa tai johtaisi heitä koskevan rikossyytteen nostamiseen (siviiliprosessilain 233 §:n 1 momentti).
Todistaja ei voi taloudellisen vahingon vaaran vuoksi kieltäytyä todistamasta, jos asia koskee sellaista oikeustoimea, jossa hän on ollut läsnä todistajana, tekoa, jonka hän on tehnyt jommankumman asianosaisen oikeudellisena edeltäjänä tai edustajana riita-asiassa, tosiseikkaa, joka koskee perhesiteisiin liittyviä ja aviovarallisuussuhteita, tosiseikkaa, joka koskee syntymää, avioliiton solmimista tai kuolemaa, tai jos hänellä on erityisten säännösten mukaan velvollisuus esittää raportti tai antaa lausunto (siviiliprosessilain 234 §). Todistaja ei voi myöskään kieltäytyä todistamasta salassapitovelvollisuuteen vedoten, jos tiettyjen tosiseikkojen paljastaminen on välttämätöntä julkisen edun tai jonkun henkilön edun vuoksi edellyttäen, että kyseinen etu painaa enemmän kuin salaisuuden paljastaminen (siviiliprosessilain 232 §).

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Kyllä. Jos asianmukaisesti oikeuteen kutsuttu todistaja jättää ilman perusteltua syytä saapumatta oikeuden eteen tai jos hän poistuu paikalta ilman lupaa, tuomioistuin voi määrätä hänet tuotavaksi paikalle pakolla ja määrätä hänet maksamaan tästä aiheutuvat kustannukset. Myös sakkoa voidaan määrätä (enintään 1 300 euroa). Tuomioistuin voi määrätä sakkoa myös todistajalle, joka saapuu paikalle, mutta sen jälkeen kun hänelle on kerrottu, mitkä ovat seuraukset, kieltäytyy todistamasta tai vastaamasta yksittäiseen kysymykseen syistä, jotka tuomioistuin katsoo perusteettomiksi. Jos todistaja ei edelleenkään halua todistaa, tuomioistuin voi tällaisessa tilanteessa määrätä todistajan vangittavaksi, kunnes todistaja on valmis todistamaan tai kunnes hänen kuulemisensa ei ole enää tarpeen, kuitenkin enintään kuukaudeksi (siviiliprosessilain 241 §:n 1 ja 2 momentti).

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Todistajana voi olla kuka tahansa, joka kykenee antamaan tietoja seikoista, jotka on näytettävä toteen (siviiliprosessilain 229 §:n 2 momentti). Todistajaksi kelpaavan ei tarvitse olla oikeustoimikelpoinen. Myös lapsi tai oikeustoimikelpoisuutensa osittain tai kokonaan menettänyt henkilö voi olla todistaja, jos hän kykenee antamaan tietoja oikeudellisesti merkityksellisistä tosiseikoista. Tuomioistuin päättää tapauskohtaisesti, kelpaako henkilö todistajaksi.
Asianosainen ja asianosaisen laillinen edustaja (*zakoniti zastopnik*) ei kuitenkaan voi olla todistajana, mutta asiamies (*pooblaščenec*) tai väliintulija (*stranski intervenient*) voivat.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajien kuulemisesta ks. vastaus edellä.

Videoneuvottelun järjestämisestä säädetään siviiliprosessilain 114 a §:ssä, jonka mukaan tuomioistuin voi asianosaisten suostumuksella sallia sen, että asianosaiset ja heidän edustajansa ovat käsittelyn aikana muualla ja suorittavat prosessitoimet siellä, jos kuulemispaikan ja sen paikan tai niiden paikkojen, joissa asianosaiset ja heidän edustajansa ovat, välillä on ääni- ja kuvayhteys. Samoja ehtoja sovelletaan myös todisteiden vastaanottamiseen katselmuksissa, asiakirjoina ja asianosaisia, todistajia ja asiantuntijoita kuulemalla.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Siviilioikeudellisissa menettelyissä ei yleensä saa käyttää todisteita, joita on saatu laittomasti (esim. laittoman puhelinkuuntelun avulla). Oikeuskäytännössä kuitenkin sallitaan poikkeuksellisesti näin saatujen todisteiden käyttö, jos siihen on perusteltu syy tai jos todisteiden saamisella on erityistä merkitystä perustuslaillisen oikeuden toteutumisessa. Tällaisessa tapauksessa on sen lisäksi, että todiste on hankittu laittomasti, ratkaisevaa myös se, merkitsikö todisteen esittäminen oikeudellisessa menettelyssä, että ihmisoikeuksia loukattaisiin uudelleen.

Kun on kyse asiaankuulumattomista todisteista ja todisteista, joita on kohtuuttoman vaikeaa vastaanottaa, siviiliprosessilain 3 §:n 3 momentissa säädetään, että tuomioistuin ei hyväksy asianosaisten pyyntöjä, jotka ovat ristiriidassa sitovien säännösten kanssa tai ovat vastoin moraalisääntöjä.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Jos lausuma on osa kannetta tai hakemusta, se ei käy todisteeksi, vaan se on asianosaisen väite tosiseikoista, joista hänen on esitettävä asianmukaiset todisteet. Jos lausuma sisältyy asiakirjaan, joka on esitetty todisteeksi asianosaisen väitteen paikkansapitävyydestä, lausumalla on asiakirjan asema. Asianosaisia kuultaessa esitettyä lausumaa pidetään myös todisteena, sillä siviiliprosessilaki tuntee asianosaisten kuulemisen todistelukeinona (siviiliprosessilain 257 §).

Linkkejä

http://www.pisrs.si/Pis.web/
https://www.uradni-list.si/
http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov
http://www.sodisce.si/

Päivitetty viimeksi: 10/01/2020

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Slovakia

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Säännöt, joiden mukaisesti tuomioistuin ottaa vastaan todisteita oikeuskäsittelyssä, perustuvat perustuslain 48 §:n 2 momenttiin.

Myös toista tuomioistuinta voidaan pyytää ottamaan vastaan todisteet tai todisteet voidaan ottaa vastaan oikeuskäsittelyn ulkopuolella, jos tämä on tarkoituksenmukaista. Jos todisteet vastaanotetaan oikeuskäsittelyn ulkopuolella, tuomioistuin ilmoittaa tästä asianosaisille pääsääntöisesti 5 päivää etukäteen. Asianosaisilla on oikeus olla läsnä todisteita vastaanotettaessa.

Asianosaisilla on velvollisuus esittää todisteita väitteensä tueksi. Tuomioistuin päättää, mitkä esitetyistä todisteista se ottaa vastaan.

Tuomioistuin voi poikkeuksellisesti ottaa vastaan myös muita kuin asianosaisten esittämiä todisteita, jos tämä on tarpeen asian ratkaisemiseksi.

Tuomioistuin voi päättää, että todistelua on täydennettävä tai se on esitettävä uudelleen tuomioistuimelle.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Todistelua ei poikkeuksellisesti tarvita, jos edellytykset tuomion antamiselle ilman suullista pääkäsittelyä täyttyvät. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei näissä tapauksissa otettaisi vastaan mitään todisteita, sillä todistelua voidaan tällöinkin ottaa vastaan suullisen käsittelyn ulkopuolella. Todisteiden vastaanottaminen on laadullisesti väitteen näyttämistä toteen.

Kyseisiä poikkeustapauksia ovat

pääasian käsittely, kun kyseessä on asian yksinkertainen oikeudellinen arviointi

tapaukset, joissa asianosaisten esittämiä tosiseikkoja ei kiistetä ja riita-asian kohteen arvo ilman sivukuluja on enintään 2 000 euroa

osapuolten suostumuksella tapaukset, joissa annetaan maksamismääräys, yksipuolinen tuomio tai riitauttamattomia vaateita koskeva tuomio ja oikeudesta luovutaan.

Suullista käsittelyä ei myöskään ole tarpeen määrätä kuluttaja-asioissa tehtävässä abstraktissa tutkinnassa, tapauksissa, joissa annetaan yksipuolinen tuomio kuluttajan hyväksi, syrjinnänvastaisissa riita-asioissa (kantajan suostumuksella), yksittäisissä työoikeudellisissa riidoissa eikä kiireellistä toimenpidettä koskevan hakemuksen yhteydessä.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Laki ei periaatteessa sido tuomioistuinta sen suhteen, mitä näyttöä se arvioi. Toisin sanoen tuomioistuin harkitsee vapaasti näytön todistusvoiman soveltamalla vapaan todistusharkinnan periaatetta. Laki asettaa tuomioistuimelle vain poikkeuksellisesti tiettyjä rajoja näytön arvioinnissa. Esimerkiksi tosiseikka, jonka osalta laissa säädetään olettamasta, joka voidaan syrjäyttää esittämällä vastatodistelua, on katsottava todistetuksi, ellei sitä kumota oikeudenkäynnissä (siviililain 133 §).

Tuomioistuinta sitovat Euroopan unionin tuomioistuimen päätökset. Tuomioistuinta sitoo myös perustuslakituomioistuimen päätös siitä, onko tietty laki ristiriidassa perustuslain, lain tai Slovakiaa sitovan kansainvälisen sopimuksen kanssa. Niin ikään tuomioistuinta sitovat perustuslakituomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamat perusoikeuksia ja -vapauksia koskevat päätökset. Tuomioistuinta sitovat myös toimivaltaisten viranomaisten päätökset siitä, että on tehty rikos, rikkomus tai hallintorikkomus, josta voidaan rangaista lain nimenomaisen säännöksen nojalla. Tällainen päätös ei kuitenkaan sido tuomioistuinta, jos se tehtiin nopeutetussa menettelyssä.

Muut kysymykset, joissa päätöksentekovalta kuuluu toiselle viranomaiselle, tuomioistuin voi arvioida itse. Jos toimivaltainen viranomainen on tehnyt päätöksen tällaisessa kysymyksessä, tuomioistuin ottaa sen kuitenkin huomioon ja sisällyttää sen tuomion perusteluihin ennakkopäätöksen luonteisena.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Asianosaisilla on velvollisuus esittää todisteita väitteensä tueksi. Tuomioistuin päättää, mitkä esitetyistä todisteista se ottaa vastaan. Tuomioistuin voi myös hankkia todisteita omasta aloitteestaan julkisista rekistereistä ja luetteloista, jos ne osoittavat, että asianosaisten väitteet ovat ristiriidassa todellisuuden kanssa. Se ei hanki muita todisteita omasta aloitteestaan.

Tuomioistuin voi hankkia todisteita omasta aloitteestaan määrittääkseen, täyttyvätkö menettelylliset edellytykset tai onko ehdotettu päätös täytäntöönpanokelpoinen sekä myös selvittääkseen vieraan valtion lain sisältöä.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Tuomioistuin ottaa todisteet vastaan, paitsi jos edellytykset tuomion antamiselle ilman suullista pääkäsittelyä täyttyvät.

Asianosaisilla on oikeus ilmaista kantansa todistelupyyntöön ja kaikkiin vastaanotettuihin todisteisiin.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin arvioi todisteet harkintavaltansa mukaan, jokaisen todisteen erikseen ja kaikki todisteet niiden keskinäisessä yhteydessä. Se ottaa tällöin huomioon kaiken käsittelyssä esille tulleen näytön. Kunkin vastaanotetun todisteen uskottavuus voidaan kiistää, jollei laissa toisin säädetä.

Tietty vapaan todistusharkinnan rajoitus pätee muutoksenhaun suhteen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen selvittämät tosiseikat eivät sido muutoksenhakutuomioistuinta, joka voi siis päätyä toisenlaiseen ratkaisuun. Se ei kuitenkaan voi poiketa ensimmäisen oikeusasteen tekemästä yksittäisen todisteen arvioinnista. Se voi tehdä poikkeavan arvioinnin ensimmäisen oikeusasteen vastaanottamasta todisteesta vain siinä tapauksessa, että kyseinen todistelu esitetään uudelleen sille itselleen. Muutoksenhakutuomioistuin voi arvioida todistetta eri tavalla kuin edellinen oikeusaste myös tapauksissa, joissa alemman oikeusasteen tuomioistuin oli vastaanottanut todisteen toisen alemman oikeusasteen tuomioistuimen puolesta (ja tämän pyynnöstä).

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Todisteena voidaan käyttää kaikkia seikkoja, jotka voivat tarkoituksenmukaisesti auttaa selkeyttämään asiaa laillisesti hankittuina todistuskeinoina. Todistuskeinoihin kuuluvat osapuolten kuuleminen, todistajan kuuleminen, asiakirjat, asiantuntijalausunnot ja -selvitykset sekä tarkastukset. Jos todistelukeino ei ole lakisääteinen, tuomioistuin määrää siitä.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistaja on tuomioistuimen ulkopuolinen henkilö, joka ei ole oikeudenkäynnin asianosainen. Hän antaa todistajanlausunnon kokemistaan ja havaitsemistaan seikoista. Vain luonnollinen henkilö voi toimia todistajana.

Siviilituomioistuinten toimivaltaan kuuluvissa asioissa tarvitaan usein asiantuntija-arviointi perustaksi pääasiassa annettavalle ratkaisulle. Niinpä jos ratkaisu riippuu erityisasiantuntemusta vaativasta tosiseikkojen arvioinnista, tuomioistuin nimeää asiantuntijatodistajan. Tuomioistuimen tulee tällöin nimetä asiantuntija, vaikka tuomarilla olisi tarvittava erityisasiantuntemus asiantuntija-arvioinnin tekemiseksi oikeudenkäynnin kohteesta. Tosiseikat on määritettävä puolueettomasti sen viranomaisen ulkopuolella, joka antaa niistä ratkaisun, eikä tuomarin erityisasiantuntemus poista tätä vaatimusta.

Tuomioistuimen tulee esittää kysymykset asiantuntijalle tiettyjen sääntöjen mukaisesti. Tuomioistuimen on esitettävä asiantuntijalle vain tosiseikastoon liittyviä kysymyksiä ja vältettävä kysymyksiä, jotka liittyvät asiantuntijalausunnon kohteen oikeudelliseen arviointiin.

Asiantuntijalausunnosta voi antaa myöhemmin lausunnon toinen asiantuntija tai tieteellinen tai muu instituutio. Tällöin on kyse lausunnosta, jonka kohteena on aiemmin annetun lausunnon uudelleentarkastelu. Käytännössä sitä kutsutaan joskus ns. kontrolloivaksi lausunnoksi. Tuomioistuin arvioi asiantuntijalausunnon samalla tavoin kuin muutkin todisteet.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Tuomioistuin arvioi vastaanotetut todisteet niiden uskottavuuden ja todenperäisyyden kannalta. Laki ei sido tuomioistuinta sen suhteen, millaisen todistusarvon se antaa eri todisteille – toisin sanoen se soveltaa vapaan todistusharkinnan periaatetta. Tuomioistuimen harkintavalta ei kuitenkaan ole rajoitukseton, vaan sen on otettava lähtökohdakseen kaikki käsittelyssä esille tullut näyttö. Tuomioistuimen on kunnioitettava näitä tosiseikkoja ja määritettävä oikein niiden keskinäinen yhteys. Tuomioistuinta ei tällöin myöskään sido mikään yksittäisten todisteiden tärkeysjärjestys niiden merkityksen ja ratkaisevuuden suhteen.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Asioissa, jotka voidaan panna vireille myös ilman hakemusta, sekä avioliittolupaa, vanhemmuuden vahvistamista tai kiistämistä, adoptiokelpoisuutta, adoptiota sekä kaupparekisteriä koskevissa menettelyissä tuomioistuimella on velvollisuus ottaa vastaan todisteita asian tosiseikaston määrittämiseksi silloinkin, kun asianosaiset eivät ole vedonneet kyseisiin todisteisiin.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Jokaisella luonnollisella henkilöllä on velvollisuus saapua oikeuteen kutsusta ja antaa todistajanlausunto (riita-asiain siviiliprosessilain (*Civilný sporový poriadok*) 196 §:n 2 momentti). Todistajan on puhuttava totta, eikä hän saa salata mitään. Tuomioistuimen on ilmoitettava todistajalle väärän todistuksen antamisen rikosoikeudellisista seuraamuksista ja hänen oikeudestaan vaieta.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Todistaja voi kieltäytyä todistamasta vain siinä tapauksessa, että hän todistamisellaan aiheuttaisi itselleen tai omaiselleen rikossyyteuhan. Tuomioistuin päättää, onko kieltäytyminen perusteltu. Todistaja voi kieltäytyä todistamasta myös silloin, kun todistaminen rikkoisi rippisalaisuuden tai hänelle sielunhoitotyön yhteydessä suullisesti tai kirjallisesti annetun luottamuksellisen tiedon salassapidon.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Tuomioistuin päättää, onko kieltäytyminen perusteltu. Tuomioistuimen päätöksestä ei voi valittaa. Jos todistaja tuomioistuimen päätöksestä huolimatta kieltäytyy todistamasta, tuomioistuin voi määrätä hänelle prosessuaalisen sakon.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Jos jokin organisaatio on asianosaisena siviiliprosessissa, tuomioistuin kuulee organisaation laillista edustajaa asianosaisena eikä todistajana (riita-asiain siviiliprosessilain 185 §).

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Ennen todistajan kuulemista tuomioistuimen on todennettava hänen henkilöllisyytensä ja suhteensa asianosaisiin. Lisäksi todistajalle on ilmoitettava todistajanlausunnon merkityksestä, hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan, väärän todistuksen antamisen rikosoikeudellisista seuraamuksista ja oikeudesta todistajanpalkkioon.

Tuomioistuin pyytää todistajaa kuvaamaan johdonmukaisesti kaiken, mitä hän tietää lausunnon kohteesta. Tämän jälkeen se esittää todistajalle kysymyksiä lausunnon täydentämiseksi ja selventämiseksi.

Todistajalle esitettävien kysymysten yhteydessä on tarpeen kiinnittää huomiota siihen, etteivät kysymykset saa olla johdattelevia tai harhaanjohtavia. Jos tällaisia kysymyksiä tai asian oikeudelliseen arviointiin liittyviä kysymyksiä esitetään, oikeuden puheenjohtaja voi kieltäytyä hyväksymästä asianosaisen tai asiantuntijan kysymystä. Kieltäytymisestä tehdään oikeuden päätös, jota ei anneta tiedoksi ja josta ei voi valittaa. Päätös liitetään oikeudenkäyntipöytäkirjaan.

Tuomioistuin voi asianomaisten suostumuksella järjestää suullisen käsittelyn videoneuvottelun tai muun viestintätekniikan välityksellä.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Kuten edellä todetaan, laki ei sido tuomioistuinta sen suhteen, millaisen todistusarvon se antaa eri todisteille – toisin sanoen sovelletaan vapaan todistusharkinnan periaatetta riita-asiain siviiliprosessilain 191 §:n mukaisesti.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Tuomioistuin arvioi asianosaisten, heidän edustajiensa ja muiden oikeuskäsittelyyn osallistuvien henkilöiden toimet johdonmukaisesti niiden sisällön perusteella eikä sen mukaan, missä ominaisuudessa he esiintyvät oikeudessa. Asianosaisten toimet eivät ole määrämuotoon sidottuja. Asianosaiset voivat periaatteessa toteuttaa määrättyjä prosessitoimia harkintansa mukaan. Kyseeseen tulee kirjallinen tahdonilmaus tai suullinen (pöytäkirjaan kirjattava) lausuma, jolla on samat oikeusvaikutukset. Se on kuitenkin aina tehtävä nimenomaisesti tai siten, ettei ole epäilystä asianosaisen tarkoituksesta.

Päivitetty viimeksi: 22/04/2022

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Suomi

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Kantajan on näytettävä toteen ne seikat, jotka tukevat kannetta ja vastaajan ne seikat, joihin hän puolestaan vetoaa. Se osapuoli, joka jättää todisteen esittämättä, kantaa sen riskin, että hänen esittämänsä seikat jäävät näyttämättä.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Tunnustettua seikkaa ei tarvitse näyttää toteen. Lisäksi yleisesti tunnettua tai oikeuden tiedossa viran puolesta olevaa tosiseikkaa ei tarvitse näyttää toteen. Vastanäytön esittäminen on luonnollisesti sallittua.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Lakiin sisältyy tältä osin vain säännös, jonka mukaan oikeuden tulee, harkittuaan huolellisesti kaikkia esiin tulleita seikkoja, päättää, mitä asiassa on pidettävä totena. Suomessa sovelletaan niin sanottua vapaata todistusteoriaa, joten kysymys on siitä, että tuomioistuimelle tulee esittää riittävä näyttö.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Käytännössä asianosaisten on itse hankittava se näyttö, johon he haluavat vedota. Laki tosin sallii sen, että tuomioistuin myös omasta aloitteestaan päättää hankittavaksi todisteita. Vastoin molempien osapuolten yhteistä tahtoa se ei kuitenkaan omasta aloitteestaan saa määrätä uutta todistajaa kuulusteltavaksi tai asiakirjaa esitettäväksi, jos kysymyksessä on asia, jossa sovinto on sallittu.

Eräissä tapauksissa, kuten isyysasioissa, tuomioistuimen velvollisuutenakin on hankkia kaikki tarpeellinen selvitys.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Todisteiden vastaanottaminen tapahtuu pääkäsittelyssä.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin voi evätä tällaisen pyynnön muun muassa silloin, kun todiste on asiaan vaikuttamaton tai asia on tältä osin jo selvitetty. Asiaosainen voi niin ikään tehdä todisteiden esittämistä koskevan pyynnön liian myöhäisessä vaiheessa.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Todistelukeinoja ovat asianosaisten, todistajien ja asiantuntijoiden kuuleminen, kirjallisten todisteiden ja asiantuntijalausuntojen esittäminen sekä katselmus.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistajan tai asiantuntijan suullisen kuulemisen sekä asiantuntijan kirjallisen lausunnon arvioinnissa ei ole eroa. Todistaja sen sijaan ei saa antaa kirjallista lausuntoa.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Ei ole. Tuomioistuimella on vapaa harkintavalta todisteita arvioitaessa.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Ei.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Pääsääntöisesti todistaja ei saa kieltäytyä todistamasta.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Esimerkiksi asianosaisen aviopuolisolla, kihlakumppanilla ja suoraan etenevässä ja takenevassa polvessa olevilla sukulaisilla, asianosaisen sisaruksilla ja näiden aviopuolisoilla tai asianosaisen ottovanhemmilla tai ottolapsilla on oikeus kieltäytyä todistamasta. Lisäksi lakiin sisältyy erilaisia muita tilanteita, joissa todistajalla on oikeus tai velvollisuus kieltäytyä todistamasta.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Todistaja, joka ilman laillista syytä kieltäytyy todistamasta, voidaan velvoittaa sakon uhalla täyttämään velvollisuutensa. Mikäli todistaja ei tästä huolimatta suostu todistamaan, tuomioistuin voi määrätä hänet vangittavaksi, kunnes hän suostuu todistamaan.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Tuomioistuimen harkinnassa on, voidaanko esimerkiksi alle 15-vuotiasta tai henkiseltä toiminnaltaan häiriintynyttä henkilöä kuulla todistajana.

Eräät henkilöryhmät eivät saa todistaa toimiinsa liittyvissä asioissa, kuten esimerkiksi lääkärit ja oikeudenkäyntiasiamiehet.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajan kuulustelun aloittaa pääsääntöisesti hänet nimennyt asianosainen. Tämän jälkeen vastapuolella on oikeus kuulustella todistajaa. Sen jälkeen tuomioistuin ja asianosaiset saavat tehdä todistajalle kysymyksiä.

Todistajaa voidaan kuulla videoneuvottelua tai muuta sellaista soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa käyttäen, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, jos tuomioistuin harkitsee tämän olevan soveliasta. Näin voidaan menetellä esimerkiksi silloin kun todistaja on estynyt saapumasta oikeuteen tai hänen saapumisestaan aiheutuisi kohtuuttomia kustannuksia, taikka kun todistaja on iältään alle 15-vuotias. Tietyissä tilanteissa todistajaa voidaan kuulustella myös puhelimitse.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Lakiin ei sisälly suoranaisia ohjeita tällaista tapausta varten. Tuomioistuimen tulee harkintavaltaansa käyttäen päättää, mikä merkitys tällaisella todisteella on.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Kyllä. Asianosaista voidaan kuulustella todistelutarkoituksessa vapaasti, ja riita-asiassa totuusvakuutuksen nojalla sellaisista seikoista, joilla on erityistä merkitystä ratkaistaessa asiaa. Asianosaisen todistelutarkoituksessa antamaa lausumaa arvioidaan samoin perustein kuin todistajankin antamaa lausumaa.

4 Onko kyseinen jäsenvaltio todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti määritellyt muita viranomaisia, joilla on toimivalta vastaanottaa todisteita siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita koskevia oikeudenkäyntejä varten asetuksen nojalla? Jos näin on, millaisissa oikeuskäsittelyissä niillä on toimivalta ottaa vastaan todisteita? Voivatko ne pyytää ainoastaan todisteiden vastaanottamista vai voivatko ne myös avustaa todisteiden vastaanottamisessa toisen jäsenvaltion esittämän pyynnön perusteella? Ks. myös todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukainen ilmoitus.

Suomi ei ole määritellyt muita viranomaisia.

Linkkejä

Todisteiden vastaanottaminen (Oikeusministeriö)

esite: Todistajana oikeudessa (Oikeusministeriö)

Päivitetty viimeksi: 15/02/2024

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Tämän sivun alkukielistä versiota sv on muutettu äskettäin. Päivitystä suomennetaan parhaillaan.

Seuraavat kielet ovat jo saatavilla: en.

Todistelu - Ruotsi

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Ruotsin lainsäädäntö perustuu todistelukeinojen vapauden ja vapaan todistusharkinnan periaatteisiin. Tuomioistuimen on käsiteltävä huolellisesti kaikki asiaan liittyvät seikat ja ratkaistava, mitä on näytetty toteen. Tuomioistuin ratkaisee, mikä arvo todisteelle on annettava.

Tietyt todistusharkintaa koskevat säännöt, kuten säännöt todistustaakan jakamisesta, ovat muotoutuneet oikeuskäytännössä. Tuntuvasti yksinkertaistetun perussäännön mukaan sen, joka väittää jotain, on myös todistettava se. Sääntöön on useita poikkeuksia. Jos toisen osapuolen on ollut helpompi hankkia todisteita tietystä tosiseikasta, todistustaakka määrätään usein hänelle. Todistustaakkaa jaettaessa voi olla merkitystä myös sillä, että toisen osapuolen on ollut vaikea toimittaa todisteita tietystä olosuhteesta. Jos joku esimerkiksi vaatii saamisen maksamista, hänen on todistettava, että hänellä on vaade vastapuolelle. Jos vastapuoli väittää, että maksu on jo suoritettu, todistustaakka asiassa on hänellä. Korvausvastuuta koskevissa asioissa on normaalia, että todistustaakka on sillä, joka väittää kärsineensä vahinkoa. Tiettyä olosuhdetta koskeva todistustaakka voidaan kääntää myös toisen osapuolen vastuulle.

Jos esitetyt todisteet eivät ole riittävän vahvoja, tuomioistuin ei voi käyttää kyseistä olosuhdetta käsittelynsä perustana. Poikkeuksena on kuitenkin tapahtuneen vahingon arvon arvioiminen. Jos vahingon suuruutta ei mitenkään kyetä todistamaan tai se on hyvin vaikeaa, tuomioistuin voi arvioida vahingon arvon kohtuullisen suuruiseksi.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Katso vastaus kysymykseen 1.1.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Todistelun laatua koskevat vaatimukset vaihtelevat käsiteltävänä olevan asiatyypin mukaan. Riita-asioissa vaaditaan tavallisesti, että käsiteltävänä oleva tosiseikka vahvistetaan. Eräissä riita-asioissa pienempikin näyttö riittää. Esimerkkinä voidaan mainita kuluttajien ottamia vakuutuksia koskevat asiat, joissa katsotaan riittävän, että on todennäköisempää, että vahinko on tapahtunut.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Todisteiden hankkiminen kuuluu asianosaisille. Asioissa, joissa ei voida käyttää tuomioistuimen ulkopuolista ratkaisumenettelyä, eli asioissa, joissa asianosaiset eivät voi tehdä keskenään sovintoratkaisua, on mahdollista, että tuomioistuin hankkii todisteita ilman, että asianosaiset sitä pyytävät. Lasten huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevissa asioissa tuomioistuin voi näin ollen päättää, että tutkimusta on täydennettävä lisänäytöllä. Riita-asioissa, joissa asianosaiset voivat tehdä sovintoratkaisun, tuomioistuin ei voi hankkia uusia todisteita oma-aloitteisesti.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Todisteiden vastaanottaminen tapahtuu pääkäsittelyssä.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Oikeus voi evätä tällaisen pyynnön silloin, kun todisteella ei ole merkitystä asian kannalta. Sama pätee silloin, kun todistetta ei vaadita tai kun sillä ei selvästikään olisi vaikutusta asiaan. Sen lisäksi on sääntöjä, joiden mukaan kirjalliseen todistajanlausuntoon voidaan vedota vain poikkeustapauksissa.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Ruotsissa on periaatteessa viisi erilaista todistelukeinoa:

kirjalliset todisteet

todistajan kuulustelu

asianosaisen kuulustelu

asiantuntijan kuulustelu

katselmus.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Pääsääntönä on, että todistajaa kuullaan suullisesti ja välittömästi oikeudessa. Kirjalliseen todistajanlausuntoon ei saa vedota. Todistaja voi toki oikeuden luvalla käyttää muistiinpanoja muistinsa tueksi. Kuulustelun (ns. pääkuulustelun) aloittaa todistajan nimennyt asianosainen, jos tuomioistuin ei päätä toisin. Tämän jälkeen vastapuolella on oikeus kuulustella todistajaa (ristikuulustelu).

Asiantuntija taas antaa pääsääntöisesti kirjallisen lausunnon. Asianosaisen pyynnöstä ja jos sillä voi olla merkitystä asian kannalta, asiantuntijaa voidaan myös kuulla suullisesti asian käsittelyssä. Suullista kuulustelua käytetään myös silloin, kun on välttämätöntä, että asiantuntijaa kuullaan suoraan oikeudessa.

Jos asia on tarkoitus ratkaista pääkäsittelyn yhteydessä – esimerkiksi todistajien kuulemisen vuoksi – kirjallinen todiste ja asiantuntijan lausunnot on periaatteessa luettava käsittelyssä, jotta tuomioistuin voi ottaa ne huomioon ratkaisussaan. Oikeus voi kuitenkin päättää, että kirjallinen todiste katsotaan esitetyksi pääkäsittelyssä ilman, että sitä on luettava käsittelyn yhteydessä.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Ruotsin oikeuden mukaan sovelletaan vapaan todistelun periaatetta. Se tarkoittaa muun muassa sitä, että laissa ei ole vahvistettuja periaatteita todisteiden painoarvosta. Sen sijaan tuomioistuin päättää arvioituaan itsenäisesti kaiken esitetyn, mitä asiassa voidaan katsoa näytetyn toteen.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Vapaan todistelun periaate tarkoittaa, ettei ole sääntöjä, joissa määrättäisiin, että tiettyjen tosiseikastojen vahvistaminen edellyttäisi määrätynlaista todistelumenettelyä. Sen sijaan tuomioistuin tekee kokonaisarvion asiaa koskevista tosiseikoista sen perusteella, mitä sen käsittelyssä on näytetty toteen.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Ruotsin oikeuden mukaan Ruotsissa on yleinen velvollisuus todistaa oikeudessa. Näin ollen todistajaksi nimetty henkilö on pääsääntöisesti velvoitettu todistamaan.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Henkilöllä ei ole velvollisuutta todistaa asiassa, jossa hänen lähiomaisensa on osapuolena. Todistaja voi kieltäytyä puhumasta tietystä tosiseikasta, jos hän silloin joutuisi paljastamaan tehneensä rikollisen tai häpeällisen teon. Tietyissä olosuhteissa todistaja voi kieltäytyä puhumasta myös ammattisalaisuuksista. Myös tiettyjen ammattiryhmien, kuten terveydenhuoltohenkilöstön, todistamisvelvollisuudessa on tiettyjä rajoituksia.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Henkilö kutsutaan todistajaksi asian käsittelyyn sakon uhalla. Jos todistaja jää saapumatta paikalle ilman perusteltua syytä, kuten sairautta, hänelle määrätään sakko. Jos todistaja ei ilmaannu paikalle, tuomioistuin voi myös päättää lähettää poliisin noutamaan hänet. Viime kädessä oikeudella on mahdollisuus vangita henkilö, joka kieltäytyy todistamasta tai ilman syytä vastaamasta kysymyksiin.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Silloin kun todistajaksi kutsutaan alle 15-vuotias tai henkisesti häiriintynyt henkilö, oikeus harkitsee nämä seikat huomioon ottaen, voidaanko kyseistä henkilöä kuulla todistajana. Katso myös kohta 2.9.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Todistajan kuulustelun aloittaa pääsääntöisesti hänet nimennyt asianosainen (pääkuulustelu). Tämän jälkeen vastapuolella on oikeus esittää todistajalle kysymyksiä (ristikuulustelu). Sen jälkeen todistajan nimennyt asianosainen ja tuomioistuin voivat tehdä täydentäviä kysymyksiä. Tuomioistuin voi hylätä sellaiset kysymykset, jotka eivät selvästi kuulu asiaan tai jotka ovat hämmentäviä tai muuten asiattomia.

Asianosaisten, todistajien ja muiden oikeuden istuntoon osallistuvien on voitava osallistua videoneuvottelun välityksellä, mikäli se ei ole sopimatonta. Pääsääntöisesti osallistujien on kuitenkin edelleen tultava tuomioistuimeen.

Todistajaa voidaan kuulustella puhelimitse, jos se on soveliasta, kun otetaan huomioon muun muassa kustannukset, joita todistajan tuominen oikeussaliin aiheuttaisi, ja se merkitys, joka henkilökohtaisella osallistumisella kuulusteluun olisi.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Vapaan todistelun periaate tarkoittaa, että ainoastaan harvinaisissa poikkeustapauksissa on kiellettyä käyttää määrätynlaista todistelumenettelyä. Periaatteessa siis se, että todiste on saatu lainvastaisin keinoin, ei estä siihen vetoamista oikeudenkäynnissä. Sillä voi kuitenkin olla merkitystä todistusharkinnassa siten, että todisteelle annetaan rajallinen todistusarvo.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Asianosainen ei voi todistaa, mutta häntä voidaan kuulla totuusvakuutuksen nojalla. Tällöin asianosaisen on rangaistuksen uhalla pysyttävä totuudessa.

Päivitetty viimeksi: 05/11/2015

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Englanti ja Wales

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Siviilioikeudellisissa asioissa todistustaakan täyttäminen on yleensä sen asianosaisen tehtävä, joka vetoaa kyseiseen tosiseikkaan. Tuomari (tai valamiehistö (*jury*)) on saatava vakuuttuneeksi siitä, että väitetty seikka pitää todennäköisesti paikkansa. Todistustaakka on kummallakin asianosaisella, paitsi jos tosiseikka on niin ilmeinen, ettei kantaja ole täyttänyt todistustaakkaa. Tässä tapauksessa tuomarilla on oikeus jatkaa käsittelyä vaivaamatta toista asianosaista.

Käytännössä tämä tarkoittaa tuomioistuimen olevan vakuuttunut siitä, että on erittäin todennäköistä, että seikka on tapahtunut. Tähän vaikuttaa se, että mitä harvinaisempi tapahtuma on, sitä suurempi on todistustaakka, kuten lordi Hoffman toteaa asiassa *Secretary of State for the Home Department vastaan Rehman**[1]*.

[1] [2001] UKHL 47.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Myönnettyä, itsestään selvää tai asian kannalta merkityksetöntä tosiseikkaa ei tarvitse näyttää toteen.

Lainsäädännössä tehdään erilaisia olettamuksia, jotka voidaan kumota esittämällä vastakkaista näyttöä. Näihin kuuluvat vanhemmuusolettama, avioliittojen pätevyyttä koskeva olettama, aikuisten oikeustoimikelpoisuutta koskeva olettama sekä kadonneen henkilön olettaminen kuolleeksi. Syytetyn oletetaan olevan syytön rikokseen, mutta rikostuomio on siviilioikeudellisissa asioissa hyväksyttävä todiste siitä, että osapuoli on tehnyt rikoksen (ja tarkoittaa sitä, että tämän osapuolen on todistettava syyttömyytensä).

Huolimattomuusolettama (*presumption of negligence*) tarkoittaa sitä, että kantaja väittää kärsineensä vahingon, johon yksinomaan vastaaja on pystynyt vaikuttamaan ja että onnettomuus oli sellainen, joka yleensä aiheutuu huolimattomuudesta[1]. Samankaltaisesta olettamasta on kysymys myös silloin, kun henkilölle on uskottu tavaroita, jotka ovat myöhemmin kadonneet tai tuhoutuneet. Kummassakin tapauksessa vastaaja voi kumota olettaman.

Työsyrjintälaki on yksi niistä aloista, joilla todistustaakka on käänteinen. Kun näyttää ilmeiseltä, että syrjintää on tapahtunut (*primae facie case*), todistustaakka siirtyy toisella asianosaiselle, jonka on osoitettava, että syrjintää ei ole tapahtunut. Tämä perustuu syrjintää koskevaa EU:n lainsäädäntöön, ja se sisältyy nyt tasa-arvoa koskevaan Equality Act 2010 lakiin.

On myös useita siviilioikeudellisia asioita, jotka liittyvät yleensä terveys- ja turvallisuusasioihin, ja niissä on kysymys objektiivisesta vastuusta. Näin ollen tapaturman sattuessa työnantaja on vastuussa, koska hänellä on objektiivinen huolenpitovelvollisuus.
[1] [2001] UKHL 47.
[2] *Res ipsa Loquitur* periaate, tai ”asia puhuu puolestaan”.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Siviilioikeudellisissa asioissa näyttökynnys perustuu todennäköisyyksien arviointiin (*balance of probabilities*). Toisin sanoen tuomioistuin toteaa, että tosiseikka on näytetty toteen, jos se katsoo, että on huomattavasti todennäköisempää, että seikka on tapahtunut kuin että se ei olisi tapahtunut. Kuten edellä todetaan, näyttökynnys on joustava: Vakavampien, kuten petosta koskevien, väitteiden todennäköisyyden vahvistaminen edellyttää vakuuttavampia todisteita, koska yleensä pidetään vähemmän todennäköisenä, että tällaiset väitteet ovat tosia.
Tähän liittyy kaksi poikkeusta. Jos todennäköisten syiden puuttuessa on kuitenkin syitä, jotka eivät kilpaile vahvasti keskenään, tuomarilla on oikeus todeta, ettei asiaa ole näytetty toteen[1]. Lisäksi summaarista tuomiota (*summary judgement*)[2] koskevissa hakemuksissa rima on melko alhaalla, ja tuomioistuin tekee päätöksen ilman täydellisiä tietoja tai vastakuulustelua.
[1] Tätä seikkaa tarkasteltiin asiassa *Rhesa Shipping* [1985] 1WLR.
[2] Käytetään usein Technological and Construction Court tuomioistuimessa välitystuomion täytäntöönpanemiseksi tietyn summan maksamista varten.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Siviilioikeudellisissa asioissa todisteet[1] otetaan vastaan siten, että asianosaiset esittävät olennaiset asiakirjat ja todistajat ja asiantuntijat esittävät lausuntoja. Todisteet on esitettävä tuomioistuimelle.
Menetelmät valitaan tapauskohtaisesti.

Esittämisvelvollisuus

Siviilioikeudellisissa menettelyissä asianosaisten on esitettävä[2] heidän hallussaan tai omistuksessaan olevat asiakirjat siinä laajuudessa kuin tuomioistuin heitä pyytää tekemään ja annettava muiden asianosaisten tutustua näihin asiakirjoihin. Tavanomaisesti tuomioistuin määrää tiedonantovaatimukset (*standard disclosure*), joiden mukaisesti asianosaisten on etsittävä kohtuullisen laajasti asiakirjoja, jotka joko tukevat kenen tahansa asianosaisen perusteluja tai puhuvat niitä vastaan, ilman että asianosaisten tarvitsee pyytää lupaa tuomioistuimelta. Muunlaisten asiakirjojen esittämiselle asianosaisen on pyydettävä lupa tuomioistuimelta. Tuomioistuin voi myös määrätä todisteiden ja omaisuuden hukkaamiskiellosta.

Todistajat

Asianosaiset eivät tarvitse tuomioistuimen lupaa todistajanlausuntojen käyttämiseen käsiteltävän asian tueksi. Asianosaisen, joka haluaa vedota todistajan esittämään näyttöön, on annettava todistajan allekirjoittama todistajanlausunto, jossa todistajan näyttö esitetään, ja kutsuttava todistaja antamaan suullinen todistus oikeudenkäynnissä. Jos asianosainen ei esitä tuomioistuimelle todistajanlausuntoa tai tiivistelmää todistuksesta (*summary for a witness*), asianosainen ei saa kutsua todistajaa ilman tuomioistuimen lupaa. Tuomioistuimella on myös laajat oikeudet määrätä sallituista todisteista, ja se voi jättää huomiotta todisteita, jotka olisivat muussa tapauksessa hyväksyttäviä, tai rajoittaa todistajan vastakuulustelua.
Asianosainen voi myös hakea oikeuden määräystä, jonka perusteella todistus annetaan valaehtoisena todistajanlausuntona oikeudenkäyntiä silmällä pitäen tuomioistuimen nimittämälle kuulustelijalle[3] ennen asian käsittelyä oikeuden istunnossa.
Tuomarin tehtävänä on ennen kaikkea arvioida asianosaisten esittämiä todisteita, eikä siihen sisälly riippumaton tosiseikkojen etsintä.

Asiantuntijatodistajat

Asianosainen ei voi vedota asiantuntijatodisteisiin[4] ilman tuomioistuimen antamaa lupaa. Tuomioistuin voi päättää, mitkä asiantuntijatodisteet esitetään, missä muodossa todisteet esitetään ja millainen palkkio asiantuntijalle maksetaan.
Jos useampi kuin yksi asianosainen haluaa toimittaa asiantuntijatodisteita asiasta, tuomioistuin voi määrätä, että todisteet antaa asiantuntija, joka on saanut molemmilta asianosaisilta yhteisen toimeksiannon, sen sijaan, että kumpikin asianosainen antaisi toimeksiannon erillisille asiantuntijoille. Tuomioistuin voi antaa tällaisen määräyksen omasta aloitteestaan ilman asianosaisten suostumusta.
Tuomioistuin ei vaadi omasta aloitteestaan asianosaisia käyttämään asiantuntijatodisteita. Tuomioistuin voi omasta aloitteestaan nimittää asiantuntijan arvioijaksi avustamaan tuomioistuinta käsiteltävässä asiassa. Tuomioistuin voi määrätä arvioijan laatimaan raportin (joista on toimitettava kopio asianosaisille) sekä määrätä asiantuntijan osallistumaan oikeudenkäyntiin, jossa tämä antaa tuomioistuimelle neuvoja.
Siviilioikeudellisia menettelyjä koskevien sääntöjen (*Civil Procedure Rules*) osassa 35 samankaltaisten alojen asiantuntijat voivat esittää asiantuntijatodisteet samanaikaisesti. Yleensä tässä tapauksessa asianosaiset vastakuulustelevat todistajaa, minkä jälkeen tuomari tiivistää kannan, josta asiantuntijoita pyydetään olemaan samaa mieltä.
[1] Ks. Siviilioikeudellisia menettelyjä koskevat säännöt (*Civil Procedure Rules*), osa 32.
[2] Ks. Siviilioikeudellisia menettelyjä koskevat säännöt (*Civil Procedure Rules*), osa 31.
[3] Ks. Siviilioikeudellisia menettelyjä koskevat säännöt (*Civil Procedure Rules*), osa 34.8.
[4] Ks. Siviilioikeudellisia menettelyjä koskevat säännöt (*Civil Procedure Rules*), osa 35.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Esittämisvelvollisuus

Esittämistä koskevan määräyksen seurauksena kunkin asianosaisen on esitettävä muille asianosaisille luettelo asiaankuuluvista asiakirjoista, jotka ovat tai ovat olleet asianosaisen omistuksessa tai hallussa. Tämän jälkeen muilla asianosaisilla on oikeus tutustua asiakirjoihin ja saada niistä kopiot. Kopioimisesta voidaan periä maksu.

Todistajat

Tuomioistuin määrää asianosaiset toimittamaan ennen oikeudenkäyntiä allekirjoitetun todistajanlausunnon jokaiselta todistajalta, jonka todistukseen asianosainen aikoo vedota. Todistaja voi laatia lausunnon itse, mutta usein sen laatii sen asianosaisen asianajaja, jonka puolesta todistaja todistaa. Todistajan on esitettävä lausunnossaan koko todistajanlausunto ja mahdollisuuksien mukaan omin sanoin.
Jos asianosainen on määrätty toimittamaan todistajanlausunto, mutta ei pysty hankkimaan sitä, asianosainen voi pyytää tuomioistuimelta lupaa toimittaa todistajanlausunnosta tiivistelmä, jossa esitetään se näyttö, joka todistajan odotetaan antavan, tai ne seikat, joista asianosainen aikoo todistajalta kysyä.
Jos tuomioistuin määrää, että todistajanlausunto on annettava erillisessä kuulemistilaisuudessa oikeudenkäyntiä silmällä pitäen, todistaja antaa lausuntonsa suullisesti tuomioistuimen nimittämälle kuulustelijalle. Kuulustelu suoritetaan kuin kyse olisi oikeudenkäynnistä, todistajaa on mahdollista vastakuulustella, ja todistuksesta tehdään pöytäkirja.

Asiantuntijatodistajat

Jos tuomioistuin sallii asiantuntijatodisteiden esittämisen, asianosaiset nimeävät asiantuntijan tai asiantuntijoita. Jos asianosaisilla on yhteinen asiantuntija, asianosaiset voivat antaa asiantuntijalle erilliset toimeksiannot, elleivät ne pysty sopimaan yhteisestä toimeksiannosta. Asiantuntija, jonka ensisijainen velvollisuus on tuomioistuinta eikä toimeksiannon antanutta osapuolta tai osapuolia kohtaan, laatii kirjallisen raportin. Tämän jälkeen asianosainen voi esittää

kirjallisia kysymyksiä yhteisesti nimetylle tai toisen osapuolen nimeämälle asiantuntijalle. Jos käytetään useita eri asiantuntijoita, tuomioistuin voi myös määrätä, että asiantuntijoiden on keskusteltava keskenään ja määritettävä seikat, joista he ovat samaa tai eri mieltä. Asiantuntijatodistajilla on oikeus saada palveluksistaan korvaus, jonka yleensä maksaa heille toimeksiannon antanut osapuoli tai osapuolet.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Jos asianosaiset hakevat määräyksiä, joiden perusteella ne voivat ottaa vastaan tai esittää todisteita, tuomioistuimen on oltava vakuuttunut siitä, että kyseinen todiste on todennäköisesti merkityksellinen ja todisteeksi kelpaava. Harkitessaan toimivaltansa käyttöä tuomioistuimen on myös pyrittävä käsittelemään asiat oikeudenmukaisesti, mihin sisältyy kustannusten säästäminen ja asioiden käsittely oikeudenmukaisesti, nopeasti ja oikeasuhteisesti kanteen merkitykseen, monimutkaisuuteen ja arvoon nähden. Näiden näkökohtien perusteella tuomioistuin saattaa hylätä hakemuksia tai antaa oma-aloitteisesti määräyksiä (esimerkiksi yhden yhteisen asiantuntijan käytöstä sen sijaan, että kukin osapuoli nimeäisi erilliset asiantuntijat).

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Tosiseikat voidaan vahvistaa todisteilla, olettamuksilla ja todisteisiin perustuvalla päättelyllä sekä siten, että tuomioistuin ottaa tietyt tosiseikat oikeudellisesti huomioon (ks. edellä). Siviilioikeudellisissa menettelyissä käytettyjä todistelukeinoja ovat todistajanlausunto, asiakirjat ja fyysiset todisteet. Asiakirjoihin voivat sisältyä paperiasiakirjat, tietotekniset tallenteet, valokuvat sekä video- ja äänitallenteet. Fyysisiä todisteita ovat muut tuomioistuimelle esitettävät kiistanalaisten seikkojen kannalta merkitykselliset aineelliset esineet, kuten teollis- ja tekijänoikeuksia koskevan riita-asian kohteena olevat tuotteet. Niihin voi kuulua myös tuomarin käynti onnettomuuspaikalla tai muulla merkityksellisellä paikalla.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Periaatteessa todistajat antavat todistajanlausuntonsa suullisesti oikeudenkäynnissä. Kuten edellä todettiin, kunkin asianosaisen on kuitenkin toimitettava todistajanlausunto jokaiselta todistajalta, jonka todistukseen asianosainen aikoo vedota. Oikeudenkäynnissä todistajaa pyydetään vahvistamaan lausuntonsa totuudenmukaisuus ja täsmällisyys. Lausunto katsotaan todistajan hänet todistamaan kutsuneen asianosaisen puolesta esittämäksi näytöksi. Jos on toimitettu ainoastaan todistajanlausunnon tiivistelmä, todistajan on annettava suullisesti tarkempi todistajanlausunto.

Asiantuntijat antavat todistajanlausuntonsa kirjallisesti, ellei tuomioistuin määrää toisin. Asiantuntijaraportissa tulee esittää päätelmät, tosiseikat ja olettamukset, joihin päätelmät perustuvat, sekä asiantuntijalle annetun toimeksiannon asiasisältö. Tuomioistuin päättää, onko asiantuntijan tarpeellista osallistua oikeudenkäyntiin ja antaa suullinen lausunto. Tuomioistuimen nimeämän arvioijan ei tarvitse antaa suullista todistajanlausuntoa.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Tuomioistuimella on suuri harkintavalta arvioidessaan kunkin todisteen painoarvoa ja luotettavuutta. On sallittua esittää tuomioistuimen ulkopuolella annettu lausunto todisteena lausunnon sisältämistä tosiseikoista (kuulopuhetodistelu)[1], joten asianomainen voi vedota kirjeeseen todisteena kirjeen sisällöstä tai todistajan ilmoitukseen jonkun toisen henkilön antamasta lausunnosta. Kuulopuhetodistelulla on kuitenkin usein vähäisempi painoarvo kuin suoralla todistamisella, etenkin jos alkuperäisen puhujan kutsuminen todistajaksi olisi ollut mahdollista.

Tietyt asiakirjat ja tallenteet hyväksytään todistusvoimaisiksi. Esimerkiksi yritysten ja viranomaisten tallenteet hyväksytään todistusvoimaisiksi, jos ne ovat yrityksen toimihenkilön tai viranomaisen oikeaksi todistamia. Lisäksi eri tyyppisiä virallisia asiakirjoja (kuten lainsäädäntöä, asetuksia, määräyksiä, valtiosopimuksia ja oikeuden pöytäkirjoja) voidaan todistaa tulostetuilla tai oikeaksi todistetuilla jäljennöksillä ilman muita todisteita.

[1]Ks. Siviilioikeudellisten menettelyjen säännöt (CPR), osa 33 ja niihin liitetyt käytännön ohjeet.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Tietyt oikeustoimet (kuten testamentit ja maa-alueiden myynnit) on toteutettava kirjallisesti, joten tällaisista oikeustoimista on esitettävä asiakirjatodisteita.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Yleisenä sääntönä on, että jos todistaja kykenee todistamaan, hänet voidaan velvoittaa saapumaan oikeudenkäyntiin ja todistamaan. Asianosainen, joka haluaa varmistaa todistajan osallistumisen oikeudenkäyntiin, voi haastaa todistajan kuultavaksi tuomioistuimessa. Kun tuomioistuin on antanut haasteen ja se on annettu asianmukaisesti tiedoksi, haaste velvoittaa todistajaa kuulemisen loppuun asti.

Jos tuomioistuin määrää, että todistajanlausunto on annettava erillisessä kuulemistilaisuudessa oikeudenkäyntiä silmällä pitäen, mutta todistaja ei saavu kuulemistilaisuuteen tai kieltäytyy vastaamasta laillisiin kysymyksiin, kuulemistilaisuudessa annettavaa todistajanlausuntoa pyytänyt asianosainen voi hakea uutta määräystä, jolla todistaja määrätään osallistumaan oikeudenkäyntiin tai vastaamaan kysymyksiin.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Yleistä sääntöä, jonka mukaan todistamaan kykenevän on todistettava, ei sovelleta kuningattareen, ulkomaalaisiin hallitsijoihin tai heidän perheisiinsä, ulkomaalaisiin diplomaatteihin tai konsuliedustajiin, tiettyjen kansainvälisten järjestöjen edustajiin eikä tuomareihin tai lautamiehiin (kun kyse on heidän toimistaan näissä tehtävissä). Asianosaisten puolisot ja sukulaiset voidaan velvoittaa antamaan todistus siviilioikeudenkäynneissä.

Todistajilla, jotka voidaan yleisesti velvoittaa todistamaan, on kuitenkin oikeus olla luovuttamatta tiettyjä asiakirjoja tarkastettavaksi ja kieltäytyä vastaamasta tiettyihin kysymyksiin luottamuksellisuuden perusteella. Luottamuksellisuuden päätyyppeihin kuuluvat asianajosalaisuus (jota sovelletaan viestintään, jonka tarkoituksena on antaa tai pyytää oikeudellista neuvontaa tai hankkia todisteita oikeudenkäyntiä varten), tietyt luottamukselliset neuvottelut (tämä kattaa asianosaisten välisen viestinnän, joiden tarkoituksena on vilpittömästi saada riita-asiassa aikaan kompromissiratkaisu, kuten vaatimuksen maksamista koskevat tarjoukset) ja itsekriminointisuoja (joka tarkoittaa, että todistajan ei tarvitse todistaa, jos on olemassa todellinen vaara, että hän näin altistaisi itsensä tai puolisonsa rikossyytteelle tai rangaistukselle Yhdistyneessä kuningaskunnassa). Luottamuksellisuuteen perustuva suoja voidaan poistaa.

Todisteita on myös oikeus olla luovuttamatta, jos niiden esittäminen olisi vastoin yleistä etua. Yleisen edun vastaisia todisteita voivat olla esimerkiksi kansalliseen turvallisuuteen, diplomaattisuhteisiin, keskushallinnon työhön, lapsen etuun, rikostutkintaan ja ilmiantajien suojeluun liittyvät todisteet. Myöskään journalisteilla ei ole velvollisuutta paljastaa lähteitään, ellei niiden paljastaminen ole välttämätöntä oikeudenkäytön tai kansallisen turvallisuuden vuoksi tai levottomuuksien tai rikoksen estämisen vuoksi.

Pankkivirkailijoita ei voida velvoittaa esittämään pankin kirjanpitoa tai todistamaan sen sisällöstä, ellei tuomioistuimella ole erityisiä syitä määrätä heitä tekemään niin, mutta tuomioistuin voi määrätä, että jonkin henkilön on annettava tarkastaa pankkitilikirjaukset tai kopioida ne.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Todistamaan kutsuttu todistaja, joka ei saavu oikeuteen tai kieltäytyy todistamasta, voidaan vangita oikeuden halventamisesta (High Court tuomioistuimessa) tai hänet voidaan määrätä maksamana sakko (County Court tuomioistuimessa).

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Kaikki aikuiset voivat antaa todistuksen siviilioikeudenkäynnissä, paitsi jos he eivät kykene ymmärtämään todistajien antamaa valaa tai antamaan järkevää todistusta esimerkiksi psyykkisen sairauden vuoksi. Sellaisen lapsitodistajan todistus, joka ei ymmärrä todistajanvalaa, voidaan hyväksyä todisteeksi, mutta vain, jos tuomioistuin on vakuuttunut, että lapsi ymmärtää velvollisuutensa puhua totta ja hänellä on riittävä ymmärrys, jotta hän voi perustella todistuksensa.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomarin ja asianosaisten asema

Perinteisesti todistajat ovat antaneet pääasiallisen todistajanlausuntonsa oikeudenkäynnissä vastauksena heidät todistamaan kutsuneen osapuolen edustajan esittämiin kysymyksiin, jotka eivät saa olla johdattelevia. Nykyisin todistajan oikeudenkäyntiä silmällä pitäen antama valaehtoinen todistajanlausunto katsotaan todistajan pääasialliseksi todistajanlausunnoksi, ellei tuomioistuin toisin määrää. Tämän jälkeen vastapuolen edustaja voi vastakuulustella todistajaa. Tässä yhteydessä vastapuolen edustaja voi esittää johdattelevia kysymyksiä. Suullisesti oikeudenkäynnissä todistavia asiantuntijatodistajia voidaan myös vastakuulustella, mutta asianosaiset eivät voi vastakuulustella tuomioistuimen nimittämiä arvioijia. Tuomari voi esittää todistajille kysymyksiä, joiden tarkoituksena on tavallisesti selventää vastauksia, joita todistajat antavat asianosaisten edustajien kysymyksiin.

Todistelu videoyhteyden avulla

Todisteita voidaan esittää videoyhteyden avulla vain, jos tuomioistuin antaa tähän luvan. Harkitessaan, sallitaanko tällä tavoin tapahtuva todistelu, tuomioistuin ottaa huomioon videoneuvottelun käytön hyödyllisyyden (erityisesti jos todistaja on sairas tai ulkomailla), videoyhteyden käyttöön liittyvät kustannukset tai säästöt sekä sen vaikutukset menettelyn oikeudenmukaisuuteen (muun muassa sen, että tuomioistuimen kyky valvoa ja arvioida todistajaa on videoneuvotteluissa heikompi).

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Jos postitse tai jonkin televiestintäjärjestelmän avulla (tähän sisältyvät puhelut, faksit ja sähköpostiviestit) lähetetyt viestit on hankittu lainvastaisesti, viestien sisältöä ei voida esittää näyttönä oikeudellisessa menettelyssä. Muussa tapauksessa todiste voidaan yleensä hyväksyä, vaikka se olisi hankittu lainvastaisesti. Tuomioistuin voi kuitenkin jättää huomiotta todisteen, joka muutoin kelpaisi todisteeksi. Päättäessään tästä se punnitsee todisteen merkittävyyttä suhteessa lainvastaisen toiminnan vakavuuteen. Jos asiaan liittyvät tosiseikat eivät oikeuta todisteen huomiotta jättämistä, tuomioistuin voi rangaista lainvastaisesti toiminutta osapuolta muulla tavoin, esimerkiksi määräämällä sen maksamaan kulut.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Kannekirjelmiä (eli virallisia asiakirjoja, joissa esitetään kunkin asianosaisen perustelut) voidaan käyttää todisteina välikäsittelyissä, mutta niitä ei hyväksytä todisteiksi oikeudenkäynnissä.

Oikeudenkäynnissä asianosaisten todistajanlausunnot ovat yhtä lailla hyväksyttäviä todisteita kuin ei-asianosaisten todistukset.

Hyödyllisiä linkkejä:

Oikeusministeriö

Siviilioikeudellisia menettelyjä koskevat säännöt

Päivitetty viimeksi: 08/09/2021

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Pohjois-Irlanti

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Yleensä sen asianosaisen, joka vetoaa asiassa johonkin seikkaan, on näytettävä seikka toteen. Kantajan (Pohjois-Irlannissa 'plaintiff') on näytettävä toteen kanteen perustana olevat seikat, ja vastaajan on näytettävä toteen ne seikat, joihin hän haluaa vedota vastatessaan kanteeseen.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Seikka voidaan vapauttaa todistustaakasta lain nojalla tai asianosaisten välisellä olemassa olevalla sopimuksella. Tuomioistuin voi myös ottaa oikeudellisesti huomioon esimerkiksi yleisesti tunnetut tosiseikat, eikä niistä tarvitse esittää todisteita. Tietyt olettamat katsotaan toteen näytetyksi, esimerkiksi jos yhtiösäännössä määrätään asian olevan tietyllä tavalla ja muut olettamat voidaan kumota, kuten henkilön oikeustoimikelpoisuutta koskeva olettama.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin on saatava vakuuttuneeksi seikan todennäköisyydestä. Toisin sanoen sen on katsottava, että seikka on 51 prosentin todennäköisyydellä totta ja 49 prosentin todennäköisyydellä se ei ole totta. Kun seikka on todistettu todennäköisyyksiä vertailemalla, se katsotaan toteen näytetyksi.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Yleissääntönä on, että tuomari ei voi nimetä todistajaa kuultavaksi poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Sen sijaan tuomari voi kutsua asianosaisen nimeämän todistajan todistamaan, myös silloin, kun tämä on jo todistanut. Pohjois-Irlannin oikeudenkäyntejä koskevien sääntöjen mukaisesti tuomioistuin voi halutessaan määrätä kenen tahansa henkilön tuomioistuimen kuultavaksi ja esittämään asiakirjoja.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Jos asianosaisella on lupa kutsua, yleensä asianajajiensa välityksellä, tietty todistaja antamaan todistajanlausunto, hänen oma asianajajansa kuulustelee todistajaa (ja saa tältä pääasiallisen todistajanlausunnon (*evidence-in-chief*)). Tämän jälkeen toisen asianosaisen asianajaja vastakuulustelee todistajaa. Tuomari voi esittää todistajalle kysymyksiä, ja hän kehottaa asianajajia halutessaan esittämään jatkokysymyksiä mistä tahansa kysymystensä seurauksena esiin tulleesta asiasta.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Jos esimerkiksi todistajan on määrä osallistua suljetuin ovin tapahtuvaan oikeudenkäyntiin, on tuomioistuimelta saatava lupa, ennen kuin todistaja voidaan virallisesti haastaa kuultavaksi. Muissa tapauksissa tuomioistuin ei puutu siihen, kuka kutsutaan todistajaksi, mutta se voi määrätä tarpeettomia todistajia kutsuneen asianosaisen maksamaan sakkoja.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Yleisin todistelukeino on todistajan kuuleminen. Tämän lisäksi voidaan käyttää kirjallisia todistajanlausuntoja, kuten asiantuntijaraportteja, ja asiakirjatodisteita, kuten karttoja.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Yleensä todisteet otetaan vastaan kuulemalla asianosaisten ja todistajien lausunnot. Asiantuntijatodistajilta, kuten lääkäreiltä ja insinööreiltä, todisteet voidaan ottaa vastaan sopimukseen perustuvan kirjallisen raportin muodossa. Tämän jälkeen todistajaa voidaan kuulustella tietyistä lausunnon tai raportin kohdista. Pohjois-Irlannin tuomioistuimia koskevien sääntöjen mukaan suullisen todistajalausunnon antavien asiantuntijatodistajien määrä rajoitetaan kahteen lääketieteen asiantuntijaan ja yhteen muuhun asiantuntijaan, ellei tuomioistuin myönnä lupaa useampien asiantuntijoiden kutsumiseen.

Myös karttoja ja asiakirjoja voidaan käyttää todisteena, ja tuomioistuin on vakuutettava niiden aitoudesta. Tuomioistuin voi myös pyytää päästä tutustumaan rikospaikkaan tai tutkia konkreettista esinettä, jos se katsoo, että tällä on todistusarvoa.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?
Tuomioistuin päättää aina, paljonko millekin todisteelle annetaan painoarvoa.
2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?
Oletuksena on, että tosiseikat näytetään toteen suullisesti ja julkisessa oikeudenkäynnissä.
2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?
Todistamaan kykenevä kutsuttu todistaja on velvollinen saapumaan oikeuteen. Muussa tapauksessa hän halventaa oikeutta.
2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?
Asianosainen voi vedota luottamuksellisuuteen ja olla antamatta todistajanlausuntoa laillisen työsuhteen, itsensä tai puolisonsa itsekriminoinnin, yleisen edun ja oikeudenkäytön perusteella. On myös muita lainsäädännöllä varmistettuja luottamuksellisuuden muotoja, kuten diplomaattinen luottamuksellisuus. On olemassa myös harkintaan perustuva luottamuksellisuus, joka liittyy esimerkiksi luottamuksella annettuihin tietoihin.
2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?
Kyllä. Jos todistajalle on toimitettu asianmukaisesti haaste saapua oikeuteen todistamaan, ja hän jättää saapumatta, hän syyllistyy oikeuden halventamiseen. Tuomari voi tällöin määrätä todistajalle sakkoja tai vankeutta ja vaatia häntä kumoamaan oikeuden halventaminen saapumalla oikeuteen ja antamalla todistajanlausunto.
2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?
Oikeustoimikelpoisuus on yleinen kriteeri todistajanlausunnon antamiselle. Henkilön katsotaan kykenevän antamaan todistajanlausunto, paitsi jos hän ei pysty ymmärtämään todistajan antamaa valaa, koska on lapsi tai esimerkiksi psyykkisesti sairas, hän on tuomari käsiteltävässä asiassa tai hän vetoaa luottamuksellisuuteen.
2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?
Yleensä asianajajien edustamien asianosaisten (vaikka he voivat myös edustaa itseään) tehtävänä on antaa todistajanlausunto tuomioistuimelle ja todistaa siten asiansa todennäköisyys. Tuomari toimii sovittelijana ja varmistaa, että todistajien kuulustelu toteutetaan oikeudenmukaisesti ja laillisesti ja että se liittyy seikkoihin, joita asiassa käsitellään. Tuomari voi itse esittää todistajalle kysymyksiä, mutta hän antaa myös asianosaisten asianajajien esittää lisäkysymyksiä mistä tahansa kysymystensä seurauksena esiin tulleesta asiasta.
Nykyisin esimerkiksi Belfastin High Court tuomioistuimessa asiantuntijoiden todistajanlausunnon esittämistä helpotetaan video- tai Skype-yhteydellä, jos asiantuntija ei voi helposti saapua paikalle toiselta oikeudenkäyttöalueelta.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?
Tuomioistuimella ei ole yleistä harkintavaltaa jättää huomiotta todistetta, joka on hankittu epäoikeudenmukaisin keinoin. Todiste voidaan jättää huomiotta vain, jos viranomainen tekee sen tai jos se poistetaan rekisteristä sen vuoksi, että se herättää pahennusta tai on oikeudenkäynnin kannalta tarpeeton.
3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?
Kyllä. Asianosaiset voivat antaa oman todistajanlausunnon.

Linkkejä

Pohjois-Irlannin tuomioistuinten verkkosivustot

Päivitetty viimeksi: 09/09/2021
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Skotlanti

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?
Skotlannissa siviilioikeudellisissa asioissa näyttökynnys perustuu todennäköisyyksien arviointiin, jolloin todistustaakka on sillä asianosaisella, jonka tarkoituksena on saada hänelle suotuisa päätös tietyssä asiassa. Tässä tapauksessa asianosaisen on esitettävä väitteensä tueksi riittävät todisteet. Jos tiettyä asiaa koskevien todisteiden esittämisen jälkeen kyseistä asiaa ei voida selvästi näyttää toteen, tähän todisteeseen asiassaan vetoavan asianosaisen kanta saattaa hävitä.
1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?
Tietyissä tapauksissa todistustaakka tietystä asiasta on asianosaisella, mutta tämän asianosaisen ei tarvitse esittää kaikkia tai mitään suoria todisteita asian tueksi. Näitä tapauksia on neljä:

i) kun olettama on asianosaiselle suotuisa
ii) kun asia on otettu oikeudellisesti huomioon, toisin sanoen kyseiset seikat voidaan välittömästi varmistaa kiistattoman tarkoista lähteistä
iii) kun asianosaisten välisen asian sanotaan olevan lainvoimainen (*res judicata*), toisin sanoen vältetään tekemästä uutta ratkaisua asiassa, jossa on jo tehty ratkaisu
iv) kun toinen asianosainen hyväksyy seikan muodollisesti käsittelyn alussa.

On olemassa kolmenlaisia olettamia.
Nämä ovat
oikeudelliset olettamat, jotka eivät ole kumottavissa – nämä ovat vakiintuneita oikeudellisia periaatteita, joita ei voida kumota tai kiistää vastakkaisella näytöllä
oikeudelliset olettamat, jotka ovat kumottavissa – nämä voidaan kumota näytöllä, jolla osoitetaan, että tietyissä tapauksissa ei ole turvallista tehdä tiettyä päätelmää pelkästään tietyn tosiseikan perusteella; on kuitenkin todennäköistä, että kyseinen päätelmä tehdään, jollei vastanäyttöä esitetä
tosiseikkaa koskevat olettamat, jotka ovat kumottavissa – tämä liittyy tiettyihin tapauksiin, joissa tosiseikat päätellään ihmisten yleisen kokemuksen perusteella. Kumottavissa olevaa tosiseikkaa koskevan olettaman ollessa kyseessä tosiseikasta A voidaan yleisesti ottaen johtaa tosiseikka B, mutta koska tämä ei aina pidä paikkaansa, tuomioistuin suostuu ottamaan vastaan vastanäyttöä.
1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?
Laissa ei säädetä, miten erilaisten todisteiden painoarvo määritetään. Tästä päättävät tuomari ja valamiehistö. Sen asianosaisen, jolla on tiettyä asiaa koskeva todistustaakka, on saatava tuomioistuin vakuuttuneeksi siitä, että hänen versionsa tosiseikoista on todennäköisempi kuin hänen vastapuolensa versio.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?
Tuomari ei voi tehdä asiassa oma-aloitteisia tutkimuksia tai kutsua todistajia tai kuulla heitä suljettujen ovien takana. Aina kun asiassa tarvitaan todisteita, tuomari kuulee asianosaisten lausunnot niistä todisteista, jotka he ovat päättäneet esittää tuomarille, ja tekee päätöksensä niiden perusteella.
2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?
Kun asianosaiset ovat laatineet kirjelmänsä, he voivat pyytää tuomaria sopimaan todistelusta. Tässä todistelussa asianosaiset esittävät tuomarille haluamansa näytön asiansa todistamiseksi.
2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?
Tapauksissa, joissa tuomioistuin päättää, ettei tietty todiste ole hyväksyttävä.
Ollakseen hyväksyttävä todisteen on täytettävä kaksi vaatimusta. Sen on oltava merkityksellinen ja todisteita koskevien ehdottomien sääntöjen mukainen.
2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?
Todisteita voidaan esittää asian tueksi kolmenlaisessa käsittelyssä. Ne ovat todistelu (*proof*), todistelu ennen ratkaisua (*proof before answer*) ja valamiesoikeudenkäynti. Todistelulla ennen ratkaisua tarkoitetaan todistelua tapauksessa, jossa tuomioistuin pitää tärkeänä kuulla kummankin asianosaisen todistajanlausunnot, ennen kuin päätetään oikeudellisista kysymyksistä, jotka on ratkaistava ennen lopullisen päätöksen antamista asiassa. Lähes kaikki todistajanlausunnot kuullaan joko todistelussa tai todistelussa ennen ratkaisua, ja vain hyvin harvoin asiat käsitellään valamiesoikeudenkäynnissä. Valamisoikeudenkäyntejä käydään vain Court of Session tuomioistuimessa tietynlaisten kanteiden yhteydessä sekä Sheriff Personal Injury Court tuomioistuimessa.
2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?
Yleensä todisteet otetaan vastaan kolmella tavalla: suullisena todisteluna, konkreettisina todisteina ja asiakirjatodisteina.
Suulliseen todisteluun kuuluu kuulopuhetodistelu, mikä tarkoittaa sitä, että todistaja kertoo, mitä joku toinen näki tai kuuli. Mahdollisuuksien mukaan pyritään siihen, että todistajat ovat läsnä oikeudenkäynnissä ja antavat tuomioistuimelle todistajanlausuntoja, jotta heitä voidaan kuulustella ja vastakuulustella.
Konkreettinen todiste on jotain aineellista ja fyysistä ja se on esitettävä todisteena. Yleensä vähintään yhden todistajan on kerrottava suullisesti todisteesta, jotta se voidaan hyväksyä.
Asiakirjatodiste voi olla kirjoitettu, painettu tai jollain muulla luotettavalla tavalla tallennettu esimerkiksi nauhalle, videolle, CD-levylle tai sähköisesti, ja sekin on esitettävä todisteena. Yleensä asiantuntijatodistaja on kutsuttava oikeuteen antamaan todistajanlausunto esimerkiksi todisteena esitetyn raportin tukemiseksi.
Kirjalliset todisteet, kuten valaehtoiset todistukset, hyväksytään yleensä todisteeksi siviilioikeudellisissa menettelyissä. Yleensä asiantuntijatodistajat kutsutaan oikeuteen antamaan lausunto, jota käytetään todisteena oikeudenkäynneissä. Usein asiantuntija tukee suullisesti todisteena esitettyä raporttia.
2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?
Yleissääntönä on, että asiassa on esitettävä paras todiste. Skotlannissa arvostetaan ensisijaisesti suullista todistajanlausuntoa, koska todistaja pystyy antamaan tuomioistuimelle ensi käden tietoa siitä, mitä hän on nähnyt tai kuullut.
2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?
Tietyissä tapauksissa vaaditaan kirjallista asiakirjaa. Esimerkiksi maa-alueita koskevan sopimuksen tekemisessä, trust-järjestelyssä, jossa henkilö julistaa itsensä ainoaksi edunvalvojaksi oman omaisuutensa tai myöhemmin mahdollisesti hankkimansa omaisuuden osalta, tai testamentin, testamenttimääräysten sekä testamentteja koskevien sopimusten (*testamentary settlement*) ja lisätestamenttien laatimisessa.
Asioissa, joissa vedotaan asiakirjatodisteisiin, on esitettävä alkuperäinen asiakirja, elleivät asianosaiset hyväksy joko alkuperäisen asiakirjan kopiota tai kopion ottaneen henkilön asianmukaisesti oikeaksi todistamaa kopiota.
2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?
Yleisesti ottaen kaikkien todistajaksi haastettujen henkilöiden on todistettava.
2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?
Kun todistaja ei voi vastata kysymyksiin luottamuksellisuuteen vedoten esimerkiksi oikeudellisen neuvonantajan ja hänen asiakkaansa välisten luottamuksellisten neuvottelujen perusteella. Skotlannin lainsäädännön mukaan henkilöä ei myöskään voida velvoittaa esittämään todisteita itseään vastaan. Todistajalla on oikeus kieltäytyä vastaamasta kysymykseen, johon vastaaminen totuudenmukaisesti voisi johtaa rikokseen tai merkitsisi aviorikoksen tunnustamista, sillä totuuden vastainen vastaus voisi johtaa syytteeseen väärästä valasta.
2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?
Jos henkilö kieltäytyy todistamasta, hänet voidaan velvoittaa todistamaan uhkaamalla häntä oikeuden halventamista koskevalla syytteellä. Jos henkilö kieltäytyy todistamasta, todisteena voidaan myös esittää hänen aiemmin antamansa todistajanlausunto.
2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?
Ei ole. The Vulnerable Witnesses (Scotland) Act 2004 lailla kumottiin todistajien oikeustoimikelpoisuutta koskeva testi (*competence test*) rikos- ja siviilioikeudellisissa asioissa. Näin ollen ainoa peruste olla hyväksymättä todistajanlausuntoa on se, että todistaja ei ymmärrä velvollisuuttaan antaa totuudenmukainen todistajanlausunto tai hän ei ymmärrä, mikä ero on totuudella ja valheella. Tuomari tai valamiehistö päättää, onko todistajanlausunto luotettava ja uskottava, kun otetaan huomioon kaikki asiassa esitetyt todistajanlausunnot.
2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?
Tuomarin tehtävänä on varmistaa, että asianosaiset kuulustelevat todistajanlausuntoa antavaa todistajaa oikeudenmukaisesti. Tuomarin on myös toimittava puolueettomasti. Tuomari voi myös esittää kysymyksiä esimerkiksi selventääkseen epäselvää asiaa tai avatakseen tärkeäksi katsomansa uuden tutkintalinjan. Asianosaisten tehtävänä on tuoda kuultavaksi omat todistajansa, joita toinen asianosainen tai asianosaiset voivat vastakuulustella vuorotellen.
Vulnerable Witnesses (Scotland) Act 2004 lain nojalla todistajilla (sellaisena kuin heidät määritellään kyseisessä laissa) on oikeus pyytää erityisiä menetelmiä (kuten suora televisioyhteys, näyttö, tukihenkilö), jotka helpottavat todistuksen antamista. Tietyissä Children (Scotland) Act 1995 lain mukaisissa oikeudenkäynneissä todistajanlausunto voidaan ottaa vastaan myös suoran televisioyhteyden kautta.

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?
Tuomioistuin harkitsee, jätetäänkö epäasiallisesti hankittu todiste huomiotta, jotta välttämätön oikeudenmukaisuuden tavoite täyttyy.
3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?
Tehdessään siviilioikeudellista asiaa koskevaa päätöstä tuomioistuin ottaa huomioon sekä asianosaisen todistuksen että muut kuulemansa todistukset.

Päivitetty viimeksi: 09/09/2021
Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen

verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Todistelu - Gibraltar

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Yleisesti ottaen sen osapuolen, joka vetoaa asiassa johonkin seikkaan, on näytettävä seikka toteen. Näin ollen kantajan on näytettävä toteen seikat, jotka tukevat kannetta, ja vastaajan yleensä ne seikat, joihin hän puolestaan vetoaa.

Jos epäilyksiä jonkin seikan suhteen ei voida poistaa, osapuoli, jolla on todistustaakka, ei ole täyttänyt näyttövelvollisuuttaan ja tuomioistuin katsoo, ettei seikkaa ole näytetty toteen. Tuomarilla on kuitenkin velvollisuus ratkaista tärkeät tosiseikkoja koskevat kysymykset, ja hän voi vain poikkeuksellisissa tapauksissa katsoa, ettei näyttövelvollisuutta ole täytetty.

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen olettamusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Myönnettyä seikkaa ei tarvitse näyttää toteen. Tuomarit voivat myös ottaa yleisen elämänkokemuksensa perusteella oikeudellisesti huomioon selvät tai yleisesti tunnetut tosiseikat, eikä niistä tarvitse esittää todisteita.

Lainsäädännössä tehdään erilaisia olettamuksia, jotka voidaan kumota esittämällä näyttöä päinvastaisesta. Näihin kuuluvat vanhemmuusolettama, avioliittojen pätevyyttä koskeva olettama, aikuisten oikeustoimikelpoisuutta koskeva olettama sekä kadonneen henkilön olettaminen kuolleeksi. Syytetyn oletetaan olevan syytön rikokseen, mutta rikostuomio on siviilioikeudellisissa asioissa hyväksyttävä todiste siitä, että osapuoli on tehnyt rikoksen (ja tarkoittaa sitä, että tämän osapuolen on todistettava syyttömyytensä).

Huolimattomuusolettama (*presumption of negligence*) tarkoittaa sitä, että kantaja väittää kärsineensä vahingon, johon yksinomaan vastaaja on pystynyt vaikuttamaan ja että onnettomuus oli sellainen, joka yleensä aiheutuu huolimattomuudesta. Samankaltaisesta olettamasta on kysymys myös silloin, kun henkilölle on uskottu tavaroita, jotka ovat myöhemmin kadonneet tai tuhoutuneet.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuututtava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Siviilioikeudellisissa asioissa näyttökynnys perustuu todennäköisyyksien arviointiin (*balance of probabilities*). Toisin sanoen tuomioistuin toteaa, että tosiseikka on näytetty toteen, jos se katsoo, että on huomattavasti todennäköisempää, että seikka on tapahtunut kuin että se ei olisi tapahtunut. Tämä näyttökynnys on joustava: Vakavampien, kuten petosta koskevien, väitteiden todennäköisyyden vahvistaminen edellyttää vakuuttavampia todisteita, koska yleensä pidetään vähemmän todennäköisenä, että tällaiset väitteet ovat tosia.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tietyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Siviilioikeudellisissa asioissa todisteet otetaan vastaan siten, että asianosaiset esittävät olennaiset asiakirjat ja todistajat ja asiantuntijat esittävät lausuntoja. Menetelmät valitaan tapauskohtaisesti.

Esittämisvelvollisuus

Siviilioikeudellisissa menettelyissä asianosaisten on esitettävä heidän hallussaan tai omistuksessaan olevat asiakirjat, mikäli tuomioistuin määrää heidät esittämään ne, ja annettava muiden asianosaisten tutustua näihin asiakirjoihin. Tavanomaisesti tuomioistuin määrää tiedonantovaatimukset (*standard disclosure*), joiden mukaisesti asianosaisten on etsittävä kohtuullisen laajasti asiakirjoja, jotka joko tukevat kenen tahansa asianosaisen perusteluja tai puhuvat niitä vastaan, ilman että asianosaisten tarvitsee pyytää lupaa tuomioistuimelta. Muunlaisten asiakirjojen esittämiselle asianosaisen on pyydettävä lupa tuomioistuimelta. Tuomioistuin voi myös määrätä todisteiden ja omaisuuden hukkaamiskiellosta.

Todistajat

Asianosaiset eivät tarvitse tuomioistuimen lupaa todistajanlausuntojen käyttämiseen käsiteltävän asian tueksi. Asianosaisen, joka haluaa vedota todistajan esittämään näyttöön, on annettava todistajan allekirjoittama todistajanlausunto, jossa todistajan näyttö esitetään, ja kutsuttava todistaja antamaan suullinen todistus oikeudenkäynnissä. Jos asianosainen ei esitä tuomioistuimelle todistajanlausuntoa tai tiivistelmää todistuksesta (*summary for a witness*), asianosainen ei saa kutsua todistajaa ilman tuomioistuimen lupaa. Tuomioistuimella on myös laajat oikeudet määrätä sallituista todisteista, ja se voi jättää huomiotta todisteita, jotka olisivat muussa tapauksessa hyväksyttäviä, tai rajoittaa todistajan vastakuulustelua.

Asianosainen voi myös hakea oikeuden määräystä, jonka perusteella todistus annetaan valaehtoisena todistajanlausuntona tuomioistuimen nimittämälle kuulustelijalle ennen asian käsittelyä oikeuden istunnossa.

Tuomarin tehtävänä on ennen kaikkea arvioida asianosaisten esittämiä todisteita, eikä siihen sisälly riippumaton tosiseikkojen etsintä.

Asiantuntijatodistajat

Asianosainen ei voi vedota asiantuntijatodisteisiin ilman tuomioistuimen antamaa lupaa. Tuomioistuin voi päättää, mitkä asiantuntijatodisteet esitetään, missä muodossa todisteet esitetään ja millainen palkkio asiantuntijalle maksetaan.

Jos useampi kuin yksi asianosainen haluaa toimittaa asiantuntijatodisteita asiasta, tuomioistuin voi määrätä, että todisteet antaa asiantuntija, joka on saanut molemmilta asianosaisilta yhteisen toimeksiannon, sen sijaan, että kumpikin asianosainen antaisi toimeksiannon erillisille asiantuntijoille. Tuomioistuin voi antaa tällaisen määräyksen omasta aloitteestaan ilman asianosaisten suostumusta.

Tuomioistuin ei vaadi omasta aloitteestaan asianosaisia käyttämään asiantuntijatodisteita. Tuomioistuin voi omasta aloitteestaan nimittää asiantuntijan arvioijaksi avustamaan tuomioistuinta käsiteltävässä asiassa. Tuomioistuin voi määrätä arvioijan laatimaan raportin (joista on toimitettava kopio asianosaisille) sekä määrätä asiantuntijan osallistumaan oikeudenkäyntiin, jossa tämä antaa tuomioistuimelle neuvoja.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Esittämisvelvollisuus

Esittämistä koskevan määräyksen seurauksena kunkin asianosaisen on esitettävä muille asianosaisille luettelo asiaankuuluvista asiakirjoista, jotka ovat tai ovat olleet asianosaisen omistuksessa tai hallussa. Tämän jälkeen muilla asianosaisilla on oikeus tutustua asiakirjoihin ja saada niistä kopiot. Kopioimisesta voidaan periä maksu.

Todistajat

Tuomioistuin määrää asianosaiset toimittamaan ennen oikeudenkäyntiä allekirjoitetun todistajanlausunnon jokaiselta todistajalta, jonka todistukseen asianosainen aikoo vedota. Todistaja voi laatia lausunnon itse, mutta usein sen laatii sen asianosaisen asianajaja, jonka puolesta todistaja todistaa. Todistajan on esitettävä lausunnossaan koko todistajanlausunto ja mahdollisuuksien mukaan omin sanoin.

Jos asianosainen on määrätty toimittamaan todistajanlausunto, mutta ei pysty hankkimaan sitä, asianosainen voi pyytää tuomioistuimelta lupaa toimittaa todistajanlausunnosta tiivistelmä, jossa esitetään se näyttö, joka todistajan odotetaan antavan, tai ne seikat, joista asianosainen aikoo todistajalta kysyä.

Jos tuomioistuin määrää, että todistajanlausunto on annettava erillisessä kuulemistilaisuudessa oikeudenkäyntiä silmällä pitäen, todistaja antaa lausuntonsa suullisesti tuomioistuimen nimittämälle kuulustelijalle. Kuulustelu suoritetaan kuin kyse olisi oikeudenkäynnistä, todistajaa on mahdollista vastakuulustella, ja todistuksesta tehdään pöytäkirja.

Asiantuntijatodistajat

Jos tuomioistuin sallii asiantuntijatodisteiden esittämisen, asianosaiset nimeävät asiantuntijan tai asiantuntijoita. Jos asianosaisilla on yhteinen asiantuntija, asianosaiset voivat antaa asiantuntijalle erilliset toimeksiannot, elleivät ne pysty sopimaan yhteisestä toimeksiannosta. Asiantuntija, jonka ensisijainen velvollisuus on tuomioistuinta eikä toimeksiannon antanutta osapuolta tai osapuolia kohtaan, laatii kirjallisen raportin. Tämän jälkeen asianosainen voi esittää kirjallisia kysymyksiä yhteisesti nimetylle tai toisen osapuolen nimeämälle asiantuntijalle. Jos käytetään useita eri asiantuntijoita, tuomioistuin voi myös määrätä, että asiantuntijoiden on keskusteltava keskenään ja määritettävä seikat, joista he ovat samaa tai eri mieltä. Asiantuntijatodistajilla on oikeus saada palveluksistaan korvaus, jonka yleensä maksaa heille toimeksiannon antanut osapuoli tai osapuolet.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Jos asianosaiset hakevat määräyksiä, joiden perusteella ne voivat ottaa vastaan tai esittää todisteita, tuomioistuimen on oltava vakuuttunut siitä, että kyseinen todiste on todennäköisesti merkityksellinen ja todisteeksi kelpaava. Harkitessaan toimivaltansa käyttöä tuomioistuimen on myös pyrittävä käsittelemään asiat oikeudenmukaisesti, mihin sisältyy kustannusten säästäminen sekä asioiden käsittely oikeudenmukaisesti, nopeasti ja oikeasuhteisesti kanteen merkitykseen, monimutkaisuuteen ja arvoon nähden. Näiden näkökohtien perusteella tuomioistuin saattaa hylätä hakemuksia tai antaa oma-aloitteisesti määräyksiä (esimerkiksi yhden yhteisen asiantuntijan käytöstä sen sijaan, että kukin osapuoli nimeäisi erilliset asiantuntijat).

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Tosiseikat voidaan vahvistaa todisteilla, olettamuksilla ja todisteisiin perustuvalla päättelyllä sekä siten, että tuomioistuin ottaa tietyt tosiseikat oikeudellisesti huomioon (ks. edellä). Siviilioikeudellisissa menettelyissä käytettyjä todistelukeinoja ovat todistajanlausunto, asiakirjat ja fyysiset todisteet. Asiakirjoihin voivat sisältyä paperiasiakirjat, tietotekniset tallenteet, valokuvat sekä video- ja äänitallenteet. Fyysisiä todisteita ovat muut tuomioistuimelle esitettävät kiistanalaisten seikkojen kannalta merkitykselliset aineelliset esineet, kuten teollis- ja tekijänoikeuksia koskevan riita-asian kohteena olevat tuotteet. Niihin voi kuulua myös tuomarin käynti onnettomuuspaikalla.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Periaatteessa todistajat antavat todistajanlausuntonsa suullisesti oikeudenkäynnissä. Kuten edellä todettiin, kunkin asianosaisen on kuitenkin toimitettava todistajanlausunto jokaiselta todistajalta, jonka todistukseen asianosainen aikoo vedota. Oikeudenkäynnissä todistajaa pyydetään vahvistamaan lausuntonsa totuudenmukaisuus ja täsmällisyys. Lausunto katsotaan todistajan hänet todistamaan kutsuneen asianosaisen puolesta esittämäksi näytöksi. Jos on toimitettu ainoastaan todistajanlausunnon tiivistelmä, todistajan on annettava suullisesti tarkempi todistajanlausunto.

Asiantuntijat antavat todistajanlausuntonsa kirjallisesti, ellei tuomioistuin määrää toisin. Asiantuntijaraportissa tulee esittää päätelmät, tosiseikat ja olettamukset, joihin päätelmät perustuvat, sekä asiantuntijalle annetun toimeksiannon asiasisältö. Tuomioistuin päättää, onko asiantuntijan tarpeellista osallistua oikeudenkäyntiin ja antaa suullinen lausunto. Tuomioistuimen nimeämän arvioijan ei tarvitse antaa suullista todistajanlausuntoa.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Tuomioistuimella on suuri harkintavalta arvioidessaan kunkin todisteen painoarvoa ja luotettavuutta. On sallittua esittää tuomioistuimen ulkopuolella annettu lausunto todisteena lausunnon sisältämistä tosiseikoista (kuulopuhetodistelu), joten asianomainen voi vedota kirjeeseen todisteena kirjeen sisällöstä tai todistajan ilmoitukseen jonkun toisen henkilön antamasta lausunnosta. Kuulopuhetodistelulla on kuitenkin usein vähäisempi painoarvo kuin suoralla todistamisella, etenkin jos alkuperäisen puhujan kutsuminen todistajaksi olisi ollut mahdollista.

Tietyt asiakirjat ja tallenteet hyväksytään todistusvoimaisiksi. Esimerkiksi yritysten ja viranomaisten asiakirjat hyväksytään todistusvoimaisiksi, jos ne ovat yrityksen toimihenkilön tai viranomaisen oikeaksi todistamia, ja eri tyyppisiä virallisia asiakirjoja (kuten lainsäädäntöä, asetuksia, määräyksiä, valtiosopimuksia ja oikeuden pöytäkirjoja) voidaan todistaa tulostetuilla tai oikeaksi todistetuilla jäljennöksillä ilman muita todisteita.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Tietyt oikeustoimet (kuten testamentit ja maa-alueiden myynnit) on toteutettava kirjallisesti, joten tällaisista oikeustoimista on esitettävä asiakirjatodisteita.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Yleisenä sääntönä siviilioikeudellisissa asioissa on, että jos todistaja kykenee todistamaan, hänet voidaan velvoittaa saapumaan oikeudenkäyntiin ja todistamaan. Asianosainen, joka haluaa varmistaa todistajan osallistumisen oikeudenkäyntiin, voi haastaa todistajan kuultavaksi tuomioistuimessa. Kun tuomioistuin on antanut haasteen ja se on annettu asianmukaisesti tiedoksi, haaste velvoittaa todistajaa kuulemisen loppuun asti.

Jos tuomioistuin määrää, että todistajanlausunto on annettava erillisessä kuulemistilaisuudessa oikeudenkäyntiä silmällä pitäen, mutta todistaja ei saavu kuulemistilaisuuteen tai kieltäytyy vastaamasta laillisiin kysymyksiin, kuulemistilaisuudessa annettavaa todistajanlausuntoa pyytänyt asianosainen voi hakea uutta määräystä, jolla todistaja määrätään osallistumaan oikeudenkäyntiin tai vastaamaan kysymyksiin.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Yleistä sääntöä, jonka mukaan todistamaan kykenevän on todistettava, ei sovelleta kuningattareen, ulkomaalaisiin hallitsijoihin tai heidän perheisiinsä, ulkomaalaisiin diplomaatteihin tai konsuliedustajiin, tiettyjen kansainvälisten järjestöjen edustajiin eikä tuomareihin tai lautamiehiin (kun kyse on heidän toimistaan näissä tehtävissä). Asianosaisten puolisot ja sukulaiset voidaan velvoittaa antamaan todistus siviilioikeudenkäynneissä.

Todistajilla, jotka voidaan yleisesti velvoittaa todistamaan, on kuitenkin oikeus olla luovuttamatta tiettyjä asiakirjoja tarkastettavaksi ja kieltäytyä vastaamasta tiettyihin kysymyksiin luottamuksellisuuden perusteella. Luottamuksellisuuden päätyyppeihin kuuluvat asianajosalaisuus (jota sovelletaan viestintään, jonka tarkoituksena on antaa tai pyytää oikeudellista neuvontaa tai hankkia todisteita oikeudenkäyntiä varten), tietyt luottamukselliset neuvottelut (tämä kattaa asianosaisten välisen viestinnän, joilla pyritään vilpittömästi saamaan riita-asiassa aikaan kompromissiratkaisu, kuten tarjoukset vaatimuksen maksamisesta) ja itsekriminointisuoja (joka tarkoittaa, että todistajan ei tarvitse todistaa, jos on olemassa todellinen vaara, että hän näin altistaisi itsensä tai puolisonsa rikossyytteelle tai rangaistukselle Gibraltarissa). Luottamuksellisuuteen perustuva suoja voidaan poistaa.

Todisteita on myös oikeus olla luovuttamatta, jos niiden esittäminen olisi vastoin yleistä etua. Yleisen edun vastaisia todisteita voivat olla esimerkiksi kansalliseen turvallisuuteen, diplomaattisuhteisiin, keskushallinnon työhön, lapsen etuun, rikostutkintaan ja ilmiantajien suojeluun liittyvät todisteet. Myöskään journalisteilla ei ole velvollisuutta paljastaa lähteitään, ellei niiden paljastaminen ole välttämätöntä oikeudenkäytön tai kansallisen turvallisuuden vuoksi tai levottomuuksien tai rikoksen estämisen vuoksi.

Pankkivirkailijoita ei voida velvoittaa toimittamaan pankin kirjanpitoa tai todistamaan sen sisällöstä, ellei tuomioistuimella ole erityisiä syitä määrätä heitä tekemään niin, mutta tuomioistuin voi määrätä, että jonkin henkilön on annettava tarkastaa pankkitilikirjaukset tai kopioida ne.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Todistamaan kutsuttu todistaja, joka ei saavu oikeuteen tai kieltäytyy todistamasta, voidaan vangita oikeuden halventamisesta.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Kaikki aikuiset voivat antaa todistuksen siviilioikeudenkäynnissä, paitsi jos he eivät kykene ymmärtämään todistajien antamaa valaa tai antamaan järkevää todistusta esimerkiksi psyykkisen sairauden vuoksi. Sellaisen lapsitodistajan todistus, joka ei ymmärrä todistajanvalaa, voidaan hyväksyä todisteeksi, mutta vain, jos tuomioistuin on vakuuttunut, että lapsi ymmärtää velvollisuutensa puhua totta ja hänellä on riittävä ymmärrys, jotta hän voi perustella todistuksensa.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajainkuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomarin ja asianosaisten asema

Perinteisesti todistajat ovat antaneet pääasiallisen todistajanlausuntonsa oikeudenkäynnissä vastauksena heidät todistamaan kutsuneen osapuolen edustajan esittämiin kysymyksiin, jotka eivät saa olla johdattelevia. Nykyisin todistajan oikeudenkäyntiä silmällä pitäen antama valaehtoinen todistajanlausunto katsotaan todistajan pääasialliseksi todistajanlausunnoksi, ellei tuomioistuin toisin määrää. Tämän jälkeen vastapuolen edustaja voi vastakuulustella todistajaa. Tässä yhteydessä vastapuolen edustaja voi esittää johdattelevia kysymyksiä. Suullisesti oikeudenkäynnissä todistavia asiantuntijatodistajia voidaan myös vastakuulustella, mutta osapuolet eivät voi vastakuulustella tuomioistuimen nimittämiä arvioijia. Tuomari voi esittää todistajille kysymyksiä, joiden tarkoituksena on tavallisesti selventää vastauksia, joita todistajat antavat asianosaisten edustajien kysymyksiin.

Todistelu videoyhteyden avulla

Todisteita voidaan esittää videoyhteyden avulla vain, jos tuomioistuin antaa tähän luvan. Harkitessaan, sallitaanko tällä tavoin tapahtuva todistelu, tuomioistuin ottaa huomioon videoneuvottelun käytön hyödyllisyyden (erityisesti jos todistaja on sairas tai ulkomailla), videoyhteyden käyttöön liittyvät kustannukset tai säästöt sekä sen vaikutukset menettelyn oikeudenmukaisuuteen (muun muassa sen, että tuomioistuimen kyky valvoa ja arvioida todistajaa on videoneuvotteluissa heikompi).

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Jos postitse tai jonkin televiestintäjärjestelmän avulla (tähän sisältyvät puhelut, faksit ja sähköpostiviestit) lähetetyt viestit on hankittu lainvastaisesti, viestien sisältöä ei voida esittää näyttönä oikeudellisessa menettelyssä. Muussa tapauksessa todiste voidaan yleensä hyväksyä, vaikka se olisi hankittu lainvastaisesti. Tuomioistuin voi kuitenkin jättää huomiotta todisteen, joka muutoin kelpaisi todisteeksi. Päättäessään tästä se punnitsee todisteen merkittävyyttä suhteessa lainvastaisen toiminnan vakavuuteen. Jos asiaan liittyvät tosiseikat eivät oikeuta todisteen huomiotta jättämistä, tuomioistuin voi rangaista lainvastaisesti toiminutta osapuolta muulla tavoin, esimerkiksi määräämällä sen maksamaan kulut.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Kannekirjelmiä (eli virallisia asiakirjoja, joissa esitetään kunkin asianosaisen perustelut) voidaan käyttää todisteina välikäsittelyissä, mutta niitä ei hyväksytä todisteiksi oikeudenkäynnissä.

Oikeudenkäynnissä asianosaisten todistajanlausunnot ovat yhtä lailla hyväksyttäviä todisteita kuin ei-asianosaisten todistukset.

Päivitetty viimeksi: 09/09/2021

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.